

ADMONITIO IN EXPOSITIONEM SUPER LIBRUM JOB.

221 Polemicis relinquimus disceptationes ac ætate, patria, et scriptore libri Job. Sufficit nobis post ea, que in præfatione generali monuimus, cum S. Gregorio M. (312) statuere, et fideliter credere hujusce libri auct. rem fuisse Spiritum sanctum; vel cum S. Augustino dicere (313) S. Job gestusse personam magnam prophetiæ. Ut autem S. Brunonis mentem in eo interpretando assequamur, animadvertere oportet, duo eum sibi proposuisse; unum, quo depromit, atque explanat prophetice dicta de Christo, et de Ecclesia, ac perfecte adimpleta ostendit; in altero præcepta moralia cælesti sapientia referta tradit, quibus lectores ad spem futuræ retributionis mirifice incendit. In his prosequendis veteres Jobi expositores commentator noster consuluisse dignoscitur, Origenem nempe, S. Hieronymum, et S. Gregorium M., pluraque ex iis suam in expositionem traduxisse. Nos multis in locis mentem S. doctoris Angelici exposuimus, qui et ipse librum Job commentatus est, ut de recta interpretatione in eorum concordia argumentum habeatur. Nihil in hunc librum, ut in reliquos præfatur S. episcopus; sed e vestigio expositionem ejus aggreditur. Perfecte cum Vulgato concordat textus, quo usus est S. Bruno, cujus versio, paucis exceptis, ab Hebraica lectione, ut interpretes omnes biblici valentur, non discrepat. Qui codices mas., quique auctores hoc de episcopi Signiensis commentario testimonium præbeant, jam satis dictum est, quare ab his repetendis abstinemus. Unum annotandum remanet; nempe cum serius au. unnales anno 1785. Florentiæ ageremus, diligenter comparavimus marchesianam Jobi editionem cum codice biblico monasterii Cisterciensis Mont. Amiati in præf. prædicta commendato, atque nonnullas variantes lectiones excepimus, quas suis locis apposuimus.

(312) Lib. 1, cap. 1, in lib. Job.

(313) Enarrat. in psal. civ, serm. 4.

INCIPIT
EXPOSITIO IN JOB.

CAPUT PRIMUM.

« Vir erat in terra Hus (314), nomine Job. Et erat vir ille simplex, et rectus, et timens Dominum, recedens a malo. »

Qualis beatus Job fuerit, paucis verbis ostenditur. Simplex enim erat, secundum illud: « Estote simplices sicut columbæ (Matth. x, 10). » Erat autem et rectus, utpote qui via regia incedens, neque ad dextram, neque ad sinistram declinabat. Hoc autem ideo, quia timens Dominum: scriptum est enim: « Qui Dominum timet, nihil negligit (Eccle. vii, 49), » unde et subditur: « Et recedens a malo. » Non enim timet Dominum, qui a malo non recedit. Hoc autem ad ejus laudum cumulum additur, quia in terra Hus, id est inter impios et peccatores habitasse dicitur. Unde in sequentibus ipse quoque ait: « Frater sui draconum, et socius struthionum (Job I, 29). » Valde enim laudabile est inter malos innocenter vivere. Allegorice autem per Job, quamvis omnium perfectorum Ecclesia intelligi possit, hoc tamen in loco Christus Dominus specialiter figuratur, qui pro nobis dolens crucem subire, et mori non dubitavit. Job enim *dolens* interpretatur. Quam simplex autem Christus fuerit, ex eo ostenditur, quia « sicut ovis ad victimam ductus est, et non aperuit os suum (Isai. LIII, 7). » Cujus rectitudinem ipsi quoque ejus inimici commendantes dicebant: « Magister scimus quia verax es, et viam Dei in

(314) Admonet cardinalis Cajetanus in comment. super Job, proprie scribendum esse *Huz* non *Hus*,

A veritate doces, et non est tibi cura de aliquo (Matth. xxii, 16). » Ipse denique timens Dominum; in eo enim requievit spiritus timoris Domini, factus est obediens Patri usque ad mortem. Ipse quoque recedens a malo, peccatum non fecit, nec dolo inventus est in ore ejus; de quo et dicitur: Non « habitabit juxta te malignus (Psal. v, 6). » Habitavit autem in terra Hus, id est in Judæa. Hus enim *consiliarius* interpretatur. De Jndæis autem scriptum est: « Principes sacerdotum concilium fecerunt, ut Jesum dolo tenerent, et occiderent (Joan. xi, 47). » Sequitur:

« Natiq̄ sunt ei septem filii, et tres filiæ. Et fuit possessio ejus tria millia ovium, et tria milia camelorum, quinquaginta quoque juga boum, et quingentæ asinæ, ac 222 familia multa nimis. » Eratque vir ille magnus inter omnes orientales. Beatus etenim Job non solum justitia et sanctitate, verum etiam protis fecunditate, et omnium divitiarum plenitudine felix exstitit; siquidem inter omnes orientales maximus erat. Qua in re satis convenienter Christum significat. Cujus septem filii, non solum apostoli septiformi Spiritus sancti gratia pleni, sed etiam omnium perfectorum multitudo intelligi potest. Unde et beatus Joannes, quasi septem filiis, septem tantum Ecclesiis scribit, per quas omnes alias significavit. Similiter autem in hoc loco hoc est septem, quod multi. Sed quid tres filiæ, nisi

quia nomen regni est *Huz* Jerem. xxv, et terra *Huz* sita dicitur in Arabia Petræa in confinio Idumææ.

tres mundi partes intelliguntur, in quibus Ecclesia A tota consistit, Asia videlicet, Africa et Europa (315)? Hoc autem inter filios, et filias distat, quod illi perfectiores, istæ vero minus perfectos quoscunque significant. Quamvis, autem per ejus possessionem id ipsum, quod per filios, et filias significari possit, non incongrue tamen per oves, simplices; per camelos autem majores homines et potentes; per boves vero, Ecclesiæ doctores; per asinos autem, eos qui aliena onera libenter ferunt. At vero per multam familiam, omnium fidelium multitudinem intelligimus. De ovibus enim scriptum est: « Nos autem populus ejus, et oves pascuæ ejus (*Psal.* xciv, 7)). » De camelis autem: « Inundatio camelorum operiet te (*Isai.* lx, 2). » De bobus vero: « Non alligabis os bovi trituranti (*I Cor.* ix, 9). » At vero asinus non parum honoratur, cum super eum ipse quoque Salvator noster sedere non dedignatur. Asinos etiam nos fieri optabat, cum diceret: « Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi (*Galat.* vi, 2). » Numerus quoque ipse ovium, camelorum, bovum et asinarum non vacat a mysterio. Septem enim, et tria, id ipsum hic significare possunt, quod in filiis et filiabus significarunt. Quingenta vero, quoniam numerus iste ex quinque, et centum conficitur, et in scientia, et in opere perfectionem demonstrant. Quinque enim sunt libri Moysi, in quibus integra perfectaque scientia continetur. Centenarius vero numerus in se quidem replicari potest; crescere autem non potest, unde et perfectus esse non dubitatur. Merito igitur per boves, et asinos perfectiores in Ecclesia figurantur.

« Erat autem vir ille magnus inter omnes orientales, » quoniam et de Christo scriptum est: « Non est similis tui in diis, Domine (*Psal.* lxxxv, 8). » Itemque: « Quis enim in nubibus æquabitur Domino? Aut quis similis erit Deo inter filios Dei? (*Psal.* lxxxviii, 7). » Sequitur:

« Et ibant filii ejus, et faciebant convivium per domos, unusquisque in die suo. Et mittentes vocabant tres sorores suas ut comederent et biberent cum eis. » Ibant enim apostoli et doctores, et faciebant convivium per domos, quia in omnibus mundi partibus divisi, evangelica prædicatione, et se, et alios satiabant. Hoc autem unusquisque in die suo, quia non omnes uno tempore prædicaverunt. Adhuc enim aliis recedentibus alii succedunt, qui esurientibus convivia præparant. Mittebant autem vocare tres sorores suas ut comederent et biberent cum eis, quoniam et Ecclesiæ doctores suavi persuasionem ad Christi convivium, atque ad audiendum verbum Dei, omnes mundi partes invitant. Comeditur autem evangelica prædicatione, quando pro sui difficultate

vix ab auditoribus intelligitur. Bibitur autem in locis planioribus, et quasi aqua facile glutitur.

« Cumque in orbem transissent dies convivii, mittebat ad eos Job, et sanctificabat illos, consurgensque diluculo, offerebat holocausta per singulos. Dicebat enim: Ne forte peccaverint filii mei, et benedixerint Deo in cordibus suis. Sic faciebat Job cunctis diebus. » O sanctissimum patrem, qui sic filios instruxerat, ut hoc solum de eis timeret, ne forte cogitatione peccarent. Sed hoc quoque in Christo videamus. Semper convivii nostri dies transeunt, semperque sibi vicissim succedunt. Unde etiam quotidie dicimus: « Panem nostrum quotidianum da nobis hodie (*Matth.* vi, 11). » Semper igitur sanctissimus Job, id est Christus Dominus noster ad nos mittit; sed quid mittit? Ubique gratiam suam, Spiritum sanctificationis, qui nos sanctificet, et liberet a peccatis. Offerebat autem Job holocausta per singulos; quia et Salvator noster et pro omnibus, et pro singulis quibusque fidelibus se ipsum obtulit, et quotidie per suos ministros ad salutem nostram offerre non cessat. Quod autem ait: « Consurgensque diluculo, » quanta sollicitudine hoc fiat demonstrat; unde scriptum est: « Quoniam ipsi est cura de vobis (*I Petr.* v, 7); » ideoque subditur: « Dicebat enim: Ne forte peccaverint filii mei. » Hoc enim et Christus dicit; quia, ut ait Apostolus: « Vultui Dei apprensus pro nobis quotidie interpellat (*Hebr.* ix, 24; *Rom.* viii, 34). » In cordibus autem Deo benedicere, est nihil prævum de Deo cogitare (316). « Sic autem faciebat Job cunctis diebus. » Quia et de Deo Salvatore nostro dicitur: « Tu es sacerdos in æternum (*Psal.* cix, 5). » Offert igitur et Christus holocaustum cunctis diebus; siquidem in æternum.

« Quadam autem die, cum venissent filii Dei, ut assisterent coram Domino, adfuit inter eos etiam Satan, cui dixit Dominus: Unde venis? qui repondens ait: Circuiti totam terram, et perambulavi eam. »

223 Quomodo veniunt filii Dei, ut assistant coram Domino, qui ab ejus aspectu nunquam recedunt (317)? Si enim Dominus ait quia: « Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est (*Matth.* xviii, 10). » Sed quia eum semper videre desiderant, quamvis coram eo semper assistant, venire tamen ut absentes coram eo dicuntur. Similiter et Satan (318), quamvis de superioribus præcipitatus Dei gloriam videre non possit, attamen quia inter angelos bonos adesse optabat, inter eos adfuisse narratur. Sic autem et Apostolus ait: « Nostra conversatio in cælis est (*Philip.* iii, 20): » cum utique nisi affectu quodam et desiderio adhuc in cælis non esset. Loquitur autem Deus ad Satan,

cere est prævum aliud de eo cogitare.

(317) Dicuntur angeli filii Dei, in quantum Deo per participationem gloriæ simulantur. D. Thom. in lect. 11, comment. in Job.

(318) Nomen autem Satan Hebraicum est, Latine adversarius. Dicitur etiam diabolus quasi deorsum cadens. Card. CAJET.

(315) Alibi auctor mundum in quatuor partes juxta quatuor cardinales ventos divisum asserit. Hic ut textui interpretationem accommodet, tres tantum dicit; quia America quarta pars terrestris orbis nondum detecta erat. Jam id in cap. xv Numer., pag. 185, adnotavimus.

(316) Cod. Ghs. : In cordibus autem Deo maledi-

quando suam voluntatem intelligere facit : loquitur A vero et Satan ad Dominum (319), quoniam ejus iniqua desideria Dominum latere non possunt : nihil enim Deo minus corda, quam linguæ loquuntur. Unde et Moyses ait : « Quid clamas ad me? » (Exod. xiv, 14) cum utique non lingua Moyses, sed corde loqueretur. Sed quid respondit Satan? « Circuivi terram, inquit, et perambulavi eam. » Inimicus enim noster « diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret (I Petr. v, 9). » Quanta autem sollicitudine semper fraudi, et deceptioni insistat, in eo cognoscitur, quod terram perambulasse narratur.

« Nunquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra, homo simplex, et rectus, et et timens Dominum, ac recedens a malo? » Hæc B superius exposita sunt. Christus vero pro parte carnis servus vocatur.

« Cui respondens Satan, ait : nunquid frustra « timet Job Deum? nonne tu vastasti eum, ac domum « ejus, universamque substantiam ejus per circu- « tum, operibusque manuum ejus benedixisti, et pos- « sessio ejus crevit in terra? Sed extende paululum « manum tuam, et tange cuncta quæ possidet, nisi « in faciem benedixerit tibi. » Ecce quomodo Satan adest inter filios Dei, ecce quomodo coram Domino esse desiderat, ad hoc videlicet, ut sanctos accuset, ad hoc ut super eos potestatem accipiat, quoniam nisi Dei jussione et permissione nihil potest. Cum enim iniquam ejus voluntatem Deus intuetur, eique occulta sua inspiratione aliquid agere, vel non agere præcipit, tunc quasi serviens ad obediendum paratus, coram Deo, et inter filios Dei Satan assistit. Quantum enim ad Deum, semper Satan assistit coram Deo, quoniam ejus iniqua voluntas nunquam Deo occurrari potest (320). Quantum vero ad Satan, tunc tantum est coram Deo, quando Dei voluntatem Dei nutu cognoscere potest. Sed quid dicit Satan? Nunquid frustra timet Job Dominum, quem tu sic munia, sic defendis, sic exaltas, sic benedicis, sicque omnibus bonis multiplicare facis? Ac si dicat : Non enim ex amore te timet, sed ne hæc omnia amittat, si te timere desistat; unde et subinferens ait : « Sed extende paululum manum tuam, et tange cuncta quæ possidet, et tunc videbis, quod non in corde, sed in faciem benedixerit tibi; » id est non amore, sed favore, non vere, sed simulate, non ut te diligoret, sed ut te diligere videretur. Extende igitur manum tuam, incipe flagellare, et qualis sit, flagella probabunt. Quia enim hæc talia diabolus de Job sentiebat, cujus utique cogitatio Dei auribus insonabat, ideo de eo talia respondisse judicatur.

« Dixit ergo Dominus ad Satan : Ecce universa,

(319) Docet idem card. Cajet. Deum locutum esse Satan per species in intellectum ejus immissas, quibus voluntatem suam manifestavit.

(320) « Considerandum est etiam, quod ad Dei judicium aliter referuntur ea, quæ per bonos angelos aguntur, aliter ea, quæ per malos; nam boni angeli hoc intendunt, ut ea quæ agunt, referant in Deum;

quæ nabet, in manu tua sunt, tantum in eam non « extendas manum tuam. Egressusque est Satan a « facie Domini. » Omnia, inquit Dominus, in manu et potestate tua sunt, quæcunque ad Job pertinere noscuntur, ipsum tamen tangere noli. Accepta igitur potestate egressus Satan a facie Domini, non quod semper a Deo non videatur, sed quia jam non ad accusandum, imo vero ad persequendum tota ejus intentio inhiabat. Hæc autem si ad Christum referantur, intelligendum erit, quod aliquando Dei Filium aliquando purum hominem Satan esse crediderit. Unde in Evangelio : « Scimus, inquit, quia tu es Christus (Joan. iii, 2). » Itemque : « Quid nobis et tibi, fili Dei? Venisti ante tempus torquere nos (Matth. viii, 29). » Cum autem csurientem, siti-entem et fatigatum eum esse conspiceret, quamvis magnum et admirabilem, nihil tamen nisi hominem eum esse putabat. Unde si ei ad tentandum a Domino toleraretur, secum ad peccandum commovere posse existimabat. Sequitur :

« Cum autem quadam die filii et filix ejus comederent et biberent vinum in domo fratris sui primogeniti, nuntius venit ad Job, qui diceret : « Boves arabant, et asinæ pascebantur juxta eos, et « irruerunt Sabæi, toleruntque omnia, et evasi ego « solus, ut nuntiarem tibi. » Eo enim tempore, quo Christus Dominus noster secundum carnem in Judæa conversabatur, filii et filix ejus, apostoli videlicet, cæterique qui ei familiarius 224 in illo populo adhærebant, cibum et potum divinæ legis in domo fratris sui primogeniti comedeant et bibebant. Domus enim primogeniti fratris, Judæa est, qui nam primogenitus frater Israel est, de quo Dominus ait : « Filius meus primogenitus Israel (Exod. iv, 22). » Cum autem hoc fieret, et Salvator noster cum discipulis suis quietus adhuc in Judæa moraretur, repente diabolus, accepta potestate, adversus eum arma commovit, ejusque substantia adeo vastare cepit, ut edictum divulgaretur, ut si quis eum conisteretur Christum, extra Synagoram fieret. Et tunc quidem primum irruerunt Sabæi, qui boves et asinas Christi abstulerunt. Sabæi namque captivantes interpretantur, per quos malignos spiritus intelligimus, qui ubique miseris homines a regno Dei captivant. Boves autem et asinæ, sacerdotes sunt et levitæ. Illi enim agrum colunt, isti vero onera ferunt. Levitas enim Moyses, quasi asinos esse jussit, quando tabernaculum, et quæcunque in eo erant solos portare præcepit. Unde non immerito juxta boves asinæ pascebantur, quoniam simul cum sacerdotibus de decimis, et sacrificiis levitæ vivebant. Hos autem diabolus primum abstulit, quia cæteros per istos se facile vincere sciebat. Pueros autem, qui gladio

et ideo dicitur, quod filii Dei venerunt, ut assisterent coram Domino, quasi primo motu, et intentione omnia divino judicio subdentes. Mali vero angeli non intendunt ea quæ agunt referre in Deum : sed eis nolentibus hoc accidit, ut quicquid agunt subdatur divino judicio, vel divinæ providentiæ. » D. Th. in Job c. 1, lect. 2.

percutiuntur, angelos eis in custodia datos a Domino A esse puto, qui, quoniam eos prævaricatores Christo insidiari videbant, doloris gladio percussi, illos reliquerunt. De hoc enim gladio scriptum est. « Ferrum pertransiit animam ejus (*Psal. civ, 18*). » Itemque ad Virginem : « Et tuam ipsius animam pertransibit gladius (*Luc. ii, 35*). » Per nuntium, qui solus semper evadit et nuntiat, quid melius quam Spiritum sanctum intelligere possumus? Quo Salvator noster repletus, non solum inimicorum suorum facta, verum etiam cogitationes non ignorabat. Unde et ipse frequenter ait : « Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? (*Matth. ix, 4*). »

« Cumque adhuc ille loqueretur, venit alter, et dixit : Ignis de cœlo descendit, et tactas oves, et puerosque consumpsit. Et effugi ego solus, ut nuntiarem tibi. » Ut enim Satan beatum Job ad impatientiam facilius commoveret, crebris eum et sine intermissione ictibus flagellabat. Ignis vero de cœlo descendisse dicitur, quatenus Dei permissione hoc fieri non dubitatur (321). Allegorice autem ignis de cœlo descendit, et tactas oves puerosque consumpsit, quoniam indignationis, et odii flamma a prædictis sacerdotibus et levitis in populum simplicem et indisciplinatum cecidit, quæ flamma eos consumpsit, quoniam a justitia et æquitate separavit et contra Deum et Dominum suum eos irritavit. Pueros quoque hæc flamma consumpsit, non ut non essent, sed ut in eis, et cum eis ulterius non essent. Unde et in templo, ut Josephus refert, angelorum voces auditæ sunt dicentium (522) : « Relinquamus has sedes. » Neminem enim moveat, quod hic de nuntio dicitur : « Venit alter, » quoniam Spiritus sanctus et unus est, et alter : unus quidem secundum se, alter vero secundum gratias et operationes. Hoc enim et Apostolus ait : « Divisiones gratiarum sunt, idem vero Spiritus (*I Cor. xii, 4*). » Unde, cum unus idemque sit, septiformis tamen vocatur, et Spiritus sapientiæ, et Spiritus intellectus, et Spiritus consilii et fortitudinis dicitur. Sequitur :

« Sed adhuc illo loquente, venit alius, et dixit : « Chaldæi fecerunt tres turmas, et invaserunt camelos, et tulerunt eos, nec non et pueros percusserunt gladio, et fugi ego solus, ut nuntiarem tibi. » Quid enim per Chaldæos, qui quasi *dæmones*, vel *feroces* interpretantur, nisi malignos spiritus, aut prædictos sacerdotes et levitas intelligamus, quibus ferocitate et crudelitate vix aliquid comparari potest? Illi autem fecerunt tres turmas, populum videlicet, et Pilatum, et Judam contra Christum concitantes. Invaserunt autem camelos, quia illos solos decipere potuerunt, quibus impossibile erat intrare in regnum cœlorum : Solus autem semper nuntius fugit, quia, sicut scriptum est : « Spiritus sanctus fugiet fictum, nec habitabit in corpore subdito peccatis (*Sap. i, 4*). » Sequitur :

« Adhuc loquebatur ille, ecce alius intravit, et dixit : Filiis tuis, et filiabus vescentibus et bibentibus in domo fratris tui primogeniti, repente ventus vehemens irruit a regione deserti, et concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos tuos, et mortui sunt, et effugi ego solus, ut nuntiarem tibi. » Quid enim filii et filiæ, et quid frater primogenitus significet, jam superius dictum est. Ventus autem vehemens, gravis et intolerabilis tentatio Satanæ intelligitur, quæ in Christi passione facta fuit. Ideoque a regione deserti, id est ex corde diaboli omni bonitate et justitia destituito venisse dicitur. Dominus autem Synagoga est; cujus quatuor anguli sacerdotes sunt et levitæ, principes et populus, quos per boves et asinas, oves et camelos superius significavit. Hos autem quatuor angulos ventus concussit, et domus corruit; quia cum isti supradictæ tentationi resistere non possent, tota cecidit Synagoga, cujus ruina non solum Judæos, verum etiam ipsos filios Christi id est apostolos oppressit, quia ipsi quoque **225** graviter tentati in passione Domini dubitaverunt; unde etiam quidam eorum dicebant : « Nos autem sperabamus, quod ipse esset redempturus Israel (*Luc. xxiv, 21*). » Et Thomas : « Nisi videro, inquit, in manibus fixuram clavorum, et mittam manum meam in latus ejus, non credam (*Joan. xx, 25*). » Hanc etiam tentationem ipse Dominus eis prænuntians, ait : « Ecce Satanus expetivit vos, ut cribraret sicut triticum (*Luc. xxii, 31*). » Sic igitur ad horam et oppressi, et mortui sunt, quia quolibet modo a Deo separati recesserunt, quæ major mors esse non potest.

« Tunc surrexit Job, et scidit tunicam suam, et tonso capite corruens in terram, adoravit, et dixit : Nudus egressus sum de utero matris meæ, et nudus revertar illuc. » Quo enim dolore beatus Job stringeretur interius, ea quæ ipse exterius agit, manifestant. Nisi enim hoc fecisset, vel non curasse putaretur. Scidit igitur tunicam suam, et caput contudit, quod quidem magni doloris indicium erat. Dolore tamen superatus non est, ut contra Deum aliquid loqueretur, in quo, quam perfectus fuerit aperte monstratur. Sed quid fecit? Corruens in terram, adoravit, quia in re diabolus superatus est, dixitque : « Nudus egressus sum de utero matris meæ nudus revertar illuc. » Id est nihil in hunc mundum attuli, nihil de his quæ hujus mundi sunt, mecum moriens feram; Domini erat, ipse quando voluit, dedit, quando voluit, abstulit, nihil ad me. « Sit nomen Domini benedictum. »

« In omnibus his non peccavit Job labiis suis, neque stultum quid contra Deum locutus est. » Sed quia Job significat Christum, quando hæc quoque conveniant Christo videamus. « Tunc, inquit, surrexit Job. » Quando? Vis audire quando? quando

(321) « Deo permittente, dæmones possunturbationem aëris inducere, ventos conciliare, et facere, ut ignis de cœlo cadat. » D. THOM. in cod. loc. cit.

(522) Ex Josepho refert auctor auditas in templo angelorum voces conclamantes proximam ab illis audibus eorum discessionem.

domus corruit, quando Synagoga cecidit. Tunc enim A revera Christus surrexit; tunc ejus regnum et imperium crevit, quia relictis Judæis, totum mundum in hæreditatem suscepit, secundum illud: « Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam (Psal. 11, 8). » Scidit autem tunicam suam, ut gentilis populus, ad quem veniebat, nudum eum palam et in manifesto videret. Hæc autem tunica divina Scriptura est, hæc nondum Judæis scissa est, ideoque sub velamine litteræ Christum latentem videre non possunt. Totondit autem caput suum, cum infideles et impios Judæos, qui quasi capilli rasi semper et instabiles exstiterunt, a se et a corpore suo, quod est Ecclesia, abrasit et separavit. Corruens autem in terram adoravit, quasi ex improvise ad gentiles veniens, qui terra et peccatores erant, eos jam non idola, sed unum et verum Deum adorare docuit. Sic enim de Spiritu sancto Apostolus ait: « Qui orat pro nobis gemitibus inenarrabilibus (Rom. viii, 26): » orat, inquit, id est orare nos docet. Et dixit: « Nudus exivi de utero matris mee; » id est Synagagæ relinquens latebram, palam et manifestus gentibus apparui. « Et nudus revertar illuc, » quia juxta mundi finem, jam non in caligine, sed in manifesto Judæorum populo me manifestabo. « Cum enim plenitudo gentium introierit, tunc omnis Israel salvus fiet (Rom. xi, 25). » Sequitur:

CAPUT II.

« Factum est autem cum quadam die venissent « filii Dei, et starent coram Domino, venisset quoque « Satan inter eos et staret in conspectu ejus, ut « diceret Dominus ad Satan: Unde venis? Qui respondens ait: Circuivi terram, perambulavi eam. « Et dixit Dominus ad Satan. Nunquid considerasti « servum meum Job, quod non sit ei similis in terra? Vir simplex, et rectus, et timens Deum, et recedens a malo, et adhuc retinens innocentiam. Tu « vero commovisti me adversus eum, ut affligerem « eum frustra. » Hæc superius exposita sunt. Frustra autem percussit Dominus Job, quantum ad diabolum accusatorem, quia neque innocentiam amisit, neque peccatum fecerat, pro quo talia pati debuisset. Non frustra autem, quantum ad Deum, quoniam ex hoc ejus meritum et corona crevit, multisque suæ patientiæ exemplum reliquit. Christus quoque frustra et non frustra occisus est; frustra quidem his, qui eum non resurgere putabant; non frustra autem nobis, qui ejus sanguine redempti sumus. Quando autem primum hominem diabolus decepit, pro quo peccato Christus passus est, tunc quidem adversus Christum Deum commovit: tunc enim Pater filio quodammodo dixit: Tu quidem pro hoc peccato morieris. Sequitur:

« Cui respondens Satan ait: Pellem pro pelle, et « cuncta quæ habet homo dabit pro anima sua. « Alioquin mitte manum tuam, et tange os ejus, et

(323) « Id est, vitam ne ei auferas. Non enim totaliter Deus servos suos voluntati Satan exponit, sed secundum mensuram convenientem, secundum illud

« carnem, et tunc videbis, quod in facie benedixerit « tibi. » Ac si dicat: Usitatissimum est et rationale, ut pro his quæ chariora sunt, minus chara et vilia negligantur; unde fit ut homo pellem pro pelle opponat, et dum oculum percuti timet, brachium obiciat. Dat quoque cætera pro vita et anima sua, quia ne occidatur omnem suam substantiam perdere parvipendit. Sic igitur et Job, quia sanus et incolumis est, quidquid ei accadat pro nihilo ducit. Tange igitur eum in se, et carnem, quæ plus dolet, affligere incipe. Hæc autem et de Job et de Christo diabolus dixit, quia de utroque talia cogitavit.

« Dixit ergo Dominus ad Satan: ecce in manu tua « est, verumtamen animam illius serva. » 226 Quid est animam illius serva, nisi animam illius tentare non potes (323)?

« Egressus igitur Satan a facie Domini percussit « Job ulcere pessimo, a planta pedis usque ad verticem ejus. Qui testa saniem radebat, sedens in sterquilinio. » Percussus enim Job ulcere non tantum malo, sed et pessimo, neque in una corporis parte; verum a planta pedis usque ad verticem, quantum carnem suam vilipenderet ostendit, dum et testa saniem radit et in sterquilinio sedet. Durus enim lectus, duraque fomentatio est ista, etiam illis, qui nihil patiuntur. Erubescat igitur Satan, qui ait: « Tange os ejus, et carnem, et tunc videbis, quod in facie benedixerit tibi. » Christus quoque vulnere pessimo percussus, id est morte turpissima condemnatus; a planta pedis usque ad verticem, tum pendens in cruce toto corpore pateretur, testa sanie radebat; id est, carne sua prius de terra assumpta, nunc autem in cruce passionis igne decocta nostrorum peccatorum putredinem debebat. Sedebat autem in sterquilinio, quia adhuc in Judæa erat, quam quidem non immerito sterquilinum vocat. Huc usque de capite: cætera quæ sequuntur, ad membra referenda sunt.

« Dixit autem illi uxor sua: Adhuc tu permanes « in simplicitate tua? Benedic Deo et morere. » Ac si dicat: Quid valet, inquit, tibi simplicitas tua? Satius est ut benedicas Domino et moriaris. Dic aliquid in Deum, unde offendatur et te iratus de hac vita tollat, in qua ipsa morte multo pateris deteriora.

« Qui ait ad illam: Quasi una de stultis mulieribus « locuta es; si bona suscepimus de manu Domini, « mala autem quare non sustineamus? In omnibus « his non peccavit Job labiis suis. » Job enim aliquando Christum, aliquando aliquem perfectorum, aliquando vero totam Ecclesiam significat. Hoc autem in loco perfectum aliquem significare potest, qui cum magna in persecutione fuisset, uxorsua, id est: caro, quæ uxor est spiritus sui, mortis timore superata, Christum negare ei persuasit, eique dixit: « Benedic Deo et morere. » Morere, inquit, in æternum, ne modo moriaris. Quam ille quasi stultam mulierem redar-

Apost. I Cor. x: *Fidelis Deus, qui non patitur tentari supra id quod potestis.* » D. Tuom. in eod. loc.

guit, ejusque consilii acquiescere noluit. Sequitur : A
 « Igitur audientes tres amici Job omne malum,
 « quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo,
 « Eliphaz Themanites, Baldath Subites, et Sophar
 « Naamathites. Condixerant enim, ut pariter ve-
 « nientes visitarent eum, et consolarentur. » Tres
 amici Job hæreticorum speciem tenent, qui facta
 conspiratione inter se, dum aliter Ecclesiam decipere
 nequeunt, visitare eam et consolari, et de ejus mi-
 seriis condoleri fingunt. Veniunt igitur singuli de
 loco suo, quasi quædam sagittæ electæ et venosæ
 de pharetra diaboli, quod in ipsa nominibus declar-
 atur; si quidem Eliphaz interpretatur *Dei contemptus*.
 Sed unde venit iste superbus, qui Deum contemnit?
 Utiq; de Theman, qui *auster* interpretatur: auster
 enim ventus pluvialis est. Eliphaz igitur pluviarum
 inundatione ad Ecclesiam plenus venit, quibus ea
 non satietur, sed submergatur. Interpretatur autem
 et Baldath *vetustas sola*. Sed unde venit iste Baldath,
 qui solam litteræ sequitur vetustatem, nisi de Sin?
 Sin autem interpretatur *loquens*: venit igitur iste de
 Sin, quoniam non in veritate, sed in loquacitate
 confidit. At vero Sophar, *speculæ dissipatio* dicitur;
 iste autem, qui speculam, id est Sion, et S. Eccle-
 siam dissipare nititur, de Naama venire perhibetur.
 Naama enim *decor* interpretatur: venit igitur iste
 de Naama, cum nequaquam tribulationes vult susti-
 nere cum sanctis, sed mundi gloriam et decorem
 cum sæculi amatoribus habere desiderat.

« Cumque elevassent procul oculos suos non co-
 « gnoverunt eum, et exclamantes ploraverunt, scis-
 « que vestibus, sparserunt pulverem super caput
 « suum in cælo, et sederunt cum eo in terra septem
 « diebus, et septem noctibus, et nemo loquebatur
 « ei verbum, videbant enim dolorem esse vehementem. »
 Hæretici enim Ecclesiam intuentes, eam
 non cognoscunt, quia neque diligunt eam, neque ejus
 opera imitari volunt. Exclamant autem, et plorant
 super ea, quia ei se condolare simulant. Ideoque et
 vestes scindunt, et super capita pulverem spargunt,
 quod quidem doloris indicium est. Fingunt enim
 multoties hæretici se Ecclesiæ compati ejusque mi-
 sereri, quasi in fide ægrotantis, et a veritate devian-
 tis. Unde, quasi sanare eam volentes, sui erroris ei
 prædicant deceptiones. Septem autem dies et septem
 noctes, in quibus amici Job cum eo sedentes non
 sunt locuti, omne illud tempus esse puto, quod fuit
 a Christi passione usque ad tempora Constantini
 imperatoris. In hoc enim tempore in maxima per-
 secutione Ecclesia fuit. Unde hic recte dicitur: « Vi-
 debant enim dolorem esse vehementem. » Hoc enim
 tempore hæretici tacuerunt. Et quamvis cum Ec-

clesia sederent, loqui tamen non audebant: erant
 enim et ipsi Christiani, et timebant ne forte cogniti
 interficerentur. Postquam autem data pace confi-
 denter Ecclesia loqui cœpit, tunc hæretici insurrexe-
 runt; tunc ubique gentium contra eos concilia cele-
 brata sunt. Unde et sequitur:

227 CAPUT III.

« Post hæc aperuit Job os suum, et maledixit diei
 « suo, et locutus est: Pereat dies, in qua natus
 « sum et nox, in qua dictum est: Conceptus est
 « homo. » Dies et nox hoc in loco diabolum signifi-
 cat. Dies enim est quando, ut Apostolus ait, trans-
 figurat se in angelum lucis (*II Cor. II, 14*); nox
 autem, quia princeps est tenebrarum, et quia mentis
 oculos eorum, qui eum sequuntur excæcat et calig-
 ne facit. Et prius quidem secundum naturam dies
 exstitit, qui inter omnes angelos clarus et splendi-
 dissimus est creatus. In hoc autem die, id est in origi-
 nali peccato, quod hujus diei suggestionem et machi-
 namento factum est, omnes homines nascuntur.
 Unde et David: « Quoniam in iniquitatibus concep-
 tus sum, et in peccatis concepit me mater mea
 (*Psal. I, 6*). » Pereat igitur dies iste, id est hujus
 diei peccatum (*324*). Et est causa pro effectu. Stul-
 tissimum enim est hoc ad litteram intelligere; cum
 neque dies aliquid peccaverit, neque quod jam non
 est, aliquo modo perire valeat (*325*). Pereat igitur
 dies, imo jam non dies, sed nox; amisit enim clari-
 tatem. Unde et sequitur:

« Dies ille vertatur in tenebras. » Ut jam non
 dies, sed nox vocetur. « Non requirat eam Deus de-
 « super, » ut ejus aliquando misereatur: « et non sit in
 « recordatione, » nisi flagelletur et æternis ignibus
 crucietur. Et non illustretur lumine suæ videlicet
 claritatis; sed semper se illi iratum ostendat. De
 hoc enim lumine dicitur: « Deus misereatur nostri,
 « et benedicat nobis, illuminet vultum suum super
 « nos (*Psal. LXVI, 1*). » Obscurent eum tenebræ et
 umbræ mortis, ne amissam gloriam recordando in-
 tueatur, ut pœnitentiam agens salvari vel vivificari
 mereatur. Unde adhuc subditur: « Occupet eum
 « caligo, » æternæ videlicet oblivionis et obstinationis,
 « et involvatur amaritudine, » tormentorum omnium
 et angustiarum. Unde et peccatoribus Dominus ait:
 « Ite, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est
 « diabolo, et angelis ejus (*Matth. xxv, 41*). » Sequitur:

« Noctem illam tenebrosam turbo possideat. » Merito
 enim jam non diem, sed noctem appellat, quem
 tantis tenebris tantaque caligine involutum videt.
 Quod enim ipse imprecando dicit, affirmative sic
 esse intelligi debet. Tenebrosus autem turbo, qui
 hæc noctem possidet, ille est, de quo Psalmista

(324) « Generationis suæ carnalis diem perire de-
 siderat, ut dies ejus in regeneratione numeretur;
 pereat inquit dies sæcularis, ut dies spiritualis oria-
 tur. » S. AMBROS., lib. De bono mortis, cap. 2.

(325) In sensu fortasse ejusdem S. Ambrosii hæc
 commentatus est Bruno: ille enim in *Evang. Lucæ IV*:
 « In tentatione, ait, sanctus Job mysteria loquitur; »
 et lib. II De interpretatione Job, cap. 2, ait: « In

stercore sedens, in tantis vibicibus, et sævi doloris
 vulneribus totum corpus diris perfusum ulceribus
 mysteria loquebatur, nec acquirendi propriæ reme-
 dium agritudinis, sed sacris vacabat sermonibus.
 Fortiores itaque sermones ægri hominis, quam illo-
 rum, qui non ægrotabant; ideo ergo non carnis ge-
 mitus, et corporis infirmitates, sed voces spiritus
 loquebatur quibus urgeret, non quibus cederet. »

dicit : « Pluet super eos laqueos; ignis, sulphur, et spiritus procellarum pars calicis eorum (*Psal. x, 9*). »

« Non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus. » Hic autem annus æternitatis est, cujus dies, menses et horæ, soli sancti sunt cujus sol et luna, omnisque splendor et illuminatio Christus est. De hoc enim Psalmista dicit : « Et in libro tuo omnes scribentur, dies formabuntur, et nemo in eis (*Psal. xiii, 16*). » Nemo quidem computabitur, vel annuntiabitur in eis, quia diabolica caligine sit involutus. « Fulgebunt enim sancti sicut sol in regno Dei (*Math. xiii, 43*). »

« Sit nox illa solitaria, nec laude digna. » Solitaria quidem erit, quia nox alia nulla erit. Annus enim prædictus, non noctes, sed solos dies habebit, quoniam nullus ibi æterna luce carebit.

« Maledicant ei, qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leviathan. » Illi, inquit, nunc ei tenebroso, et caligine involuto maledicant, qui ei a principio, cum adhuc dies et clarus esset, maledixerunt, quoniam superbiendo super omnes cælos ascendere voluit. Sed illi, qui sunt, nisi angeli Dei, qui eum tunc temporis ligatum tenebant, quoniam omnem suam nequitiam eum adimplere non permittebant? Erant tamen parati suo tempore eum suscitare (326), quod am quidem impletum esse putamus; sic enim scriptum est : « Quia post mille annos solvetur Satanas (*Apoc. xx, 7*). » Leviathan autem *additamentum eorum* interpretatur; sed quorum eorum? Uti que primorum parentum nostrorum, quibus dum diei ipsius honorem, et dignitatem addere promisit, beatitudinem et immortalitatem eis ademit. Sequitur :

« Obscurentur stellæ caligine ejus. » De his stellis Judas apostolus ait : « Væ illis, qui in viam Cain abierunt, et exempla Balaam secuti sunt (*Jud. 11*). » Et paulo post : « Hi sunt sidera errantia, quibus tenebrarum procellæ in æternum conservatæ sunt (*Ibid., 13*). » Iniqui enim homines, qui fortitudine, et sapientia clarescere foris videntur, diaboli caligine intus obscurantur.

« Exspectet lucem, et non videat, nec ortum surgentis auroræ. » Quamvis enim invitus, ipse quoque malignus spiritus iudicii diem exspectat, quando in propria claritate ad iudicandum Dominus veniet. Et quoniam tunc dicitur : « Tollatur impius, ne videat gloriam Dei (*Isai. xxvi, 10*); » lucem diu expectatam non videbit. Aurora vero Ecclesia **228** est, de qua Salomon ait : « Quæ est ista quæ progreditur, quasi aurora consurgens? (*Cant. vi, 9*). » Hæc autem in iudicio surget, imo resurget. Sed sicut nec gloriam Dei, ita nec ortum surgentis Ecclesiæ diabolus videre merebitur. Quare hoc? « Quia non conclusit ostia ventris, qui portavit me. » Venter iste paradus est, in quo, et non in alio ventre prius homo natus est. Hunc autem diabolus, quia aperuit, non occlusisse narratur : « Nec abstulit mala ab

(326 Hæc interpretatio est secundum Septuaginta, qui verbum *suscitare* in verbum *subjugare* verterunt. Ita Pineda in hunc locum.

A « oculis meis. » Quia offerens mihi in primo homine concupiscentiæ lignum, dum mihi oculos aperire promittit, excaecat. Sequitur :

« Quare non in vulva mortuus sum? » Beatus enim Job primi hominis in se personam suscipiens, totius humani generis calamitatem deplorat. Vulva enim, per quam Adam de paradiso exivit, ipsa prima diaboli suggestio fuit, quam si non recepisset, de paradiso eiectus non fuisset. Ait ergo : « Quare non in vulva mortuus sum? » id est, quare in ipsa suggestione, mortem mihi, si assentirem, immirere non intellexi? In vulva enim mortuus fuisset, si mox ut audivit, ab ipsa suggestione se separasset.

Quid est enim mors, nisi separatio? Moritur enim homo, cum anima separatur a corpore; moritur etiam Deo, qui ab eo separatur. Similiter autem mundo moritur et peccato, qui a mundo separatur et a peccato. Inde Apostolus ait : « Mortuus sum mundo (*Rom. vii, 10*). » De hac autem morte hic dicitur : « Quare non in vulva mortuus sum; » id est quare statim audita suggestione non refugit? Omnis enim homo illi rei moritur quodammodo, a qua separatur. Hoc, inquit, ego non feci; sed, quod multo deterius est, per suggestionem audiendo transiens, ad delectationem usque perveni, et cum vel hic prædicta morte mori debuissem, non tamen hoc mihi sufficiens fuit; sed genibus exceptus et uberibus appropinquans, lac mortis degustavi et pomum interdictum comedi; hoc enim est quod dicitur.

C « Egressus ex utero non statim perii? Quare exceptus genibus? Cur laciatus uberibus? » Quasi enim super genua peccatorem diabolus tenet, quando miser homo jam nefando operi proximus assistit. Sequitur :

« Nunc enim dormiens silerem, et somno meo requiescerem. » Si, inquit, diabolus suggerentem non audissem, et si audiens in ejus suggestione delectatus non fuissem, et si delectatus in tactum interdictæ arboris non appropinquassem, et si appropinquans saltem de pomo concupiscentiæ non comedissem, nunc dormiens silerem, et somno meo requiescerem, id est cælestem beatitudinem et quietem possiderem. Cum quibus? « Cum regibus, et consulis terræ, qui ædificant sibi solitudines. » His verbis beatus Job dicere videtur. Quod si primus homo non peccasset, jam in suo tempore electorum numero completo, simul cum omnibus, qui ad æternam vitam prædestinati fuerant, summa beatitudine frueretur. Nisi forte tempus pro tempore, aut ipse pro aliis accipiatur : nunc enim præsens tempus significat. Si enim primus homo non peccasset, nemo unquam, nisi æternæ beatitudini prædestinatus nasceretur. Reges autem et consules, vel angeli, vel Ecclesiæ doctores intelliguntur, qui se et alios bene regunt, et omnibus hominibus optime consulunt. Hi autem ædificant sibi solitudines, quia vitam solitariam, et quæ multum a cæterorum hominum

vita differt, in hoc sæculo vivunt. « Aut cum principibus, qui possident aurum, et replent domos suas argento; » per quos ipsos eodem Ecclesie doctores intelligimus, qui et sapientie thesaurum possident, et domos sui pectoris eloquentie argento repleverunt. Aurum enim sapientiam, argentum vero, eloquii puritatem in divina pagina frequenter significat. Sequitur :

« Aut sicut abortivum absconditum non subsistet, vel qui concepti non viderunt lucem. » Hæc autem in persona primi hominis dicuntur, qui simul in se, et justos continet, et peccatores. Dicitur ergo : Si primus homo non peccasset, aut quidem omnes homines, jam nunc simul cum Domino essent; aut qui ibi non essent, neque subsisterent, neque essent ad comparisonem videlicet abortivi : qui, quia suo tempore non nascitur, statim ut nascitur, absconditur, et quasi nunquam fuerit, in memoria hominum nullatenus subsistit. (327). Id ipsam autem significant et qui concepti non viderunt lucem : nam et ipsi abortivi sunt. Sequitur :

« Ibi impii cessaverunt a tumultu. » Ubi? Ibi utique, ubi nunc dormiens silerem, et somno meo requiescerem. Inde enim impii, id est, maligni spiritus præcipitati, a tumultu et discordia, quam ibi facere conabantur, cessaverunt. « Et ibi requieverunt fessi robore. » Ibi enim nunc sanctorum animæ requiescunt, qui multum se virtute et robore fidei in hoc sæculo contra impios fatigarunt. « Et quoniam vinciti pariter sine molestia; » subauditur, ibi requiescunt. Ibi enim modo sine molestia requiescunt **229** illi, qui in hac vita fide et dilectione conjuncti, quoniam a fide et dilectione dividi non poterant, multas molestias pertulerunt, de quibus adhuc subditur : « Non audierunt vocem exactoris. » Quamvis enim multas molestias sustinuisset, exactoris voci tamen non assenserunt. Hic enim exactor, vel tyrannus aliquis, vel diabolus intelligi potest. Pecunia enim diaboli vitia sunt, quam qui recipit, seipsum subicit servituti. « Parvus et magnus ibi sunt, et servus liber a domino suo. » Illi enim et prælati, et subditi, et servi, et domini sine differentia sunt, quoniam omnes uni regi et uni Domino subjiciuntur. Sequitur :

« Quare data est misero lux, et vita his, qui in amaritudine animæ sunt? » Considerata enim superna beatitudine, considerata et hujus mundi miseria, hanc vitam beatus Job tædio habens, pro se suisque similibus loquitur, dicens : « Quare data est misero lux? » Lucem enim pro hac vita posuit : Quare, inquit, tantum hic vivunt, qui se hic miseros esse cognoscunt? Qui, etsi eis mundus arrideat, et

(327) De abortivis fetibus ob nimiam immaturitatem nondum anima præditis intelligendus est hic loqui S. Bruno; quoniam abortivi animati per animam subsistunt, et cum generatione culpam originalem contraxerint, in æterna sunt damnatione. Ita vertit claris. Hiacyntus Ceruti :

*Or non vedrei qual nascoso aborto
O qual feto immaturo, etc.*

A his divitiis fugitivis sint locupletes, sola tamen celestia contemplantes, semper hic in tristitia et amaritudine animæ sunt; quia semper hinc transire, et mori concupiscunt. Unde et subditur : « Qui expectant mortem, et non venit. » Sed quo desiderio? Vis audire quo? « Quasi effodientes thesaurum. » Tunc enim revera thesaurum, et æternam felicitatem inveniunt sancti, quando mortificato corpore de hac vita transeunt. Unde Apostolus : « Cupio dissolvi et esse cum Christo (Philip. 1, 23). » « Gaudentque vehementer cum invenerint sepulcrum; » id est, cum ejus prædestinatum tempus advenerit, quo et caro in sepulcrum, et anima in cælum suscipiatur. Nam et secundum litteram, thesaurum effodientes, quando sepulcrum inveniunt, gaudent, quoniam sæpe ibi thesaurum inveniunt. Sequitur :

« Viro cujus abscondita est via, et circumdedit eum Deus tenebris. » Dixi, inquit, « Quare data est misero lux? » Sed cui misero? utique viro, cui abscondita est via. Via enim nostra abscondita est, et in tantis ignorantie tenebris involuti sumus, ut quid nobis futurum sit, penitus ignoremus. Quem igitur conscientia defendit, multum ut hinc transeat concupiscere debet, ne forte aliqua occasione in pejus ruat. Hoc autem beatus Job desiderans ait :

« Antequam comedam, suspiro, et quasi inundantis aquæ, sic rugitus meus, quia timor, quem timebam, evenit mihi, et quod verebar, accidit. » « Nonne dissimulavi? nonne silui? nonne quievi; » et venit super me indignatio? Ante, inquit, quam comedam, antequam illius, de qua nunc loquor, jucunditatis dulcedinem degustem, antequam summi boni suavitate reficiar, quid hic aliud ago, nisi quia suspiro, et illius magni convivii desiderio affligor? « Et quasi inundantis aquæ sic rugitus meus, » quia non sine multarum lacrymarum inundatione sit gemitus cordis mei; quare hoc? « Quia timor, quem timebam, evenit mihi. » Quia enim vir sanctus tantis flagellis affligebatur, se Deum in aliquo offendisse putabat, quamvis in quo offendisset, ignorabat unde in sequentibus ait : « Peccavi, quid faciam tibi? » Verumtamen, vitam suam considerans, et quid mali fecisset, ut sic affligi debuisset, ignorans, subjungit : « Nonne dissimulavi? » id est, cum mundus mihi arrideret, et omnia possiderem, sic me habui, sic in eis omnibus delectatus sum, ac si nihil haberem. Unde et subditur : « Nonne silui? nonne quievi? » Ac si dicat : Si enim in talibus divitiis delectarer, neque silerem, neque quiescerem; quoniam neque in silentio, neque in quiete; imo multis litigiis et fatigationibus tales divitiæ conquiruntur.

Ita sensit etiam D. Thom : « Ab hujusmodi enim, ait abortivis fetibus nihil perpetuum remanet; aliquid vero moriuntur, post infusionem animæ rationalis; qui quidem post mortem subsistunt secundum animam, sed lucem hujusmodi non vident. » D. Thom. eod. in loco.

« Venit tamen super me indignatio; » quæ quare A
venerit incertum habeo. Deum enim sibi indigna-
tum credebat, cujus in se flagella sentiebat.

CAPUT IV.

« Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit :
« Si cœperimus loqui tibi, fortisan moleste accipies,
« sed conceptum sermonem tenere quis post? » Ecce
enim Eliphaz, qui *Dei contemptus* interpretatur, qui
etiam hæreticorum speciem tenens ab austro venit,
sic enim interpretatur Theman, tantarum eloquentiæ
pluviarum inflatus est, ut conceptum sermonem,
quin foras erumpat, retinere non possit. Loquitur
autem hæreticorum more, qui cum humiliter loqui
incipiant, ad injurias usque prorumpunt. Sed quid
dicit? « Ecce docuisti multos et manus lassas ro-
« borasti. » Hoc enim verum est : « Vacillantes con-
« firmaverunt sermones tui, et genua trementia
« confortasti. » Et hoc item verum est : « Nunc au-
« tem venit super te plaga; » et hoc quidem negari
non potest. « Et defecisti. » Hoc autem falsum est;
non enim defecit, sed viriliter pugnavit, et vicit.
« Tetigit te, et conturbatus es. » Si enim turbatus
esset, nequaquam tam quiete dixisset : « Si bona
« suscepimus de manu Domini, mala autem quare
« non sustineamus? » Sequitur :

« Ubi est timor tuus, fortitudo tua et perfectio
« viarum tuarum? » Omnia enim hæc eum amisisse
putabat, quia sic humiliatam eum videbat. « Recor-
« dare, quæso te, quis unquam innocens perit, aut
« quando recti deleti sunt? » Hæreticorum est, veris
sæpe falsa admiscere : sæpe enim in hac vita
innocentes pereunt et recti. « Quin potius vidi eos,
« qui operantur iniquitatem, et seminant dolores, et
« metunt eos, flante Deo, periisse et 230 spiritu
« iræ ejus esse consumptos. » Et hoc quidem sæpe,
sed non semper contingit. Dolores autem seminant,
et metuunt, qui male agunt, et mala recipiunt; Deum
autem flare est se in vindicta peccatoribus iratum
ostendere. Homo enim quando irascitur majorem ex
se flatum emittit, unde et pro ira flatus accipitur.

« Rugitus leonis, et vox lænæ, et dentes catulo-
« rum leonum contriti sunt. » Per leonem namque bea-
tum Job, per lænam vero, uxorem ejus; per catulo-
los autem leonum filios ejus metaphoricè designat. D
In rugitu vero crudelitatem, in voce loquacitatem, in
dentibus edacitatem redarguit; edacitatem quidem,
quoniam edentes et bibentes oppressi sunt.

« Tigris perit, eo quod non haberet prædam. »
Ecce item tigridem Job appellat. Tigris enim sæ-
vissimum animal est. Dicit igitur beatum Job pe-
riisse, quoniam, viribus amissis, jam predandi non
habet facultatem. Sequitur :

« Porro ad me dictum est verbum absconditum,
« et quasi furtive suscepti auris mea venam susurri
« ejus. » Hæretici enim semper magna promittunt
et, ut majoris sit auctoritatis, suam scientiam ex-
tollunt, quod iste modo facere videtur. Dicit enim,
verbum absconditum et secretum aliisque homini-

bus incognitum, sibi esse revelatum, cujus veri
venam, id est principium et perfectionem, quasi
furtive, latenter et ingeniose ipse suscepit. Et, ut
suum ingenium magis commendent, non aperte,
sed quasi susurrando se audivisse fatetur. Quid au-
tem sit hoc verbum audiamus.

« In horrore visionis nocturnæ, quando solet sopor
« occupare homines, pavor tenuit me et omnia
« ossa mea perterrita sunt. Et cum spiritus, me
« præsentem, transiret, inhorruerunt pili carnis meæ.
« Stetit quidam, cujus non agnoscebam vultum,
« imago coram oculis meis, et vocem quasi auræ le-
« nis audivi. » Hæc autem Eliphaz ideo dixisse
videtur, ut ea, quæ dicturus erat, majorem
auctoritatem haberent; siquidem non ipsum ea
excogitasse, sed divina revelatione didicisse crede-
retur : multa enim in somnis per visionem homini-
bus revelantur. Quod autem ait : « Cum spiritus,
me præsentem, transiret; » tale est ac si diceret :
Cum illa visio spiritalis, me præsentem et attentissime
considerante, transiret; quia enim non tota simul
videbatur, quodammodo transibat, quoniam trans-
eundo fiebat. Quis autem fuerit iste quidam, cujus
vultum non agnoscebat, consequenter exponit, dum
dicit : « Imago coram oculis meis, » Non enim rei
veritatem, sed rei imaginem vidit. Sic enim amicor-
um nostrorum, quamvis longe positorum imagines
in somnis sæpe videmus. Audivit autem vocem,
quasi lenis auræ, quia quæ in somnis apparent, tam
leniter mentis acumine audiuntur, ut nisi subito a
vigilante pertractata fuerint, facillime a memoria
dilabantur. Quid autem pavor et tremor? Quid ossa
perterrita, et pili inhorrentes significant, alii perscru-
tentur, nobis autem ista sufficiant, et talia in somnis
sæpe contingere non dubitamus. Nunc autem quid
Eliphaz in illa levis auræ voce audierit, videamus.
Sequitur :

« Nunquid homo Dei comparatione justificabi-
« tur, aut factori suo purior erit vir? » Hæc
autem ita esse, non solum somniantes, sed et
cogitantes intelligunt. Nemo enim Deo justior,
aut purior est. Sed hæreticorum est, ea etiam, quæ
facillima sunt ad difficultatem perducere, cum ipsi
soli, aut pene soli nihil intelligant, nullos nisi se
intelligere putant. Unde et Eliphaz verbum abscon-
ditum dicit, quod pene omnibus est manifestum. In
his enim verbis se beatum Job vincere putat : si
enim Job injuste affligitur, justior et purior Deo
affligente, esse videtur; sed quia hoc fieri nequit, ut
juste Job affligatur necessario concluditur. Hæc au-
tem cavillatio ibi solvitur, ubi superius Dominus ait :
« Tu autem commovisti me adversus eum, ut affli-
gerem eum frustra. » Quod enim est frustra, et
non frustra, hoc est juste, et non injuste : injuste
enim quantum ad se affligitur Job, quia peccatum
non fecit, ut sic affligi debuisset; juste autem, quan-
tum ad Deum, qui ideo eum affligit, ut illum clario-
rem, sanctiorem et ditio-rem faciat. Sequitur :

« Ecce qui serviunt ei, non sunt stabiles, et in

« angelis suis reperit pravitatem (328); quanto magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum. » Hoc quoque adversum Job dicitur. Et impossibile probat non peccare, cum ipse quoque angelos peccasse manifestum sit. Sed hoc de malignis spiritibus intelligitur. Domos autem luteas habitant homines et terrenum fundamentum habent, quoniam de luto et de terra plasmati sunt, de quibus adhuc subditur :

« Consumuntur velut a tineas, de mane usque ad vesperam succidentur, et quia nullus intelligit, in æternum peribunt. » Ex carne enim hominis nascuntur vermes, qui ipsam consumunt; sicut et tineas ex veste oritur ipsamque de qua oritur vestem consumit. Consumuntur quoque peccatores velut a tineas; quia ut propheta ait : « Vermis eorum non morietur (Isai. lxvi, 24). » **231** Succiduntur autem de mane usque ad vesperam, id est a principio suavitatis usque ad finem vite, quia, quando in hac vita sunt, semper male agendo, se ipsos occidunt : quoties enim peccant, toties se feriendo succidunt. Et quia nullus eorum, neque mala quæ sit, neque penitentiam medellam intelligit; ideo non immerito in æternum peribunt. Unde et subditur : « Morientur et non in sapientia. » Sic enim se habet ordo : morientur, et non in sapientia. Non enim in sapientia moriuntur, qui in peccatis et stultitia vitam finiunt. « Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis. » Malorum namque reliquias, boni sunt, qui ideo a diaboli dentibus relinquuntur, quoniam eos diabolus superare non potest. Unde etiam solæ reliquias ex Israel salvari dicuntur. Hi autem auferentur ex eis quando dicitur : « Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum (Math. xxv, 34). » Sequitur :

CAPUT V.

« Voca ergo, si est qui tibi respondeat, et ad aliquem sanctorum convertere. » Quam malam enim opinionem de beato Job Eliphaz habuerit, satis apparet, contra quem omnia hæc proverbialia jactantur. Quia enim sic afflictum eum esse videbat, penitus a Domino abjectum esse putabat; ideoque, quamvis multum ad Deum clamaret, attamen non exaudiri arbitrabatur. Et hoc est, quod dicitur : « Voca ergo, si est qui tibi respondeat. » Quod autem sequitur : « Et ad aliquem sanctorum convertere; » tale est ac si diceret : Quoniam tuis peccatis exigentibus te Deus non audit, saltem aliquem sanctorum deprecare, ut pro te ad Deum intercedat. Sequitur :

« virum stultum interficit iracundia, et parvulum occidit invidia. » Stultus et parvulus idem significant, quoniam omnis stultus sensu et moderatione parvulus et inscius est. Hunc autem iracundia et

(328) « Ecce qui serviunt ei non sunt stabiles, et in angelis suis reperit pravitatem. » Quæ quidem sententia secundum doctrinam catholicæ fidei plana est. Tenet enim fides catholica, omnes angelos bonos fuisse creatos : quorum quicquam per propriam culpam

A invidia occidit; quia, dum invidendo aliena cum furere appetit, in diaboli laqueum cadit. Sed hoc quidem de beato Job dici non debuit. Sequitur :

« Ego vidi sultum firma radice, et maledixi pulchritudini ejus statim. » Cum enim in mundi divitiis et dignitatibus stultus prosperatur, firma radice stare videtur, sed sapiens aliquis hujus pulchritudini maledicit, dum, cui maledictioni sit obnoxius, et quam cito hanc gloriam amissurus, secum dijudicat. Unde et Apostolus. « Animalis homo non percipit ea, quæ Dei sunt, spiritualis autem omnia dijudicat (I Cor. ii, 14). »

« Longe fient filii ejus a salute, et conterentur in porta, et non erit qui eruat. » Filii enim hujus stulti sunt, quicumque ejus stultitiam imitantur. Hi autem longe fient a salute, « quia longe est a peccatoribus salus (Psal. cxviii, 155). » Conterentur autem in porta quoniam in ipso regni introitu, quando paradisi portæ aperientur, dicitur eis : « Ite, maledicti, in ignem æternum (Math. xxv, 41). » « Et non erit qui eruat, » nullo pro eis intercedente.

« Cujus messem famelici comedent, et ipsum rapet armatus et bibent sitientes divitias ejus. » Hujus, inquit, stulti messem, et laborem famelici comedent : per quos malignos intelligimus, quorum cibus iniquitas et mala operatio; hoc enim defectantur et reficiuntur. Ipsum autem rapet armatus; illis videlicet, de quo in Evangelio Dominus ait : « Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet (Luc. xi, 21). » — « Et bibent sitientes divitias ejus; » hoc est, quod modo dicit : « Cujus messem famelici comedent. » Sequitur :

« Nihil in terra sit sine causa, et de humo non oriatur dolor. » Ac si dicat : Tu tibi, et non alius hanc afflictionem peperisti. Justus enim est Deus, et nihil sine causa et ratione facit. Non enim humus et terra, sed quia, inquit, peccatores sumus, ideo affligimur.

« Homo ad laborem nascitur, et avis ad volatum (329); » ac si dicat : Hoc saltem te peccasse cognoscas, quod voluptati solummodo, et deliciis deditus, ipsos filios tuos commessionibus et ebrietati operam dantes non redarguisti. Non enim ad quietem et voluptatem, sed ad laborem nascitur homo; unde et primo homini dictum est : « In sudore vultus tui vesceris pane tuo (Gen. iii, 19). » Similiter et avis nascitur ad volatum, ideoque ei alæ datæ sunt, sicut et homini manus. Sed, quia homo utrumque est, et homo videlicet et avis; altera enim pars gravis et de terra est, altera vero cælestis et agilis; secundum hanc partem, animam dico, natus est ad volatum. Non ergo in imis jaceat, sed volando cælestia contempletur. Unde et subditur : « Quamobrem ego deprecabor Dominum, et ad Deum ponam elo-

cciderunt a statu rectitudinis, quidam vero ad majorem gloriam pervenerunt. D. Th. in eodem comment. c. 4.

(329) Cod. bibl. Montis Amiata: ad rolandum.

« quum meum; » hi est volabo, et mente et spiritu A
super cœlos exaltabor; ibi deprecabor Dominum,
ibique cum eo loquar. Sancti enim, quando in ora-
tionibus suis Deum exorant, quamvis corpore in
terra sint, spiritu tamen ipsum cœlum volando tran-
scendunt.

« Qui facit magna, et inscrutabilia, et mirabilia
« absque numero. » Nemo enim mirabilia Dei per-
scrutari, vel dinumerare potest.

« Qui dat pluviam super faciem terræ, et irrigat
« aquis universa. » Hoc enim tam mirabile est, ut a
nullo perscrutari valeat. Quis 232 enim intelligat,
quid sint nubes, quando aquam ferant, quando nunc
teneant, et nunc tam mirabiliter guttatim spargant?
Si autem allegorice intelligantur, dat etiam Domi-
nus pluviam, id est evangelicam prædicationem su-
per faciem terræ, et spiritualibus aquis irrigat uni-
versa.

« Qui ponit humiles in sublimi, et mœrentes eri-
« git sospitate. » Ipse enim humiliat superbos, et
exaltat humiles.

« Qui dissipat cogitationes malignorum, ne possint
« implere manus eorum, quod ceperant. Qui ap-
« prehendit sapientes in astutia eorum. » Stultam
enim, ut Apostolus ait, fecit Deus sapientiam hujus
mundi (I Cor. 1, 20). Dum enim rationem sapientes
quærent, Dei mirabilia non credunt; ideo nec Deum
carnem assumpsisse, nec virginem peperisse, nec
mortuum resurrexisse contendunt. « Et concilium
« pravorum dissipat; » id est Judæorum et tyranno-
rum, qui multis consiliis et machinationibus Christi
nomen et Ecclesiam delere conati sunt.

« Per diem incurrent tenebras, et quasi in nocte
« sic palpabunt in meridie. » In Christi namque pas-
sione, etiam juxta litteram tenebræ factæ sunt. De-
nique per diem tenebras incurrebant, dum Christum
apertissime se signis et miraculis manifestantem
non agnoscebant. Et cum omnia nuda et aperta es-
sent, quasi cæci in nocte palpantes nihil videbant.
In meridie autem tunc quasi in nocte palpabant,
quando signa et miracula videntes, an Christus es-
set eum interrogabant, quibus ipse dicebat: « Si
mihî non creditis, operibus credite (Joan. x, 38). »
« Porro salvum faciet egenum a gladio oris eorum,
« et de manu violenti pauperem. » Hic est ille egenus
et pauper, de quo Apostolus: « Tanquam nihil
habentes et omnia possidentes (II Cor. vi, 10). »
Hi autem nec ferri, nec oris gladio vinci potuerunt,
quia neque blanditiis, vel minis, neque tormentis sunt
superati. Quare hoc? Sequitur:

« Et erit egeno spes. — « Spe enim, ait Aposto-
lus, salvi facti sumus (Rom. ix, 28). » Propter spem
si quidem æternorum bonorum superari non pote-
rant. « Iniquitas autem contrahet os suum, » videns
eos insuperabiles esse. « Beatus homo qui corripit-
« tur a Deo (330); » quoniam vel sic ab iniquitate,

quam agit, separatur: qui enim non corripitur, se-
curius peccat. « Increpationem ergo Domini ne re-
« probes; » quia ipse vulnerat, et medetur; percutiet,
et manus ejus sanabunt. Dei enim increpationem
reprobare, est contra ejus flagella murmurare.

« In sex tribulationibus liberabit te, et in septima
« non tanget te malum. » Septem enim sunt tribu-
lationes, quia septem dies sunt in quibus tribula-
mur. Sed ideo septimam separatim posuit, quia
major erit et finem habebit. Quæ sint autem hæc
tribulationes, subinserens ait:

« In fame eruet te de morte, et in bello de manu
« gladii, a flagello linguæ absconderis, et non timebis
« calamitatem, cum venerit; in vastitate et fame
« ridebis, et bestiam terræ non formidabis. » De
hac enim fame per prophetam dicitur. « Inmittam: in-
vobis non famem panis, neque sitim aquæ, sed famem
audiendi verbum Dei (Ezech. v, 17). » Hæc
autem fame non moriuntur sancti. Liberantur autem
et in bello de manu gladii, quando contra vitia di-
micantes, diaboli tentationes superare valent. Ab-
sconduntur vero et a flagello linguæ, quia nec aliis
detrahunt, nec sibi detrahentibus respondent. Neque
vero timeant calamitatem cum venit, quia sciunt
per multas tribulationes intraturos esse in regna cœ-
lorum. Ridebunt autem in vastitate et fame, quia
tunc jubilando gaudebunt, quando peccatores in
suppliciis vastabuntur et fame perpetua cruciabun-
tur. Bestiam vero terræ, id est diabolium, qui terre-
nus et peccatores depascit et dissipat, non formida-
bunt; quia eis de hoc mundo exeuntibus nocere non
poterit. Sequitur:

« Sed cum lapidibus regionum pactum suum, et
« bestię terræ pacificę erunt tibi. » Hi enim sunt
lapides, de quibus dicitur: « Lapidés vivi voluntur
super terram (Zach. ix, 16); » per quos sanctos in-
telligimus, de quibus muri cœlestis Jerusalem ædifi-
cabuntur. Cum his autem non solum Job, verum
etiam quilibet sanctorum pactum fecit, quia chari-
tatis vinculo eis adhæsit: bestię vero, impii homines
et crudeles intelliguntur, qui, dum sanctorum patien-
tiam et humilitatem considerant, pacifici eis fiunt,
quia divino nutu, perterriti eos offendere pertinæ-
scunt, unde et subditur:

« Et scies quod pacem habeat tabernaculum, et
« visitans speciem tuam non peccabis. » Pacem enim
habet ejus tabernaculum, cum ab ipsis quoque ini-
micis veneratur. Species autem hominis Deus est, et
homo. Quoniam ad imaginem Dei, et hominis factus
est homo. Speciem igitur suam ille homo visitat,
qui charitate non ficta Deum, et hominem diligit.
Hic autem non peccat, quia in hoc solo tota lex
adimpletur. Et scies quoque quoniam multiplex erit
semen tuum, et progenies tua quasi herba terræ.
Semen enim, et progenies ejus, omnes illi sunt, qui
ejus vitam et mores imitantur. Multos igitur filios

(330) Salomon etiam ait: *Quem diligit Dominus corripit, et quasi pater in illo complacet sibi (Prov. iii, 12).*

relinquit, qui bene vivendi exempla docet. Unde et **A** subditur :

« Ingredieris in abundantia sepulcrum, sicut infer-
tur acervus in tempore suo. » Sepulcrum enim, in
quo post mortem sancti requiescunt, cœlestis patria
intelligitur : quam iste quadam in abundantia ingre-
ditur, quia tot secum ducit, quot ejus verbis et
exemplo salvantur. Unde bene acervo comparatur,
qui multorum granorum collectione conficitur.

« Ecce hoc, ut investigavimus, ita est, **233** quod
« auditum mente pertracta. » Elationis, et jactantiæ
verba sunt hæc, quæ, quasi ille non intellexit,
mente eum pertractare admonet. Deinceps vero
quid ei sanctus responderit, audiamus.

CAPUT VI.

« Respondens autem Job dixit : Utinam appen- **B**
derentur peccata mea, quibus iram merui, et
« calamitas, quam patior, in statera : quasi arena
« maris hæc gravior appareret. » Utinam, inquit,
sicut calamitatem quam patior, videtis, ita etiam
peccata, pro quibus affigor, vobis divinitus reve-
lata æqua lance pensare possetis : jam utique co-
gnosceretis quanto calamitas hæc major sit, et
quasi arena maris gravis ; stateram suo pondere
inclinare vobis appareret. Amici enim Job multum
eum peccasse putabant, quem tam subito contritum
et sic flagellatum videbant. Unde et maxime dole-
bat, quia ipsis quoque bonis suis eorum æstima-
tione nudatus erat. Et hoc est quod ait : « Unde
« et verba mea dolore sunt plena ; » ac si dicat :
« lade mihi dolor maximus crescit, quia cum nihil **C**
peccaverim, ut hæc pati debuissim, propter peccata
tamen me hoc ferre arbitramini. Sequitur :

« Quia sagittæ Domini in me sunt, quarum indi-
« gnatio ebibit spiritum meum, et terrores Domini
« militant contra me. » Magna, inquit, calamitas
est quam patior, quia sagittæ et flagella Domini
in me sunt, quibus secundum carnem affigor. Et
terrores ejus militant contra me, quibus anima
conturbatur. Multo enim animæ plus quam corporis
tormenta graviora sunt : magis illa, quam ista pati
pertimesco. Spiritum autem ejus sagittarum indi-
gnatio bibit, quia quanto magis caro affigitur,
tanto magis naturalis spiritus deficit et minoratur.
Sive etiam, spiritum ejus sagittarum indignatio **D**
bibeat, quia si quid elationis et superbiæ spiritus
in eo erat, his quasi correctionis flagellis consume-
batur. Sequitur :

« Nonquid rugiet onager cum habuerit herbam ?
« aut mugiet bos cum ante præsepe plenum stete-
« rit ? » Ac si dicat : Miramini quod me sic afflicto
dolere videtis, et non consideratis quibus bonis
sim exspoliatus, quibus malis circumdatus, et ex
quanta copia, quanta inopia circumventus ? « Quæ
« enim prius tangere volebat anima mea, nunc præ
« angustia cibi mei sunt. » Vel ipsa vos bruta ani-
malia doceant, quæ quando necessariis abundant,
neque rugiunt, neque mugiunt. Sed hæc ad litteram.
Spiritualiter autem onager, id est asinus silvester

qui non solum indomitus, sed etiam secundum legem
immundus est, gentilis populus intelligitur. Per
bovem autem Judæorum populus figuratur, qui
solus, et mundus, et legis jugo domitus erat. Sed
neuter istorum vel rugire jam nunc, vel mugire
debet, quoniam uterque ad fidem conversus ; et
novis Evangeliorum herbis abundat, et ante præsepe
plenum astans, utriusque Testamenti deliciis satia-
tur. Hoc autem præsepe divina Scriptura est, quod
tunc quidem vacuum erat, quando ad litteram so-
lummodo intelligebatur. Non igitur **B.** Job isti
præferentur ; quoniam hoc quod nihil conquere-
tur, plenum præsepe, et sanctarum Scripturarum
consolatio facit. Unde Apostolus : « Quæcunque
scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut
per patientiam et consolationem Scripturarum spem
habeamus (*Rom. xv, 4*). » Hanc autem consolatio-
nem beatus Job habebat, quia nondum sanctarum
Scripturarum volumina edita erant. Sequitur :

« An poterit comedi insulsum, quod non est sala-
« conditum ? aut potest aliquis gustare, quod gu-
« statum affert mortem ? » Prius, inquit, quam
præsepe plenum esset, id est, spiritualiter sacra
Scriptura intelligeretur ; omnia insulsa erant, ni-
hilque spiritualis sapientiæ sale conditum, ideoque
non vitam, sed mortem comedentibus offerebant.
Unde Apostolus : « Littera occidit, spiritus autem
vivificat (*II Cor. iii, 6*). » Nunc ergo neque onager
rugiatur, neque bos mugiat, quoniam et præsepe ple-
num est, nihilque insulsum vel mortiferum est.
Sed dicit aliquis : Si ergo insulsa erant, quomodo
tunc ab illo populo suscipiebantur ? Ad quod ipse :
« Animæ enim esurienti etiam amara dulcia esse
« videntur ; » ideoque ille populus, quia rei verita-
tem assequi non poterat, ipsius veritatis umbram
et figuram avidè suscipiebat. Unde idem populus lo-
quitur dicens :

« Quæ prius tangere volebat anima mea, nunc
« præ angustia cibi mei sunt. » In principio namque
nascentis Ecclesiæ, cum circumcisionem et legis
cæremonias Judæis apostoli spiritualiter exposnis-
sent, magis scandalizabantur, et ea recipere vole-
bant. Unde et Apostolus quamvis dixisset : « Si
circumcidamini, Christus vobis nihil proderit (*Galat.*
v, 2) ; » ipse tamen discipulum suum circumcidere
coactus est. Hanc igitur doctrinam, quam cibum
vocat, etsi prius populus ille recipere et tangere
noluisset ; postea tamen, quando eam recepit, ejus
cibus fuit ; recepit quidem, sed præ angustia, quo-
niam nisi angustatus, et constrictus, et rationibus
convictus, eam recipere noluit. Sequitur :

« Quis det ut veniat petitio mea, et quod exspe-
« cto tribuat mihi Deus ? » Quæ sit autem ista
petitio subinferens ait : « Et qui cœpit, ipse me
« conterat, solvat manum suam, et succidat me,
« et hæc mihi sit consolatio, ut affligens me dolore
« non parcat, ne contradicam sermonibus sancti. »
Ac si dicat : Sagittæ enim Domini in me **234** sunt,
et terrores ejus militant contra me ; hoc ergo unum

est, quod vehementer opto, ut me conerit, et cito succidat, et doloribus me affligens non parcat, et hæc mihi sit consolatio. Consolatio quidem, quia tali modo et peccata dimituntur, et de vitæ hujus miseriis citius exitur. Hoc autem ne forte sub indignatione dixisse putaretur, illico subjunxit: « Ne contradicam sermonibus sancti. » Sancti enim sermonibus contradicit, qui contra flagella murmurat, quæ divinæ voluntatis jussione fiunt. Sequitur:

« Quæ est enim fortitudo mea, ut sustineam, aut quis finis meus, ut patienter agam? Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea est. Ecce non est auxilium mihi in me, et necessarii quoque mei recesserunt a me. » Quantum ad litteram, hoc dicere videtur. Tantis undique angustiis et incommoditatibus angor, ut non immerito cito succidi, et hinc transire desiderem, ne forte doloribus superabundantibus, aliquo modo ad impatientiam commotus, vel cogitatione Deum offendam; homo enim carnes sum, nec æris, nec lapidis naturam gerens; tu tamen, o Deus, me contundere et flagellare non cessas. Aut igitur, sicut opto, cito me hinc ad illam beatitudinem transfer, vel da mihi auxilium, ut patienter agam. « Non est enim auxilium mihi in me: » Sit igitur mihi auxilium in te, quoniam non in viribus meis, sed in tua virtute confido. Insuper « et necessarii mei recesserunt a me. » Quid igitur faciet, qui et amissis viribus per se nihil potest, et alium a quo in rebus necessariis sustentetur, non habet? Sequitur:

« Qui tollit ab amico suo misericordiam, timorem Domini derelinquit. » Si igitur Deum timuissent, necessarii et amici a me non recessissent. Nondum scriptum erat: « Diliges amicum tuum (Levit. x, 18). » Quod tamen in chartis scriptum non erat, in Dei utique voluntate beatus Job jam scriptum esse sciebat. Quanta autem agilitate necessarii ejus ab eo recesserunt, adnectit.

« Fratres mei præterierunt me, sicut torrens qui raptim transit in convallibus. » Torrens enim pluvialis aqua est, quæ ex montibus collecta cito defluens non apparet. Cur autem hoc fecerint, subjungit:

« Qui timent pruina, veniet super eos nix. » Ac si dicat: Viderunt enim plagam meam, et timore perterriti ne ipsi quoque mecum affligerentur, quasi ad tutiora se conferentes, recesserunt. Sed quid eis profuit? « Qui enim timent pruina, veniet super eos nix. » Id est, qui hic timent tribulari cum sanctis, in inferno tribulationem patientur cum impiis. Quantum enim distat inter nivem et pruina, tantum inter hæc et illa tormenta; de quibus adhuc subditur:

« Tempore, quo fuerint dissipati, peribunt, et ut incaluerint, solventur de loco suo. » In judicio enim viri iniqui dissipati peribunt, et internis incendiis calefacti solventur de loco suo, secundu

illud: « Transivi, et ecce non erat, quæsi vi cum, et non est inventus locus ejus (Psal. xxxvi, 36). » Nullum enim in hoc mundo habitationis locum habebunt, quibus ipsa tormentorum loca incerta erant. Si quidem ad calorem nimium transibunt ab aquis nivium. Hoc autem merito; quia nunquam recta et uniformi via incedunt. Et hoc est, quod dicit: « Involuta sunt semitæ gressuum eorum; » involuta quidem, quia tortuosæ; unde et subditur: « Ambulant in vacuum, et peribunt. » In vacuum enim ambulant, quia ex hujus itineris fatigatione nihil sibi nisi laborem et mortem acquirunt; ideoque ait: « Et peribunt. » Hujus autem rei hoc sit vobis exemplum.

« Considerate semitas Theman, itinera Saba, et exspectate paulisper. Confusi sunt, quia speravi. » Theman, *auster*, Saba, *rete vel captivitas* interpretatur. Per hos autem hæreticos intelligimus, qui eloquentiæ pluvii, et syllogismorum retibus fideles quosque decipere et irretire conantur. Talis autem erat iste Eliphaz Themanites et duo socii ejus. Dicitur ergo: Considerate hæreticorum semitas, quæ semper erroneæ sunt et tortuosæ. Et exspectate paulisper: omnis enim hæc vita brevis est, et cito finiatur.

« Confusi sunt, quia speravi. » Spes enim sanctorum, iniquorum confusio est. Sancti enim non solum beatitudinem verum etiam et vindictam se de inimicis suscipere sperant; et quia eorum spes frustra esse non potest, ut mali confundantur, necesse est. Insuper etiam, quia beatus Job speravit, et a tribus viris eloquentissimis a suæ spei firmitate moveri non potuit, confusi sunt, et nimia verecundia perturbati. Unde et subditur:

« Venerunt quoque usque ad me, et pudore cooperti sunt. » Veniunt enim hæretici ad Ecclesiam, et vincuntur victique pudore operiuntur. Venerunt autem et amici Job usque ad eum; quia usque ad ejus cordis intima disputando persecuti sunt eum. Et pudore cooperti sunt, quia unum a pluribus, et ipse æger a sanis vinci non potuit. Sequitur:

« Nunc venistis, et modo videntes plagam meam timeis. » Quid timebant, aut quid ibi timidum videbant? Videbant enim hominem valde flagellatum; timebant ergo fortasse ne et sibi idipsum contingeret, aut quia dives et potens fuerat; nunc autem nimia inopia oppressus erat; ideo isti forsitan timebant, ne vir sanctus eos rogaret, ut illi de sua facultatibus sibi subvenirent. Hoc enim sequentia sonare videntur, quibus ait:

235 « Nunquid dixi: Afferte mihi, aut de substantia vestra donate mihi; vel liberate me de manu hostis, et de manu robustorum eruite me? » In talibus enim angustiis et necessitatibus invicem sibi boni amici subvenire solent; avari autem quascunque possunt excusationes objiciunt, et cum indigentem amicum consolari debeant, potius ei sua culpa talia accidisse redarguunt. Quod quidem isti facere videntur. Hunc autem timorem beatus Job prudenter

ter ab eis removit, atque eorum stultitiam consequenter irridens, ait :

« Docete me, et ego tacebo; et si quid forte ignoravi, instruite me. » Valde enim irridendus est, qui et sapientiorem se docere vult, et sanctiorem se corrigere conatur. Quod autem isti neque docere, neque corrigere debeant, adjungit :

« Quare detraxistis sermonibus veritatis; cum ex vobis nullus sit, qui possit arguere me ad increpandum, tantum eloquia concinnatis, et in ventum verba profertis. » Quia enim omnium horum voluntas, et sententia una erat, quamvis solus Eliphaz superius sit locutus, omnes tamen sermonibus veritatis detraxisse et verba ad increpandum concinnasse commemorat. In ventum autem verba profertur, qui non ad utilitatem, sed se jactando loquuntur, quorum verba, quia otiosa sunt, non memoria hominum retinet, sed ventus tollit. Sequitur :

« Super pusillum irrituitis, et subvertere nitimini amicum vestram. » Quod se pusillum vocat, suam innocentiam, humilitatemque insinuat. Quod vero se amicum dicit, jam quasi Evangelii observator, inimicos offendi et persecutores se amare demonstrat. Sed, quia eorum versutias et subversiones non timet, subinferens ait : « Verumtamen quod copistis, praeverte aures, et videte an mentiar : respondete, et obsecro, absque contentione, et loquentes id quod justum est, judicate et non invenietis in lingua mea iniquitatem, nec in faucibus meis stultitia personabit. » Absque contentione respondere, est, audita veritate, statim acquiescere. Sequitur :

CAPUT VII.

« Militia est vita hominis super terram, et sicut dies mercenarii dies ejus. » Hinc beatus Job qualiter hac in vita militare debeamus, insinuat: qua in re se ipsum qualiter militaverit exemplum ponit. « Militia enim est vita hominis super terram; » quia quanto tempore in hac vita sumus, per arma justitiae a dextris et a sinistris semper contra vitia et malignos spiritus pugnare debemus; quateus, finita militia, pro victoria coronemur. Sunt autem dies hominis quasi dies mercenarii; quia si bene in Dei vinea laboraverit, hac die, id est hac vita finita, vitam aeternam pro denario et mercede suscipiet; unde et subditur :

« Sicut servus desiderat umbram, et sicut mercenarius praestolatur finem operis sui; sic et ego habui menses vacuos, et noctes laboriosas enumeravi mihi. » Cervus enim ut aestum repellat, umbram desiderat; mercenarius autem finem operis sui praestolat, quia ante operis finem, mercedem non suscipit. Sic igitur et vir sanctus menses vacuos habuit, vacuos a mercede, vacuos et a quiete; quia eam, quam nondum susceperat mercedem expectabat; ideo mundi divitias pro nihilo ducens, se laborando fatigabat. Hoc autem tanto desiderio agebat, ut si quando quiesceret, et aliqua occupatione ab hoc opere cessaret, hoc non quietem, sed laborem computabat. Et hoc est quod ait : « Et noctem

laboriosam enumeravi mihi. » Noctem enim pro quiete posuit. Unde et subditur :

« Si dormiero, dico, quando consurgam; et rursus exspectabo vesperam, et replebor doloribus usque ad tenebras. » Quia, inquit, non quietem, sed laborem desidero, ideo si quando dormio, et a Dei servitio cesso (dormit enim, qui Deo non servit) statim ad me reversus dico in corde meo, quando consurgam? Consurgere enim, est ad opus et contemplationem assuetam reverti. Sed quamvis hoc faciam, quanvis consurgam, quamvis bono operi insistam, tamen usque ad vesperam, usque ad tenebras, usque ad hujus diei, et vitae terminum, doloribus replebor; partim quia caelestia concupisco, partim quia inter impios habitans, semper deterior fieri pertimesco. Et hoc est quod ait :

« Induta est caro mea putredine, et sordibus pulveris. » Nemo enim terram inhabitans se defendere potest, ut terrae pulvere non tangatur. Beatus igitur Job in se Ecclesiam totam significans, dicat : Induta est caro mea putredine vitiorum et sordibus pulveris; quia et si peccare nolim, aliena tamen me peccata coluquant; unde et Psalmista ait : « Ab occultis meis munda me, Domine, et ab alienis parco servo tuo (Psal. xviii, 13). » Nostris enim peccatis putrescimus, alienis autem quasi pulvere aspergimur. Sed nota, quia non de spiritu, sed de carne dicit, ut non spirituales, sed carnales Ecclesiae filios intelligamus, de quibus adhuc subditur :

« Cutis mea aruit, et contracta est. » Cutis enim, quae in toto corpore exterior est, saepius foedatur, eos significat, qui a cordis contemplatione, et ab Ecclesiae secretis consiliis male vivendo longius fiunt. Et isti quidem aruerunt, quia sancti Spiritus gratia non unguuntur. Et 236 contracti sunt, quia amisso humore se ad bene agendum extendere nequeunt. Manus enim contracta se ad pauperem non extendit. Sequitur :

« Dies mei velociter transierunt, quam a texente tela succiditur, et consumpti sunt absque ulla spe. » Pigro enim operario nullus dies velociter transit; hic autem, quia plus laborasse volebat, nimis velociter dies suos transisse conqueritur. Tela autem a texente succiditur, quando uniuscujusque vita finitur. Quasi enim quibusdam filis, ita horis, diebus et mensibus vitae nostrae tela contextitur. Dolet igitur beatus Job, quod quando potuit, plus non laboravit; si tamen plus laborasse potuit; quoniam nondum ejus tela succisa est, et jam sicut prius laborare non potest. Dies autem praeteriti absque ulla spe consumpti sunt, quia nihil ulterius in eis fieri possibile est. Ut ergo dies nostros non perdamus, dum praesentes sunt, dum tempus est, operemur bonum ad omnes.

« Memento, quia ventus est vita mea, et non revertetur oculus meus, ut videat bona, nec aspiciet me visus hominis. » Dies, inquit, praeteriti absque ulla spe consumpti sunt : quid autem in futurum habiturus sim, nescio. Memento igitur, Domine, quia

ventus est vita mea, quoniam ad ejus similitudinem cito transit et deficit. Nunc igitur afflige, nunc peccata dimitte; quia postquam hinc transiero, non revertar huc, ut bona videam, id est ut iterum bona agam. Ille enim videt bona, qui oculos a malis averteat, bonum agere non obliviscitur. « Nec aspiciet me visus hominis; » illius videlicet hominis, qui est Deus et homo. Aspiciere autem Dei, misereri est. Cujus igitur hic peccata Deus non dimittit, eum in inferno non aspiciet; « quia in inferno nulla est redemptio. »

« Oculi tui in me (331), et non subsistam. » Dixit enim modo: « Nec aspiciet me visus hominis; » nunc autem dicit: « Oculi tui in me, et non subsistam: » quod utique contrarium esset, nisi duobus modis Deus super peccatores respiceret. Respicit etiam ad miserendum, secundum illud: « Respexit Deus Petrum (Luc. xxii, 61). » Respicit etiam ad puniendum, ut hoc in loco; ideoque hic dicitur: « Et non subsistam. » Non enim in judicio peccatores subsistere poterunt, quia audita damnationis sententia, statim ad tormenta rapiuntur; unde et subditur:

« Sicut consumitur nubes, et pertransit, sic qui descenderit ad inferos, non ascendet, nec revertetur ultra in domum suam, neque cognoscet eum amplius locus ejus (332). » Sicut enim nubes ventis impulsa consumitur et transit, ita peccatores demonum impulsu in tormenta præcipitati, ulterius in domum suam, id est in hunc mundum, in quo semper habitare optabant, non revertentur. Quod autem sequitur: « Neque cognoscet eum amplius locus ejus; » quantum ad litteram repetitio est. Sequitur:

« Quapropter non parcam ori meo, loquar in tribulatione spiritus mei, confabulabor cum amaritudine animæ meæ. » Quia, inquit, in infernum descendere timeo, quandiu in hac vita sum, non parcam ori meo. Ille namquesuo ori parcat, qui neque peccata sua confiteatur, neque pro eis Deum exorat. Loquitur autem vir sanctus in tribulatione spiritus, et amaritudine animæ, quia « cor contritum et spiritum humiliatum Deus non spernit (Psal. l, 17): » sive etiam, quia sic flagellatus. Deum laudare, et exorare non desistit. Sequitur:

« Nunquid mare sum ego, aut cetus, quia circumdediti me carcere? » Quia enim ad Deum venire desiderat, ideo se carcere inclusum dolet; et tale est ac si diceret: Illi carcere includi debuissent, qui et amaritudine pleni sunt, et quasi cetus alios devorant et glutiant; quos quidem nisi tuæ poten-

(331) « Oculi tui in me, scilicet erunt. Deo enim mortui conspicui sunt, qui spiritualia intuetur, quia mortui secundum spiritum vivunt, non secundum carnem, quem visus hominis aspiciere non potest. » D. Th. in hunc locum Job.

(332) Cod. bibl. Mont. Amiatæ: « Sicut consumitur nubes, et pertransit, sic qui descenderit in infernum, non ascendet, nec revertitur ultra, nec cognoscet eum locus ejus. »

tiæ carcere conclusisses, magnam ubique sanctorum stragem fecissent. At ego cur carcere claudor, cur carne retineor, qui nihil aliud, nisi ad te venire desidero (333). Sequitur:

« Si dixerō: Consolabitur me lectulus meus, et relebor loquens mecum in stratu meo; terrebis me per somnia, et per visiones horrore concuties. » Ideo, inquit, ad te venire desidero, quia nullam hic invenio consolationem; si quidem neque ipsa mea mens me consolari valet; lectus enim, et stratus mentem significat, quoniam tota vis animæ in ea requiescit. Sed neque ibi beatus Job consolari valet; quoniam in extasi, et mentis excessu positus, dum et bonorum præmia, et malorum tormenta considerat, quasi per somnia et visiones terretur, et horrore concutitur; dum tam dura, tamque horrenda malorum tormenta contemplatur; ideoque ibi esse desiderat, ubi sine aliqua commotione beatitudinem perfruatur. Unde et subditur:

« Quamobrem elegit suspendium anima mea, et mortem ossa mea. » Ut et anima scilicet feratur in cælum, et caro et ossa in terra requiescant; hoc autem exponit, **237** dicens: « Desperavi, nequam jam ultra vivam. » Alia enim bonorum, alia malorum est desperatio: malorum desperatio est, æternæ beatitudinis nullam habere spem; bonorum vero, hanc vitam præsentem penitus abjicere. Desperavit igitur beatus Job, quia hunc mundum desepxit, cum omnibus concupiscentiis ejus; qui ideo jam non vivit, quoniam carnem suam affligendo quotidie occidit.

« Parce mihi, Domine, nihil enim sunt dies mei. » Quia, inquit, hujus vitæ dies pro nihilo duco, et mori cupiens spem mundi nullam habeo; jam nunc parce mihi. Quid est autem, quod supra dixit: « Ut me affligens dolore non parcas: » nunc autem dicit: « Parce mihi: » nisi etsi non parcis flagellando, parce mihi, vel post flagella peccata solvendo? Considerans autem quid homo, et quam fragilis sit, considerans etiam, quanta ei gloria, et beatitudo præparata sit, subjungens, ait: « Quid est homo, quia magnificas eum? » Quod enim homo magnificatur, non ejus meritis, sed gratia Dei est (334). « Aut quid apponis erga eum cor tuum? » Quoniam nunquam ejus oblivisceris; longe enim est a corde, quod traditur oblivioni. « Visitas eum diluculo. » Diluculo quidem, quia statim dum oritur, statim ut de ventris tenebris, et nocte in hujus diei lucem cadit, in eum visitas, tu nutris, tu custodis, tu cuncta sibi necessaria subministras. « Et subito probas illum. » Nisi enim probaretur, cujus esset patientiæ, nesciretur. Toties enim homo probatur, quoties tan-

(333) Ita D. Paulus suspirans aiebat: *Cupio dissolvi, et esse cum Christo (Philip. i, 3)*. Hoc est justorum desiderium.

(334) « Si non esset alia vita hominis, nisi quæ est super terram, non videretur condignus homo tanta Dei sollicitudine erga ipsum. Ipsa ergo sollicitudo, quam Deus specialiter habet de homine, demonstrat esse vitam hominis post corporis mortem. » D. Th. in Job.

gitur adversitate. « Usquequo non parcis mihi? » **A** Probasti enim me, notificasti patientiam meam. Jam nunc « Dimitte me ut glutiam salivam meam. » Fit enim multoties, ut in magna ægritudine, desiccato guttute, arescente lingua, ardente palato, arger salivam glutire non possit. Tale est igitur, ac si dicat: Quid est Deus, quod agis? Nec peccata dimittis, nec a flagellis cessas. Scio enim, quia peccavi sed non ita, ut sic affigi debuissem. Quia vero flagellare non cessas, id ipsum quod peccavi, nondum esse dimissum pertimesco. Dimitte igitur ut glutiam salivam meam, quatenus vel sic intelligam, dimissa esse peccata mea. « Quid faciam tibi, o custos hominum? » Quam satisfactionem me facere præcipis, qui me semper custodiens, in quibus peccaverim non ignoras? « Quare posuisti me contrarium tibi: » ac si dicat: Indica mihi, Domine, quid commiserim pro quo me tibi contrarium et inimicum dijudicas, cujus rei timore perterritus, « factus sum mihi metipsum » gravis. » Quia enim displiceo tibi, gravis mihi factus sum, quoniam ipse quoque displiceo mihi. Nescio enim, quid peccassem; sed, nisi peccassem, tibi non displicuissem; quia igitur ignoranter feci, « cur » non tollis peccatum meum, et quare non auferis « iniquitatem meam. » Hoc enim et Apostolus ait: « Ego enim sum minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei (1 Cor. xv, 9); » sed ideo misericordiam consecutus sum, quia ignoranter feci. « Ecce nunc » in pulvere dormio. » In pulvere quidem dormit, qui a bono opere in hoc corpore torpescit. Omnis enim homo pulvis est, secundum illud: Quia « pulvis es, et in pulverem reverteris (Genes. iii, 19). » « Et si » mane me quæsieris non subsistam. » Mane enim tunc erit, quando hac nocte finita, ad judicandum Dominus veniet; tunc autem quem ipse quæsierit, quem de suis actibus interrogaverit, non subsistet; quoniam in illo districto iudicio nemo se defendere poterit. Unde Psalmista ait: « Non intres in iudicium cum servo tuo Deus, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens (Psal. cxlii, 2). »

CAPUT VIII.

« Respondens autem Baldad Suites dixit: Usquequo loqueris talia, et spiritus multiplex sermo oris tui? » Usquequo dicit, quia jam eum audire tædebat. Et quia ejus verba non plene intellexit, multipliciter dicit eum esse locutum. « Nunquid Deus » supplantat iudicium, aut omnipotens subvertit « quod justum est? » Redarguit eum dixisse calamitatem suam non æquam suis esse peccatis; insuper et Dei justitiam commendans adjecit: « Etiam si filii tui peccaverunt ei, et dimisit eos in manu iniquitatis tuæ; tu tamen si diluculo consurrexeris » ad Deum, et omnipotentem fueris deprecatus, « mundus et rectus incesseris, statim evigilabit ad te, et pacatum reddet habitaculum justitiæ tuæ, in tantum ut priora tua fuerint parva, et novissima tua multiplicentur nimis. » Vera quidem dicit,

verumtamen contra beatum Job, et filios ejus dixisse talia non debuit: non enim propter peccata quæ fecerint, vel illi oppressi, vel iste flagellatus est. Diluculo autem consurgere, est a vitiorum tenebris cito ad justitiæ lucem transire. Sequitur:

« Interroga enim generationem pristinam, et diligenter investiga patrum memoriam. » Ac si dicat: si præsentia non credis, reduc vel præterita ad memoriam, et cum hæc antiquis patribus contigisse cognoveris, tunc me intelligas non esse mentitum. « Hesterni quippe sumus, et ignoramus, quoniam » sicut umbra dies nostri sunt super terram. » Interroga tu, inquit, priores nostros, quoniam et nos interrogabimur **238** a posterioribus nostris. Hesterni enim sumus, et jam pene vitam finivimus, et ignoramus, quoniam sicut umbra, quæ cito transit, dies nostri sunt super terram, si qui cito transeunt, et pereundo finiunt. Huc usque interpositio. Nunc autem ad patres revertitur dicens: « Et ipsi docent tibi, loquentur tibi, et de corde suo proferent eloquia. » Quasi enim ipsi loquuntur nobis, dum quid egerint, quomodo vixerint, quid eis acciderit, nobiscum cogitando tractamus. Sequitur

« Nunquid virescere potest scirpus absque humore, aut crescet carectum sine aqua? Cum adhuc sit in flore, ne carpatur manu, ante omnes herbas arescit: sic viæ omnium, qui obliviscuntur Deum, et spes hypocritæ peribit. » Illis verbis de quibus loquatur apertissime demonstrat: sicut enim scirpus nec sine humore virescit, nec sine aqua crescit; ita hypocrita, neque sanctitate viridis, neque religione magni crederentur, nisi quia in aquis ecclesiasticis stare videntur: nam et recte prædicant, et eleemosynas faciunt, et orationibus et jejuniis insistant. Hæc enim sunt illæ aquæ, sine quibus anima neque virescit, neque crescit. Cognoscitur autem hypocrita, quia, cum adhuc sit in flore, et pro pulchritudine, et religione, quamvis ficta, in honore a multis habeatur (hoc est enim in flore esse) ante omnes herbas arescit, etiamsi manu non carpatur, id est citissime a bono opere cessat, etiam si nulla adversitate feriatur. Quia enim ad ostentationem omnia facit, ut videatur, et laudetur, et honoretur, illico arescit. « Omnia enim, dicit Dominus, opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus (Matth. xxiii, 5). » — « Non placebit recordia sua, et sicut » tela araneorum fiducia ejus. » Nam quia receperunt mercedem suam, cum ad iudicium venerint, sibi quoque stulte laborasse displicebit, omnisque fiducia, quam habere videbantur, vana et inutilis erit; de quibus adhuc subditur:

« Innitetur super domum suam, et non stabit, et fulciet eam, et non consurgit. » Multis enim argumentis domum suam, id est corpus et animam suam hypocritæ tunc defendere et fulcire nitentur; sed quia Deum nihil latet, non stabit. Non stabit quidem, quia in tenebras præcipitata ruet. « Et non consurgit, » quia sursum inter sanctos non elevabitur. Fulciet autem, quando dicent: « Domine,

nonne in nomine tuo prophetavimus? (*Math. vii, A 22.*) » Et similia. Sequitur :

« Humectus videtur, antequam veniat sol, et in ortu suo germen ejus egreditur. » Multi enim suam hypocrisim in tantum occultant, ut semper humecti et Spiritus sancti gratia perfusi credantur, quos tamen siccos fuisse, sol justitiæ revelabit. Egredietur autem germen ejus in ortu suo, quia sui laboris fructum recipere incipit, ab initio simulationis suæ, nullam enim aliam mercedem recipiet. « Super acervum petrarum radices ejus densabuntur, et inter lapides commorabitur. » Per petras et lapides, sanctos intelligimus, de quibus cœlestis Jerusalem muri ædificantur. Inter hos commorantur hypocritæ et radices densant, quoniam cunctis viribus his adhærere conantur; quatenus sanctorum societate laudabiliores appareant; si enim se ab eis dividerent, mox eorum hypocrisis manifesta fieret. Sequitur :

« Si absorbuerit eum de loco suo, negabit eum, et dicit: Non novi te. » Hoc enim in judicio fiet, quando de loco suo, id est de hoc mundo hypocrisis absorptos et sublato negabit Dominus, dicens: « Ite, operarii iniquitatis: amen dico vobis, nescio vos (*Luc. xiii, 27.*) » Quare hoc? Sequitur: « Hæc enim est lætitia viæ ejus, ut rursum de terra alii germinentur. » Mali enim semper desiderant, ut eorum numerus crescat. Merito igitur damnantur, qui aliorum damnationem concupiscunt. Hæc de hypocrita, qui per juncum figuratur; nunc vero ad simplicem convertitur, dicens :

« Deus non projiciet simplicem, nec porriget manum malignis, donec impleatur risu os tuum, et labia tua jubilo. » Sicut enim omnis hypocrita simulator, ita omnis simplex sine simulatione. Hunc autem Deus suscipit; illi autem nunquam misericordiæ manum porrigit. Risus autem et jubilum, gaudium designant: his ergo sanctorum os et labia implebuntur, quoniam æterna lætitia et gaudio perfuerunt. « Qui oderunt te, induentur confusione, et tabernaculum impiorum non subsistet. » Quoniam hac, in qua nunc habitant, carne, iterum indoti, nunquam confusione, angustiis et tribulatione carebunt.

CAPUT IX.

« Et respondens Job, ait: Vere scio quod ita sit, et non justificetur homo comparatus Deo. » Vere, inquit, narras, et Deo comparari nemo potest; qui ut dixisti, neque judicium supplantat, neque subvertit, quod justum est. « Si voluerit contendere cum eo, non poterit respondere unum pro mille. » Cum Deo namque contendit, qui ejus judicia reprehendit. Sed non potest respondere unum pro mille, quia in ipso suæ locutionis principio, divinæ sapientiæ perfectione convincitur. « Magnus enim est Dominus, et magna virtus ejus, et sapientiæ ejus non est numerus (*Psal. cxlvi, 5.*); » unde et subditur: « Sapiens corde

A est, et fortis robora (*335.*) » Vincit igitur ut sapiens, pugnat ut fortis; ideoque subditur: « Quis restitit **239** ei, et pacem habuit? » De illa autem pace, loquitur, quæ exsuperat omnem sensum, quam qui non habet, revera punitur; siquidem a diabolo possidetur; unde et subditur: « Qui transtulit montes, et nescierunt hi, quos subvertit in furore suo. » Montes apostoli sunt, hos autem Dominus a Judæis ad gentes transtulit, quoniam Judæi Domino restituerunt. Subvertit eos in furore suo, et nescierunt, quoniam occulto Dei judicio ipsam suam damnationem et Dei super se indignationem non intelligunt; si enim intellexissent, jam olim ad Ecclesiam confugissent. Sequitur :

« Qui commovet terram de loco suo, et columnæ ejus concutuntur. » Commovit enim Dominus terram de loco suo, quia Judæorum populum ab hæreditate separavit: cujus columnæ concussæ sunt, quia Scribæ, Pharisei et cæteri majores, qui quasi columnæ inter eos erant, simul cum aliis ducti sunt in captivitatem. « Qui præcipit soli, et non oritur, et stellas claudit, quasi sub signaculo. » Sol in hoc loco Evangelium significat, cujus illustratione totus mundus illuminatur. Stellæ autem doctores sunt, de quibus scriptum est :

« Et qui ad justitiam erudiant multos, quasi stellæ erunt in perpetuas æternitates (*Dan. xii, 3.*) » Hic autem sol, jubente Deo, modo non oritur. Quia neque Judæis, neque paganis Evangelium modo munitur. Stellæ quoque quasi sub signaculo clausæ sunt, quia sancti prædicatores nunc inter infideles non apparent, inter quos tamen juxta sæculi finem clarissime lucebunt. « Qui extendit cœlos suos, et graditur super undas maris. » Cœlos enim Deus extendit, quando suis discipulis ait: « Ite in universum mundum, prædicatè Evangelium omni creaturæ. » Graditur autem super fluctus maris, quia mundi hujus procellas, quando vult, conquiescere facit.

« Qui facit Arcturum, et Oriona, et Hyadas, interiora Austri. » Singulis singula opposuit, id est contra Arcturum, Oriona, et Hyadas, et interiora Austri. Per Arcturum, qui in cœli sublimitate consistit, apostolos qui utique in Ecclesia sublimiores sunt; per Orionem vero, qui gladio accinctus apparet, tyrannos intelligimus: at vero per Hyadas, quæ suo ortu pluvias concitant, cæteros Ecclesiæ doctores, qui verbi Dei pluvias spargunt et arenia corda infundunt. Per Austri vero interiora, hæreticos designamus; inde Eliphaz Themanites dicitur; inde superius legitur: « Considerate semitas Theman. » Theman enim *Auster* interpretatur. Idem igitur, qui fecit Arcturum, fecit Oriona, quia qui fecit apostolos, fecit et tyrannos; et qui fecit doctores, fecit hæreticos. Unus est enim Creator omnium, « qui magna fecit, et incomprehensibilia, et mirabilia quorum non est numerus. » Quia cuncta nume-

(335) Hæc omnia paucis complexus est D. Petrus dicens: *Humiliamini sub potenti manu Dei (1 Epist. iii, 6).*

rare non potuit, incomprehensibilia et innumerabilia esse dixit. Sequitur :

« Si venerit ad me, non videbo, si abierit non intelligam eum. » Deus enim secundum humanam opinionem, quando nobis prospera tribuit, ad nos venire, quando vero adversa, a nobis abire videtur (356). Sed ideo neque venientem, neque abeuntem videmus, quia quare prospera, et quare adversa tribuat, non intelligimus; quoniam et bonis, et malis hæc utraque in hac vita largitur. Quis enim intelligat, quare affligantur boni, et prosperentur mali? Sequitur :

« Si repente interroget, quis respondebit ei? Vel quis dicere potest, cur ita facis? » Cum enim Deus repente flagellare hominem incipit, tunc eum quodammodo interrogat; quia quare flagelletur, eum cogitare compellit (337). Homo tamen Deo non respondet, quia cur hoc fiat, rationem reddere nescit. Dei namque flagella aliquando puniunt, aliquando corrigunt, aliquando merita augent, aliquando peccata solvunt, aliquando bonis exempla patientiæ tribuunt, aliquando malis terrorem incutiunt. Sed quis potest Deo dicere, cur ita facis, cum nihil unquam sine ratione et iustitia faciat? « Deus cuius iræ nemo resistere potest. » Dei iræ poenitendo, indulgentiam et misericordiam querendo resistere homo potest, superbiendo non potest; itaque angeli in caelis, et sancti ei subjiciuntur in terris; unde et subditur: « Sub quo curvantur, qui portant orbem. » Illi enim orbem portare dicuntur, qui mundum regendo et consulendo sustinent, sive carnaliter hoc sive spiritualiter agant. Et isti quidem sub eo curvantur, quoniam sponte et non sponte sub eo humiliantur. « Quantus ergo sum ego, qui respondeam ei, et loquar verbis meis cum eo? » ac si dicat: Quomodo ego contra eum superbiens, vel cogitatione murmurabo, cui se et cælestia et terrestria humiliant et inclinant? « Qui etiam si habuero quidpiam justum, non respondebo, sed meum iudicem deprecabor. » Deprecandus enim solammodo est, qui neque virtibus, neque ratione vinci potest. « Ut cum invocantem exaudierit me, non credo, quod audierit vocem meam. » Deus enim, per bonitatem suam, solem oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos, non tamen eum invocantes exaudiendo, sed secundum dispositionem suam mundum regendo (358). Quamvis igitur aliquando **240** fiat, quod oramus, non tamen id semper orationibus impetramus, quoniam et si oratio non præcederet, id tamen nihilo-

minus fieret. Dubitari ergo potest, cum exaudimur, an orationem nostram Deus audierit: « In turbato enim conteret me, et multiplicabit vulnera mea, et etiam sine causa. » Quia enim quare conteratur, ignorat, ideo in turbine et caliginis se flagellari dicit. Quod autem ejus vulnera sine causa multiplicentur, ipse Dominus ostendit, dicens :

« Tu autem commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustra. Non concedet requiescere spiritum, et implebit me amaritudinibus. » Hæc omnia, quamvis cur fiant non intelligam, non tamen resisto, non reprehendo, non me defendo, neque contradico. Quare hoc? vis audire quare? « Si fortitudo queritur robustissimus est, si æquitas iudicii, nemo audeat pro me testimonium dicere, et si iustificare me voluero, os meum condemnabit me, si innocentem ostendero, pravum comprobabit. » Qui ergo nihil habet, quo causam suam defendere possit, non commoneat iudicem, sed deprecetur. Sed quomodo se Job defendere posset, ad cuius condemnationem solum peccatum originale sufficiebat? Sequitur :

« Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, et tædebit me vitæ meæ. » Quem enim vitæ suæ non tædet, cum homo tanta ignorantia sit involutus, ut seipsum etiam non cognoscat? Denique qua temeritate ante iudicem cuncta scientem ad se defendendum ire præsumat qui de seipso, qualis sit non intelligit? Quis enim defendat, quod nescit? Nemo enim tam simplex est, ut vel ignoranter aliquando contra veritatem non agat. Sequitur :

« Unum est, quod locutus sum; et innocentem, et et impium ipse consumit. » Hoc non loquendo, sed cogitando locutus est. Deus autem utrumque, sed non uno modo consumit. Alterum enim consumit, ut melior fiat; alterum vero, ut semper consumatur, et in pœnis sit.

« Si flagellat, occidat semel, et non de pœnis innocentium rideat. » Quia, inquit, etiam innocentem ipse consumit, et flagellat, nunc innocentem flagellare desistat, et unum innocentem, qui non moritur nisi semel, semel occidat. Hoc enim dicebat, quia nisi Christi passione mundum a tormentis liberari non posse sciebat. Quasi vero de pœnis innocentium Deus ridebat, quando in tormentis relinquens eos eripere non curabat. Quia vero de Christi passione loqui cœperat, subinferens, ait.

« Terra data est in manu impii, vultum iudicium ejus operuit. » Terra enim in manu impii data est, quia Christi caro Judæis in potestate tradita

(356) « In Scripturis Deus venire ad hominem dicitur, quando ei sua beneficia largitur, sive intellectum ejus illuminando, sive affectum inflammando, sive qualitercunque ei beneficiando. » D. Thom. in hunc locum.

(357) « Interrogat autem Deus hominem, quando eum ad considerandum suam conscientiam reducit, vel interius inspirando, vel exterius provocando beneficiis, aut flagellis; secundum illud » Psal. x.

Dominus interrogat justum, et impium, etc. Idem D. Thom.

(358) Docet S. Thomas in hunc locum, Deum aliquando hominem exaudire non ad votum, sed ad profectum; quippe eo in tribulationibus constituto, tribulationes non subtrahit, quamvis deprecanti, quia scit eas expellere ad finalem ejus salutem.

est. Vultum autem judicum ejus impietas et malitia aperuit; quia sicut scriptum est: « Excavavit eos malitia eorum (Sap. 11, 21). » Judices autem, Scribæ et Pharisei, et ipsi principes sacerdotum fuerunt. « Quod si non ille est, quis ergo est? » Si, inquit, ille populus, qui Dominum suum interfecit, impius non est, quis alius impius est?

« Dies mei velociores fuerunt cursore, fugerunt, « non viderunt bonum. » Hoc est quod in Evangelio Dominus ait: « Multi prophetae et reges volerunt videre, quæ vos videtis, et non viderunt (Luc. 11, 24). » Conqueritur enim B. Job quod dies ejus tam cito transierunt, et Christum in carne videre non meruit; ideoque subdidit: « Fugerunt, « et non viderunt bonum. » Vere utique bonum, et sine quo nihil est bonum. Beati igitur apostoli qui eum viderunt, cujus desiderio iste videre optabat, qui in tormentis positus, hoc excepto, solam mortem desiderabat.

« Pertransierunt quasi naves poma portantes, et « sicut aquila volans ad escam. » Pertransierunt, inquit, dies mei, sed non otiose et non inutiliter; imo quasi naves poma portantes, bonum utique odorem reddentes, multosque suavi et delectabili cibo reficientes. Non solum enim illi qui tunc erant, verum etiam nos ejus pomis, ejusque sententiarum dulcedine reficimur. Aquila autem, quamvis naturaliter agilis sit, escæ tamen cupiditate velocius volat, in quo dies suos quam celeriter transisse insinuat; quamvis per hoc eum non in vacuum volasse (siquidem post volatum, beatitudinis escam invenit) intelligere possumus. Sequitur:

« Cum dixero: Nequaquam ita loquar: commuto « faciem meam, et dolore torqueor. » Si, inquit, ut modo feci, præteritam vitam meam aliquando commendo, statim ad me reversus, in corde meo dico. Non ita loquar. Cum autem hoc dixero, illico commuto faciem meam, et mutando dolore torqueor, quoniam sicut hilaris esse videbar, in præteritorum meorum actuum commemoratione; ita mutato vultu dolore torqueor, in futurorum tormentorum recordatione. Melius enim est futura, quam præterita in mente habere, nisi forte peccatorum suorum homo recordetur; bonorum enim actuum recordatio, quid aliud est quam mentis elatio? Hanc autem elationem comprimens, ait:

« Verebar omnia opera mea, sciens quod non par- « ceres delinquenti. » Ac si dicat: Cur mens mea de præteritis bene actis se extollat, cum ego a peccatis cessaverim, quia magistri, qui delinquenti non parcat, flagella metuebam (339)? Hoc autem non **241** tantum in sua, quantum in aliorum persona dicit, qui sæpe in suis actionibus gloriantur. Et quasi ad hæc amici ejus responderent, dicentes: Si ergo

(339) A peccatis multiplicandis abstinere peccatores, et de præteritis poenitentiam agerent, si hæc recogitare, quibus consona sunt quæ habentur Eccli. cap. v, 6. Et ne dicas; Miseratio Domini

A Deus non parcat delinquenti, cum et tibi modo non parcat, te deliquisse non dubium est; ad quod ipse: « Si autem et sic impius sum (ut isti, subauditur, « me esse arbitrantur) quare frustra laboravi? » Frustra enim laborasse, si talis esset, qualem isti eum esse dicebant. Quod autem ait: sciens, « quod « non parceres delinquenti, » de eo intelligatur qui in peccatis perseverat, quoniam delinquens, præsens tempus significat.

« Si lotus fuero quasi aquis nivis, et fulserint « velut mundissimæ manus meæ, tamen sordibus « intinges me, et abominabuntur me vestimenta « mea. » Ac si dicat: Neque impius quidem sum, neque me non peccasse defendo; quoniam nemo tam lotus et mundus est, in quo Dei majestatis oculi maculam non invenient. Niveis enim aquis lavari, est, ad nivis similitudinem candidum esse. Manus vero opera designant, quoniam manibus opera fiunt. Sordibus autem Deus hominem quodammodo intingit, dum sordibus intinctum esse ostendit. Quid vero vestimenta, nisi corpus quo anima vestitur, significant? Hoc autem vestimentum, quia facile corrumpitur, hominem abominatur, id est abominabilem hominem facit.

« Neque enim viro, qui similis est mei, respon- « debo: nec qui mecum in iudicio ex æquo possit « audiri. » Quantumlibet, inquit, lotus fuero, me tamen ante iudicem non defendam, quia neque mei similis est, ut aliquid ignoret, et melius quam ego me ipse cognoscit. Hoc est enim quod superius ait: C « Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima « mea. » Denique, et si cum illo, quod absit! contendere voluero, non erit qui me et illum ex æquo audire valeat; ego enim multos, ipse vero nullum habet æqualem, vel superiorem; unde et subditur:

« Non est qui utrumque valeat arguere, et po- « nere manum suam in ambobus. » Omnia enim iudex talis esse debet, qui utrumque litigantem, ubi opportunum fuerit, arguere possit, et in ambobus manum ponens, rationabiliter eos et interrogare, et respondere compellat. Sequitur:

« Auferat a me virgam suam, et pavor ejus non « me terreat. » Ideo, inquit, ei non respondeo, quia ipsius virgam correctionis, et nunc in carne sentio, et postmodum deteriora minantem considero. Interim eam igitur auferat, et pavor ejus non me terreat. Sæpe enim sensus timore minuitur, quod quidem in pueris fieri videmus, qui cum sibi imminentem virgam aspiciant, ipsum quoque quod sciebant, timore amittunt; unde subditur:

« Loquar, et non timebo eum, neque enim me- « tuens possum respondere. » Hæc enim beatus Job dicit, quia pura conscientia defensus, nihil sibi conscius erat. Sed iterum se non sine causa flagel-

magna est, multitudinis peccatorum meorum miseratur. Misericordia enim, et ira ab illo cito proximant, et in peccatores respicit ira illius.

Liri intelligens, quamvis in quo peccasset, ignoraret. A
se tamen peccasse metuebat; et hanc quidem igno-
rantiam deplorat, dicens :

CAPUT X.

« Tædet animam meam vitæ meæ. » Hoc autem
superius exposuimus, cum diceret : « Etiamsi sim-
plex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, et
ideo tædebit me vitæ meæ. » Quia igitur me-
ipsum non cognosco, non ulterius dicam : Loquar, et
non timebo, neque contra meum judicem loquar,
sed econtra : « Dimittam adversum me eloquium
meum. » Ille enim contra se suum eloquium di-
mittit, qui seipsum redarguere incipit, secundum illud :
« Justus in principio est accusator sui (*Prov.*
xviii, 17). » — « Loquar in amaritudine animæ meæ. » B
In amaritudine animæ loquitur, qui peccata sua cum
dolore et fletu et vera poenitudine confitetur. « Di-
cam Deo noli me condemnare. » Hoc enim om-
nis homo debet orare, dicens Deo : « Noli me con-
demnare. Indica mihi cur me ita judices? » Cur
enim beatus Job quare affigeretur tantopere scire
optabat, nisi ut cognita culpa, si qua tamen esset, et
magis affligi concupisceret, et majori se poenitentiae
subjiceret? « Nunquid bonum tibi videtur, si calum-
niaris me, et opprimas me, opus manuum tuarum,
et consilium impiorum adjuves? » Placet, inquit,
tibi, ut me opprimas, et per calumniam affligas?
Hoc enim impii volunt, hoc maligni spiritus deside-
rant, hoc est illorum consilium, ut homo pereat, et
opus manuum tuarum vanum et inutile appareat. C
« Nunquid oculi carnei tibi sunt, aut sicut videt
homo, et tu videbis? » Tu, inquit, simul præsen-
tia, futura et præterita vides, tu qualis sis, qualis
fuerim, et qualis futurus sim, non ignoras; quoniam
neque carnei oculi tibi sunt, qui vix ante se posita
conspiciunt; neque sicut videt homo, ita et tu vide-
bis; homo enim videt in facie, tu autem corda con-
sideras; unde adhuc subditur :

« Nunquid sicut dies hominis dies tui, et anni tui,
sicut humana sunt tempora? » Te enim nihil la-
tere potest, quoniam semper fuisti, et es, et eris, et
anni tui nunquam deficient. Cur ergo peccata mea
examinando scruteris, quæ, si quæ sunt, tu optime
nosti? Et hoc est quod dicit : « Ut quæras iniqui-
tatem meam, et peccatum meum scruteris, et
scias quia nihil impium fecerim; eum sit nemo,
qui de manu tua possit eruere. » Quia, inquit, im-
pium nihil feci, tu me misericorditer dimitte, quo-
niam aliter de manu tua liberari, et erui non pos-
sum.

« Manus tuæ fecerunt me, et plasmaverunt me
totum in circuitu, et sic repente 242 præcipitas
me? » Ac si dicat : Quare tam vilem et despectibilem
deputas, quem in tanta dignitate tuis manibus con-
didisti? « Memento, quæso, quod sicut lutum feceris
me, et in pulverem reduces me. » De terra, in-

(340) S. David etiam hanc considerans, ait : *Mi-
serius est Dominus timentibus se : quoniam ipse*

quit, factus, in terram subito rediturus; fragilis
de fragili materia factus, si peccavi, indulgentiam
consequi debeo (340). Et ita quidem in primo ho-
mine creati sumus, quomodo autem quotidie ab ipso
cæteri oriantur, audiamus. Sequitur :

« Nonne sicut lac mulsisti me, et sicut caseum
me coagulasti? Pelle et carnibus vestisti me, os-
sibus et nervis compegisti me, vitam et misericor-
diam tribuisti mihi, et visitatio tua custodivit spi-
ritum meum. » Vide ergo quam ordinata humanæ
creationis descriptio. Considera etiam a quanta mi-
seria homo incæperit, et cognosce fragilitatem tuam,
et noli superbire pulvis et cinis. Qui vero vitam et
misericordiam homini tribuit, ipse ejus spiritum
visitat et custodit. « Nisi enim Dominus custodierit
civitatem; in vanum vigilant, qui custodiunt eam
(*Psal.* cxxvi, 2). »

« Licet hæc celes in corde tuo, tamen scio quia
universorum memineras. » Licet, inquit, me hæc
celes, et tuam voluntatem plene non intelligam,
scio tamen quia universorum memineras, et quia
visitatio tua custodivit spiritum meum; quem
nisi tu quoque custodisses, huic tantæ tentationi
resistere non potuisset.

« Si peccavi, et ad horam pepercisti mihi, cur
ab iniquitate mea mundum me esse non pa-
teris? »

Valde enim beatus Job de peccato suo sollicitus
erat, ideoque toties illud commemorat : si, inquit,
peccavi, quin peccavi; tunc me punire debuisses;
sed quia hoc non fecisti, et ad horam mihi pepercisti,
utrum peccaverim et quid peccaverim incertus
sum. Cur ergo ab iniquitate mea mundum me esse
non pateris? Si enim scienter peccassem et poeni-
tentiam non egissem, merito immundus et iniquus
reputarer; nunc autem si peccavi, et, te parente,
non intellexi cur me iniquum esse dijudicas? Uti-
nam non pepercisset, ut statim ipsa correctione
peccatum meum intellexissem. Quid ergo fa-
ciam?

« Si impius fuero, vae mihi, et si justus, non
levabo caput, saturatus afflictione et miseria. » Vir
enim sanctus in flagellis positus, quia se peccasso
metuebat, tantam in mente sua afflictionem et mi-
seriam patiebatur, ut caput elevare timeret. Quid
est enim elevatio capitis, nisi exhilaratio mentis?

« Et propter superbiam quasi læanam capies me,
et reversusque mirabiliter me crucias. » Si, inquit,
impius fuero, quod absit! vae mihi est, et si superbus
propter superbiam, quasi læanam capies me. Læana
enim cadens in foveam capitur; impius autem et
superbus in foveam cadet; capietur igitur quasi
læana : de hac enim fovea scriptum est : « Lacum
aperuit, et effodit eum, et incidit in foveam quam
fecit (*Psal.* vii, 16). » Revertetur autem Domi-
nus, quia qui prius judicandus venerat, secundo
judicaturus adveniet, et tunc quidem mirabiliter im-
cognovit figmentum nostrum. Recordatus est quoniam
pulvis sumus (*Psal.* cii, 14).

plos et superbos cruciabit; tunc enim fiet, quod **A** « miseræ et tenebrarum, ubi umbra mortis, et sequitur :

« Instauras testes tuos contra me, et multiplicas iram tuam adversum me, et pœnæ militant in me. » Si impius (subauditur) et superbus fuero, Dei namque testes, angeli et apostoli sunt, quorum testimoniò damnabuntur iniqui. Et tunc quidem ira Dei multiplicabitur, et pœnæ contra impios militabunt, dicente Domino : « Ite, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo, et angelis ejus *Math. xv, 41*). » Hæc autem vir sanctus considerans, sciens omne hoc malum propter peccatum primi hominis accidisse, illius transgressionem deplorens, ait :

« Quare de vulva eduxisti me? Qui utinam concipsum essem, ne oculus me videret, fuisset **B** « quasi non essem, de utero translatus ad tumulum. » Quoniam latius hæc superius exposita sunt, nunc iterum sub brevitate dicamus. Diximus enim : Per vulvam, diaboli suggestionem primam, per consumptionem vero et mortem separationem a peccato significari. Dicatur ergo : « Quare de vulva eduxisti me? » id est, quare me diabolicæ suggestioni assensum præbere permisisti? « Qui utinam consumptus essem; » id est, statim, ut audivi, ab ea recessissem ne oculus me videret, » id est, ne me nudum esse cognoscerem. Prius enim quam peccasset, quasi a nemine videretur, suam nuditatem homo non erubescerat; tunc igitur eum prius oculus vidit, quando se videri crubuit. « Fuissem quasi non essem; » id est, si, per suggestionis vulvam audiendo transiens **C** non consensissem, fuisset, ac si tentatus non essem, quoniam talis tentatio pro nihilo duceretur. De utero vero transfertur ad tumulum, qui statim de tentationis utero prodiens, quasi jam sepultus, et tumultus ejus ulterius non recordatur. Sicut econtra illo in peccato vivit, qui a peccato non recedit. Cui autem hæc videntur obscura, recurrat ad superiora. Sequitur :

« Nunquid non paucitas dierum meorum finiatur « brevi? Dimitte ergo me, ut plangam paululum « dolorem meum. » Cum enim beatus Job se toto corpore contritum et flagellatum videret; cumque naturalem spiritum penitus in se diminutum esse sentiret, quæ utique mortis signa sunt, quid aliud nisi mortem expectare poterat? Ideoque **243** dicit : « Dimitte. » Non est autem contrarium, quod aliquando Deum rogat, ut eum affligens dolore non parcat, aliquando vero, ut ei parcat. Vult etiam, ut sibi parcat, quatenus remotis flagellis, et culpis dimissis, nihil in se remansisse intelligat, quod puniatur. Qui enim flagellis non eget, cur flagellari desiderat? Sed quia hic ait, « ut plangam « paululum dolorem meum, » cur se dimitti exoret satis manifestat. Neque enim potest mens orationi et contemplationi vacare, quando corpus immensis doloribus fatigatur. Sequitur :

« Antequam vadam, et non revertar, ad terram « tenebrosam, et opertam mortis caligine, terram

« miseræ et tenebrarum, ubi umbra mortis, et « nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. » Postquam enim homo in infernum descendit, jam peccata sua flere non valet. Neque vero huc reverti licet, ut iterum pœnitentiam agat. Ibi autem non est nisi tenebræ et caligo, nisi miseria et umbra mortis, nisi horror et timor sempiternus. Quod autem nullum ordinem ibi esse dicit, tale est, ac si diceret : Nihil ibi est quod vel visu, vel auditu sit delectabile; siquidem ea magis delectant, quæ ratione et ordine fiunt.

CAPUT XI

« Respondens autem Sophar Naamathites, dixit : « Nunquid qui multa loquitur, nonne et audiet? « Aut vir verbosus justificabitur? » Ab increpatione incipit; et quasi qui non ratione, sed verbositate se defenderet, virum sanctum in principio suæ locutionis redarguit; unde adhuc dicit : « Tibi soli « tacebunt homines, et cum cæteros irriserit, a « nullo confutaberis? » Stulti enim videri se putant quando resistere sapientibus nesciunt, et quod ratione non possunt, vel injuriis vel mendacio facere conantur; unde et subditur : « Dixisti enim : purus « est sermo meus, et mundus sum in conspectu « tuo. » Hoc Job non dixit, quamvis si dixisset, verum quidem dixisset. Sequitur :

« Atque utinam Deus loqueretur tecum, et aperiret labia sua tibi; ut ostenderet tibi secreta « sapientiæ, et quod multiplex esset lex ejus, et « intelligeres quod multo majora exigaris ab eo « quam meretur iniquitas tua. » Ac si dicat : Quia nobis credere non vis, utinam ipse Deus per se tibi loqueretur, et sapientiam suam, quæ tibi occulta est, tibi ostenderet, ut vel sic a stultitia tua cessares. Legem autem Dei multiplicem dicit, ut eam ad intelligendum difficilem esse demonstrat. Et tale est ac si diceret : Tu quia legem pro sua difficultate non intelligis, magna te tormenta sustinere arbitraris, cum multa majora sustinere debuisses. Ei enim, qui legem non intelligit, quælibet res injusta esse videtur.

« Forsitan vestigia Dei comprehendes, et usque « ad perfectum omnipotentem reperies? » Hæc irrideo dicit. Vestigia namque Dei comprehendere, **D** est ipsius voluntatis viam plenissime scire. Hoc est enim quod exponens ait : « Et usque ad perfectum « omnipotentem reperies. » Quis enim Dei voluntates et consilia ad perfectum et plenissime sciat, cum vicissim inter nos nostras voluntates non agnoscamus?

« Excelsior cælo est, et quid facies? profundior « inferno, et unde cognosces? Longior terra mensura « ejus, et latior mari. » Hæc est igitur causa cur Deus ad perfectum comprehendendi nequeat. Immensus enim est, et cum ubique sit, et diffusus per omnia, ipse tamen in se omnia continet. Est autem excelsior cælo, quia cunctis angelis major, profundior inferno, quia quos de cælis, ut excelsior eiecit, nusquam se ab ejus oculis abscondere queunt.

« Si subverterit omnia, vel in unum coarctave-
 « sit, quis contradicet ei? » Sicut, inquit, quando
 omnia fecit nullum habuit adiutorem, ita si ei cun-
 cta delere placuerit, nullum habebit contradicentem.
 Hoc autem propter Job dicit, qui suam desolens ca-
 lumniam, Deo contradicere videbatur. « Ipse novit
 « hominum vanitatem, et videns iniquitatem, nonne
 « considerat? » Ac si dicat: Cum ipse omnia, in
 quibus erramus, cognoscat et sciat, nunquid iniqui-
 tatem non considerabit, aut impunitam adire per-
 mittet? Quis enim hoc, nisi vanus et stultus credit?
 Et hoc est, quod ait: « Vir vanus in superbiam
 « erigitur, et tanquam pullum onagri se liberum
 « natum putat. » Hoc verum est, quandiu in vani-
 tate homo persistit, superbiere non cessat, et quasi
 animal indomitum nullo freno retinetur, quin omnia
 faciat, quæcumque sibi voluntas suggerit, sed quare
 hoc dicat, sequentia manifestant.

« Tu autem confirmasti cor tuum, et expandisti
 « manus tuas. » Cor autem confirmare, est in eod-
 em proposito permanere. Et hoc idcirco dicere vi-
 detur, quia eorum verbis mutari non poterat. Quod
 autem ait: « Et expandisti ad Deum manus tuas; »
 hoc est intelligere, nisi cor humiliaveris, frustra ad
 Deum in oratione manus expandis. Hinc autem quasi
 ejus insipientiæ compatiens, Dei gratiæ recuperandæ
 consilium subinfernens, ait: « Si iniquitatem, quæ
 « est in manu tua abstuleris a te, et non manserit
 « in tabernaculo tuo injustitia, tunc levare poteris
 « faciem tuam absque macula, et eris stabilis, et
 « non timebis. » Bonum est hoc consilium, sed Job,
 et sibi daretur, non indigebat. Non enim, ut Sophiar
 mentitur, iniquitas erat in manibus, id est in ope-
 ribus ejus, neque injustitia manebat in ipsius cor-
 poris tabernaculo. Facies autem levatur absque
 macula, **244** cum nihil est in conscientia, unde
 homo erubescat. Stabilis vero est, et non timet,
 cujus mens in dilectione solidatur. Sequitur:

« Miseriæ quoque oblivisceris, et quasi aquarum,
 « quæ præterierunt, recordaberis, et quasi meri-
 « dianus fulgor consurgit tibi ad vesperam. » Misa-
 riæ namque obliviscuntur sancti, dum considerant,
 quanta eis beatitudo post has miseriæ sit præparata,
 et si quando earum recordantur, quoniam jam non
 miseriæ, sed solam beatitudinem expectant. Ful-
 gor autem meridianus eis ad vesperam consurgit,
 quia hujus vite die staito, dum sancti ad vesperam
 et mortem venire putantur, tunc oritur eis sol justi-
 tiæ, et tunc fulgent sicut sol in regno Dei; unde et
 subditur: « Et cum te consumptum putaveris orie-
 « ris ut lucifer, et habebis fiduciam, proposita tibi
 « spe, et defossus securus dormies. Requiesces, et
 « non erit qui te exterruat, et deprecabuntur faciem
 « tuam plurimi. » Sancti quini tunc oriuntur, quando
 carnem deponentes moriuntur, quia tunc primum
 immortalam vitam suscipiunt. Sed quomodo oriuntur?
 Ut lucifer, id est clari et immortales. Tunc

A habent fiduciam, proposita spe, quia indubitanter
 ea quæ speraverant consequuntur. Et usque ad
 illud tempus defessi et mundi laboribus fatigati
 jam inde securi dormiunt, et in æterna pace quie-
 scunt. Plurimi autem eorum faciem deprecabuntur,
 quia tales fieri desiderant, sicut de Ecclesia dicitur:
 « Vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis
 (Psal. XLIV, 13); » sive quia illuc venire concu-
 piscunt, ubi eos videant, et eis associantur. Sequi-
 tur: « Oculi autem impiorum deficient, et ef-
 « fugium peribit ab eis, et spes eorum abominatio
 « animæ. » Tunc enim impiorum oculi deficient,
 quia dicitur eis: Tollantur impii, ne videant glo-
 riam Dei; sive etiam, quia misericordiam, quam
 expectabant, non invenient; unde et subditur. « Ef-
 « fugium peribit ab eis, et spes eorum abominatio
 « animæ, id est abominatio vitæ. Vellent enim
 impii mori, sed non poterunt (341).

CAPUT XII.

« Respondens autem Job dixit: Ergo vos estis
 « soli homines, et vobiscum morietur sapientia?
 « Et mihi est cor, sicut et vobis, nec inferior vestri
 « sum. Quis enim hæc quæ nostis, ignorat? » Hoc
 est enim quod Salomon ait: « Responde stulto
 juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur
 (Prov. XXVI, 5). » Ergo vos, inquit, estis soli homi-
 nes et rationales; nos autem bruta animalia sumus,
 et vobiscum morietur sapientia? Si enim in vobis
 solummodo est, vobis morientibus, jam non erit;
 sed non est ita. Et mihi est cor et sapientia, sicut
 et vobis, nec inferior vestri sum. Nota quod non
 superiorem, sed æqualem se esse dicit, quamvis eos
 omni virtute superaret. « Quis enim hæc, quæ no-
 « stis, ignorat? » Vos, inquit, ea extollitis, vobisque
 solis revelata esse fingitis, quæ omnibus manifesta
 sunt. Hoc enim stultorum est, ut quod sciunt, nul-
 lum alium scire arbitrentur. Sequitur:

« Qui deridetur ab amico suo, sicut ego, invocabit
 « Domini, et exardiet eum. Deridetur enim justi
 « simplicitas, lampas contempta apud cogitationes
 « divitum, parata ad tempus statuturæ. » De hoc
 enim in libro Sapientiæ dicitur: « Hi sunt, quos
 habuimus aliquando in derisum, et in similitudinem
 improperii (Sap. v, 3). » Deridetur enim justi sim-
 plicitas, quoniam neque mentiri, neque simulare,
 neque decipere novit. Quæ tamen simplicitas lampas
 est, lumen est, et fidelium lux est et exemplum.
 Modo quidem contempta apud divitum cogitationes,
 quæ sola avaritia, deceptione et simulatione plenæ
 sunt. Sed parata ad tempus statutum, per quod ju-
 dicii diem intelligimus; tunc enim hæc lampas ful-
 gebit, tunc ejus gloria apparebit. Sequitur:

« Abundant tabernacula prædonum, et audacter
 « provocant Deum; cum ipse dederit omnia in ma-
 « nibus eorum. » Ac si dicat: Si ergo, ut putatis
 quia affligor, et mundi divitiis sum expoliatus, ini-
 quus et impius sum restat ut prædones et tyranni, qui

(341) Cod. Ghs., sed non possunt.

his divitijs abundant, justi et sancti sicut : abundant enim mendana felicitate tabernacula prædonum, et audacter ad indignationem, et iram provocant Deum; in rapinis videlicet, in furtis, in homicidijs, in perjurijs, aliisque iniquitatibus quas faciunt; hoc enim faciunt contra Deum, quamvis nihil habeant nisi a Deo. Hoc autem si non intelligitur, ipsa vos in mente docebunt; et hoc est, quod ait :

« Nimirum interroga jumenta, et docebunt te, et volatilia cœli, et indicabunt tibi : loquere terræ, et respondebit tibi, et narrabunt pisces maris. « Quis ignorat quod omnia hæc manus Domini fecerit? In cujus manu anima omnis viventis, et spiritus universæ carnis hominis. » Si, inquit, nescitis, quia abundant tabernacula prædonum, jumenta, id est homines stulti, solisque voluptatibus dediti, et volatilia cœli, id est sapientes, qui alijs virtutum altius volant; et ipsa terra, id est mundi amatores; et pisces maris, id est curiosi, vagi et instabiles vos docebunt. Et hic quidem omnibus fides est adhibenda, bona enim sunt. Unde hoc? Quia a Deo creata sunt. Et hoc est quod ait : « Quis ignorat, quod omnia hæc manus Domini fecerit? » Est autem anima omnis viventis in manu Domini; quia omni creaturæ, et vivendi, et moriendi **245** terminum posuit. Unde Dominus in Evangelio ait : « Nonne duo passeræ asse veneunt, et unus ex illis non cecidit super terram sine Patre vestro? » (*Matth. x, 29.*) Et non solum aliorum viventium, sed ipse quoque spiritu, qui est in carne hominis, in manu Dei est; quoniam neque spiritum intelligentiæ, vel aliam gratiarum, sine Dei voluntate vel habere vel retinere potest.

« Nonne auris verba dijudicat, et fauces comedentis saporem? » Ac si dicat : Quia nec aures audiendi, nec fauces comedendi habetis, ideo verba mea malè judicantes, cujus saporis et dulcedinis sint, non intelligitis; nec mirum. Non enim antiquam, sed novam sapientiam diligitis; hoc est enim quod ait :

« In antiquis est sapientia, et in multo tempore prudentia. » Per hos enim Deum ipsum et angelos ejus intelligere possumus. « Omnis enim sapientia a Domino Deo est (*Eccli. i, 1.*) » Hæreticorum autem sapientia, quia de hoc fonte non fluit, stultitia est. Quod autem de Deo hoc intelligi debeat, sequentia manifestant, « Apud ipsum est fortitudo, et sapientia, ipse habet consilium et intelligentiam. » Cum enim septem sint gratiæ Spiritus sancti, quatuor tantum hic enumeravit, quoniam qui has habet, cæteris carere non potest. Qui enim fortis et patiens est, et consilio et intelligentia plenus, ille procul dubio sine pietate et scientia et Dei timore esse non potest. Sequitur :

« Si destruxerit, nemo est qui ædificet, si incluserit hominem, nullus est qui aperiat. Si contingerit aquas, omnia siccabuntur, et si emiserit eas, subvertent terram. » Quare hoc? « Quia apud ipsum est fortitudo et sapientia. » Solus enim

Deus destruit et ædificat, quia in pectore fidelium eradicando vitia, virtutum semina plantat. Et ipse quidem homines includit et aperit, quia quos prius in inferno clauserat, eosdem liberos abire permisit. Sive etiam, quia iniquos et tyrannos aliquando frenat, aliquando contra sanctos sævire permittit. Qui si divini eloquii aquas continuerit, ne ubique fluant, omnia siccabuntur. Ideo enim et Judæi, et pagani sicci sunt, quoniam his aquis non irrigantur. Et hæc quidem quando emittuntur, terram solvunt, quia terrenos et peccatores separant ab iniquitate. Talis enim subversio utilis est. De hac enim Apostolus ait : « Ut seductores, et veraces (*II Cor. vi, 8.*) » se nimirum, aliosque apostolos, seductores vocans; unde et subditur :

« Ipse enim novit decipientem, et eum, qui decipitur. » Quoniam ille bene decipit, et iste bene decipitur. Bona enim deceptio est, quæ ab errore revocat hominem ad viam veritatis. Cognoscere autem Dei, diligere est. Hinc autem de Judæis loquitur :

« Adducit consiliarios in stultum finem et iudices in stuporem. » Consiliarii enim isti et iudices Judæi sunt, qui Christi mortem consulentes eum iudicare non timerunt, dicentes : « Secundum legem debet mori, quia Filium Dei se fecit (*Joan. xix, 7.*) » Hos autem in stultam finem Deus adduxit, quia et locum et gentem ex eo perdidit, unde se tenere præstabant, qui etiam signa et miracula Christi videntes, in stuporem versi dicebant : « Nihil proficimus, jam totus mundus post eum vadit. Si dimittimus eum sic, venient Romani, et tollent nobis locum et gentem (*Joan. xi, 48.*) »

« Balteum regum dissolvit, et præcingit funes eorum. » Hoc enim ad litteram sæpe contingit; ipse enim deponit potentes de sede, et exaltat humiles. Quod quidem de Judæis, qui et divites erant, et de semine regio originem ducebant convenienter intelligi potest.

« Ducit sacerdotes inglorios, et optimates supplantat : commutans labium veracium, et doctrinam senum auferens. » Deus enim Judæorum sacerdotes gloria et honore privavit, et eorum optimates supplantari et superari permisit. Et veracium, id est prophetarum labium ejus commutavit. Et doctrinam senum, eorundem videlicet prophetarum eis abstulit, quoniam neque in veritate sermonis, neque in doctrina eos imitantur. De quibus adhuc subditur :

« Effudit despectionem super principes, eos qui oppressi sunt relevans. » Effudit enim Dominus opprobrium et despectionem super Scribas, et Phariseos et principes sacerdotum; apostolos autem, qui multis tribulationibus oppressi fuerant, relevavit, exaltavit et magnificavit.

« Qui revelat profunda de tenebris, et producit in lucem umbram mortis. » Umbra mortis, lex erat, quia ad litteram intellecta, non refrigerium sed mortem dabat. Hanc autem in lucem produxit, ejus-

que profunditatem de ignorantia tenebris revelavit, A quando eam spiritualiter intelligere fecit.

« Qui multiplicat gentes, et perdit eas, et subver-
« sas in integrum restituit. » Ipse enim generis propa-
gatione gentes multiplicavit, dicens : « Crescite
et multiplicamini (Gen. 1, 22). » Et perdidit eas,
quia ad tempus errare permisit, et subversas in in-
tegrum restituit, qui postea ad fidem et justitiam,
revocavit.

« Qui immutat cor principum populi terræ et de-
« cipit eos, ut frustra incedant per invium. » Tale
quid et de Pharaone Dominus ait : « Ego indurabo
cor ejus (Exod. 17, 21). » Immutat enim Dominus
principum corda, et quodammodo decipit, quando a
falsitate immutari et decipi permittit. Qui frustra
quidem incedunt per invium, quia ex errore suo
nihil nisi poenam et mortem acquirunt. Hoc autem
non solum de Judæis, sed etiam de hæreticis intel-
ligi potest.

« Palpabunt quasi in tenebris, et non in luce, et
« errare eos faciet, quasi ebrios. » Qui enim mani-
festæ veritati non credit 246 quasi cæcus in tene-
bris palpans, ad lucem, quæ Christus est, nunquam
venit. Hoc enim Judæi faciebant, qui, signa et mi-
racula cernentes, dicebant : « Si tu es Christus, dic
nobis palam (Joan. x, 24). » Errabant autem quasi
ebrii, quia nunc eum laudabant, nunc eum iterum
vituperabant.

CAPUT XIII.

« Ecce omnia hæc vidit oculus meus, et audivit
« auris mea, et intellexi singula. » In hoc, quod C
« fatura vidisse, audisse et intellexisse dicit, propheta
spiritum se habuisse ostendit non enim videre
et audire sufficit, nisi etiam intelligere detur. Taceat
igitur, qui suas visiones non intellexisse la-
trant.

« Secundum scientiam vestram et ego novi, nec
« inferior vestri sum. » His verbis ejus simul hu-
militas et scientia commendatur. Humilitas quidem,
quia cum major esset, se tamen illis non prætulit.
Scientia vero, quia nec ipse carnalis intellectus eum
latebat.

« Sed tamen ad omnipotentem loquar, et dispu-
« tare cum eo cupio (342), prius vos ostendens fa-
« bricatores mendacii et cultores perversorum do-
« gmatum. » Ad Omnipotentem loquitur, qui ejus
misericordiam deprecatur. Cum Deo vero disputare
est ejus judicia subtiliter indagare. Merito autem
hæreticos isti designant, qui fabricatores mendacii
et cultores perversorum dogmatum dicuntur. Et
mendacium quidem fabricari dicitur, quia sine labore
et loquacitatis confusione conficitur.

« Atque utinam taceretis, ut putaremini esse sa-

« pientes. » Stultus enim si tacerit, sapiens esse
reputabitur. Hæretici quidem si tacerent, minus qui-
dem nocerent.

« Audite ergo correctiones meas, et iudicium la-
« biorum meorum attendite. » Quia vestrae, inquit,
correctiones erroneæ sunt, vos correctiones meas au-
dite, quæ a veritate non recedunt, ut vel correctum
iudicium suscipiatis. « Nunquid Deus indiget vestro
« mendacio, ut pro illo loquamini dolos? » Hoc au-
tem ideo dicit, quia quasi Dei justitiam defendentes
eum superius redarguebant. « Nunquid faciem ejus
« accipitis ut pro Deo iudicare nitimini? » Dei enim
faciem, id est Dei visum et cognitionem se habere
simulant, qui aliorum occulta iudicare præsumunt.
Hoc enim solius Dei est. « Aut placebit ei, quem ce-
« lare nemo potest? aut decipietur, ut homo, ve-
« stris fraudulentis? Ipse vos arguet, quoniam in
« abscondito faciem ejus accipitis. » Ac si dicat :
Cum Deus omnia noverit, cui fraus nunquam placet,
ipse vos arguet. Quare? quoniam in abscondito fa-
ciem ejus accipitis. In abscondito quidem, quoniam
aliter in corde sentitis, aliter voce profertis. Inquan-
tum enim Dei voluntatem homo intelligit, intantum
ejus faciem accipit. Merito igitur redarguuntur, qui
ea etiam quæ bene intelligunt male loquuntur.

« Statim ut se commoverit, turbabit vos, et ter-
« ror ejus irruet super vos. » Quamvis enim Deus
immutabilis sit, commoveri tamen et irasci dicitur,
quando in peccatores dignam ultionem exerceat. Hoc
autem erit in iudicio, quando dignam pro suis factis
sententiam audient. « Memoria vestra comparabitur
« cineri, et redigentur in lutum cervices vestrae. »
Quia enim caro hominis pulvis et cinis est, recte
iniquorum memoria cineri comparatur, siquidem
cum carne simul perit et deficit. Non enim scribuntur
in libro vitæ. In lutum autem eorum cervices redi-
guntur, quia quomocumque superbiant, terra
tamen sunt, et in terram revertuntur. « Taceite pau-
« lisper, ut loquar quodcumque inhi mens sugges-
« serit. » Ac si dicat : Nolite carnaliter impedire
quæ spiritualiter profero, vos enim lingua, ego
mente loquor. « Quare lacero carnes meas dentibus
« meis, et animam meam porto in manibus meis? »
Carnes enim suas dentibus suis lacerat, qui ea, quæ
carnaliter egit, suis verbis aperte redarguit. Animam
D vero suam in manibus portat, qui vitam suam osten-
dere et manifestare non erubescit. Hoc autem viri
sancti aliquando faciunt, ut cæteris bene vivendi,
et sua peccata confitendi exemplum tribuant.

« Etiam si occiderit me in ipso sperabo. » Valde,
inquit, me flagellavit, sed si forte super flagella
mortem quoque addere voluerit, ergo tamen nihilomi-
nus in ipso sperabo. Desperavi enim de mundo,

(342) Non inopportuna erit S. Thomæ loci hujus
elucidatio : *Disputare cum Deo cupio*; « Non quidem
ut ejus judicia improbare velim; sed ut errores vos-
tros destruam. Quibus suppositis sequeretur, quod
esset injustus apud Deum; unde subdit; » prius
vos ostendens fabricatores mendacii, qui hoc men-

dacium adinvenerant, quod Job iniquam vitam du-
xisset. In hoc autem mendacium devenerant, pro-
pter hoc, quod circa fidem, qua Deus colitur, erra-
bant, credentes, quod in hac vitam tantum fieret
meritorum, et poenarum retributio. »

nullam spem habeo nisi in Deo; nemo mihi mea flagella improperando obiciat, quia neque mors, neque vita, neque tribulatio aliqua poterit me separare a charitate Dei.

« Verumtamen vias meas in conspectu ejus arguam, et ipse erit Salvator meus. » Faciat, inquit, quod vult flagellet, quantum vult; verumtamen vias meas arguam, opera mea reprehendam, non me timore excusabo: ipse cuius videt omnia, in conspectu ejus sunt omnia, et ipse erit Salvator meus. « Non enim veniet in conspectu ejus omnis hypocrita. » Unde manifestum est me hypocritam non esse. Venient enim aliquando, sed modo venire nolunt, quia peccata sua confiteri erubescunt. Sive etiam non venient in conspectu ejus, quia illis iratus Dominus oculos suos avertet ab eis. « Audite sermonem **247** meum, et aenigmata percipite auribus vestris. » In eo quod aenigmata dicit, se figuraliter loqui insinuat, non tamen quod figuraliter omnia accipi debeant. « Si fuero judicatus, scio quod justus inveniar. Quis est, qui judicet me, veniat, quare tacens consumor? » Nihil enim, ut Apostolus ait, sibi conscius erat; unde in sequentibus ait: « In omni vita mea non reprehendit me cor meum. » Per quod datur intelligi quia quamvis sine peccato non esset (siquidem ipse aliquando peccatorem se vocat) peccatum tamen non fecit, per quod injustus debeat judicari, ideoque libere judicem quaerit, et ut veniat, rogat, et quia non venit, tacens, et expectans, et iudicium audire desiderans, dolore consumitur. Hoc autem ideo quia, si iudicaretur, peccatum illud, pro quo flagellabatur, ei manifestari necesse est. Nihil enim aliud erat, pro quo iudicium timuisset. Unde et sequitur:

« Duo tantum ne facias mihi, et tunc a facie tua non abscondar. Manum tuam longe fac a me, et formido tua non me terreat. » Hoc autem tale est ac si diceret: Cessent flagella, cesset et formido. Quia enim flagellor, quamvis quid peccaverim ignorem, me tamen multum deliquisse timeo, cum te neminem injuste flagellare posse considero. Insuper etiam, quia nondum flagellare cessas, nondum peccatum hoc esse solutum vehementer formido. Si igitur his duobus solutus fuero, tunc a facie tua non abscondar, sed ultro me ante faciem tuam ad iudicium presentabor. Voca me, et ego respondebo tibi, testimonium videlicet reddente mihi conscientia mea. « Aut certe ego loquar. Et omnem vitam, et conscientiam meam tibi confitebor. Et tu responde mihi; » id est si aliquid confiteri omiseris, vel si quid in me dignum poena et flagellis inveneris, ostende mihi. Et hoc est, quod ait: « Quantas habeo iniquitates et peccata, scelera mea et delicta ostende mihi. » Felix conscientia, quae tam secure judicari postulat; ipsa enim peccati inculcatione, qua dicit puniendum iniquitate, peccata, scelera et delicta, nihil se puniendum peccasse ostendit, quamvis aliqua differentia in his esse possit. « Cur faciem tuam abscondis, et arbitraris me ini-

micum tuum? Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, et stipulam siccam persequeris. » Faciem suam illi Deus abscondere dicitur, cui se iratum esse ostendit. Non autem inimicum suum beatus Job Deum arbitrabatur, sed quia eum affligebat, inimicus ejus cum hominibus putabatur. Constat igitur, quia secundum opinionem hominum loquitur. Folio, et stipulae vir sanctus se comparat, dicens, se Dei indignationi et irae nullatenus resistere posse. Cui enim Deus irascitur, facile quidem daemonum impetu in infernum rapitur, et quasi sicca stipula ibidem comburitur. « Scribis enim contra me amaritudines, et consumere me vis peccatis adolescentiae meae. » Quia enim quod scribitur permanet, sua flagella scripta esse dicit, quoniam a se nullo modo recedere sentit. Quia vero in quibus peccaverit, ignorabat, adolescentiae peccata posuit quorum usquequaque securus non erat; siquidem illa aetas infirma et inscia facile peccat, in illis tamen peccatis consumi non debet, qui majori succedente aetate, quod ignoranter fecit, scienter emendat. « Posuisti in nervo pedem meum, et obacrum vasti omnes semitas meas, et vestigia pedum meorum considerasti. » In via enim sumus, et quanto tempore vivimus quasi solutis pedibus ad vitae terminum currimus, ad quem postquam venimus, quia ulterius currere non possumus, in nervo quodammodo pedem tenemus. Beatus igitur Job, dum pedem se in nervo tenere asserit, cursum suum jam ad finem venisse arbitratur. Semitas autem nostras et vestigia pedum nostrorum Deus considerat, quia quid agamus, vel quae exempla caeteris relinquamus, intuetur. Quid enim sunt vestigia pedum, nisi exempla operum? « Qui quasi putredo consumendus sum, et quasi vestimentum, quod comeditur a tineis. » Caro enim hominis in putredinem resoluta, vermes ex se generat, a quibus consumitur, sicut ex vestimento tinea oritur a qua vestimentum ipsum consumitur.

CAPUT XIV.

« Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis. » Homo enim mollis et fragilis est, quia de muliere natus est. Qui et brevi tempore vivit, et multis miseriis repletur: miser igitur homo, « Qui quasi flos egreditur, et conteritur, et fugit velut umbra, et nunquam in eodem statu permanet. » In primavera namque aetate, tener, floridus et pulcher apparet; dein vero accessu temporis, jam aegritudine, multisque necessitatibus conteritur. « Et fugit velut umbra, » quia crescendo et senescendo deficit. « Et nunquam in eodem statu permanet; » quia nunc infans, nunc puer, nunc adolescens, nunc juvenis, nunc senex, nunc sanus, nunc aeger, nunc laetus, nunc tristis, aliisque multis modis mutabilis, nunquam in eodem statu permanet. « Et dignum ducis super hujusmodi aperire oculos tuos, et adducere eum tecum in iudicium. » Deus super hominem oculos aperit, quia ejus facta et cogitationes subtiliter investigat. « Quis potest fa-

« cere mundum de immundo conceptum semine? » A gis justum, ita et per nomen intellige peccatorem. « Noane tu qui solus es? » Subauditur, mundus: quia enim in originali peccato omnis homo concipitur et nascitur, non immerito de immundo semine conceptus dicitur: **248** quem tamen suo sanguine et aqua baptismatis ille mundavit, qui solus est. Quia enim Deus semper est, idem est, immutabilis est, et cuicunque rebus, et temporibus semper præsens est, ideo ipse solus est, quia nulla alia res ita est. « Breves dies hominis sunt, numerus mensium ejus apud te est. Constituisti terminos ejus qui præteriri non poterunt. » In Dei namque providentia dierum, et mensium, et annorum nostrorum numerus positus est, et ipse quidem est terminus, ad quem usque venire possibile est, ultra vero impossibile. Nam et si Ezechiae lacrymis donatum est ut quindecim annos superviveret, sic quoque a Deo constitutum erat ut hoc lacrymis et orationibus impetraret; ita enim scriptum est: « Audi vi orationem tuam et lacrymas tuas: ecce adjiciam super dies tuos quindecim annos (IV Reg. xx, 5). » Sequitur: « Recedo paululum ab eo, ut quiescat, donec optata veniat sicut mercenarii dies ejus (343). » Recede, inquit, modo paululum a flagellis, ut homini subito morituro quiescere liceat, donec dies ejus veniat, quem ipse non minus quam mercenarius diem suum venire desiderat. Cupiunt enim sancti mori et esse cum Christo, quatenus sui laboris mercedem suscipiunt. Unde et sequitur:

« Lignum habet spem, si præcisum fuerit, rursum virescit; si senuerit in terra radix ejus, et in pulvere emortuus fuerit truncus ejus, ad odorem aquæ germinabit, et faciet comam, quasi eam primam plantatum est. » Hoc autem de illo ligno intelligi debet, quod plantatum est secus decursus aquarum, fructum boni operis ferre non cessat. Præciditur autem hoc lignum, quando homo moritur. Senescit autem radix ejus in terra, et truncus in pulvere moritur, quando corpus hominis pro temporis longitudine solvitur, et in pulverem redigitur; sed sicut sperat iterum virescit, et ad odorem aquæ germinabit, quia fatione sancti Spiritus quandoque resurget. De hac enim aqua Dominus ait: « Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ (Joan. vii, 38). » Quod mox evangelista exponit, dicens: « Hoc autem dicebat de Spiritu sancto, quem accepturi erant credentes in eum (ibid., 39). » Faciet autem comam quasi a principio, quia ad eam pulchritudinem rediget, in qua ab initio creatus est.

« Homo vero cum mortuus fuerit, et nudatus, atque consumptus, ubi quæso est? Quomodo si recedant aquæ de mari, et fluvius vacuefactus areseat: sic homo cum dormierit, non resurget, donec atteratur cælum, non evigilabit, nec consurget de somno suo. » Sicut per lignum intelli-

(343) « Sicut sol est causa diei, ita Deus est auctor vitæ; recedente autem sole, dies finitur et nox venit: per recessum ergo Dei intelligit terminationem

De talibus enim dicitur: « Vos autem sicut homines moriemini (Psal. lxxxii, 7). » Hic ergo homo, postquam moritur, et carne nudatur, et vermis consumitur, non resurget, neque evigilabit, neque de mortis somno consurget, donec cælum atteratur, ut fiat cælum novum et terra nova. Mari autem et fluviis comparatur homo, quia sicut recedentibus aquis, locus maris et fluviorum vacuus remanet, ita anima recedente, siccum et vacuum remanet corpus.

« Quis mihi tribuat, ut in inferno protegas me, et abscondas me, donec pertranscat furor tuus; » id est, donec Christi morte intercedente ira tua mitigetur; « et constituas mihi tempus, in quo recorderis mei? » Scio, inquit, quia in infernum descendam; sed quis ibi, nisi tu, a tormentorum pœnis me proteget et liberabit? Tempus autem eis ad misericordiam constitutum, Christi passio fuit, quoniam tunc ad inferos descendens justorum animas eripuit et liberavit, secundum illud: « O mors ero mors tua; morsus tuus ero, inferne (Os. xiii, 14). » — « Putas ne mortuus homo rursus vivet? » Hæc in persona infidelium dicit, sicut sequentia manifestant: « Curgetis diebus, quibus nunc milito, exspecto donec veniat immutatio mea. » Nisi enim resurrectionem crederet, frustra quidem militaret, et carnis hujus immutationem exspectaret. « Omnes enim, ut ait Apostolus, resurgemus, sed non omnes immutabimur (I Cor. xv, 51). » — « Vocabis me, et ego respondebo tibi, operi manuum tuarum porriges dexteram. » « Vocabis, inquit, me, » quia de terræ pulvere me surgere præcipies. « Et ego respondebo tibi, » quia illico resurgam. Eis autem Dominus dexteram porriget, quos ad se miserando trahere dignabitur. « Tu quidem gressus meos dinumerasti; » quia quid egerim, et qualiter vixerim, non ignoras. « Sed parce peccatis meis; » quia nisi in tua misericordia nemo salvabitur.

« Signasti quasi in sacco delicta mea, sed curasti iniquitatem meam. » Ea delicta in sacco sunt, quæ intus occultata foris non apparent; signata autem sunt, quia divinis oculis notata suo tempore manifestabuntur. Quod autem ait: « Sed curasti iniquitatem meam, » propter flagella dicere videtur. Sequitur:

« Mons cadens defluit; et saxum transfertur de loco suo, lapides excavant aquæ, et alluvione paulatim terra consumitur, et hominem ergo similiter perdes. » Ut enim quidam ait: « Nemo repente fit turpissimus, sed paulatim sordibus sordescit, et crescente tentatione semper scipso turpior fit, et ita paulatim per momenta cadit, donec ultimi casus sententiam suscipiat. Sicut et mons paulatim cadens, defluit et minuitur, et saxum paulatim movetur de loco suo, et aqua paulatim cavat lapides, et terra paulatim alluvione consumitur. Felix, qui hæc sem-

vitæ presentis, quæ est homini a Deo. » D. Thom. in eod. loco.

per in mente habet et tentationem latenter subintrantem a se repellit.

249 « Roborasti eum paululum, ut in perpetuum transiret. » Roboravit enim Deus hominem, ut in perpetuum transiret, quia ad suam similitudinem fecit eum, ut viveret in æternum. Sed hoc paululum, quia cito eum vinci, et peccare permisit, unde et subditur :

« Immutabis faciem ejus, et emittes eum. » Quoniam similitudine Dei amissa mortuus est, et quotidie quidem immutatur et emittitur, quia paulatim hominis pulchritudine deficiente tandem pulvis in pulverem revertitur. Sequitur :

« Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intelliget. Attamen caro ejus, dum vivet, dolebit, et anima illius super semetipso lugebit. » Quamvis enim peccator, quandiu vivit, pro filiis suis, quos ditare vult, etiam peccando, laborare non cessat, tamen postquam moritur, quales sint, et quomodo se habeant, non intelligit. Dolet enim caro ejus dum vivit, quia, ut modo diximus, se fatigando in hac vita non quiescit. Et anima illius super seipso lugebit, quoniam hinc transiens, quamvis infructuose peccata sua tamen pœnitendo deplorat.

CAPUT XV.

« Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit : « Nunquid sapiens respondebit, quasi in ventum loquens, et implebit ardore stomachum suum ? » Ac si dicat : In hoc enim insipiens comprobaris, quia verba inutilia, et vento et inflatione plena profers, et quasi stomachatus, cum ardore, et ira et indignatione respondes, vocans nos mendaces, dolosos et fraudulentos. Sed quid mirum, cum Deum ipsum arguere non timeas ? Et hoc est, quod ait : « Arguis verbis eum qui non est æqualis tui, et loqueris quod tibi non expedit. » Hoc autem fortasse ideo dicit, quia vir sanctus supra dixerat : « Si judicatus fuero, scio quod justus inveniar. » Impossibile enim esse putat ut uterque justus sit, et qui flagellat, et qui flagellatur. « Quantum in te est evacuasti timorem, et tulisti preces coram Domino. » Quantum, inquit, in te est, quantum in tuis verbis, si bene considerata fuerint, apparet, tu nequaquam Deum times, cum judicas ; quis est qui judicet me ? et similia, et tamen preces coram Domino fundis, ac si bene promeruisses, dicens : « Sed parce peccatis meis, » et alia multa. « Docuit enim iniquitas tua os tuum, et initaris linguam blasphemantium. » Taliter, inquit, loqui non ab alio, quam ab iniquitate tua didicisti. Tunc enim iniquitas os docet, cum malum quod mente concipitur ore profertur. Linguam autem blasphemantium imitantur, qui contra Deum loqui præsumunt. « Condemnabit te os tuum, et non ego, labia tua respondebunt. » Hoc autem tale est ac si diceret : Si teipsum bene consideras, nullum nisi te injustitiæ tuæ probatorem quæres. Considera enim quid hæc tua flagella significant. « Nunquid tu pri-

(344) « Sapientibus enim solis terra data esse dicitur, quia honorum terrenorum ipsi sunt Domini,

mus homo natus es, et ante colles formatus es ? Numquid consilium Dei audisti, et inferior te erit ejus sapientia ? » Tu, inquit, quasi dicat, disputare cum Deo cupis, ac si ei coæternus esses, et ejus consilium et sapientiam cognovisses ; sed qua temeritate adversus Deum contendere audes, qui nos quoque sapientia et intelligentia non excellis ? Hoc est enim quod ait : « Quid nosti quod ignoremus ? Quid intelligis quod nesciamus ? Et senes et antiqui sunt in nobis, multo vetustiores quam patres tui. » Hæc verba ibi respondere videntur, ubi Job superius dixit : « In antiquis est sapientia, et in multo tempore prudentia. » Unde manifestum est Eliphaz non bene ejus verba intellexisse. Merito ergo ænigmata vocantur, quæ ab ipsis quoque, quibus Job loquebatur, non intelligebantur. Sequitur :

« Nunquid parum est, ut consoletur te Deus, sed verba tua prava hoc prohibent. » Ac si dicat : Jam tibi Deus pepercisset, si humiliatus ejus misericordias quæsiisses ; sed quia superbus es et justum te existimans corde elevaris, et quia contra Deum superbiæ spiritu intumescis, et hujusmodi sermone loqueris, ideo ejus misericordiam invenire non potes ; et hoc est quod dicit : « Quid te elevat cor tuum et quasi magna cogitans attonitos habes oculos ? Quid tumet contra Deum spiritus tuus, ut proferas de ore tuo hujusmodi sermones ? Quis est homo, ut immaculatus sit, et ut justus appareat natus de muliere ? » Hic apertissime ejus verba redarguit. « Ecce inter sanctos ejus nemo immutabilis est, et cœli non sunt mundi in conspectu ejus, quanto magis abominabilis et inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem ? » Quidquid enim Deus non est, quomodolibet mutabilis est. Possumus autem per sanctos et per cœlos eos intelligere qui adhuc in terris positi cœlicam et angelicam vitam ducunt. Unde et Apostolus taliter in mundo vivens dicebat « Nostra autem conversatio in cœlis est (Philip. III, 20). » Et isti quidem in conspectu ejus, quem nihil latet, mundi non sunt, quia quandiu hic vivunt, penitus sine peccato esse non possunt. Quid igitur faciet homo, quid faciet peccator, et abominabilis et inutilis, qui bibit quasi aquas iniquitatem, cui peccare nullus labor esse videtur, quæ tandiu peccat, donec iniquitate sit ebrius, et quasi aquis totus repletus ? Sequitur :

« Ostendam tibi, audi me : quod vidi, narrabo tibi. Sapientes confitentur, et non abscondunt patres suos, quibus solis data est terra, et non transibit alienus per eos. » Ne forte me, inquit, mentiri arbitreris, **250** non quæ audivi ; sed quæ vidi narrabo tibi. Quamvis sapientes libenter confitentur, et non abscondunt patres suos, id est dicta patrum suorum, ea in veneratione habent, et in auctoritate suscipiunt. Quibus solis videlicet sapientibus data est terra (344). Et non transibit alienus per eos, sicut per te modo transisse, teque vastasse dubium utentes eis ad suum bonum ; insipientes autem utuntur eis ad suum damnum. » D. Fom. in hunc locum.

non est. Hoc enim si ad litteram intelligatur, falsum est; neque enim soli sapientes terram possident, et ea ipsa, quam possident, sæpe eis violenter auferitur. Si autem per terram carnem intelligamus, verum est, quia ipsi soli carnem suam bene regunt, et possident, et alienos, vitia scilicet et malignos spiritus ab ea procul repellunt:

« Cunctis diebus suis impius superbit, et numerus annorum incertus est tyrannidis ejus. Sonitus terro-
 « roris semper in auribus illius, et cum pax sit,
 « semper insidias suspicatur; non credit, quod reverti possit de tenebris ad lucem, circumspectans
 « undique gladium. » Ac si dicat: Hæc sunt, quæ ego vidi et quæ vera esse cognosco. Impius nunquam a superbia cessat, quamvis incertus sit, quando tempore vivat, et suam iniquitatem exerceat, et quia
 « prava conscientia semper eum sollicitat, omni sonitu movetur, omnique rumore terretur; et ideo quamvis sit pax, ipse tamen insidias timens, semper credit hostes adesse. Unde fit ut quasi desperatus, nunquam ad lucem et ad pacem se posse redire confidat; mortem, et gladium undique expectans, omnes enim timet, quoniam omnes offendit; et dum secundum se alios mælitur, nullum sibi parcere credit; siquidem nec ipse alicui pepercit.

Cum se movet ad querendum panem, novit, « quod paratus sit in manu ejus tenebrarum dies. « Terrebit eum tribulatio, et angustia vallabit eum, « sicut regem, qui præparatur ad prælium. » Per panem omne stipendium, quo vivimus et sustentamus, intelligimus. Impius ergo, quia de sola iniquitate et rapina vivit, quando se movet ad querendum panem, id est vitæ hujus quælibet necessaria, bene intelligit, quod paratus sit in manu ejus tenebrarum dies, quia non dubitat, dum taliter agit, mortem sibi, et tenebras, et æternam damnationem esse paratam. Ideoque terret eum tribulatio et angustia, quia non solum præsentia, sed etiam æterna supplicia pertimescit. Rex autem, qui ad bella paratur, non solum hostes timet, verum etiam suos, ne forte tradatur. Sic et iniquus, qui cunctis est odiosus, non solum quos offendit, timet, sed etiam quos non offendit. « Tetendit enim adversus Deum manum « suam, et contra Omnipotentem roboratus est; « cucurrit adversus eum erecto collo, et pingui cervice armatus est. » Ille enim adversus Deum manum suam tendit, et contra Omnipotentem roboratur, et adversus eum erecto collo, et pingui superbaque cervice currit, et armatur, qui, de ejus misericordia desperans, cunctis criminibus et facinoribus eum contra se provocare non timet. Qui enim ab iniquitate non cessat, quodammodo semper cum Deo præliatur. « Operuit faciem ejus crassitudo, et de « lateribus ejus a ruina dependet. » Quid per faciem et latera iniqui, nisi ejus propinquos et familiares intelligimus, qui et coram eo semper assistunt, et ab ejus latere non recedunt? Hi autem a ruina et crassitudine onerati sunt, quoniam omni iniquitate superabundant. Unde Psalmista ait: « Prodiit quasi ex

adipe iniquitas eorum, et transierunt in dispositionem cordis (Psal. LXXII, 7). » Qualis enim paterfamilias, tales et domestici ejus. « Habitat in civitatibus « desolatis et in domibus desertis, quæ in tumulos « sunt redactæ. » Civitates desolatæ et domus desertæ peccatorum hominum conventicula sunt, quæ omni bonitate, justitia et sanctitate sunt destituta, in quibus etiam vitii dominantibus totum divini operis ædificium destructum est, id est, in tumulos redactum. In talibus igitur civitatibus habitat impius, quoniam omne animal sibi similia diligit. « Non dubitatur, nec perseverabit substantia ejus, nec mittet in terram radicem suam. » Non enim ditari potest, qui æternorum honorum nihil habet. Valde enim dives ille pauper factus erat, qui guttam aquæ a Lazaro petebat. Substantia vero ejus non perseverabit; « quia cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria domus ejus (Psal. XLVIII, 18). » — « Nec mittet in terram radicem suam, « quoniam evellet eum Dominus de tabernaculo suo, « et radicem ejus de terra viventium. Non recedet « de tenebris, ramos ejus arefaciet flamma, et auferetur spiritu oris ejus. » Semper mali in inferno et in tenebris erunt. Quorum ramos flamma arefaciet, quia eorum propinquos et familiares ignis æternus et inexstinguibilis cruciabit. Et auferetur spiritu oris sui, quoniam propter superbiam suam damnabitur, et propter blasphemiam, quam locutus est. « Non credet frustra errore deceptus, quod aliquo « pretio redimendus sit. » Iniquus enim errore deceptus desperavit, neque credit, quod aliquo pretio redimi possit. Sed non frustra, quoniam secundum fidem suam eveniet ei: nunquam enim redimetur; nunquam redimi potest, qui desperat de redemptione. « Antequam dies ejus impleantur, peribit « et manus ejus arescent. » Cum ante diem dispositum homo non moriatur, quid est quod h'c dicitur: antequam dies ejus impleantur, peribit 251, nisi quod dies ejus, non dies a Deo dispositos intelligere debemus, sed quos ipse impius sibi disposuit, dum stulte se tanto tempore vivere speravit? Quia igitur non tantum vivit, quantum speravit, ante perit impius quam dies ejus impleantur. Manus autem ejus arescent, quia qui modo non laborant postea laborare non poterant. « Lædetur quasi vinea « in primo flore botrus ejus, et quasi oliva projeciens florem suum. » Cui enim in judicio sancti resurgent, et primum suæ pulchritudinis florem et decorem recipient; tunc iniqui, audita sententia, lædentur, quoniam eundem immortalitatis et vitæ florem, quem suscepisse videbantur, amittent; siquidem in morte semper erunt. « Congregatio enim « hypocritæ sterilis, et ignis devorabit tabernacula « eorum, qui munera libenter accipiunt. » Ideo enim talis congregatio, quasi vinea in primo flore lædetur, quoniam sterilis, et sine fructu boni operis apparebit. Ignis vero devorabit tabernacula eorum qui munera libenter accipiunt, quoniam eorum corpora æternis tradentur incendiis qui vel justitiam ven-

dunt, vel pro munere laudis omnia faciunt, de quibus Dominus ait: « Amen dico vobis, receperunt mercedem suam (*Matth. v, 16*). » Conceptit dolorem, et peperit iniquitatem, et uterus ejus parat dolos. » Hypocrita enim dolorem mente concipit, iniquitatem opere parit, quoniam ejus pectoris uterus dolos semper et insidias aliis præparat.

CAPUT XVI.

« Respondens autem Job dixit: audivi frequenter talia, consolatores onerosi omnes vos estis. Nunquid habebunt finem verba ventosa? Aut aliquid tibi molestum est, si loquaris? poteram et ego similia vestri loqui. » Non est, inquit, mihi novum quod dicitis, et qua intentione dicatis non ignoro, qui sub specie consolationis, ipsa consolatione me privare nitimini (345). Sed nunquid habebunt finem hæc verba quæ superbiæ vento plena sunt, et si a veritate aliquando non deviant? Sed ideo fortasse loqueris, quia nihil molestum est tibi loquenti, quoniam ego omnia patienter audio. Poteram et ego similiter loqui, si verba ventosa et otiosa peccato carerent. « Atque utinam esset anima vestra pro anima mea! » Ut in vobis cognoscere possitis qualiter afflictis compati debeatis. « Consolarer et ego vos sermonibus, et moverem caput meum super vos, roborarem vos ore meo, et moverem labia mea, quasi parcens vobis. » Si vos, inquit, in hac afflictione essetis, ego vos aliter sermonibus consolarer, et moverem caput meum super vos, quia mentem meam inclinarem et flecterem ad misericordiam. Roborarem vos ore meo, quoniam non simulate, sed veræ consolationis vos verbis firmarem. Et moverem labia, non quasi increpans et subvertere volens, sed quasi parcens vobis. Sic enim debemus consolari afflictos. Sequitur:

« Sed quid agam? Si locutus fuero non quiescet dolor meus, et si tacuero, non recedet a me. Nunc autem oppressit me dolor meus, et in nihilum redacti sunt omnes artus mei. » Hæc autem etiam si ad litteram de Job fortasse intelligi possint, allegorice tamen de Ecclesia intelliguntur. Dicit igitur Ecclesia: Si locuta fuero non quiescet dolor meus. Dolet enim Ecclesia, sive loquatur, sive taceat, quia et quando loquitur non corriguntur mali, et ejus silentio aliquando deteriores fiunt. Et si igitur doleret, quia mali non corriguntur, loqui tamen debet, ut et boni meliores fiant, et mali excusationem non habeant. « Nunc autem opp. essit me dolor meus. » Nunc, inquam, quando adversum me loquitur Eliphaz, id est quando hæretici me impugnant; et in nihilum redacti sunt omnes artus mei, quoniam omnia membra Ecclesie eorum blasphemis scandalizantur. Aliquando enim in tantum hæreticorum crevit multitudo, ut Ecclesia catholica ad nihilum redacta et

penitus putaretur esse destructa. Hoc enim sciunt qui Ariminense concilium noverunt.

« Rugæ meæ testimonium dicunt adversum me, et suscitatur falsiloquus adversum faciem meam, et contradicens mihi. » Ecclesia enim, quantum ad bonos, neque maculam habet, neque rugam. Sed quia hæretici et cæteri iniqui filii Ecclesie sunt, qui et in locutione sunt duplices, et mala vetustate senescentes, rugosa facie matris pulchritudinem amiserunt. Ideo sancta Ecclesia rugas habere perhibetur. Et hæc quidem rugæ adversum eam testimonium dicunt, quia duplicitate sermonis, et syllogismorum sophismatibus semper hæretici Ecclesie contradicunt. Ili autem sunt falsiloqui et mendaces, qui ut veritati resistent, a diabolo suscitantur; unde adhuc subditur:

« Collegit furorem suum in me, et comminans mihi infremuit contra me dentibus suis. » Collebant enim hæretici furorem suum contra Ecclesiam, quando undique congregati, ut insani et furibundi adversum eam concilium faciebant. Comminebantur autem ei, et dentibus in eam fremebant, quia per principes, quos subverterant, exsilia, mortem, et carcerem sanctis inferebant. Lege historias, ita invenies.

« Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est. » Per motum exteriorem, mentis affectionem designat. « Aperuerunt super me ora sua exprobrantes, percusserunt maxillam meam, saturati sunt pœnis meis. » Aperuerunt, inquit, ora sua super me, non solum contradicentes, verum etiam opprobria et convicia ingerentes. Percusserunt autem maxillam meam, palam, et in manifesto mihi insultantes. Sic enim faciem vox cædit (*II Cor. xi, 20*). Saturati autem sunt pœnis meis, quia mea afflictio eorum refectio est.

« Conclusit me Deus apud iniquum, et manibus impiorum me tradidit. » Temporaliter enim sanctos suos Deus affligi, et occidi permisit, ut et iniquorum pœna, et sanctorum gloria inde major cresceret. « Ego ille quondam opulentus repente contritus sum. » Hoc ideo dicit, quoniam et tyrannorum persecutione et hæreticorum deceptione, multos Ecclesia amisit, quibus recedentibus, cum prius plena videretur, postea vacua apparuit. « Tenuit cervicem meam, et confregit me, et posuit me sibi quasi signum. » Cervicem enim Ecclesia iniquorum multitudine aliquando tenuit, quia loquendi libertatem quibusdam ademittit. Apostoli autem cervicem tenere non potuit, unde ipse quoque vincitus in Domino dicit: « Sed verbum Dei non est alligatum (*II Tim. 29*). » Signum autem ad hoc ponitur, ut sagittarum ictibus læriatur. In signum igitur sancti positi erant, quia undique persecutionem telis tundebantur. « Circumdedit me lanceis suis, convul-

(345) « Consolatoris officium est ea dicere quibus dolor mitigetur, onerosus ergo consolator est, qui ea loquitur quæ magis animum exasperant. » D. Thom.

« *veravit lumbos meos.* » Hoc et ad litteram verum est ; quamvis per lanceas vitia intelligere possimus, quibus Christifideles vulnerantur, dum quorundam mentes ad luxuriam inclinant. Sed quia non paucos in lumbis ferit, ideo non vulneravit, sed convulneravit, dixit; unde et subditur. « *Non pepercit, et effudit in terra viscera mea.* » Non pepercit quidem, quia exterius affligendo, et interiorius mala suggerendo persecutus est eam. Viscera autem ejus in terram effudit, quia etiam de sapientioribus aliquando ad terrena et sæcularia deflexit. Tales enim viscera dicuntur, quia menti ei cordi sunt propinquiores. « *Concidit me vulnere super vulnus, irruit in me quasi gigas.* » Vulnere enim super vulnus eam concidit, quia et interiorius et exterius multa telorum varietate eam percussit. Bene autem malignus spiritus propter sævitiam et fortitudinem giganti comparatur.

« *Saccum consuit super pellem meam, et operiit cinere carnem meam.* » Hoc Ecclesia secundum eos dicit; qui post peccata ad poenitentiam sunt conversi. Sed quia diaboli suggestionem peccaverunt, ipse et sacco et cinere eos operiit; siquidem ipse causa fuit ut isti ita poenitere debuissent. « *Facies mea intumuit a fletu, et palpebræ meæ caligaverunt.* » Hoc juxta litteram ad eosdem poenitentes sua peccata deflentes referri potest. Allegorice autem facies et palpebræ Ecclesiæ doctores intelliguntur, in quibus et major pulchritudo apparet, et eam vigilantes custodiunt. Hi autem aliorum peccata plangunt, et plangendo caligant, quia dum eos incorrigibiles cernunt, quasi jam fatigati a vigilis tepe-sunt. Sequitur:

« *Hæc passus sum absque iniquitate manus meæ, cum haberem mundas ad Deum preces.* » Huc usque Ecclesia. Nunc autem loquitur Christus, ac si dicat: Quid mirum, o Ecclesia, si te inimicus afflixit, quæ utique sine peccato non es, cum et me, qui peccatum non feci, sit crudelissime persecutus? « *Terra ne operias sanguinem meum, neque inveniat locum in te latendi clamor meus.* » Ecclesia enim, pro firmitate et stabilitate sua, terra vocatur. Hæc autem non operiit sanguinem Christi, quia jam ubique gentium ejus passionem, et mortem prædicavit, et ejus sanguinem melius clamantem, ut ait Apostolus (*Hebr. xii, 24*), quam sanguis Abel, cunctis gentibus revelabit. Hic autem clamor latendi locum in Ecclesia invenisset, si Christi mortem Ecclesia celasset. « *Ecce enim in celo testis meus, et conscius meus in excelsis.* » De hoc et in Evangelio ait: « *Ego testimonium perhibeo de meipso, et testimonium perhibet de me, qui misit me Pater* (*Joan. viii, 18*). » Ipse igitur mihi testis est, ipse mihi conscius est, quod absque iniquitate manus meæ passus sum. « *Verbosi amici mei, ad Deum stillat*

« *oculus meus.* » Huc usque Christus. Hinc autem Ecclesia suæ locutionis ordinem tenet. Verbosi, inquit, amici mei, id est hæretici, qui me diligere debuerant, verborum suorum affluentia mihi detrudere non cessant; ideoque stillat oculus meus, non solum meas deflens calamitates, sed etiam illorum errores. « *Atque ultimam sic judicetur vir cum Deo, quomodo judicatur filius hominis cum collega suo.* » In hominum namque judicio causa ventilatur, donec veritas innotescat. Tale igitur judicium optat, quatenus certissime intelligat, quare Deus hæreticorum insaniam patitur, et quare sanctorum innocentiam non liberet. Quantum enim ad humanum judicium spectat, valde justius esse videtur ut mali affligantur quam boni. Hujus autem tantæ miseræ hanc solam anscepit consolationem, quod hæc vita præsens brevis est, et omnis hæc tribulatio cito cum vita finitur. Et hoc est quod dicit: « *Ecce enim breves anni trans-eunt, et semitam per quam non revertar ambulo.* » Hæc autem semita mors est, per quam non revertitur, qui nisi semel non moritur (*346*). Sive **253** etiam ambulat Ecclesia per semitam, per quam non revertetur, quia post hanc vitam, nullum laborem, vel angustias patietur.

CAPUT XVII.

« *Spiritus meus attenuabitur, dies mei breviantur, et solum mihi super est sepulcrum.* » Ac si dicat: Quia hinc transire desidero, vitam finire, dies breviate, et solum sepulcrum et mortem exopto. Potest autem et de superbiæ spiritu hoc intelligi, qui semper in sanctis attenuatur, quoniam humilitatis spiritus in eis assidue crescit. Qui quoniam huic mundo jam mortui sunt, dies suos breviate, et solum sibi sepulcrum superesse dicunt. « *Non peccavi, et in amaritudinis moratur oculus meus.* » Non peccavi, inquit, ut sic affligi debuissem. Non enim propter peccata sua, sed quia Christum confitebantur SS. Martyres affligebantur. Sive etiam, hoc secundum perfectiores dicit, qui non sua, sed aliorum sequebatur peccata. Qua in re, quanto charitatis igne fererent apertissime declarat:

« *Libera me, et pone me juxta te, et cujusvis manus pugnet contra me.* » Libera me, inquit, de inimicorum insidiis, et pone me juxta te, et sicut promisisti, non me deseras, neque derelinquas, et quicumque velit pugnet contra me, quia te auxiliante neminem timeo. « *Cor eorum longe fecisti a disciplina, propterea non exaltabuntur.* » Cor, inquit, eorum, subauditur, inimicorum et hæreticorum, longe fecisti, id est longe fieri permisisti a disciplina veritatis. Ideoque non exaltabuntur, sed usque ad inferiora humiliabuntur. Sequitur:

« *Prædam pollicetur sociis, et oculi filiorum ejus deficient.* Posuit me quasi in proverbium vulgi,

(346) « *Fuerunt autem aliqui, qui credebant hominem post mortem iterato ad præsentis vitæ cursum redire: et sic videri posset, quod in spe terrenæ prosperitatis recuperandæ, saltem in illa futura vita*

posset Job consolationem habere; ideo ad hoc excludendum subdit: *Et semitam, per quam non revertar, ambulo.* » D. Th.

« et exemplum sum coram eis. » Quis est iste qui prædam sociis pollicetur, qui et sic absolute hic ponitur, nisi malignus spiritus, qui tam iniquus est, ut in malis actis etiam sine nomine cognoscatur? Hic autem pollicetur sociis prædam, quia iniquorum mentes ad prædam et rapinas incitat et accendit. Qui utique et ejus socii sunt, quia simul cum eo mala operantur, et ejus filii, quia eum imitantur. Horum autem oculi deficient, quoniam eorum desiderium, et expectatio nequaquam adimplebitur. Et quidem non sine Dei permissione Ecclesiam in proverbium vulgi, et in exemplum coram eis, id est coram sociis suis posuit, quia tanta calamitate sanctos oppressit, ut in proverbium et in exemplum calamitatis traherentur ab his qui alii malum aliquod irrogabant. Unde in Psalmis dicitur: « Posuisti nos in similitudinem gentibus (Psal. XLIII, 15). » Non enim pejus inimico suo quilibet se dicere posse putabat, quam ut talem te videam, quales sunt Christiani:

« Nunc autem derident me juniores temporum, quorum non dignabor patres ponere cum canibus gregis mei. » Cum enim hæretici Ecclesie filii sint, non dubium est ea tempore esse juniores (347). Et horum quidem patres, hæresiarchæ intelliguntur, ut Simon magus, Arrius, Sabellius, et Jovinianus. Hos autem Ecclesia cum canibus gregis sui ponere nolebat, quia sanctis prædicatoribus nunquam eos conjungere voluit. Tales enim canes oves Dei custodiunt, de quibus dicitur: « Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso (Psal. LXVII, 24). »

« Caligavit ad indignationem oculus meus, et membra mea quasi in nihilum redacta sunt. » Quia, inquit, isti me irrident, et tu quasi non curans me, non ulcisceris; ideo indignatus oculus meus caligavit. Oculi enim Ecclesie episcopi sunt, qui dum iniquos exaltari, et se deprimi et humiliari considerant, indignatione et stuporis admiratione aliquando caligant, quoniam gregem sibi commissum non tam diligenter custodiunt. Unde fit ut membra quasi in nihilum redigantur, quoniam, deficiente custodia subditorum, greges vitiorum morsibus læniantur.

« Stupebunt justi super hoc, et justus contra hypocritam suscitabitur, et tenebit justus viam suam, et mundis manibus addet fortitudinem. » Hoc est quod modo dixerat, quia mali exaltantur et boni humiliantur. Super hoc stupebunt justi, cur hoc fiat nescientes. Sed tamen, ne membra penitus redigantur in nihilum, et innocens quidem contra hypocritam suscitabitur. Et justus tenebit viam suam,

(347) Tertullianus, cap. 32 Præscript., probat hæreticos Ecclesia catholica multo posteriores esse, quod ab apostolis desciverunt, et aliam doctrinam prædicaverunt. Novitas ergo doctrinæ posterioris originis argumentum est.

(348) « Et tenebit justus viam suam, quia scilicet non deseret eam propter iram zeli. Talis enim ira non præcedit rationem, sed sequitur, et ideo non potest hominem a justitia separare. Utilis tamen est ira per zelum, quia facit hominem cum majore

quam pro indignatione ad horam reliquisse videbatur; (348) viam enim suam justus tenet, quando assueto justitiæ operi constanter insistit. Et mundis manibus addet fortitudinem, quia in sanctis operationibus fortius laborabit. Et dicet:

« Igitur vos omnes convertimini, et venite, et non inveniam in vobis ullum sapientem. » Quia, inquit, detersa oculorum caligine contra hypocritam insurgens viam meam teneo, ideo et vos Ecclesie membra, quæ jam pene ad nihilum redacta eratis, convertimini ad Dominum, et venite post me, id est imitatores mei estote, sicut et ego Christi. « Et non inveniam 254 in vobis ullum sapientem; quoniam sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum. » Unde et Apostolus: « Si quis, inquit, videtur sapiens inter vos, stultus fiat, ut sit sapiens (I Cor. III, 18). » Et alibi: « Non multi sapientes, fratres, et non multi nobiles inter vos, sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes (I Cor. I, 26). » Iluc usque Ecclesia. Nunc autem Job, cujus verba hæc sunt, sicut hujus sermonis principium de se specialiter dixit; ita et finem, ut de se spiritualiter intelligamus, insinuat.

« Dies mei transierunt, cogitationes meæ dissipatæ sunt, torquentes cor meum. Noctem verterunt in diem, et rursum post tenebras spero lucem. » Dies, inquit, mei, quos ideo meos dico, quia non mihi in eis, sed Domino vixi, et quos in Dei contemplatione et servitio transegi, jam transierunt. Cogitationes meæ, quibus non sæcularia, sed æterna cogitabam, quæ et compunctione, et lacrymis cor meum torquebant; siquidem « cor contritum, et humiliatum Deus non spernit (Psal. L, 19), » quæ noctem mihi in diem sæpissime verterunt, quia non minus in nocte, quam in die me vigilare cogebant. Illæ, inquam, tales meæ cogitationes dissipatæ sunt. Tantis enim angustiis premor, ut nihil me aliud cogitare delectet. Dolet igitur vir sanctus, quia pro carnis doloribus tanta contemplatione privatur. Sed ecce « rursum post tenebras spero lucem, » quia post hujus afflictionis fatigationem, lucem et quietem expectabo. Sed quid mihi prodest? Sequitur:

« Si sustinero infernus domus mea est, et in tenebris stravi lectulum meum. » Ego, inquit, lucem expecto, et sustineo; sed tenebræ mihi sunt præparatæ. Scio enim quia in infernum descendam (349), qui utique locus est tenebrarum. « In tenebris stravi lectulum meum. » Stravit enim non in se, sed in primo homine, quia ipse materialiter in eo erat, quando Adam Dei mandatum transgre-

animi fortitudine insurgere contra mala, et hoc est quod subdit: *et mundis manibus addet fortitudinem*; scilicet per zelum, unde et dicitur 3 Ethic. Quod ira fortitudinem jurat. » D. Thom.

(349) « Vocat autem infernum sepulcrum, secundum opinionem eorum, contra quos disputabat, qui non credebant animam hominis remanere post mortem, sed solum corpus in sepulcro, quod vocabant infernum, quia intra terram situatur. » D. Thom.

diens, et sibi et humano generi in tenebris et in A inferno lectum sternebat. « Putredini dixi pater
 « meus es, mater mea et soror mea, vermibus. »
 Omnes enim nostri parentes, qui jam præcesserunt,
 quid aliud sunt quam vermes et putredo; ex putre-
 dine igitur nati, in putredinem redituri sumus.
 « Ubi est ergo nunc præstolatio mea, et patientiam
 « meam quis considerat? » Si, inquit, anima in in-
 fernum, caro vero in putredinem, et vermes ire
 compellitur, ubi est ergo præstolatio mea? Quid ex-
 spectavi? Quid invenio? Quid ex hac tanta patientia
 mea consequor? Quis meam patientiam considerat?
 Me utique de quo scriptum est: « Quoniam tu labo-
 rem, et dolorem consideras. » — « In profundissi-
 « mum infernum descendant omnia mea: putas ne
 « saltem ibi erit requies mihi? » Quidquid enim
 inferius est, suis superioribus comparatum, infernus
 dici potest. Quia igitur locus ille pœnalis, et cœlo, et
 aere et terra inferior est, merito profundissimum
 infernum eum appellat. Ibi autem omnia sua descen-
 dere dicit, cum solam animam ibi descendisse ma-
 nifestum sit, quoniam nihil aliud suum computabat,
 nisi illud quod secum ferebat. Quod autem ait:
 « Putasne saltem ibi erit requies mihi? » non de-
 sperando dicit; sed quia talis requies, non requies,
 sed pœna putatur.

CAPUT XVIII.

« Respondens autem Baldad Subites, dixit: Usque
 « ad quem finem verba jactabis? Intellige prius, et
 « sic loquamur: » Quod cum verba jactasse dicit,
 eum de superbia et jactantia reprehendit. Quia vero
 intelligere admonet, quasi non intellexisset, eum
 deridet. « Quare putati sumus ut jumenta? Et sor-
 « duimus coram te, qui perdis animam tuam in
 « furore tuo? » Hæc ideo fortasse dicit, quia Job
 superius dixerat. « Interroga jumenta, et docebunt
 « te. » Itemque: « Utinam taceretis, ut pateremini
 « esse sapientes. » Quia vero illorum sententiam
 non sequebatur, contra animam suam eum agere co-
 gitabant; ideoque hic dicitur: « Qui perdis animam
 « tuam in furore tuo. » Omnis enim ista contentio
 ex eo maxime scibat, quia beatus Job et juste et
 propter peccata sua se affligi non confitebatur. « Nun-
 « quid propter te derelinquitur terra, et transferen-
 « tur rupes de loco suo. » Ac si dicat: Si tu solus
 bene intelligis, totus mundus errat. Quod si ita est,
 necesse est ut et terra relinquatur, et mundus pereat.
 Rupes autem se et alios sapientes dicit, qui altitu-
 dine ingenii superexcellant. Hoc autem non poterit
 Job transferre de loco suo, quia suæ intelligentiæ
 stabilitate, quamvis mala sit, eos non poterit sepa-
 rare.

« Nonne lux impii exstinguetur? Nec splendet
 « flamma ignis ejus? » Quamvis, inquit, prava in-
 telligentia impii aliquando luceat, et vera esse puta-
 tur, exstinguetur tamen et dissipabitur. Neque enim
 semper splendet flamma ignis, id est ingenii ejus.
 Ignis enim et splendor mentis ingenium est.

« Lux obtenebrescet in tabernaculo illius, et lucer-

na, quæ super eum est, exstinguetur. » Impii taberna-
 culum caro est. In hoc autem lux tenebrescet; quando
 omnis ejus intelligentia falsa fuisse probabitur. Insuper
 et lucerna, quæ super eum est, exstinguetur, quia non
 solum hoc quod mente concepit, verum etiam id quod
 ab 255 antiquis et suis superioribus didicit destrue-
 tur. Omnis enim erronea scientia evacuabitur. Ver-
 rum quidem dicit Baldad; sed hoc tamen contra Job
 dicere non debuerat. Sequitur: « Arctabuntur gres-
 « sus virtutis ejus, et præcipitabit eum consilium
 « suum. » Quandiu enim impius vivit, per latam et
 spatiosam mortis viam incedens, et in sua virtute
 confidens, quidquid ejus voluntas fert operatur. Sed
 tunc quidem gressus ejus arctabuntur, quando liga-
 tis manibus, et pedibus in tenebras projicietur;
 unde et subditur: « Et præcipitabit eum consilium
 « suum. » Non enim præcipitaretur, si non suo, sed
 sanctorum consilio credidisset. « Immisit enim in
 « rete pedes suos, et in maculis ejus ambulat. » Pe-
 des enim suos in rete misit iniquus, quia diaboli
 laqueis et deceptionibus tenetur, ne recto itinere
 incedere valeat. Et in maculis ejus ambulat, quia de
 vitis in vitia transit; nunc adulterium, nunc perju-
 rium, nunc homicidium exercens. Quot enim sunt
 vitia, tot sunt et maculæ hujus retis. « Tenebitur
 « planta ejus laqueo, et exardescet contra eum sitis. »
 Quanto enim desiderio peccet iniquus, ex hoc appa-
 ret, quia cum adhuc uno vitio teneatur, aliud jam
 facere ardescit; quasi pede ligatus a luxuria tene-
 tur, et aliena rapere concupiscit. « Abscondita est in
 « terra pedica ejus, et decipula illius super semitam. »
 Ibi enim diabolus pedicam et decipulam ponit, unde
 peccatorem frequentiam transitum habere cognoscit.
 In quo enim vitio unusquisque persistit, illud et via
 est per quam currit ad perditionem. Scit igitur dia-
 bolus vias, scit deceptiones quibus unusquisque ca-
 piatur; aliud enim luxuriosis, aliud avaris, aliudque
 superbis opponit. « Undique terrebunt eum formidi-
 « nes, et involvent pedes ejus. » Qui enim male agit,
 nunquam potest esse securus, quia non solum Deum
 timet, sed et homines quos offendit, nusquam sine
 formidine vadit, ubicunque est timore concutitur.
 « Attenuetur fame robur ejus, et inedia invadat
 « costas illius. » Si enim fame attenuatur aliquis,
 inedia confestim in costas apparet. Robur igitur, et
 costæ iniqua fame et inedia attenuabuntur, et inva-
 dentur, quia in pœnis positus et fortitudinem amit-
 tet, et quam penuriam patiatur celare non potest.
 Sicut nec ille, qui dicebat: « Pater Abraham, mise-
 rere mei et mitte Lazarum, ut intingat extremum
 digiti sui in aqua et refrigeret linguam meam, quia
 crucior in hac flamma (Luc. xvi, 24). »

« Devoret pulchritudinem cutis ejus, consumat
 « brachia illius primogenita mors. » In cute exterior
 pulchritudo, in brachii autem fortitudo continetur.
 Mors vero diabolus est, quia per eum facta est. De-
 voret igitur mors, id est diabolus, non solum pulchri-
 tudinem ejus cutis, id est carnem, sed etiam brachia
 illius consumat, id est animam, in qua tota virtus

hominis et fortitudo consistit. « Avellatur de tabernaculo suo fiducia ejus, et calcet super eum quasi rex interitus. » Iniqui enim fiducia, hæc vita est, quin in nulla re tantum quantum in hac vita confidit. Hic autem avellitur de tabernaculo corporis sui, quia quando se multum vivere sperat, repente ejus vita succiditur. Et tunc interitus, quasi rex calcet super eum, quia diabolo penitus traditur in potestatem; qui quoniam princeps mortis est, non immerito interitus vocatur. « Habitent in tabernaculo illius socii ejus qui non est, aspergatur in tabernaculo ejus sulphur. » Postquam enim de hac vita impius subtrahitur, nullum nisi infernum tabernaculum, sive habitaculum habet. Per illum autem qui non est, diabolus intelligitur, qui ideo non esse dicitur, quia bene destitit esse, et quia de Deo dicitur, qui est, merito de diabolo dicatur, qui non est. Sic enim Moyses ait : « Qui est, misit me ad vos (Exod. iii, 14). » In tabernaculo igitur iniqui habitant socii ejus, qui non est, per quos omnium demonum multitudo figuratur, quibus iste sociatus, nunquam ulterius tribulatione carebit. Sulphur autem in ejus tabernaculo spargitur, quia semper in fetore versatur.

« Deorsum radices ejus siccantur, sursum autem atteratur messis ejus. » Quid per deorsum et sursum, nisi præsens vita et æterna beatitudo signatur? Deorsum igitur impii radices siccantur, quia in hac vita bona opera in eo moriuntur, sine quibus, quasi sine radicibus vivere non datur. Sursum autem ejus messis atteritur, quia in alia vita unde vivat, non habebit. « Memoria illius pereat de terra, et non celebretur nomen ejus in plateis. » Pereat, inquit, memoria ejus, nec audiatur in plateis cælestis Jerusalem. « Expellet enim de luce in tenebras, et de orbe transferet eum. » De luce quidem in tenebras expellet eum Dominus, et de orbe transferet eum, quia de hac vita et de hoc mundo in tenebras et æterna supplicia eum impellet. « Non erit semen ejus, neque progenies in populo suo, nec ulle reliquæ in regionibus ejus. » Semen, et progenies, et reliquæ istius, vel ejus imitatores, vel ejus opera intelligi possunt. Hæc autem post hanc vitam nec in populo Dei erunt, nec in regionibus ejus, id est in patria cælesti.

« In die ejus stupebunt novissimi, et primos in vadet horror. » Quæ est dies ejus, nisi dies iudicii, in qua iniquus damnabitur, et peribit? Novissimi nos sumus, de quibus Joannes ait : « Filii novissima hora est (I Joan. ii, 18). » Et Apostolus : « Nos sumus, in quos fines sæculorum devenerunt (I Cor. x, 11). » Primi autem sunt patriarchæ, et prophete et cæteri qui ab Adam usque ad Christum fuerunt. Omnes autem isti stupebunt et horrore invadentur, quando iniquorum multitudinem judicari conspicient. Quomodo **256** enim non stupebunt, qui tantum exercitum, et maxime hujus sæculi potentum, tam violeenter ad mortem et ad tormenta trahi videbunt? « Hæc sunt ergo tabernacula iniqui, et iste

locus ejus, qui ignorat Deum. » Quæ? videlicet, ut transferatur de luce ad tenebras. Miser ille per omnia, cui talia tabernacula sunt præparata.

CAPUT XIX.

« Respondens autem Job, dixit : usquequo affligetis animam meam et atteritis me sermonibus? Et decies confunditis me, et non erubescitis opprimentes me. » Qui enim ad consolandum venerant, eum potius affligebant, et injuste redarguendo sermonibus atterebant. Quia vero quinquies illi locuti fuerant, et quinquies ipse responderat, decies se confusum dicit, quia non magis de illorum locutionibus dolebat, quam de suis, quos illi nec recipere, nec credere volebant. Et quod adhuc majus est, erubescibat ille qui opprimebatur, et non erubescibat illi qui eum injuste opprimebant. Sequitur :

« Nempe et si ignoravi, mecum erit ignorantia mea. At vos contra me erigimini, et arguitis me opprobriis meis. » Et si ignoravi, inquit, id est ignoranter peccavi, necum erit ignorantia mea, quoniam usque nunc intelligere non possum quid peccaverim, ut sic affligi debuissim. At vos contra me erigimini, ac si illa mea occulta sciretis, quæ ego ipse scire non possum. « Et arguitis me opprobriis meis; » id est, mea opprobria et flagella mihi obicitis, et quia flagellor, inde me iniquum probare nitimini.

« Saltem nunc intelligite quia Deus non æquo judicio afflixerit me, et flagellis suis me cinxerit. » Ecce clamabo vim patiens, et nemo exaudiet, vociferabor, et non est qui judicet. » Ipse enim Dominus ostendit quod non æquo judicio eum afflixerit, dum dicit : « Tu autem commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustra. » Hoc autem quomodo intelligi debeat, jam superius dictum est. Flagellis autem cingere, est graviter undique affligere. Et ex hoc, inquit, intelligite me non æquo judicio affligi, quia clamabo et vociferabor, et nemo erit qui audiat, vel qui judicet. Si enim juste me affligit, cur a l iudicium non venit? Veniret enim si culpam suam eum intelligere faceret; quod quia non faciebat, nullam eam esse docebat. Sequitur :

« Semitam meam circumsepsit, et transire non possum; et in calle meo tenebras posuit. » Quo beatus Job ire volebat, quia dicit semitam suam circumseptam et tenebris involutam, ut transire non possit, nisi quia tota mente et intentione ad hæc tendebat, ut illam culpam intelligere potuisset, pro qua affligebatur? Erant igitur ignorantie tenebræ ei oppositæ, quæ mentem ejus, ne hujus rei veritatem discerneret, impediabant.

« Spoliavit me gloria mea, et abstulit coronam de capite meo, destruxit me undique, et pereo, et quasi evulsæ arbori abstulit spem meam. Iratus est contra furor ejus, et sic me habuit quasi hostem suum. » Valde enim gloriosus fuerat, quoniam justus et perfectus ab omnibus habebatur. Hac autem gloria spoliatus erat, quia propter flagella quæ patiebatur, inter iniquos jam ab eis computabatur, in-

super coronam, quam vitis superatis pro victoria A
susceperat, se amisisse conqueritur; quoniam jam
non victor, sed victus potius videretur. Hoc autem
non in rei veritate, sed secundum hominum opinio-
nem. Destructus autem undique erat, quoniam oves,
et boves, et asinos, et camelos, omnemque substan-
tiam amiserat, et quasi truncus arboris, ramis
omnibus evulsis, omnem futuræ posteritatis spem
amiserat, quia filiis et filiabus orbatus erat. Unde
Deum sibi iratum, et quasi hostis se haberi loco ab
illo conqueritur; non quod ita esset, sed quia ita
vilebatur esse.

« Simul vocerunt latrones ejus, et fecerunt sibi
« viam per me, et obsederunt in gyro tabernaculum
« meum. » Simul, inquit, subito et cum furore ve-
nerunt latrones ejus, id est maligni spiritus. Et B
transierunt per me vastantes et dissipantes omnia.
Et obsederunt in gyro tabernaculum meum; quia
omnibus perditis, et filiis et filiabus oppressis, me
quoque a planta pedis usque ad verticem vulnere
pessimo percusserunt, ut per tabernaculum corpus
ejus intelligamus. Huc usque Job; cætera vero lo-
quitur Christus.

« Fratres meus longe fecit a me, et noti mei,
« quasi alicui, recesserunt a me. » Judæi enim Chri-
sti fratres secundum carnem, quia ex semine Abra-
ham, et noti, per conversationem et legis notitiam,
ab eo per infidelitatem longe facti sunt, et cum ne-
gantes ab eo recesserunt; unde et subditur: « Dere-
« liquerunt me propinqui mei, et qui me noverunt
« oblitii sunt mei. Inquilini domus meæ et ancillæ
« meæ sicut alienum habuerunt me, et quasi pero-
« grius fui in oculis eorum. » Inquilini enim et
ancillæ domus ejus, id est Synagoga sacerdotes et
veritate intelliguntur, qui templi secreta colebant, et
familiarius custodiebant. Hi autem quasi alienum et
peregrinum habuerunt eum, dicentes: « Hunc unde
sit, nescimus (Joan. ix, 29). »

« Servum meum vocavi, et non respondit, ore
proprio deprecabar illum. » Servum suum Judæorum
populum dicit, de quo Isaias: « Quis cæcus nisi servus
meus? » (Isa. xviii, 42). Hunc autem non solum verbis,
sed et miraculis ad fidem vocavit, secundum illum:
« Si mihi non creditis, operibus credite (Joan. x, 38). »

257 Et jam non per prophetas, ut prius, sed ore
proprio deprecabar eum, cum diceret: « Venite ad
me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego refi-
ciam vos (Matth. xi, 28). » — « Et non respondit ei,
id est non obediunt. » Halitum meum extorruit
« uxor mea; et orabam filios uteri mei. » Uxor ejus
quondam Synagoga fuit. Hæc autem ejus halitum, id
est ejus verba exhorruit. Cum enim diceret: « An-
tequam Abraham fieret ego sum (Joan. viii, 58); »
et: « Ego sum lux mundi (ibid., 12); » et: « Ego
principium sum, qui et loquor vobis (ibid., 26); » et:
« Ego sum Christus (Matth. xxiv, 5); » tunc ejus hali-
tum horrebat Synagoga; unde et dicebat: « Secun-
dum legem debet mori, quia Filium Dei se fecit (Joan.
ix, 8). » Orabat autem filios uteri sui, scilicet Judæos,

PATROL, CLXIV.

quos ut filios diligebat. « Stulti quoque despiciebant
« me, et cum ab eis recessissem, detrahebant mihi. »
Stulti enim Scribæ et Pharisei in verbis eum aliquan-
do despiciebant, signa tamen videntes mirabantur. Et
cum ab eis paululum recessisset, et a miraculis ces-
sasset, detrahebant ei dicentes: « Nonne hic est fi-
lius fabri? » (Matth. xiii, 55.) « Abominati sunt me
« quondam consilarii mei, et quem maxime dilige-
« bam. » Ejus namque consilarii legis periti intel-
liguntur, qui cum se in sacris voluminibus exerce-
rent, cum Deo quodammodo consiliabantur. Et hi
quidem prius Christi adventum prædicabant, quem
in carne videntes non receperunt. Prius igitur eos
maxime diligebat; tunc videlicet, quando veritatem
prædicabant. Potest autem et per eum quem ipse
maxime diligebat Judas intelligi, qui eum postea
tradidit.

« Pelli meæ, consumptis carnibus, adhæsit os
« meum, et derelicta sunt tantummodo labia circa
« dentes meos. » Pellis enim sanctæ mulieres, carnes
apostoli, os vero Christus intelligitur. Carnibus igitur
consumptis, id est apostolis fugientibus, os tan-
tummodo pelli adhæsit, quia sanctæ mulieres nec in
ipsa passione Christum reliquerunt, quibus ipse dicebat:
« Filiae Jerusalem, nolite flere super me.
(Luc. xxiii, 28). » Ipsæ quoque labia dici possunt,
quoniam primæ locutæ sunt, Christi resurrectionem
annuntiantes. Labia igitur circa dentes relicta sunt,
quia, Christo visibiliter eis sublato, mulieres apo-
stolis adhæserunt. Dentes enim apostoli sunt, a qui-
bus totus Ecclesiæ cibus molitur. Huc usque Chri-
stus. Hinc autem Job sæ locutionis ordinem se-
quitur:

« Misere mini mei, misere mini mei, saltem vos,
« amici mei, quia manus Domini tetigit me. Quare
« persequimini me sicut Deus, et carnibus meis sa-
« turamini? » Quia, inquit, manus Domini me fla-
gellat, cuius fortitudinem vix ferre valeo; saltem vos,
amici mei, parcite jam nunc et misere mini mei. Et
quare persequimini me sicut Deus? Nunquid sine
peccato estis? Solus enim Deus sine peccato. Quia
ergo sine peccato non estis, cur mea peccata redar-
guitis? Redarguite vostra. Aliorum vero carnibus
saturatur, qui in aliorum afflictionibus et detractio-
nibus delectatur.

« Quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei?
« Quis mihi det ut exarentur in libro stylo ferreo,
« et plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice? »
Optat enim vir sanctus, ut sermones ejus scriban-
tur, quatenus illi qui post eum venturi erant, pa-
tientia exemplum ex eis caperent. Vult autem ut
scribantur stylo ferreo, id est stabili firmaque sen-
tentia, ne deleri de hominum memoria valeant. Sed
ubi? In plumbi lamina, vel celte in silice, id est in
Judæorum et gentilium pectore. Plumbum cultu
omni metallo vilius est; Judæi autem cunctis gen-
tibus subditi sunt; gentiles vero, quia idola et lapi-
des adorabant, merito per silices significantur. Sed
quasi aliquis dicat: Quid tibi prodest, si sermones

ui scribantur, cum tu ipse quoque morte penitus finiaris? Ad quod ipse: « Scio enim quod Redemptor meus vivit » (350) (quem Judæi se occidisse putabant) et in novissimo die de terra surrecturus sum, et rursus circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt. » O quanta spes resurrectionis! Sola enim hæc verba sufficiunt contra omnes qui resurrectionem negant. « Quem visurus sum, inquit, ego ipse. » Quid est ego ipse? Id est in hac carne, in hac essentia, in hac persona. Et non alius, carnis mutatione, sed unus idemque, ejusdem ipsius receptione. « Reposita est hæc spes mea in sinu meo. » Sic, inquit, credo, sic spero, sic rei certus sum, ut illius rei, quam in sinu et pectore habeo.

« Quare ergo dicitis: Persequamur eum, et radicem verbi inveniamus contra eum? » Radicem verbi inveniunt, quando in ejus verbis aliquid nesciunt, unde contra eum loquendi materiam sumant. Sed hoc frustra faciunt, quia ejus fides et spes moveri non potest. Insuper dum eum impugnant, se ipsos occidunt, unde et subditur: « Fugite ergo a facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est, et scitote esse judicium. » Ac si dicat: Dum contra me injuste contenditis, gladium divinæ ultionis vestris cervicibus imminuentem non consideratis. Cessate igitur ab iniquitate, et fugite ultionis gladium, quoniam ultor iniquitatum gladius est: et scitote esse judicium, in quo Deus omnia occulta manifestabit. « Nolite igitur ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium: et tunc laus erit unicuique a Deo (1 Cor. iv, 5). »

CAPUT XX.

« Respondens autem Sophar Naamathites, dixit: « Idecirco cogitationes meæ variæ succedunt sibi, et mens in diversa rapitur. » Idecirco, inquit, quia tu quoque de futuro judicio non dubitas, et tamen quasi in tua justitia confidens, a superbix sermone non cessas; inde, inquam, cogitationes meæ variantur. Saltem enim illius judicii timor te ab hac tanta jactantia debuit cohibere. « Doctrinam, qua me arguis, audiam, et spiritus intelligentiæ meæ respondet mihi. » Tu, inquit, loquere quod vis, argue me quantum vis, quia ego doctrinam tuam audire quidem possum; sed spiritus intelligentiæ meæ intus mihi respondens, tuæ doctrinæ non me patitur assentire. « Hoc scio a principio, in quo positus est homo super terram, quod laus impiorum brevis est, et gaudium hypocritæ adinstar puncti. » His verbis beatum Job et impium et hypocritam in-

A juste reprehendit. Quæ tamen verba de impio, et hypocrita competenter intellecta, vera esse possunt. Brevis est enim laus hypocritæ, quia et cognita cito perit, et penitus in hac vita finitur. Est autem gaudium ejus adinstar puncti, qui tam brevis est, ut vix fuisse videatur. « Si ascenderit usque ad cælum superbia ejus, et caput ejus nubes tetigerit, quasi sterquilinum in fine perdetur. » Per cælum et nubes Ecclesiæ doctores intelligimus. Usque ad hos ascendit hypocrita, eosque tangit, dum per bene vivendi simulationem parem se eis esse ostendit; perdetur tamen in fine velut sterquilinum, quoniam etsi exterius sit dealbatus, tamen vitiorum stercore sordescit.

B « Et qui eum viderant, dicent: Ubi est? Velut somnium avolans non invenietur, transiet sicut visio nocturna; oculus qui eum viderat, non videbit, neque ultra intuebitur eum locus ejus. » Bene autem hypocrita somnio et nocturnæ visioni comparatur; quoniam quidquid egit, phantasma et deceptio fuit. Ideo non cum sanctis erit, ubi esse putabatur, sed cum iniquis in tenebras præcipitabitur. Unde et hi qui eum viderant et cognoverant, præ nimia admiratione dicent: Ubi est? Ibi videlicet est, ubique neque locus et habitatio ejus eum intuetur et admiratur, neque talis oculus eum videt, qui ejus deceptionibus falli possit. « Filii ejus atterentur egestate, et manus ejus reddent ei dolorem suum. » Filii, inquit, ejus, id est imitatores ejus, atterentur egestate et omnium bonorum penuria. Et manus ejus, id est opera quæ operatus est, reddent ei dolorem suum, quoniam eadem mensura qua mensus fuerit remetietur ei. Et hoc merito. Quandiu enim vixit, a malo nunquam quievit. Et hoc est quod ait: « Ossa ejus implebuntur vitiiis adolescentiæ ejus, et cum eo in pulvere dormient. » Quid enim per ossa, nisi robustiorem ætatem intelligimus? Ossa igitur ejus implentur vitiiis adolescentiæ, quia neque in senectute ab illis vitiiis cessabit, quæ in adolescentia facere consueverat. (351). Et cum eo in pulvere dormient, quoniam in nulla ætate a se vitiorum pulverem excutiet, ut vel sero ad opus bonum evigilet. Semper enim dormiunt mali; unde et Apostolus ait: « Surge, qui dormis, surge a mortuis, et illuminabit te Christus (Ephes. v, 14). »

D « Cum enim dulce fuerit malum in ore ejus, abscondet illud in lingua sua, pareet illi, et non derelinquet illud, et celabit in gutturo suo. » Cum enim malum, et iniquitas in ore cordis illius dulce et suave fuisset, non manifestavit, neque poenitentiam egit, sed abscondit illud sub lingua sua. Et pepercit illi, quia noluit confitendo delere. Et non dereliquit illud, ut per linguæ confessionem exiret;

(350) Redemit autem nos Christus de peccato per mortem pro nobis moriendo; non autem sic mortuus est, quod eum mors absorberet: qui et si mortuus secundum humanitatem, mori tamen non potuit secundum divinitatem. Ex vita autem divinitatis etiam humanitas est reparata ad vitam resurgendo, secun-

dum illud ad Cor. ultim.: Nam et si crucifixus est ex infirmitate nostra, sed vivit ex virtute Dei. » D. TH.

(351) Idem habetur in Prov. xxii, 6: Adolevens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea.

sed celavit in gutture suo, id est in secreto cordis sui. « Panis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum interius. » Panis ejus in venenum, et in fel aspidum interius vertitur (352), quando ipso cibo, quo debuit vivificari anima, occiditur. Hoc autem illis contingit, qui bene intelligunt et male agunt. Unde et Apostolus : « Aliis, inquit, sumus odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem (II Cor. II, 16). » — « Divitias, quas devoravit, emovet, et de ventre illius extrahet Deus. » Divitias enim sanctarum Scripturarum, quibus hypocritæ frequenter abundant, eo tempore penitus amittent. Quo e contra boni quidquid minus habent, perfecte suscipient. Sicut enim scientia bonis, sic ignorantia crescet malis. Caput aspidum surget, occidet eum lingua viperæ. Diabolus enim et aspis et vipera vocatur : aspis quidem, propter veneni sævitiam, vipera vero, quia pariens rumpitur. Tunc enim diabolus rumpitur dolore, quando ex ejus ventre illi, quos devoraverat, peccatores foras erumpunt, et ad penitentiam redeunt. Qui enim caput aspidum non fugit, et malignorum spirituum venenum insanabile bibit, eum nimirum lingua viperæ occidit, et quia diaboli persuasionem superatus, et devoratus, ex ejus ventre vix unquam exire, et evadere poterit? « Non videat rivulos fluminis, torrentes mellis et butyri. » Non videat, inquit, et non intelligat rivulos fluminis, id est sententias Novi Testamenti, quæ et melle et butyro abundant, et fluunt, quoniam Deum et hominem apertissime Christum esse ostendunt. Mel enim, quia ex aere colligitur, divinitatem, butyrum vero, quod ex carne est, humanitatem designat. Sive etiam, quia dulcis et facilis est, mel et butyrum doctrina evangelica dici potest. « Luet, quæ fecit omnia, nec tamen consumetur. » Quia pro unoquoque peccato quod fecit punietur; sed quia immortalis erit, penitus consumi non poterit. Hoc autem expouit.

« Juxta multitudinem adventionum suarum, sic et sustinebit. Quoniam confringens nudavit pauperis domum, rapuit, et non ædificavit eam, non est satiatus venter ejus. » Pauperis enim domum, quam iniquus per superbiam violenter confregit, per avaritiam nudavit et exspoliavit. Nec tamen venter ejus satiatus est, quia ejus cupiditatis desiderium satiari non potest. « Et cum habuerit quæ cupierat, possidere non poterit. » Ut ille in Evangelio cui cum haberet multa bona, dictum est ei : « O stulte, hac nocte anima tua rapietur a te, quæ autem parasti, cuius erunt? » (Luc. XII, 10.)

« Non remansit de cibo ejus, et propter ea nihil permanebit de bonis ejus. » Hoc autem sic ad li-

teram intelligi potest, ut quia neque de ciborum suorum reliquiis eleemosynam fecit, ideo de bonis suis nihil ei remansit. « Cum satiatus fuerit, arctabitur, æstuabit, et omnis dolor irruet in eum. » Cum, inquit, satiatus et plenus fuerit, tunc multis curis et sollicitudinibus arctatur; tunc fures et prædatores timet, dormire non audet, omnia fornicat, ne et ipse capiatur, trepidat. Sic igitur omnis dolor irruit in eum, cui melius fuerat divitem non esse, quam propter divitias in timore et angustia semper esse. Et quoniam iniqui tunc miseris et perditioni propinquoires sunt, quando magis divitiis abundant, ideo subdidit : « Utinam impleatur venter ejus, ut emittat in eum iram furoris sui, et pluat super illum bellum suum. » Utinam, inquit, impij desiderium compleatur, ut ejus nequitia consummata, ad tormenta citius rapiatur, et vel ibi sentiat iram et bellum furoris Dei, quod quasi pluvia super iniquos abundanter descendit. « Fugiet arma ferrea, et irruet in arcum æreum, eductus, et egrediens de vagina sua, et fulgurans in amaritudine sua. » Ut enim modo supra dixit, quandiu in hac vita impius est, sine timore, et dolore, et tristitia, et sollicitudine non est. Et hæc quidem sunt arma ferrea, quæ ipse de sæculo transiens fugit; sed quod pejus illi est, irruit in arcum æreum, id est tormenta impia, et dura (353). Quia enim illa tormenta occulta sunt, arcus vocantur : quia vero dura, ærea vocantur. Sed quando hoc illis continget? tunc utique quando educetur et egrediatur de vagina sua; id est quando ejus anima de carnis tabernaculo extrahetur. Sed quomodo ibi, nisi fulgurans, id est ardens et candens in amaritudine et angustia sua? Unde autem sit hæc amaritudo, audi quod sequitur : « Vident et venient super eum horribiles. » Hi autem horribiles maligni spiritus sunt, qui super eum vadunt et veniunt; quoniam sine intermissione eum conculcantes, quietem illum habere non patiuntur. « Omnes tenebræ absconditæ sunt in oculis ejus. » Quoniam ibi absconditus est, ubi umbra mortis, et tenebræ sunt, et caligo. « Devorabit eum ignis, qui non succendetur, affligetur relictus in tabernaculo suo. » Ignis enim ille inexstinguibilis est, et semel succensus non indiget, ut ulterius succendatur. Relictus autem in tabernaculo carnis suæ semper affligetur; quia et caro, et anima in æternum cruciabitur. « Revelabunt cæli iniquitatem ejus, et terra consurget adversum eum (354). » Cæli et terra apostoli sunt et Ecclesia. Horum autem iudicio, quia mali damnabuntur, contra eos insurgere, et eorum iniquitates revelare dicuntur. « Apertum erit germen domus illius; detrahetur in die fero-

(352) Quasi dicat, sicut quandoque cibus comestus convertitur in humores venenosos, ita et bona, quæ (peccator) habuit usque ad mortem, convertuntur in amaritudinem mortis. D. THOM.

(353) « Fugiet arma ferrea, id est penas præsentis vitæ, impatienter eas sustinendo, quæ ad modum gladii ferrei feriunt de propinquo : et irruet in ar-

cum æreum, id est in penas futuræ vitæ, quæ quasi feriunt a remotis ad modum arcus ærei, qui est infrangibilis, ut futurarum pœnarum infrangibilitas designetur. » D. THOM.

(354) « Il est cœlesti virtute fiet, quod iniquitas ejus reveletur post mortem, quæ latebat in vita. » D. THOM.

« ris Domini. » Quidquid enim nunc latet, tunc A apertum erit, et manifestum (355). Et tunc omnia foras trahentur, quia omnibus aperientur. « Hæc « est pars impij a Deo, et hæreditas verborum ejus « a Domino. » Id est hanc partem et hanc hæredita- tem recipiet impius a Deo non solum pro his quæ inique gessit, verum etiam pro his quæ stulte et indiscipline locutus est.

CAPUT XXI.

« Respondens autem Job dixit : Audite, quæso, « sermones meos, et agite pœnitentiam, sustinete « me, et ego loquar, et post mea, si videbitur, ver- « ba, ridete. » Quia enim contra veritatem locuti fuerant, et compatiens, ad pœnitentiam eos invitat. Quod vero non tantum verbis, sed etiam risu eum afflixerint, manifestatur, cum dicit : « Et post mea, « si videbitur, verba, ridete. » Stulti enim, cum aliter non possunt, ne victi videantur, risu se defendunt. « Nunquid contra hominem disputatio mea, ut « merito non debeam contristari? » Contra illum disputate, qui 260 justissimus est, et qui injusta nihil facere potest. Cum igitur et illius justitiam, et mea facta, et hæc flagella considero, quomodo contristari non debeam? Cur enim affligar ignoro, tamen non sine causa me affligi non ignoro. « At- « tendite me, et obtupescite, et superponite digi- « tum ori vestro. » Attendite, inquit, et considerate verba mea, et admirantes obtupescite de his quæ modo dixi, id est, quia et Deus justus est, et ego innocens, et tamen flagella non cessant. Quod autem sequitur « et superponite digitum ori vestro : » eos his verbis ad indignationem commotos fuisse, et respondere noluisse insinuat. « Et ego quando recor- « datus fuero, pertimesco, et concutit carnem meam « tremor. » Non solum vos, inquit, sed ego quoque dum hæc recordor, et mente pertracto, illico pertimesco et timore concutior. Sed illud magis mirandum est, quod vos, quia me affligi videtis, impij me esse putatis, ac si nemo nisi impius affligeretur, et nemo nisi justus gaudio, et lætitia frueretur. « Quare ergo impij vivunt, sublevati sunt et « confortati divitiis. » Si, inquit, ut dicitis, solos Deus impios persequitur, et affligit, quare ergo vivunt? Quare divitiis sublevantur et confortantur? Et hoc probat. « Semen eorum permanet coram D « eis, propinquorum turba, et nepotum in conspectu « eorum; domus eorum securæ sunt et pacatæ, et « non est virga Dei super illos. Bos eorum concepit, « et non abortivit, vacca peperit, et non est privata « fetu suo, egrediuntur quasi greges parvuli eo- « rum, et infantes eorum exsultant lusibus, tenent « tympanum, et citharam, et gaudent ad sonitum

(355) Hanc etiam veritatem docuit Dominus, cum dixit : « Nihil est opertum quod non revelabitur, et occultum quod non scietur. » Luc. x, 26.

(356) « Infernus accipitur etiam pro morte, sicut cum multis Patribus hic docet S. Thomas : Et in puncto ad infernum descendunt, id est in mortem. Omnes enim antiqui ante Redemptoris adventum, ad

« organi. » Quis igitur dicere audeat istos non esse sublevatos, et divitiis confortatos? Hæc autem ad litteram intelliguntur, et tam plana sunt, ut expositione non egeant. Sequitur : « Ducunt in bonis « dies suos, et in puncto ad inferna descendunt (356). » Ac si dicat : Quamvis in tanta felicitate hanc vitam agant, in puncto tamen cuncta amittunt, et rapiuntur ad tormenta; quoniam inter mortem et penam nulla mora est. « Qui dixerunt « Deo : Recede a nobis, et scientiam viarum tuarum « nolumus. » In hoc autem manifestatur, et quod merito ad inferna descenderint. Illi enim non tantum voce, quam actionibus Deo dicunt : « Recede a nobis, qui male vivendo, omnem justitiam et æquitatem a se repellunt. Et isti quidem vias ejus scire nolunt, quoniam non per virtutum senitam, quæ arcta est, sed per amplas vitiorum vias ad mortem tendunt.

« Quid est Omnipotens, ut serviamus ei? et quid « prodest, si adoraverimus illum? » Hoc et Pharaeo dicebat « Nescio Dominum, et Israel non dimittam (Exod. v, 2). » Unde et David : « Dixit insipiens in corde suo : Non est Deus (Psal. xiii, 1). » Et quid prodest, inquit, nobis, si adoraverimus illum? Cum eos qui illum adorant miseros, et qui illum non adorant felices esse videamus? Hoc enim illi dicunt, qui non futura, sed præsentia contemplantur. « Ve- « rumtamen quia non sunt in manu eorum bona « sua, consilium impiorum longe sit a me. » Omnia enim in manu et potestate Dei sunt, quo jubente nihil impiis remanebit. Sive etiam bona sua non sunt in manu eorum, quia proprie æterna bona non intelligunt. « Quoties lucerna impiorum exstinguetur, et « superveniet eis inundatio, et dolores dividet furor « ris sui. » Quamvis, inquit, aliquando, non semper tamen impii prosperantur; nam et lucerna eorum sæpe exstinguitur, et ea quæ quasi oculorum lumen amabant amittunt. Hoc enim unicuique lucerna est, quod multum diligit, sive filii sunt, sive divitiæ, sive honores; inundatio autem supervenit eis, quando repentina Dei indignatio eos vehementer affligit. Dividit autem eis dolores Dominus furoris sui, quia alios eis in hac vita tribuit, alios in futura reservat. Quid autem eis fiat, cum ad illos dolores venerint, audiamus. « Erunt « sicut palæ ante faciem venti, et sicut favilla « quam turbo dispergit. » Prius enim quam succendantur, palæ sunt, succensi vero, favillæ. Ventus autem et turbo qui eos dispergit, malignorum spirituum impetus intelligitur. « Deus servabit filis il- « lius dolorem patris, et cum reddiderit, tunc sciet. » Non solum etiam per alios iniquos, verum etiam per illum, qui omnium iniquissimus erit, sermones suos

inferna descendebant : sed quidam adversitatibus pressi in via non subito, sed per multas amaritudines ad inferna descendebant; sicut Jacob dixit Genes. xxxvii : *Descendam ad filium meum, lugens in infernum*, sed illi qui prosperitate vigent usque ad mortem, quasi in puncto ad inferna descendunt. »

vir sanctus confirmat, id est per Antichristum. Illi autem filii sunt, quicumque ejus opera faciunt. His autem servat Deus dolorem patris quia simul eum eo damnati eadem patientur tormenta. Et cum Deus ad judicium redierit, qui modo injuste iudicatos cælos ascendit; tunc sciet iste iniquus, quantus dolor et sibi et filiis suis sit reservatus. « Videbunt oculi ejus interfectionem suam, et de furore Omnipotentis bibet. » Hoc est enim quod Apostolus ait: « Quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui (II Thess. II, 8); » quod quia palam fiet, hoc ejus oculos visurus dicit. « Quid enim ad eum pertinet de domo sua post se, et si numerus mensium ejus dimidiatur? » Ejus enim domus illi sunt quos deceperat. Hi autem post mortem suam ad eum non pertinebunt; quia veritate cognita ad fidem convertentur, secundum illud: « Si fuerit numerus filiorum Israel, sicut arena maris, reliquæ numeræ fient (Rom. IX, 27). » Dimidiabitur autem numerus mensium ejus, quoniam non tantum rivet, quantum se vivere sperabit. Unde ipsa Veritas ait: « Nisi breviati fuissent dies illi, non fuisset salva omnis caro; sed propter electos breviabuntur dies illi (Math. XXIV, 22). »

« Nunquid Deum quispiam docebit scientiam, qui excelsos iudicat? » Ac si dicat: Cum ergo manifestam sit quia et boni et mali in hac vita indifferenter aliquando affliguntur, aliquando vero non, quis docebit Deum scientiam, ut dicat non esse justum ut boni affligantur, neque esse justum ut mali ducant in bonis dies suos? Qui enim excelsos iudicat, ab iustis nec doceri nec judicari debet. Sed hoc quoque sequitur, volo, ut respondeatis.

« Iste moritur robustus, et sanus, dives et felix; viscera ejus plena sunt adipe, et medullis ossa illius irrigantur: alius vero moritur in amaritudine animæ, absque ullis opibus, et tamen simul in pulvere dormient, et vermes operient eos. » Hoc de solis impiis se dixisse demonstrat. Non enim simul dormient boni et mali. In his igitur verbis aperte demonstratur, quod neque ille damnatur, quia dives est, neque iste justificatur, quia pauper est; sed uterque ideo damnatur, quia impius est. Non igitur divitiæ vel paupertas, sanitas vel ægrotudo, prosperitas vel adversitas, sed sola impietas hominem damnat. Hoc autem quare dixerit, adjungit: « Certe novi cogitationes vestras et sententias contra me iniquas. Dicitis enim: Ubi est domus principis, et ubi tabernacula impiorum? » Quia enim omnia ejus bona dissipata, et ipsum tam graviter afflictum cernebant, impium et iniquum eum iudicabant, ac si nemo impius caset, qui in hac vita affligeretur. Nunc autem ad Antichristum, de quo supra loqui coepit, verba convertit, qui quamvis omnium iniquissimus sit, in tantam tamen ad tempus prosperabitur, ut in templo Dei sedeat, ostendens se

tanquam sit Deus. Et hic quidem ex hoc impius visus probatur, quoniam etsi regnum, et mundi gloriam ante mortem non amittat, post mortem tamen ad tormenta mirabiliter trahitur, et hoc est quod dicit:

« Interrogate quemlibet de viatoribus, et hæc eadem illum intelligere cognoscetis. Quia in diem perditionis servabitur malus, et ad diem furoris ducetur. » Servabitur enim ad tempus, et non affligetur, ut postea majori pœna condemnetur. Si igitur Job, quia affligitur, iniquus iudicatur, consequitur ut Antichristus qui prosperabitur justus iudicetur. Viatores autem eos dicit qui, in hoc mundo peregrinantes, ad supernam patriam pergunt. Talis enim viator erat ille qui dicebat: « Incola ego sum in terra, et peregrinus, sicut omnes patres mei. Et

viam mandatorum tuorum cucurri (Psal. CXVII, 19). » Hic autem eadem quæ et Job de Antichristi interitu intellexit. Ait enim: « Inclinat se et cadet, cum dominatus fuerit pauperum (Psal. IX, 10). » Item quoque: « Conteres brachium peccatoris et maligni (ibid., 15). » Sequitur: « Quis arguet coram eo viam ejus, et quæ fecit, quis reddet? » Nisi Christus? subauditur; qui eum interficiet spiritu oris sui. » Tantæ enim potentæ, ut humana virtus ei resistere non possit. « Ipse ad sepulcra ducetur, et in congerie mortuorum vigilabit. » De his sepulcris in Evangelio Dominus dicit: « Mortuus est autem dives, et sepultus est in inferno (Luc. XVI, 22). » Ibi autem iste iniquus in congerie mortuorum, id est in illa tanta multitudine damnatorum vigilabit; quoniam nunquam amplius quietem habebit, et hoc merito: « Dulcis fuit glareis Cocyti (357), et post æternam omnem hominem trahet, et ante se innumerabiles. » Cocytus, ut poetæ fingunt, fluvius inferni est, qui *luctus* interpretatur, per quem ipsius inferni graviores pœnas intelligere possumus. Hujus autem fluvii glareæ sunt omnes, qui in eo submersi, luctum, et miseriam, et cætera inferni tormenta patiuntur. Talibus autem dulcis fuit Antichristus, quoniam ejus opera, et doctrina omnibus iniquis placuerunt. Trahet autem post se omnem hominem, quoniam quicumque ei crediderit, simul cum eo ad inferna ducetur. Nemo enim hoc in loco peccatores significat, secundum illud: « Vos autem sicut homines moriemini (Psal. LXXXI, 7). » Et ante se trahet innumerabiles, non solum enim illos, quos ipse hic inveniet, decipiet, sed etiam eos qui nunc ejus adventum expectant, secum trahet ad tormenta. « Quare ergo consolamini me frustra, cum responsio vestra repugnare ostensa sit veritati? » Consolamini enim deridendo dicit. Responsio illorum repugnare veritati ostensa est, quoniam nec solos impios hoc in sæculo flagellari, nec solos justos prosperari probatum est.

CAPUT XXII.

« Respondens autem Eliphaz Themanites dixit:

(357) « Quia enim testimonium viatorum invocavit, veritatem de pœnis malorum post mortem proponit sub fabula quæ vulgèriter crebatur, quia sci-

licet in inferno inter alios esset quidam fluvius nomine Cocytus, qui interpretatur *luctus*, quo animæ malorum perduantur. » D. THOM.

« Nunquid Deo comparari potest homo, etiam cum
 « perfectæ fuerit scientiæ? Quid prodest Deo si
 « justus fueris? aut quid ei confers, si immaculata
 « fuerit via tua? Nunquid timens arguet te, et ve-
 « niet tecum in iudicium? Et non propter malitiam
 « tuam plurimam, et infinitas iniquitates tuas? »
 Constat enim victum **262** esse Eliphaz, nec jam
 habere quid respondeat; quoniam et ea replicat
 quæ dicta sunt, et omnibus nota, quasi novum ali-
 quid dicere erubescit; insuper et valde iratus ad
 injurias et contumeliosa verba prorumpit. Quis enim
 hoc ignorat, quod nemo Deo comparari possit, et
 quod in nulla re augeri vel minui valeat, et quod
 non pro timore aliquid agat? Quod enim Job se ma-
 nifeste a Deo argui et iudicari postulavit, non minis
 provocando, sed deprecando et operando dixit. Sed
 audiamus, quid Eliphaz iratus contra virum sanctum
 mentiendus dicat: « Abstulisti enim pignus fratrum
 « tuorum sine causa, et nudos spoliasti vestibus.
 « Aquam lasso non dedisti, et esurienti subtraxisti
 « panem. In fortitudine brachii tui possidebas ter-
 « ram, et potentissimus obtinebas eam; viduas
 « dimisisti vacuas, et lacertos pupillarum commi-
 « nuisti. Propterea circumdatus es laqueis, et con-
 « turbat te fortitudo subita. Et putabas te tene-
 « bras non visurum, et impetu aquarum inun-
 « dantium non oppressum iri? » Per tenebras, et
 aquas inundantes, omnes ejus afflictiones, quæ re-
 pente et violenter super eum irruerunt, significat.
 In his autem allegoriam quærere superfluum est,
 quoniam ad litteram intelligi debent. Non enim mi-
 nus vitium est, in his quæ ad litteram intelligenda
 sunt, allegoriam quærere, quam ea quæ allegorice
 intelligenda sunt, ad litteram tantum velle inter-
 pretari. Unde cum in Evangelio Dominus dixisset:
 « Non lotis manibus manducare, non coinquinat
 hominem (*Matth. xv, 11*), » et apostoli parabo-
 lico dictum putantes, dicerent: « Edissere nobis
 parabola istam (*ibid.*, 15); » illico eos Dominus
 redarguit, dicens: « Adhuc et vos sine intellectu
 estis? » (*ibid.*, 16.)

« An non cogitas quod Deus excelsior cælo sit,
 « et super stellarum vertices sublimetur? Et dicis:
 « Quid enim novit Deus? Et quasi per caliginem ju-
 « dicat. Nubes latibulum ejus, nec nostra consi-
 « derat, et circa cardines cæli perambulat. » Quam-
 vis enim Deus cælo excelsior sit, mundi tamen gu-
 bernacula non relinquit. Nec longe quidem est, quia
 ubique est. Omnia novit, quia omnia fecit, ejus
 oculis nec nubes nec caligines obstant. Concta con-
 siderat, et quamvis immobilis manens, cuncta per-
 ambulat. « Nunquid semitam sæculorum custodire
 « cupis, quam calcaverunt viri iniqui, qui sublati
 « sunt ante tempus suum, et fluvius subvertit fun-
 « damentum eorum? » Semita enim sæculorum illa
 est, per quam non spirituales, sed sæculares homi-
 nes gradiuntur, quæ, quia longa et ampla est, sæ-
 culorum dicitur. Hanc autem semitam calcant, et
 custodiunt viri iniqui, quoniam sola præsentia et

sæcularia diligunt. Hanc autem et Job custodire ca-
 peret, si, ut ipse putabat, propter bona fugitiva do-
 huisset. Sunt verò sublatis viri iniqui ante tempus
 suum, quia non tantum vivunt, quantum se vivere
 sperabant. Fluvius enim, et impetus mortis subvertit
 fundamenta eorum, id est eorum vitæ stabilita-
 tem. Fluvius enim mors dicitur, quia ex quo cœpit
 fluere, non destitit: de hoc enim fluvio bibunt, qui-
 cumque in hunc mundum veniunt: « Qui dicebant
 « Deo: Recede a nobis, et quasi nihil possit facere
 « Omnipotens, existimabant eum, cum ipse imple-
 « set domos eorum bonis. » Deus enim iniquo-
 rum domos bonis implet, quia divitis sæculari-
 bus, quæ utique quantum ad se bonæ sunt, eos
 multiplicari facit. « Quorum sententia longe sit
 « a me. » Hæc autem verba Eliphaz removet a se,
 quia propter se beatum Job ea superius dixisse pu-
 tavit.

« Videbunt justis, et lætabuntur, et innocens sub-
 « sannabit eos. » Hoc est enim quod Psalmista ait:
 « Lætabitur justus, cum viderit vindictam (*Psal.*
lxvii, 11). » Innocens autem, id est Christus, sub-
 sannabit eos, secundum illud: « Qui habitat in cœ-
 lis iridebit eos, et Dominus subsannabit eos (*Psal.*
ii, 4). » et insultando dicit: « Nonne succisa est
 erectio eorum? » Quia se elevando superbiebant.
 « Et reliquias eorum devorabit ignis. » Ignis utique
 gehennæ, reliquias autem, carnem et animam vocat,
 quoniam ex omnibus quæ possidebant, nihil aliud
 eis relinquetur. « Acquiesce igitur ei, et habeto
 « pacem, et per hoc habebis fructus optimos. »
 Acquiesce, inquit, ei, et noli superbire; et habeto
 nunc jam quietem et pacem; et per hoc habe-
 bis optimos fructus et magnam remunerationem.
 « Suscipe ex ore illius legem, et pone sermo-
 « nes illius in corde tuo. » Suscipe, inquit, hæc
 verba, suscipe hanc legem, non de ore meo, sed de
 ore illius; hæc enim verba et hi sermones illius
 sunt. Pone igitur eos in corde tuo, et noli eorum
 oblivisci. Vera quidem dicit Eliphaz, sed arroganter
 loquitur: « Si reversus fueris ad Omnipotentem,
 « ædificaberis, et longe facies iniquitatem a taberna-
 « culo tuo. » Destructus, inquit, es propter super-
 biam et iniquitatem tuam; sed si pœnitentiam agas
 et ad Deum revertaris, iterum ædificaberis, et omnis
 iniquitas fugiet a te. « Dabit pro terra silicem, et
 « pro silice torrentes aureos. » Si, inquit, ad Om-
 nipotentem reversus fueris, pro terræ mollietate et
 infirmitate quam habuisti, dabit tibi silicis robur et
 fortitudinem. Quam fortitudinem si bene teneris,
 dabit tibi pro ea torrentes aureos, id est magnam
 sapientiæ et scientiæ plenitudinem. « Eritque Omni-
 « potens contra hostes tuos, et argentum coacerva-
 « bitur tibi. » Illi enim coacervatur argentum, qui
 et sapientiam in corde, et veritatem tenet in lo-
 cutjone. Sapientia enim sine veritate inutilis est.
 « Tunc super Omnipotentem deliciis afflues, et
 « levabis ad Deum faciem tuam. » Deliciis enim super
 Omnipotentem affluit, qui in ejus contemplatione de-

lectatur; ideoque subditur: « Et levabis ad Deum faciem tuam, » quia jam non ima, non terrena, sed caelestia **263** intueri delectaberis. « Rogabis eum, et exaudiet te, et vota tua reddes. » Qui enim post exauditionem vota reddit, se ut exaudiretur, aliquid vovisse ostendit. Quod quidem et nautis, et aliis, qui in periculo sunt, sæpe contingit. « Decernes rem, et veniet tibi, et in viis tuis splendet lumen: » id est, quod desiderabis consequeris, et in tuis operationibus non errabis. « Qui enim humilitus fuerit, erit in gloria, et qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur. » Secundum illud: « Omnis qui se humiliat, exaltabitur. (Luc. III, 5). » Facile enim la oculis superbia deprehenditur. « Salvabitur innocens, salvabitur autem in munditia manuum esuarum. » Et humilis quidem, et innocens salvabitur, non tantum quia humilis et innocens est, quantum quod in omni suo opere mundus est.

CAPUT XXIII.

« Respondens autem Job, ait: Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, et manus plagæ meæ aggravata est super gemitum meum. » Quia, inquit, et vos sub specie consolationis injustis increpationibus me fatigatis, et manus Domini me flagellare non cessat, sermo meus in amaritudine est, et gemitus meus amplius crescit.

« Quis mihi tribuat, ut cognoscam et inveniam illum, et veniam usque ad solium ejus? Ponam coram eo judicium meum, et os meum implebo increpationibus: » ut sciam verba quæ mihi respondeat, et intelligam quid loquatur mihi. » Deum enim cognoscere, et invenire, et usque ad solium ejus pervenire, est ejus voluntatem, ejusque occulta judicia plenissime intelligere. Hoc autem B. Job desiderabat, quia cur affligeretur scire cupiebat. Vult quoque coram eo judicium ponere, et os suum increpationibus implere, quia omnem vitam suam ei confiteri, et in quibuscunque deliquit, seipsum judicare, damnare et increpare paratus est. Sed hoc quare? Ut sciat quid illi Dominus respondeat, et quid loquatur. Tunc enim Dominus illi responderet et loqueretur, si et suam voluntatem et illud quod scire cupiebat ei revelaret.

« Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suæ mole me premat. Æquitatem proponat contra me, et perveniat ad victoriam judicium meum. » Nemo enim tam justus est, qui se defendere valeat, si districto judicio a Domino judicetur. Unde Psalmista ait: « Non intres in iudicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens (Psal. cxli, 2). » Quis enim, non dicam de originali, sed de his quæ cogitatione vel ignorantia peccat, se posse defendere, si districto jure a Domino judicaretur. Vult igitur judicari æquitate et misericordia, quod quidem secundum sæculi leges dicitur, ex bono et æquo. Æquum est enim ut humilibus et bono animo servientibus, etsi ignanter, et in his, sine quibus hæc vita vix ducitur, peccatis aliquomodo labenti-

A bus, et confestim ad poenitentiam confugientibus, æquum, inquam, est ut illis Dominus parcat. Hanc autem æquitatem si Dominus proposuerit adversum Job, nihil timet quin ejus judicium ad victoriam perveniat. Sed quare beato Job hæc æquitas denegatur, quæ nulli unquam peccatori denegatur?

« Si ad orientem iero, non apparet; et si ad occidentem, non intelligam eum; si ad sinistram, quid agam? Non apprehendam eum. Si me vertam ad dexteram, non videbo illum. Ipse vero scit viam meam, et probabit me quasi aurum, quod per ignem transit. » Ergo, inquit, et meipsum, et viam meam penitus agnoscit. Quæro enim, et diligenter mecum pertracto, si in oriente, id est in prima ætate aliquid egi, ut sic affligi debuissem, et non intelligo, neque peccatum, neque ibi judicem peccato judicantem. Item venio ad occidentem, id est ad hanc ultimam meam ætatem, et neque ibi video meum judicem me judicantem. Et non tantum in æquitatibus, verum etiam in dextra et sinistra, id est in prosperitatibus et adversitatibus meis, id ipsam quæro, et non invenio. Sic igitur ignorantia tenebris involutus, non cognosco meipsum. Ipse vero scit omnem viam meam, et ideo probabit me, quasi aurum quod per ignem transit, id est neque exure, neque affligere me cessabit, donec omnium vitiorum rubigine decocta, nihil vitiosum, et immundum in me maneat.

« Vestigia ejus secutus est pes meus; viam ejus custodi, et non declinavi ex ea; a mandatis laborum ejus non recessi, et in sinu meo abscondi verba oris ejus. » Ideo, inquit, quid reprehendam, vel in quo damnari debeam non invenio, quoniam in quantum potui legem Dei custodi. Vestigia ejus secutus est pes meus, quoniam recte incedens, virtutum gradibus eum imitatus sum. Verba autem in sinu cordis abscondit, qui ea firmissime memoriae mandat. « Ipse enim solus est, et nemo avertere potest cogitationem ejus, et anima ejus, quodcunque voluerit, hoc fecit. » Bene ille solus esse dicitur, qui semper est, et nunquam mutatur. Nemo autem ejus cogitationem avertere potest, quia quod semel disposuit, firmum et stabile est. En anima ejus, id est virtus, et potentia ejus, quæcunque voluit fecit. Quia igitur talis est, merito eum secutus sum, quoniam talis non est alius quem sequi debuissem. « Cumque expleverit in me voluntatem suam, et alia similia multa præsto sunt ei. » Id est, postquam me nescio pro qua culpa, secundum **264** voluntatem suam afflixerit, alia quoque si voluerit in me reperiet, pro quibus iterum affligar. « Et idcirco a facie ejus turbatus sum, et considerans cum timore sollicitor. » Quia nihil, inquit, eum latere potest, districtum ejus judicium timo, dum ipsius faciem et cognitionem considero. « Deus mollivit cor meum, et Omnipotens conturbavit me. » Ipse, inquit, bene cognoscit, eique in nullo me abscondere possum. Qui non solum me fecit, sed et cor meum mollivit, et quidquid boni

me egisse putabam, non ego egi, sed ipse : « Quoniam neque volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei (Rom. ix, 16). » Et Omnipotens conturbavit me, qui quare conturbaverit, et si ego nesciam, ipse tamen non ignorat. « Non enim perii propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo. » Patior, inquit, ignorantiae tenebras, sed non erroris. Erroris enim tenebras qui patiuntur, ut Judaei, pagani et haeretici, in ipsis et propter ipsas pereunt. Ego autem propter tales tenebras non perii, nec affligor; neque cordis mei oculos operuit caligo erroris.

CAPUT XXIV.

« Ab Omnipotente non sunt abscondita tempora, qui autem noverunt eum, ignorant dies illius (358). » Nos, inquit, sine aliqua ignorantia non sumus. Solus enim Deus omnia novit, qui praesentia simul, et praeterita et futura videt. Qui autem noverunt eum, sive angeli, sive sancti, et si per fidem eum noverunt; ejus tamen dies ignorant, qui eorum ab aeterno non recordantur. Quae enim scientia infinitum comprehendere valeat? Hinc autem narrare incipit iniquorum vitam et operationem.

« Alii terminos transtulerunt, diripuerunt greges, et paverunt eos. Asinum pupillorum abegerunt, et abstulerunt pro pignore bovem viduae. Subvertunt pauperum viam, et oppresserunt pariter mansuetos terrae. » Haec autem quoniam ad litteram plana sunt, quid allegorice significant, videamus. Fidei namque terminos et Judaei, et haeretici transferunt, quando vel plus, vel minus, quam Ecclesia catholica habet, credere persuadent. Greges autem diripiunt et pascent, quia quoscunque fideles Deo subripere et decipere possunt, sui erroris doctrina pascent et nutriunt. Sed quid per asinum et bovem, nisi episcopos et sacerdotes, qui et Dei agrum colunt, et aliorum onera ferunt? Quid vero per viduam et pupillos, nisi Ecclesiam et ejus filios? Horum autem bovem et asinum haeretici furantur et tollunt, quando de sacerdotali ordine aliquem subvertunt. Bovem autem pro pignore tollunt, quia praelato aliquo decepto, sic de subditiis securi sunt, quasi de quibus jam pignus tenent, unde et subditur, quia « subverterunt pauperum viam, et pariter oppresserunt mansuetos terrae. » Deceptis etenim illis, qui et fide et scientia divites videbantur, facile simplices et indocti subvertuntur et opprimuntur. Sequitur :

« Alii quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum, vigilantesque ad praedam praeparant panem liberis, agrum non suum demetunt, et vineam ejus, quem vi oppresserunt, vindemiant. » Alii, inquit, quasi onagri, voluptati et luxuriae dediti, per ejus mundi desertum, non Dei, sed suum opus faciunt. Vigilant ad praedam, dant operam deceptioni, praeparant panem, id est fallaciae doctrinam liberis

(358) « Id est comprehendere non valent modum aeternitatis ejus; et quia dixerat (Job) temporalium cursum Deo ignotum non esse, consequenter ostendit,

illis videlicet qui eos imitantur. Agrum non suum demetunt, quia Dei Ecclesiam vastant. Et vineam ejus, quem vi oppresserunt, vindemiant. « Vineam enim Dei Sabaoth domus Israel est, in qua quae fideles haeretici decipiunt, tot quasi botros in ea vindemiant (Isa. v, 7). » Sed quia Christus veritas est, quicumque veritati resistunt, Christum violenter opprimunt.

« Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore, quos imbres montium rigant, et non habentes velamen amplexantur lapides. » Haeretici enim fidei indumenta tollentes, eos quos decipiunt nudos dimittunt, illos videlicet quibus non est operimentum in frigore, in eo utique frigore, de quo dicitur : « Quia abundavit iniquitas, refrigescet charitas multorum (Math. xxiv, 12). » Facile enim illis fidei indumenta tollunt, qui charitatis operimentum non habent, si quando iniquitatis frigus contra ignem charitatis ingruerit. Sed quia dixit, « dimittunt, » de illis intelligere debemus quos haeretici subvertentes retinere non valent, quoniam errore cognito ad Ecclesiam convertuntur; unde et subditur : « Quos imbres montium rigant; » id est, quos sanctorum doctrina ab omni haeresi lavat et purgat. Hi autem qui nudi erant, et velamen non habebant (haeretici enim eos exspoliaverant) amplexantur lapides, dicentes montibus : « Cadite super nos; et collibus : Operite nos (Luc. xxiii, 30). » Rogant enim sanctos, deprecantur lapides vivos, ut eorum contegant nuditatem, et fidei indumentis eos iterum induant. « Vim fecerunt, depraedantes pupillos, et vulgum pauperem spoliaverunt. » Quia enim fortiores, et thesauris sapientiae divites, neque depraedari, neque aliqua via per eos transire possunt, ad pupillos et vulgum pauperem et **265** indoctum se convertunt. « Nudis et incedentibus absque vestimento, et esurientibus tollunt spicas. » Nudi et esurientes illi sunt quos plene fidei doctrina nec induit nec satiavit. Unde non grauum, sed spicas perdunt, quia fidem quam gerunt nondum vident, neque cujus sit saporis intelligunt. « Inter acervos eorum meridiati sunt, qui calcatis torcularibus sitiunt. » Per eos qui calcatis torcularibus sitiunt, eos intelligere possumus, qui sacros libros quotidie legunt et non intelligunt; quot enim libri, tot torcularia. Inter istorum enim acervos multi sunt, et meridianur haeretici, quoniam a doctoribus fatigati, inter tales delectantur et quiescunt, suaeque pravae expositionis mustum propinant. « De civitatibus fecerunt viros gemere, et anima vulneratorum clamavit, et Deum inultum abire non patitur. » Civitates istae singulae Ecclesiae sunt. Viri autem, qui in eis gemunt, episcopi sunt et sacerdotes, quorum animae doloris vulnere pro haeticorum crudelitate ad Deum dit, qualiter temporalia judicat, permittens diversas hominum culpas, quorum quidam fraudulentius alii inferunt nocumenta. » D. Tuom.

clamant. Quos quidem absque dubio Deus vindicabit. « Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias ejus, nec reversi sunt per semitas illius. » Lumini, id est Christo, qui est lux vera, et lumen de lumine, semper hæretici rebelles fuerunt. Et nescierunt vias ejus, quia « universæ viæ Domini misericordia et veritas (Psal. xxiv, 11); » ipsi vero impii et mendaces. Nec sunt reversi per semitas illius, ut de suis iniquitatibus pœnitentiam agerent. Pœnitentia enim non via, sed semita est.

« Mane primo consurgit homicida, interficit egenum et pauperem, per noctem vero erit quasi fur. » Iniqui enim quod in die non possunt, in nocte agunt, quibus nullum tempus vacat ab iniquitate. « Oculus adulteri observat caliginem, dicens: « Non me videbit oculus, et operiet vultum suum. » « Omnis enim, sicut scriptum est, qui male agit, odit lucem (Joan. iii, 30). » Hoc autem et de hæretico intelligi potest, quoniam ipse ex Ecclesia adulter est, semperque caliginem observat, quia dubie et obscure loquens, deprehendi pertimescit. Et hoc est quod dicit: quia operuit vultum suum; non enim vult cognosci, qui vultum operit. « Perfodit in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, et ignorerunt lucem. » Hoc beatus Job specialiter de amicis suis dicere videtur, de quibus superius ait.

Condixerant enim inter se, ut simul venientes visitarent eam. Hi enim cum in die et in prosperis essent, inter se condixerant, ut ad Job in tenebris et in adversitatibus positum venirent, ejusque omnes conscientie domos, et receptacula suis increpationibus diligentissime perforerent et aperirent. Et ignoraverunt lucem, quia ignorantie tenebris involuunt veritatis lucem in verbis beati Job non agnoscebant. « Si subito apparuerit aurora, arbitrantur « umbram mortis: et sic in tenebris, quasi in luce ambulat. » Tunc aurora hæreticis apparet, quando vel rationibus, vel sanctorum exemplis convicti, in suis erroribus veritatem agnoscunt. Hoc autem ipsi arbitrantur umbram mortis, quia unde lætari debuerant, inde usque ad mortem contristantur; et sic in tenebris, quasi in luce ambulat, quoniam non minus in tenebris erroris delectantur, quam sancti et catholici viri in luce veritatis. « Levis est super faciem aquæ. » Facies enim aquæ quolibet vento perflata movetur, sic et iniquus omni vento doctrinæ circumfertur. « Maledicta pars ejus sit in terra, nec ambulet per viam vinearum. » Quotidie enim hæreticos Ecclesia damnat et maledicit. Vineæ autem Ecclesiæ sunt, quarum via fides est. Per hanc autem viam hæretici non ambulant; si enim per hanc ambulassent, hæretici non essent. « Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, et usque ad inferos peccatum illius. » Hoc enim impii in inferno habebunt, quia de tormentis ad tormenta translati, nunc frigore, nunc aestu cruciabuntur. Et usque ad infe-

ros peccatum illius; quoniam in peccato mortuus, et damnatus inferni tormenta patietur. « Obliviscatur ejus misericordia. » Ut nunquam misericordiam inveniat. « Dulcedo illius vermes, » id est quicquid in eo dulce fuerit a vermibus consumatur. Sive dulcedo illius, id est caro, quam sola dilexit, convertatur in vermes. « Non sit in recordatione. » Hoc est enim quod modo dixit: « Obliviscatur ejus misericordia. » Sed conteratur quasi lignum infructuosum. Secundum illud: « Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur et in ignem mittetur (Math. iii, 10). » — « Pavit enim sterilem, quæ non parit, et viduæ bene non fecit. » Carnem enim suam, quæ omni bono opere sterilis et infecunda fuerat, deliciose nimium pavit, animæ vero suæ viduæ, et a Deo separatæ bene non fecit.

« Detraxit fortes in fortitudine sua: et cum steterit, non credit vitæ suæ. » Detraxit, inquit, fortes, id est decepit hujus sæculi potentes in suæ pravitatis fortitudine; et interim excecatus, quandiu in hoc mundo steterit, non credit vitæ suæ, id est Christo, qui ait: « Ego sum via, veritas et via (Joan. xiv, 6). »

« (359) Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, et ille abutitur eo in superbiam. » Quia cum se pœnitentiæ humiliare debuisset, ipse e contra superbire non cessat. « Oculi autem ejus sunt in vitis illius, elevati sunt ad modicum et non subsistent. » Non enim in viis Dei, sed in viis suis oculi ejus, 266 quoniam assuetæ iniquitatis vias semper, et opera intuens, nunquam eorum obliviscetur. « Elevati sunt ad modicum » in superbia. « Et non subsistent; » quia cito peribunt et deficient. « Et humiliantur sicut omnia, » terrena scilicet et transitoria. « Et auferentur » de vitæ hujus illecebris. « Et sicut summitates spicarum » (minutim subauditur, et facillime) « conterentur. Quod si non est ita, quis me potest arguere esse mentitum, et ponere ante Deum verba mea? » Sic, inquit, est, ut dixi: verumtamen si ita non esset, vos de mendacio arguere non possetis, neque ante Deum ponere verba mea, quoniam et mendaces probati estis, et quibus jam credatur, digni non estis.

CAPUT XXV.

« Respondens autem Baldad Suhites, dixit: Poetas et terror apud eum, qui facit concordiam in sublimibus suis. » Si, inquit, alicujus rei timor est, ille solus timendus est qui suo terrore et potestate malignorum spirituum fugato exercitu, in sublimibus suis concordiam fecit, quoniam inter cæteros angelos pacem et concordiam confirmavit; qui non solum concordet et fortes, verum etiam innumerabiles sunt, ut nihil eis resistere possit; unde et subditur: « Nunquid est numerus militum ejus? Et super quem non refulget lumen illius? » Ac si dicat: Stultitia quidem est cum contendere

exhibuit ei in bonum, ipse convertit ad malum, etc. D. THOMAS

(359) Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, scilicet differens penam, et hæc est ratio quare permissus est aliquis diu in prosperitate vivere, sed hoc quod Deus

vclle, qui et sua, et suorum militum numero et fortitudine omnia superat; cujus oclorum lumen ubique refulget, cui non solum actiones, sed etiam cogitationes se abscondere nequeunt. » Nunquid iustificari potest homo, comparatus Deo? Aut apparere mundus, natus de muliere? » Sic, inquit, ut ceteri homines es, nec te de muliere natum esse negare debes, quæ utique fragilis est, et porta peccati (360). Non igitur mundus es, nec Deo comparatus iustificari potes, quia dixisti: « Æquitatem proponat contra me, et perveniat ad victoriam iudicium meum. Ecce enim luna non splendet, et stellæ non sunt mundæ in conspectu ejus; quanto magis putredo, et filius hominis, vermis. » (361) Quid enim per lunam, nisi Ecclesiam; quid vero per stellas, nisi sanctos? Ecce, inquit, Ecclesiæ et stellæ Novi Testamenti, id est sancti baptismatis unda renovati, et originali peccato soluti, ante Dei oculos omnino mundi non sunt; quanto magis homo putredo, et filius hominis, vermis, qui nondum in aliquo innovatus primi hominis maledictione tenetur; cui dictum est: « Maledicta terra in opere tuo (Gen. iii, 17); » et paulo post: « Quia pulvis es, et in pulverem reverteris (ibid., 19). »

CAPUT XXVI.

« Respondens autem Job, dixit: Cujus adjutor es? Numquid imbecillis? et sustentas brachium ejus? qui non est fortis? Cui dedisti consilium? Forsitan illi qui non habet sapientiam, et prudentiam tuam ostendisti plurimam? Aut quem docere voluisti? Nonne eum qui fecit spiramentum? » Isti enim quasi Dei adjutores pro Deo loquentes, ejusque justiciam defendentes, et Deum justum, et Job injustum probare conabantur, ac si Deus, ut imbecillis, imprudens et inscius causam suam defendere non posset, vel vir sanctus eum injustum probare voluisset. Hinc autem Dei fortitudinem, prudentiam et sapientiam describit, dicens:

« Ecce gigantes gemunt sub aquis (362), et qui habitant cum eis. Nudus est infernus coram illo, et nullum est operimentum perditioni. » Ecce, inquit, gigantes, id est reges et principes, cæterique potentes, et qui cum eis habitant, eorum scilicet consilarii et familiares, gemunt sub aquis, id est in regimine populorum. « Aquæ enim multæ, populi multi (Apoc. xvii, 27). » Non enim sine magno labore et sollicitudine eos quos regunt, vel habere, vel tenere possunt. Gemunt igitur sub eis, quia quasi graviter onerati, vix eos ferre et regere possunt. Deus autem solo nutu cuncta disponit et ordinat. Infernus autem et perditio, diabolus intelligitur, qui

(360) Quod signanter dicit, quia ex hoc ipso quod homo de muliere per carnis concupiscentiam nascitur, maculam contrahit. D. THOM.

(361) Scilicet non potest reputari resplendens splendore justitiæ, si divinæ justitiæ comparetur: neque mundus per innocentiam, si comparetur puritati divinæ. D. THOM.

(362) Ecce gigantes. Scilicet antiqui: gemunt scilicet in pœnis inferni: sub aquis, id est qui fuerunt

A ipsis quoque quos perdidit, in pœnis inferior est. Hic autem, quia suam iniquitatem et malitiam Deo abscondere non potest, nudus et sine operimento coram eo esse perhibetur. « Qui extendit aquilonem super vacuum, et appendit terram super nihilum. » Hoc cum ad litteram verum sit, magis mirari quam intelligere possumus. Per aquilonem ille significatur, qui ait: « Sedebam in monte testamenti in lateribus aquilonis, et ero similis Alissimo (Isa. xiv, 13). » Ilunc autem extendit Deus super vacuum, qui illis dominari permittit, qui fide, religione et bona operatione vacui sunt. Terram autem super nihilum appendit, quia sanctam Ecclesiam super gentes firmavit et stabilivit, quas prius pro nihilo computabat, secundum illud: « Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, et quasi nihilum, et inane reputatæ sunt ei (ibid., 40). » — « 267 Qui ligat aquas in nubibus, ut non erumpant pariter deorsum. » Nubes doctores sunt, in quibus Deus suæ doctrinæ aquam ligavit, et clausit, ne simul tota erumperet, potius auditorum vitam, quam sitim exstingueret. Ideoque Apostolus alii lac potum dedit, non escam (I Cor. iii, 2), qui tamen sapientiam loquitur inter perfectos. « Qui tenet vultum solii sui, et expandit super illud nebulam suam. » Solum enim, sedes judiciaria intelligitur. Faciem igitur sui solii Deus adhuc abscondit, et tenet, quia ejus occulta judicia, donec in hoc mundo sumus, scire non possumus. Unde non immerito obscuritatis nebulam super illud expansam esse dicit. « Terminum circumdedit aquis, donec fluantur lux et tenebræ. » Per aquas, sanctarum Scripturarum scientiam significavit. Cui scientiæ Deus terminum posuit, ut non plene intelligatur, donec fluantur lux et tenebræ, id est dies et nox. Scriptum est enim: « quia vocavit Deus lucem diem, et tenebras noctem (Gen. i, 5). » Nemo igitur integram, perfectamque scientiam habebit, nisi prius hic mundus finiatur. « Columnæ cœli tremiscunt et pavent ad nutum ejus. » Cœli namque columnæ, apostoli sunt Ecclesiæque doctores, qui nisi Deum timuissent, tanta pro eo non paterentur. « In fortitudine illius repente maria congregata sunt, et prudentia ejus percussit superbum. » Dei namque virtus et sapientia, Dei fortitudo et prudentia Christus est. Hic autem incarnatus diabolus percussit, et de regno, quod jamdiu possederat, eiecit. Et ita cuncta maria, id est omnes mundi hujus nationes, repente in unam fidem, et unam Ecclesiam congregavit. « Spiritus ejus ornavit cœlos, et obstetricante manu eductus est coluber tortuosus (363). » Nondum enim

submersi aquis diluvii, et quia non solum ipsi perierunt, sed multi alii cum eis, scilicet similiter gemunt; scilicet a virtute potestatis ipsius. D. THOM.

(363) Coluber tortuosus, id est diabolus, qui colubro comparatur, propter malignitatis venenum, et tortuosus dicitur propter calliditatem. Signanter autem dicit eum eductum, obstetricante manu Dei. Sicut enim obstetrix sic educit infansem, quomodo mortuum, ut mater non ledatur; ita Deus sic educit

cœli, id est sancti apostoli, ornatu erant; sed Spiritu sancto adveniente, statim et scientia, et diversitate linguarum, et virtutum efficacia ornatu sunt. Et coluber ille tortuosus, qui primum hominem decepit, et nunquam recta via incedit, de fidelium mentibus eductus, et ejectus est, manu et virtute Dei in anima, et in corpore fideles suos circumcidente.

« Ecce hæc ex parte dicta sunt viarum ejus, et cum vix parvam stillam sermonis ejus audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius inveni? » Hanc, inquit, particulam, et quasi stillam de illa tanta plenitudine virtutum ejus audivimus, et nuntiavimus. Sed cum in infirmitate assumptæ carnis, ut modo diximus, tanta peregit, quis eum in majestate sua venientem, et damnationis sententiam super iniquos tonantem intueri poterit?

CAPUT XXVII.

« Addidit quoque Job assumens parabolam suam, et dixit. » In eo quod parabolam dicit, aliud præter litteram querendum insinuat. « Vivit Deus, qui abstulit judicium meum, et omnipotens qui ad amaritudinem addoxit animam meam. Quia donec superest habitus in me, et Spiritus Domini in naribus meis, non loquentur labia iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium. » Ejus enim, judicium Deus abstulit, quia aliter se judicandum putavit. Loqui autem, oris est; meditari vero cordis. Nec igitur lingua oris mendacium, nec lingua cordis loquetur iniquitatem. Cur autem dixerit hoc, manifestat: « Absit a me, ut justos vos esse judicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea. » Mentiretur enim, si eos, qui justi non erant, justos judicaret: si vero mentiretur, innocens non esset. Unde adhuc subditur: « Justificationem, quam cepi tenere, non deseram. Nec enim reprehendit me cor meum in omni vita mea. » Desereret enim justificationem, si a veritate cessaret: veritas enim eum justificabat. Quod vero cor ejus in omni vita sua non reprehendit, illum nisi ignoranter non peccasse ostendit. Quis enim reprehendat, quod ignorat? Quia vero illicitis cogitationibus viriliter resistit, et si aliquando illicita cogitaverit, cor tamen ejus ex hoc eum non reprehendit. « Sic agit, ut impius inimicus meus, et adversarius meus, quasi iniquus. » Sic igitur agit inimicus meus, id est Satan, ut impius, quia quantumcunque potest, omnipotente remota me affligit. Et adversarius meus, quasi iniquus, quoniam æquitatis mensuram me flagellando multum excedit. Hoc ille agit. Insuper et vos me simulatorem, et hypocritam esse putatis. Unde et subditur: « Quæ enim est spes hypocritæ, si avaro rapiat, et non liberet Deus animam ejus? Nunquid clamorem ejus audiet Deus, cum venerit super illum angustia? » Cum enim hypocrita se justum simulat, justitiæ laudem, quæ solis justis debetur, avaro rapit. Hoc autem facit, quia æternæ retributionis spem non habet. Unde stultissimus diabolus de medio angelorum, ut bonorum angelorum societas in nullo detrimentum sit passa. » D.

Ta. n.

comprobatur, qui se Deo servire simulat, et ejus animam Deus non liberat. Hujus autem clamorem post hanc vitam Deus non audiet, quamvis multum clamet: « Domine, Domine, aperi nobis (Math. xxv, 11). » Sequitur: « Aut poterit in Omnipotente, delectari? Aut invocare Deum in omni tempore? » Non enim delectantur in Domino, qui solam mundi laudem et gloriam quærunt. Hi tamen non semper, sed 208 quando aliqua adversitate tanguntur, tunc Deum invocant. « Docebo vos per manum Dei, quæ Omnipotens habet, nec abscondam: ecce vos omnes nostis, et quid sine causa vana loquimini? » Docebo, inquit, vos, nec abscondam ea quæ Omnipotens habet, id est veritatem; hæc enim semper est doctrina Omnipotentis. Sed quomodo docebo? Non utique per me, sed per manum Dei, quæ tam fortis est, ut etiam lapidea corda mollire possit. Sed dicite mihi: Quid sine causa contra me vana loquimini, cum ipsi sciatis vera esse quæ dico: « Hæc est pars impii apud Deum, et hæreditas violentorum, quam ab Omnipotente suscipient. Si multiplicati fuerint filii ejus, in gladio erunt, et nepotes ejus non saturabuntur pane. » Impii enim, et violenti hæretici sunt, quia et crudeliter animas perdunt, et violenta interpretatione Scripturæ exponunt. Hi autem quam partem et hæreditatem a Deo suscipiant, audiamus. Si multiplicati fuerint, inquit, filii ejus, id est imitatores ejus, et qui de ejus doctrina generantur, divinæ ultionis gladio ferientur. Et nepotes ejus, illi scilicet, qui de his malis illis nascuntur, non saturabuntur pane, pane utique vivo qui de cælo descendit. Quoniam autem hæreticorum alii ad Ecclesiam convertuntur, alii vero in suis erroribus relinquuntur; ideo subditur: « Qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in interitu, et viduæ illius non plorabunt. » Qui, inquit, ad veritatem non redierint, et in sua malitia persisterint, in interitu æternæ damnationis sepelientur. « Et viduæ, illius non plorabunt. » Cujus illius? Illius, cujus filii in gladio erant. Sed quæ sunt ejus viduæ, nisi animæ, quæ cognita veritate ab eo sunt separata? Et istæ quidem viduæ non plorabunt, imo gaudebunt, quoniam cum sanctis in gaudio erunt. « Si comportaverit quasi terram argentum, et sicut lutum præparavit vestimenta, præparabit quidem, sed justus vestietur illis, et argentum innocens dividet. » Quid enim per argentum et vestimenta, nisi sanctarum Scripturarum testimonia intelligimus? Qui enim his non abundat, pauper et nudus est; pauper quidem in ratiocinando, nudus vero in se contemendo et defendendo. Fit enim multoties, ut hæretici libros componant, et in sua defensione sanctarum Scripturarum testimonia colligant, quæ se ad defendendum cum ad concilia comportaverint, eisdem ipsis, quasi suis gladiis superantur. Et ita quidem fit, ut justus eorum vestibus armetur et induatur,

et eorum eloquiorum divitias, quæ per argentum A
 signantur, vir innocens rationabiliter exponat et
 dividat. « Ædificavit sicut linea domum suam, et
 « sicut custos fecit umbraculum. » Domum suam
 sicut timor hæreticus ædificat, quia Ecclesia, quam
 « regit, corrupendo et dissipando construit. « Facit
 « autem sicut custos umbraculum, » quoniam ejus
 ædificium non habet fundamentum positum. Non
 enim ædificat super fundamentum apostolorum et
 prophetarum.

« Dives cum dormierit, nihil secum auferet, ape-
 « riet oculos, et nihil inveniet. » Dives enim qui
 non in Deo, sed in hujus mundi divitiis spem habet,
 postquam dormierit, et mortis somno oculos clau-
 serit, nihil secum auferet. Aperiet oculos in resur-
 rectione, et nihil inveniet, quoniam tanta inopia
 opprimetur, ut guttam aquæ mendicare cogatur;
 unde et sequitur: « Apprehendit eum, quasi aqua,
 « inopia, et nocte opprimet eum tempestas. « In
 nocte enim, et in tenebris positus, omnium tribula-
 tionum impetu et tempestate opprimetur, et quasi
 abundantæ et repentina aqua, ita inopia apprehen-
 detur. « Tollet eum ventus urens, et auferet, et ve-
 « lut turbo rapiet eum de loco suo. » Tollet eum,
 inquit, de hac vita ventus urens, id est malignus
 spiritus, et qui violenter animas tollit, et quas tol-
 lit æternis tormentis exurit. Et velut turbo, et im-
 petus tempestatum rapiet eum de loco suo, id est de
 hoc mundo, in quo ad tempus habitavit. Et hoc
 merito. « Emittit super eum, et non parcat, de manu
 « ejus fugiens, fugiet. » Emittit, inquit, Dominus
 super eum, et extendit virgam correctionis suæ, et
 non parcat ad tempus, ut in æternum parcat: cor-
 rigit enim omnem filium, quem recipit (*Prov. III, 12*).
 Ille vero cum se emendare, et de Dei corre-
 ctione gaudere debuisse, quasi malus discipulus,
 non recipiens disciplinam de manu ejus fugiens
 fugit. In hoc enim fugit, quod disciplinam non reci-
 pit. Sed quid Dominus ad hæc? Subditur: « Strin-
 « get super eum manus suas, et sibilabit super il-
 « lum, intuens locum ejus. » Hoc est enim, quod
 peccanti populo per prophetam Dominus dicit: «
 « Jam non irascear tibi amplius (*Lezech. XVI, 42*);
 « id est, age quod vis, quia ego te ulterius non corri-
 gam. Manum enim stringere est a flagellis et alapis
 cessare. Intuens autem locum ejus super eum sibi-
 lat, quia considerans ad quam pœnam et mortem
 tendat, quasi admirando eum irridet.

CAPUT XXVIII.

« Habet argentum venarum suarum principia, et
 « auro locus est, in quo constatur. » Quamvis, in-
 quit, hæretici, de quibus supra multa locuti sumus,
 argentum habeant, ejus tamen venas et principium
 non habent. Vena enim et principium argenti, id
 est sanctorum eloquiorum, veritas est. Omnis enim
 divina Scriptura hoc ex fonte manat. De hoc au-
 tem fonte illi non bibunt, quoniam prave Scri-
 pturas interpretantur. Locus autem, in quo con-
 statur aurum, Ecclesia est, quoniam extra eam,

neque sapientiæ thesaurus bene exponitur. ne-
 que vas digna 269 honore fabricantur. Illic enim
 vas electionis beatus Paulus fabricatus est. Illic igne
 martyrii et tribulationis omnes martyres conflati
 sunt. « Ferrum de terra tollitur, et lapis solutus
 « calore in æs convertitur. » Terra enim in ferrum,
 et lapis in æs, sancti Spiritus igne decocti, conver-
 tuntur, quoniam terreni et peccatores, duri et incre-
 duli, ferri fortitudinem et æris sonum suscipiunt, ut
 et fortes sint in opere, et clari in prædicatione.
 « Tempus posuit tenebris, et universorum finem
 « ipse considerat. » Tempus enim posuit tenebris,
 quia sub incarnationis tempore Salvator noster
 Scripturas aperuit, et ignorantie tenebras ab eis
 removet. Sive etiam: tenebris, id est peccatoribus,
 terminum posuit, quo et peccare desistant et pœni-
 tentiam agant. Ipse etiam universorum finem consi-
 derat, quia ad quem finem omnia tendunt, non
 ignorat. Cum enim et Judas inter apostolos, et Pau-
 lus inter persecutores essent, utriusque finem ipse
 videbat.

« Lapidem quoque caliginis, et umbram mortis
 « dividit torrens a populo peregrinante. » Lapis
 enim caliginis, et umbra mortis Judæorum populus
 est. Lapis quidem, quia credulitate durus, caliginis
 autem, quia infidelitate cæcus. Sub quo, qui se hu-
 miliaverit, sic ejus umbra, quasi morte exstinguetur.
 Omnis enim, ad cujus doctrinam prosternimus, um-
 bra nobis est. Sed qui torrens, nisi fluvius, et prædi-
 catio novi testamenti? Quid vero populus peregrin-
 us, nisi Ecclesia, quia in hoc mundo peregrinans,
 dicit: « Non enim habemus hic manentem civita-
 tem, sed futuram inquiremus (*Heb. XIII, 14*). »
 Torrens igitur, lapidem caliginis, et umbram mortis
 a peregrinante populo dividit, quia Novum Testa-
 mentum Judæos ab Ecclesia separat. In hoc enim a
 nobis differunt, quod Novum Testamentum non
 suscipiunt.

« Terra de qua oriebatur panis in loco suo igne
 « subversa est. » Cum enim totus mundus divini
 eloqui famem pateretur, tunc Judæa terra verbi Dei
 pane abundabat. Hæc autem in loco suo igne sub-
 versa est, quia zelo et igne invidiæ contra Christum
 exarsit. « Locus saphiri lapides ejus, et glebæ illius
 « aurum. » Hujus, inquit, terræ lapides pleni fue-
 runt saphiris, quia sancti, qui prius in ea habitave-
 runt, cœli faciem et angelorum pulchritudinem
 imitati sunt. Et glebæ illius aurum, quia sancti
 prophetæ, et per sapientiam aurum, et per fructum
 boni operis glebæ fuerunt. « Semitam ignoravit avis,
 « nec intuitus est eam oculus vulturis. » Avis enim
 Christus est, quia volando cœlos ascendit. Est autem
 et vultur, quoniam ad suscipiendum nostræ carnis
 morticinum descendit. Hujus autem avis semitam
 terra illa prædicta ignoravit, quia Judæorum popu-
 lus, neque quod de cœlo Christus descenderet, neque
 quod in cœlos ascenderet, credere voluit. Hoc au-
 tem ideo, quia non est intuitus oculus vulturis, id
 est, quia non satis diligenter prophetarum verba

consideravit. Christi enim oculi prophetae fuerunt, A quoniam prius per eos, postea per seipsum, sedentes in tenebris illuminavit.

« Non calcaverunt eam filii justorum, nec pertransivit per eam leæna. » Institores enim apostoli sunt, qui fidei pretio Evangelii doctrinam ubique vendentes instabant, quorum quidem filii fuerunt episcopi et doctores. Quamvis enim apostoli Judæam terram parvo tempore calcassent, eorum tamen filii eam non calcaverunt, quia, relictis Judæis, omnes se ad gentes contulerunt. Leæna autem Ecclesia est, quæ et vitia et malignos spiritus ubique vincit et devorat. Hæc autem transivit quidem, sed non pertransivit per eam; expectat enim donec plenitudo gentium intret, et sic omnis Israel salvus fiat. « Ad silicem extendit manum suam, subvertit a radice montes. » Terram, inquit, leæna reliquit, et ad silicem manum extendit, quia, relictis Judæis, ad duritiam gentium auxilii sui manum porrexit. Et subvertit a radicibus montes, quia hujus sæculi potentes a dæmonum cultura funditus eradicavit.

« In petris rivos excidit, et omne pretiosum vidit oculis ejus. » In petris, inquit, id est in duris et lapideis cordibus, rivos scientiæ vel lacrymarum excidit, et abundare fecit. Et omne pretiosum vidit oculis ejus, quia sacramenta omnibus sæculis abscondita ei revelata sunt. Unde et subditur :

« Profunda quoque fluviorum scrutatus est, et abscondita produxit in lucem. » Sanctus enim prædicator fluviorum profunda scrutatus est, et abscondita in lucem produxit, quia utriusque Testamenti mysteria, diu abscondita, exponendo revelavit. « Sapientia vero ubi invenitur? Et quis est locus intelligentiæ? » Hæc autem sapientia Christus est, qui Dei virtus et Dei sapientia dicitur. « Nescit homo pretium ejus, nec invenitur in terra suaviter viventium. » Miser Judas, miseri et Judæi, a quibus tam vili pretio emptus et venditus est, cujus pretium sciri non potest. Si enim pretium ejus homo ille iniquus scivisset, eum tali pretio non vendidisset. Non invenitur autem sapientia in terra suaviter viventium, quia non in eis habitat Christus, qui carnis illecebris et voluptatibus traditi sunt. « Abyssus dicit : Non est in me; et mare loquitur : Non est mecum. » Abyssus enim illi sunt qui erroris et ignorantie tenebris sunt involuti; in talibus autem non habitat Christus. Mare autem illud significat qui felle et amaritudine pleni, et superbiæ spiritu commoti, nunquam possunt esse quieti. « Non dabitur aurum obryzam pro ea, nec appendetur argentum in commutatione ejus. » Aurum obryzam, quod optimum est, sanctos apostolos designat; argentum vero, propter eloquii puritatem, prophetas significat. Sed tamen nullus horum Christo comparari potest. Unde Psalmista ait : « Ut quid suspicamini montes coagulatos; mons, in quo beneplacitum est Deo habitare (Psal. lxxvii, 17). » — « Non conferetur Indiæ tinctis coloribus, nec lapidi sardonico pretiosissimo, vel saphiro. » Quid enim tincti

colores Indiæ, nisi philosophi hujus mundi? Illi enim quidquid pulchritudinis habent, exterius et in pelle ostendunt. At vero de Ecclesia dicitur : « Omnis gloria ejus filia regis ab intus » (Ibid. xliv, 14). » Lapis autem sardonicus coloris sanguinei, martyres ostendit. Saphirus vero sanctos prædicatores, qui altius volant et cœlestia contemplantur. « Non adæquabitur ei aurum, vel vitrum, nec mutabuntur pro ea vasa auri excelsa et eminentia, nec commorabuntur comparatione ejus. » Sancti enim et aurum sunt propter sapientiam, et vitrum propter vitæ puritatem; quales enim exterius, tales et interiorius sunt, nihil obscurum, nihil tenebrosum in eis est. Vasa autem excelsa et eminentia illa erant, de quibus cum Dominus diceret : « Quem dicunt homines esse Filium hominis? (Matth. xvi, 14.) » Apostoli respondentes dixerunt : « Alii Eliam, alii Jeremiam, alii Joannem Baptistam, aut unum ex prophetis. » Satis enim magni erant, qui Christus esse putabantur, et tamen nihil horum Christo comparatur. « Trahitur enim sapientia de occultis. Non adæquabitur ei topazion de Æthiopia, nec tinctura mundissimæ componentur. » De occultis enim, id est de corde, Patris trahitur hæc sapientia. Sed quis eam trahit nisi pietas et misericordia? Illis enim trahentibus ad terram Christus descendit. Huic autem topazion non adæquatur, quamvis omnium colorum diversitate varietur. Similiter autem neque tinctura mundissimæ; per hæc enim eos intelligimus, qui et sapientia, et scientia, et omnium virtutum varietate sunt adornati; quot enim virtutes, tot colores. Et hæc quidem tincturae tunc mundissimæ sunt, quando nulla hypocrisis inficiuntur. Nihil autem horum æquabitur Christo. « Quis enim in nubibus æquabitur Domino? Aut quis similis erit Domino inter filios Dei? » (Psal. lxxviii, 7.) « Unde ergo sapientia venit? Et quis est locus intelligentiæ? Abscondita est ab oculis omnium viventium. » Unde, inquit, venit Sapientia, quis nobis eam revelabit? « Generationem ejus quis enarrabit? (Isa. liii, 8). » Quis est locus ejus? Ubi habitat? Ipsa dicat : « Ego sum, inquit, in Patre, et Pater in me est (Joan. x, 38). » Abscondita igitur est ab oculis omnium viventium, quoniam nemo eam novit, sicut est. « Volucres cœli quoque latet. Perditio et mors dixerunt : Audivimus auribus nostris famam ejus. » Volucres namque cœli, apostolos, et doctores, qui et altius volant, et subtilius cœlestia contemplantur, significare possunt. Et his quidem quandiu in mundo fuerunt, non plene hæc sapientia revelata est. Perditio vero et mors diabolus est qui peccatores occidit, et perdit. Iste autem famam ejus audivit, quia Christi gloriam et virtutem, vel superatus intellexit.

« Deus intelligit viam ejus, et ipse novit locum ejus. Ipse enim fines mundi intuetur, et omnia, quæ sub cœlo sunt respicit. » — « Nemo enim novit Filium, nisi Pater (Matth. xi, 27). » Ipse enim ejus humanitatis et incarnationis viam ante tempora

cum eo simul disposuit. Et ipse quamvis non localis, est locus ejus. Unde et ipse ait : « Ego sum in Patre, et Pater in me est (Joan. x, 38). » Et quoniam Deum nihil latet, hæc sapientia mundi fines, et quæcunque sub cælo sunt, qualiter se humilient, intuetur. « Qui fecit ventis pondus, et aquas appendit in mensura. » Venti hoc in loco vel animas, vel leves et vagos homines significant. His autem fecit Deus pondus, quia religionis maturitatem, et gravitatem eis dedit. Unde et illud : « In populo gravi laudabo te (Psal. xxxiv, 18). » Aquas autem in mensura appendit, quia, ut Apostolus ait, sancti Spiritus gratias secundum mensuram fidei, unicuique tribuit (Rom. xii, 7). « Quando ponebat pluviis legem, et viam procellis sonantibus; tunc vidit illam, et enarravit, et investigavit, et dixit homini : « Ecce timor Domini, ipsa est sapientia, et recedere a malo, intelligentia. » Pluviis enim legem posuit, quando prædicandi ordinem docuit. Ordo autem hic est; ut doctor, quod prædicat, agat. Sed audiamus ipsam legem : « Sic luceat, inquit Dominus, lux vestra coram hominibus, ut videntes opera vestra bona, glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est (Math. v, 16). » Quod autem per pluviam, hoc per procellas, et quod per legem, hoc per viam significavit. Per procellas tamen ea doctrina intelligitur, quæ de futuro judicio, et de æterna pena, terrorem peccatoribus inculcit. Quod vero ait : « Tunc vidit illam, et enarravit, et præparavit, et investigavit; » hoc est intelligere, tunc eam videri, et enarrari, præparari, et investigari permisit. Tunc enim Christus cognitus est, quando prædicatores pluere cœperunt. Et tunc dixit homini : « Ecce timor Domini, ipsa est sapientia, et recedere a malo, intelligentia (364). » Vere hæc est sapientia et intelligentia, quæ et sola sufficit, et sine qua Christus Dei virtus, et sapientia nec cognosci, nec haberi potest : qui enim Deum timet, nihil negligit, et qui a malo recedit nunquam peccat.

271 CAPUT XXIX.

« Addidit quoque Job assumens parabolam suam, et dixit: Quis mihi tribuat ut sim juxta menses pristinos, secundum dies quibus Deus custodiebat me? » Hæc beatus Job de se et de Ecclesia dicit, ideoque parabolam vocat. Loquatur igitur Ecclesia, non illa prima et nobilis, sed ea quæ nunc est, et quæ usque ad sæculi consummationem futura est. Quis, inquit, mihi tribuat, ut talis nunc sim, qualis in principio fui? Quando Deus me custodiebat, quando neque ab ipsis tyrannis, neque a vitiiis, neque a malignis spiritibus me superari permittebat. Hoc autem Ecclesia secundum meliores dicit, qui Christianam religionem multum diminutam considerantes, deplorant. « Quando splendebat lucerna ejus super caput meum, et ad lumen ejus ambulabam in tenebris. » De hac enim lucerna et de hoc la-

(364) « Quia intelligentia præcipue ad hoc homini est necessaria, ut per intelligentiam discernat mala a bonis, quibus civitatis, per executionem bonorum

mine scriptum est : « Lucerna pedibus meis verbum tuum, et lumen semitis meis (Psal. cxviii, 115). » Verbum enim caput, id est mentem illuminat, ut bene intelligat, et pedes, id est opera, ut sine offensione fiant. Hoc igitur lumen in tenebris, id est inter impios, et peccatores secunda Ecclesia ambulabat, quoniam et sermonum et virtutum luce fulgebat. Sequitur :

« Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secreto Deus erat in tabernaculo meo, quando erat Omnipotens mecum, et in circuitu meo pueri mei. Quando lavabam pedes meos butyro, et petra fundebat mihi rivus olei; quando procedebam ad portam civitatis, et in platea parabant mihi cathedram. Jam enim magna ex parte Ecclesia sensit, neque eam speciem et pulchritudinem, nisi in paucissimis tenet, quam in diebus adolescentiæ, id est tempore apostolorum et martyrum habuit. Tunc enim Deus secreto erat in ejus pectoris tabernaculo, quia potius intus bene agendo, quam foris se ostentando Deo placere conabatur. Et tunc erat Omnipotens secum, quod in miraculis declaratur, qui semper eum tam præsto exaudiebat. Tunc quoque pueri ejus erant in circuitu ejus, de quibus Apostolus ait : « Nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote (I Cor. xiv, 20). » Pueri enim a puritate dicuntur. Tunc autem pedes suos, id est doctores qui eam ubique ferunt, butyro lavabat, quia majori et perfectiori scientia eos infundebat. Butyrum, lactis pinguedo est. Sicut igitur lac mediocre scientiam, ita perfectam butyrum significat. Petra autem rivus olei ei fundebat, quia qui prius infideles, duri et lapidei erant, postea Spiritu sancto inuncti, pietatis et misericordiæ oleum fundebant. Ad portam vero civitatis procedebant, quia civitatem sanctam Jerusalem intrare volentibus fidei portas aperiebat. Ponebant autem ei cathedram in plateis, ut jam non in occulto, sed palam et manifesto cunctis gentibus prædicaret. Qui enim veritatem palam docet, in platea super cathedram sedet. Sequitur :

« Videbant me juvenes, et abscondebantur, et senes assurgentes stabant. » Juvenes hoc loco intelliguntur, qui diu in peccatis perseverando creverunt. Senes vero, qui morum gravitate et religione suam vitam commendaverunt. Isti igitur adstant ut religiosi; illi se abscondunt ut timidi. Adhuc videmus adulteros, et fornicatores et cæteros sceleratos ab episcoporum facie declinare. « Principes cessabant loqui, et supponebant digitum ori suo. Vocem suam cohibebant duces, et lingua eorum gutturi suo adhærebat. » Hi principes et duces hæresiarchæ sunt, qui sanctarum Scripturarum auctoritate et veris rationibus convicti, contra Ecclesiam loqui cessabant. Qui autem hoc non intelligit, legat tot concilia, in quibus hæreticorum ora sunt opilata. « Audiens auris beatificabat me, et operum ad sapientiæ divini participationem perveniat. » D. ТРОМ.

« Oculus videns testimonium reddebat mihi quod
 « liberasset pauperem vociferantem et pupillum,
 « ejus non esset adjutor. » Quid per pauperem vo-
 ciferantem, nisi peccatorem misericordiam implo-
 rantem? Quid vero per pupillum, cui non erat
 adjutor, nisi infidelem aliquem, ad fidem venientem,
 in quo jam diabolus pater iniquus mortuus erat?
 Hos autem Ecclesia liberavit, testantibus eis qui
 viderunt et audierunt. Spernit enim Ecclesia surdi et
 cæci testimonium.

« Benedictio perituri super me veniebat, et cor
 « viduæ consolatus sum. » Peccator enim qui peri-
 turus erat, eum benedicit per quem ad pœnitentiam
 convertitur. Cor autem viduæ consolatur, qui animæ
 pœnitenti, et post multa peccata diaboli connubium
 fugienti, veniam et indulgentiam pollicetur. « Justitia
 « indutus sum, et vestivit me, sicut vestimento et
 « diademate judicio meo. » Sic, inquit, justitia et
 æquitatis judicio indutus sum, quomodo pulchris
 vestibus et diademate alii induuntur, quoniam non
 minus in istis, quam illi gloriantur in illis. « Oculus
 « fui cæco, et pes claudo; » quoniam sive interius,
 sive exterius debilitati, non minorem a me quam a
 propriis membris consolationem habuerunt.

« Pater eram pauperum, et causam quam nescie-
 « bam, diligentissime investigabam. » Pauperes enim
 Ecclesia quasi proprios filios nutrit. Quia vero nihil
 temere, nihil perperam, nihil injuste facere vult,
 causam quam nescit, diligentissime investigat. « Con-
 « terebam molas iniqui, et de dentibus illius aufe-
 « rebam prædam, dicebamque in nidulo meo: Moriar,
 « et sicut palma multiplicabo dies. » Iniquorum mo-
 las conterere, est maligni spiritus, vel hæreticorum
 machinamenta destruere: de dentibus **272** vero
 illorum præda auferitur, cum aliquis ab eis jam pene
 seductus ad veritatis viam revocatur. In nidulo au-
 tem suo moritur, qui in ea fide et religione, in qua
 delectatur et quiescit, usque ad mortem perseverat.
 Multiplicat autem dies, ut palma quæ et si difficile
 crescat, multum tamen vivit et viriditatem non amit-
 tit. Sic et Ecclesia ex difficili parvoque principio
 multum quidem crevit, et in æternum vivit, suæque
 pulchritudinis viriditatem non amittit.

« Radix mea aperta est secus aquas, et ros mora-
 « bitur in messione mea. » Sanctorum enim radices
 virtutes sunt, sine quibus anima non vivit. Hæ autem
 radices ideo in sanctis non moriuntur, quia ad aquas
 se extendunt, et sancti Spiritus gratia, et Scriptura-
 rum fluentis semper irrigantur. Ros vero in sancto-
 rum messione moratur, quia quando eorum animæ
 diviniæ jussionis falce a corporibus separantur, non
 æstum, sed refrigerium sentiunt. « Gloria mea sem-
 « per immovabitur, et arcus meus in manu mea in-
 « staurabitur. » Quod enim innovatur, vetustum est.
 Dolet igitur Ecclesia, quod gloria sua in quibusdam
 deficit et veterascit; sed consolatur, quoniam in aliis

A proficit et innovatur. Similiter autem et arcus ejus in
 manu illius instaurari non diceretur, nisi vires quo-
 dammodo perdidisse videretur. Arcus etenim ejus
 divina Scriptura est; sagittæ vero singulæ sententiæ
 sunt. Hic igitur arcus tunc instauratur, quando Dei
 verbum instanter prædicatur, et sanctorum auctori-
 tate impius aliquis convincitur et damnatur. « Qui
 « me audiebant et expectabant sententiam meam,
 « et intenti tacebant ad consilium meum. » Quis
 enim Ecclesiæ sententiam et consilium libenter non
 suscipiat, nisi ille qui aures audiendi non habet?
 « Verbis meis nihil addere audebant, et super illos
 « stillabat eloquium meum. » Qui enim in ejus do-
 ctrina stillicidio delectantur, ejus verbis nihil addere
 præsumunt. Hæretici autem ejus verbis aliquid ad-
 dunt, et addendo veritatem corrumpunt. « Expecta-
 « bant me sicut pluviam, et os suum aperiebant,
 « quasi ad imbrem serotinum. » Sicut enim terra
 sitiens pluviam expectat, ita fideles animæ Ecclesiæ
 doctrinam audire desiderant, ad quam velut ad im-
 brem serotinum os cordis aperiant, mentis aridita-
 tem tali potu extinguere cupientes.

« Si quando ridebam ad eos, non credebant, et
 « lux vultus mei non cadebat in terram. » Diximus
 enim, quoniam secundum perfectiones Ecclesiæ quo
 doctores ista dicantur, qui cujus severitatis et gra-
 vitaris esse debeant, ex eo ostenditur, quod tam
 raro et ridere, et lætiam in se ostendere debent;
 ut si aliquando hoc faciant, vix credatur eis, quod
 pro gaudio temporali hoc agant. Lux enim vultus
 eorum in terram cadit, quando lætam faciem pec-
 catoribus ostendunt. Unde scriptum est: « Fili-
 « tibi sunt, ne ostendas lætam faciem tuam ad eas
 (Eccli. vii, 26). » Peccatores enim non ut rideant,
 sed ut fleant instruendi sunt. « Si voluissem ire ad
 « eos, sedebam primus. Cumque sederem, quasi rex,
 « circumstante exercitu, eram tamen mœrentium
 « consolator. » Si enim reges et principes hoc in-
 telligerent, Ecclesiæ prælatos sibi subdi debere non
 putarent. In quanta autem reverentia aliquando
 episcopi fuerint, his verbis ostenditur. Sedent tamen
 adhuc boni episcopi, quasi reges, fidelium exercitu
 circumstante, et eorum doctrinam audiente. Qui
 potius suaviter consolantur mœrentes, quam superbe
 terreant delinquentes.

CAPUT XXX.

« Nunc autem derident me juniores tempore quo-
 « rum non dignabar patres ponere cum canibus gre-
 « gis mei. » Sic, inquit, ut dixi, olim mihi fuit,
 nunc autem juniores tempore, majores superbia,
 qui in me nati, ex me exierunt, hæretici scilicet,
 mea verba derident. Quorum patres cum canibus
 gregis mei ponere non dignabar, id est his qui gre-
 ges meos custodiunt, eos sociare contempsi. Inde
 enim plures hæreticorum de Ecclesia exierunt, quod
 majores dignitates in ea habere non potuerunt (365).

(365) Qui ecclesiasticam historiam callent, hoc non ignorant; nec oportet ut Simonem Magum, No-
 vatianum aut Tertullianum, etc., nominemus.

His enim canibus sociatur, qui episcopus ordinator. « Quorum virtus manuum erat mihi pro nihilo, et « vita ipsa putabantur indigni. » Habent enim hæretici virtutem manuum, quia plerumque bona operantur; sed hoc Ecclesia pro nihilo habet, quia fidem non habent sine qua impossibile est placere Deo.

« Egestate et fame steriles qui rodebant in solitudine, squalentes calamitate et miseria, et mandebant herbas et arborum cortices, et radix juniperorum erat cibus eorum. » Hæretici enim bono opere steriles sunt, quoniam veræ doctrinæ egestatem et famem patiuntur. Rodunt autem in solitudine, quoniam in densa sylva sanctarum Scripturarum ea quæ intelligere non possunt, violenter rodunt et lacerant. Secundum interiorem quoque hominem calamitate et miseria squalidi sunt, quoniam et fide sunt vacui, et vitiorum contagione fœdati. Herbas autem et arborum cortices mandunt, quoniam et novitate delectantur, et omnia spirituali intelligentia, pene omnia ad litteram exponunt. Verbi namque Dei corium et cortex littera est. Sed quid per juniperum, **273** quæ tota spinis repleta est, nisi vitiorum multitudinem intelligimus. Horum autem radix superbia est, et avaritia, quoniam ex his cætera vitia originem ducunt. Hac igitur radice hæretici incrassati Ecclesiæ humilitatem despiciunt. « Qui de convallibus ista rapientes, cum singula « reperissent, ad ea cum clamore currebant. » Divinam enim Scripturam, quam modo solitudinem dixit, nunc convallem appellat, quia non rhetorum sublimitates, sed plani sermonis humilitatem imitatur. In hac autem hæretici se exercentes, dum aliquid novi, et quod eorum erroribus convenire videatur, inveniunt, mox undique cum clamore et letitia ruunt, et suis libris et disputationibus illud inserunt (366). « In desertis habitabant torrentium, « et cavernis terræ, vel super glaream. » Hæretici enim inter eos, et cum eis habitant, qui a Deo deserti et derelicti sunt. Et isti quidem quoniam viva aqua et indeficienti doctrina non abundant, torrentes dicuntur. Appellantur autem et cavernæ terræ, quia in eis serpentes et maligni spiritus habitant. Glareæ quoque nominantur, quoniam et iniquitate graves sunt, et omnium voluptatum flumine trahuntur. « Qui inter huiusmodi lætabantur, et esse « sub sentibus delictas computabant. Filii stultorum, et ignobilium, et in terra penitus non parentes. » Lactantur autem hæretici inter huiusmodi, quoniam et tales facile ab eis decipiuntur. Computant vero delicias sub sentibus esse, quia in peccatorum aculeis delectantur. Et hi quidem sunt filii stultorum et ignobilium, quia eorum magistri, nisi stulti essent, et a matris suæ nobilitate degenerarent, ad hanc tantam insaniam non pervenissent. Pro qua et modo Ecclesiam fugiunt, et penitus in

(366) Quanti facienda sit divinatorum librorum auctoritas, ex hoc etiam erui potest, quod ipsi hæretici tutius suos errores tegi non putent quam a sacris Scripturis perperam ab ipsis intellectis. Ita Luth-

terra viventium non apparebunt. « Nunc in eorum « canticum versus sum, et factus sum eis proverbium. » Hoc autem ideo dicit, quoniam stulta, vana et joculari irrisione Ecclesiæ adversantur.

« Abominantur me, et longe fugerunt a me, et « faciem meam conspuere non verentur. » Longe enim ab Ecclesia fugiunt, quia sanam doctrinam recipere nolunt. Faciem quoque ejus conspuere non verentur, quoniam verba turpia et inhonesta palam contra eam et in faciem dicunt (367). Hoc autem non sine Dei permissione fieri manifestatur, cum dicitur: « Pharetram enim suam aperuit, et afflixit « me, et frenum posuit in os meum. » Dei namque permissio pharetra est, ex qua velut sagittæ hæretici et tyranni prorumpentes, contra Ecclesiam insurgunt. Frenum autem illius illi sunt, qui ejus doctrinæ et verbis contradicunt. « Ad dexteram « Orientis calamitates meæ illico surrexerunt. » Hoc autem sic ad litteram dicere videtur, quod ex illa mundi parte prius contra eam hæretici venerint. Possumus vero per Orientem, Patrem; per dextram, Filium intelligere, secundum illud: « Psallite Domino, qui ascendit super cælos cælorum ad « Orientem (Psal. lxxvii, 35). » Surrexerunt igitur calamitates Ecclesiæ illico contra dexteram Orientis, quia statim a principio hæretici Christo Dei Filio derogare cœperunt.

« Pedes meos subverterunt, et oppresserunt, « quasi fluctibus semitis meis. » — « Qui enim lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet (Joan. xiii, 10). » Pedes igitur hæretici sunt, qui terræ propius adherentes, sola terrena et transitoria diligunt. Tales autem pedes hæretici subverterunt, et supplantaverunt, et suæ doctrinæ semitis quasi maris fluctibus oppresserunt. « Dissipaverunt itinera mea, insidiati sunt mihi, et prævaluerunt, et non fuit qui ferret auxilium. » Hoc enim et Dominus ait: « Qui non est mecum contra me est, et qui non colligit mecum, dispergit (Luc. xi, 23). » Ecclesiæ namque itinera hæretici dissipabant, quia aliam fidem, per quam ad supernam patriam tenderetur, prædicabant. Prævalobant etiam aliquando, et non erat qui ferret auxilium; quod quidem occulto Dei judicio fiebat; qui ait: « Necessè est enim ut veniant scandala (Matth. xviii, 7); » et Apostolus: « Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant (I Cor. xi, 19). » — « Quasi rupto muro, et aperta janua irruerunt super me, et ad meas miseras devoluti sunt, « redactus sum in nihilum. » Ecclesiæ namque murus, et defensus Christus est, et fides, et scientia Scripturarum. Illic autem murus, quia rumpi non potest, frustra contra Ecclesiam hæretici pugnant. Quod autem ait: Redactus sum in nihilum, secundum eorum opinionem loquitur.

« Abstulisti quasi ventus desiderium meum, et rani, etc.

(367) Hoc olim fecere Lutherani contra Ecclesiam Romanam; et hoc idem agunt quidam moderni scriptores, qui eam conviciis insectantur.

« quasi nubes pertransiit salus mea. » Abstulisti, A inquit, id est auferri permisisti desiderium meum, quod de omnium hominum salute habeo, et salus mea, quam ubique medicando operabar, cessavit, et transiit. Sed quomodo? Quasi ventus auferit nubes. Bene enim hæretici vento, et Ecclesia nubibus comparantur, quoniam illi cum furore et impetu sæviunt, hæc autem misericordiae doctrinam abundanter pluit. « Nunc autem in memetipso marcescit anima mea, et possident me dies afflictionis. » Omnia enim hæc ad illa tempora referri debent, in quibus hæretici, et maxime Ariani sanctam Ecclesiam vehementissime perturbabant (368). Tunc enim erant 274 dies afflictionis, et Ecclesiae vita in semetipsa marcescebat, quoniam jam eam vivere tædebat. Sic enim et Apostolus ait: « Quoniam supra modum gravati sumus; ita ut tæderet nos etiam vivere (II Cor. 1, 8). »

« Nocte os meum perforatur doloribus, et qui me comedunt, non dormiunt: in multitudine eorum consumitur vestimentum meum, et quasi capitio tunicæ succinxerunt me. » Hæc autem de Job ad litteram intelliguntur, quamvis de Ecclesia spiritualiter interpretemur. In hac nocte, inquit, in hac tantarum tribulationum perturbatione, os meum, fortiora membra doloribus perforantur, quoniam tantæ vastitatis dolores sanctorum corila penetrabant. Et qui me comedunt, non dormiunt, quoniam hæretici et maligni spiritus, me persequendo, non quiescunt. Hac etiam significatione dicitur: « Quia comederunt Jacob (Psal. LXXVIII, 7). » Et quia multi sunt, in multitudine eorum consumitur vestimentum meum, id est, imperfectiores exteriores decipiuntur. Tales enim Ecclesiae vestimenta sunt: quoniam et exterius eam exornant, et facile eis exspoliatur. Succinxerunt autem eam, quasi capitio tunicæ, quatenus ea penitus suffocarent, ne veritatem loqui potuisset. Tunicæ namque capitium, si fortiter constringatur, vocem penitus intercludit.

« Comparatus sum luto, et assimilatus sum fa- villæ et cineri. » Intantum, inquit, conculcata et afflictiva sum, ut me tam vilem et despectabilem quasi lutum et cinerem habeant. Sed quid mirum? « Clamabo ad te, et non exaudies me; sto, et non respicis me. » Ideo, inquit, isti superbiunt, quia me ad te clamantem non exaudis, et in fide perseverantem non respicis. Se quoque meliorem partem habere arbitrantur, dum pene in omnibus se vident esse superiores.

« Mutatus es mihi in crudelem, et in duritia manus tuæ adversaris mihi. » Quia enim graviter affligere ad crudelem pertinet; quamvis Deus crudelis non sit; tamen quia crudelium opus egit, crudelis vocatur. Manus enim dura est, quæ fortiter affigit. « Elevasti me, et quasi super ventum ponens elisisti me valide. » Multum, inquit, me elevasti, magno honore et gloria me sublimasti. Jam non in

terra ambulare; sed super ventum et in aere ambulare videbar; quoniam qualis eram, talem me homines esse credebant. Nunc autem, quoniam sic elisa, sic afflictiva, sic deleta sum, ipsi quoque familiares mihi credere pertimescunt. Et hoc quidem non ideo dico, quod temporaliter mori timeam, de hoc enim certa sum. Unde et sequitur:

« Scio, quia morti trades me, ubi constituta est domus viventi; verumtamen non ad consumptionem eorum emittes manum tuam, et si corruerint, ipse salvabis. » Scio, inquit, quia illam mortem evadere non possum, in qua posita, et constituta est domus, id est caro omnis viventis. Hac enim morte sola caro, et non anima moritur. Verumtamen non ad consumptionem eorum emittes manum tuam: quorum? nisi eorum qui affliguntur. Ex quibus nonnulli aliquando timore succumbunt et cadunt. Hoc autem non usque ad consumptionem et perditionem Deus affligi permittit; quoniam alios fortitudine firmat, ne cadant, et eos qui cadunt compungit, ut per poenitentiam redeuntes salvi fiant. Et hoc est quod dicit: « Si corruerint, ipse salvabis. »

« Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, et compatiebatur anima mea pauperi. » Novit enim et Ecclesia flere cum flentibus, ac misereri pauperibus. « Expectabam bona, et venerunt mihi mala; præstolabar lucem, et eruperunt tenebræ. » Hoc enim in sanctis plerumque contingit, ut priusquam ad illa bona, quæ toto mentis desiderio expectant, pervenire valeant, mala præsentis vitæ superveniant, quæ eos vehementissime affligant, et dum de die in diem mori cupientes, æternæ beatitudinis lucem præstolantur, subito in hujus mundi procellas, et adversitatum tenebras cadunt.

« Interiora mea efferbuerunt absque ulla requie, et prævenerunt me dies afflictionis. » Tunc enim Ecclesiae interiora efferbuerunt, quando hæretici, qui in ea latentes erant, suam indignationem, et odium propalantes adversus eam loquentes exarserunt. Et tunc quidem prævenerunt eam dies afflictionis, quoniam illa mala, quæ in Scripturis pronuntiata adhuc post multa tempora futura putabat, suo tempore cognovit esse completa. « Mœrens incedebam, sine furore consurgens in turba clamavi. » Mœrens incedit, qui et sua et aliorum peccata plorat. Sine furore consurgens in turba clamat, qui non suas ulcisci injurias, sed pacem et concordiam componere conatur. « Frater sui draconum, et socius struthionum. » Per dracones, tyrannos et superbos; per struthiones vero hypocritas intelligimus. Sicut enim alæ struthionum, ita hypocritarum opera inutilia sunt; cum neque illi aliis, neque isti operibus ad cœlestia eleventur. Inter tales autem et Job, et Ecclesia habitans, suæ tamen innocentiae puritatem non amisit. « Cutis mea denigrata est super me, et ossa mea aruerunt præ-

(368) Quid Athanasius, quid Eusebius Vercellensis, quid Hilarius pro tuenda eo tempore Ecclesiae fide pertulerint, meminisse sufficiet.

« caumate. » In cute exterior pulchritudo, in ossibus vero interior fortitudo signatur. Hæc autem in persecutionis æstu et caumate, et si Ecclesia non amittat, amittere tamen videtur. Intelliguntur igitur, et hæc secundum hominum opinionem. « Versa est in luctum cithara mea, et organum meum in vocem flentium. » Quoniam jam non jubulare et psallere mihi vacat, sed pro angustiis et tribulationibus meis me flere oportet. Cætera vero quæ sequuntur, non ad Ecclesiam, sed ad Job tantum referenda sunt.

275 CAPUT XXXI.

« Pepigi fœdus cum oculis meis, ne cogitarem de virgine (369). » A castitate namque incipiens, quam perfectus fuerit ostendit. Quia vero cogitare mentis est, de interioribus oculis hoc debet intelligi. Non enim peccat videndo exterius, qui non movetur cogitando interius. « Quam partem haberet Deus in me desuper, et hæreditatem Omnipotens de excelsis. » Si, inquit, luxuriæ, et voluptati deditus essem, in Dei sorte et hæreditate connumerari non possem. « Nunquid non perditio est iniquo, et alienatio operantibus iniquitatem? » Ideo, inquit, talia non egi, quoniam hæc agentes perdendos esse, et a Deo separandos non dubitabam. « Nonne et ipse considerat vias meas, et cunctos gressus meos dinumerat? » Deo, inquit, mentiri non possum, cui omnia opera mea sunt manifesta.

« Si ambulavero in vanitate, et festinavit in dolore pes meus, et appendat me in statera justa, et sciet Deus simplicitatem meam. » Si, inquit, ambulavi, sicut me ambulasse putatis, in vanitate, et secundum opinionem vestram festinavit in dolo pes meus, appendat me Deus in statera justa, id est, justitiam meam vos intelligere faciat, et tunc scietis simplicitatem meam; sic enim resolvitur: « Et sciet Deus simplicitatem meam. » Non enim secundum se statera indiget Deus ad sciendum aliquid. « Si declinavit gressus meus de via, et si secutus est oculus meus cor meum, et in manibus meis adhæsit macula, seram, et alius comedet, et progenies mea eradicetur. » Gressus de via declinare, est boni operis rectitudinem non tenere. Jeculus autem sequitur cor, quando operatio sequitur cogitationem. Macula vero in manibus peccatum est in operibus. Quid est autem, « seram, et alius comedet, » nisi nullum de laboribus meis fructum suscipiam? « Quæ enim seminaverit homo, hæc et metet (Galat. vi, 8). » Progenies vero eradicatur, quando virtutes et boni mores a diabolo evellantur. Sequitur:

« Si deceptum est cor meum super mulierem, et si ad ostium inimici mei insidiatus sum, scortum aut alterius uxor mea, et super eam incurventur

(369) « Incipit autem innocentiam suam ostendere per immunitatem a peccato luxuriæ, quod plures involvit, quod quidem peccatum in lubrico positum est, et nisi aliquis principia vitæ, vix a posterioribus possit pedem retrahere. Primum autem in hoc pec-

« alii. » His etenim verbis a fornicationis et adulterii reatu se defendit. « Hoc enim nefas est, et iniquitas maxima; ignis est usque ad perditionem devorans, et omnia eradicans genimina. » Maximum enim peccatum est fornicatio et adulterium, unde et ignis usque ad perditionem devorans non immerito definitur; ideoque Apostolus: « Omne, inquit, peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est, qui autem fornicatur, in corpus suum peccat (I Cor. vi, 18). » Itemque: « Fornicatores et adulteros judicabit Deus (Hebr. xii, 4). » Hoc enim vitium omnium virtutum genimina dissipat, eradicat et perdit. Hinc autem, quia de ejus castitate audivimus, de humilitate quoque audiamus.

« Si contempsi subire iudicium cum servo meo, et ancilla mea, cum disceptarent adversum me, quid enim faciam, cum surrexerit ad iudicandum Deus, et cum quæsierit, quid respondebo illi? Nunquid non in utero fecit me, qui et illum operatus est, et formavit in vulva unius? » Ac si dicat: Omnes unum Dominum habemus; omnes unius Domini servi sumus; ipse omnia fecit, ipse unicuique reddet secundum opera sua (Matth. xvi, 27); et: « Eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis (Matth. vii, 2). » Et hæc quidem de humilitate. Nunc autem de ejus pietate et misericordia videamus.

« Si negavi, quod volebant, pauperibus, et oculus viduæ expectare feci. » Per hoc non solum largitatem, sed et benevolentiam celeritatem ostendit. « Si comedi buccellam meam solus, et non comedit pupillus ex ea, quia ab infantia crevit mecum miseratio, et de utero matris meæ egressa est mecum. » In hoc enim non sibi largitori, sed Deo totam suam imputat bonitatem. Hoc enim et ille dicere potuit, de quo scriptum est: « Priusquam te formarem in utero novi te, et antequam exires de vulva sanctificavi te (Jerem. i, 5). » — « Si despexi prætereuntem, eo quod non habuit indumentum, et et absque operimento pauperem. » Non enim propter hominis nuditatem, naturæ despiciebat dignitatem. « Si non benedixerunt mihi latera ejus, et de velleribus ovium mearum calefactus est. » Lingua enim omnium membrorum est instrumentum, per quod suis benefactoribus benedicunt. « Si levavi super pupillum manum meam, etiam cum viderem in porta me superiorem; » id est in iudicio; portam enim pro iudicio posuit, quoniam ante portas iudicia faciebant. Si, inquit, hoc, vel illud feci. « Humerus meus a junctura sua cadat, et brachium cum ossibus suis confringatur. » Ut non solum corporis, sed etiam animæ fortitudinem amittens, cunctis in operibus, quibus salvari debueram, inutilis flam. « Semper enim quasi tumentes super me fluctus timi

cato est aspectus oculorum, quo mulier pulchra aspicitur, et præcipue virgo; secundum autem est cogitatio; tertium, delectatio; quartum, consensus; quintum, opus. » D. « hom.

« Deum, et pondus ejus ferre non potui. » Hoc enim, quid aliud est, nisi quod plus omnibus tormentis, plus etiam quam ipsam mortem semper Deum timuit. « Fortis enim, ait Salomon, ut mors dilectio (Cant. viii, 6). » Nihil navæ magis timent, quam maris fluctus super se intumescens. Pondus autem Dei **276** leviter ferant, qui illius magnitudinis iram et furorem parvipendunt. « Si putavi aurum robur meum, et obryzo dixi, fiducia mea. Si lætatus sum super multas divitias meas, et quia plurima reperit manus mea. » His enim paucis verbis, ab omni suspitione avaritiæ apertissime defenditur, quoniam neque dilexit, neque spem suam in divitiis posuit. « Si vidi solem cum fulgeret, et lunam incendentem clare, et lætatus est in absconditis cor meum, et osculatus sum manum meam ore meo; quod est iniquitas maxima, et negatio contra Deum altissimum. » Et hæc quidem verba ab omni idololatia eum defendunt. Puto enim infideles hanc antiquitatis consuetudinem habuisse, quoniam solem et lunam deos esse credebant, eorum fulgorem et pulchritudinem admirantes, quasi pro eorum veneratione manus sibi oscularentur, quæ tantis diis sacrificium obtulissent. Lætabantur etiam in abscondite mentis, et corde gaudebant, in tanta talique deorum suorum claritate. Hoc autem maxima iniquitas est, et negatio contra Deum altissimum, quia non creaturæ sed Creatori servendum est: in ipsum credere, ipsum colere et adorare debemus. « Si gavisus sum ad ruinam ejus, qui me oderat, et exsultavi, quod invenisset eum malum; non enim dedi ad peccandum guttur meum, ut expeterem maledicens animam ejus. » (Et in his nullum odium contra aliquem habuisse probatur). « Si non dixerunt viri tabernaculi mei, quis det de carnibus ejus, ut saturemur? » Hoc enim illo dicebant, quoniam sub distincta disciplina ab omni iniquitate eos coercerat. « Foris non remansit peccatigrinus, ostium meum vitori patuit. » Hoc autem ad misericordiam spectat. « Si abscondi quasi peccatum meum, et celavi in sinu meo iniquitatem meam. » Ille enim peccatum suum abscondit et celat, qui nullam pro eo agit satisfactionem. Et quoniam primus homo peccatum suum abscondit, quasi hæreditarium in cæteros descendit, ut peccata sua confiteri voluit. « Si expavi ad multitudinem nimiam, et despectio propinquorum terruit me, et non magis tacui, neque egressus sum ostium. » Ac si dicat: Si aliquando propinqui et vicini mei insurrexerunt contra me, ne forte responsionibus lites et scandala concitarem, potius tacui, neque ostium egressus sum; non quod eorum quamvis nimiam multitudinem timuissem, neque eorum despectio, quia, quia plures erant, me despiciebant, terruit me. « Quis mihi tribuat adiutorem, ut desiderium meum Omnipotens audiat, et librum scribat ipse, qui judicat, ut in humero meo portem illum, et circumdemi illum, quasi coronam mihi? » Quam enim alium adiutorem beatus Job, nisi Christum

quærit, quem ipse quantumcumque potest in omnibus imitatur? In Christo enim patriarcharum et prophetarum omnium desiderium completum est, quoniam omnes eum expectabant; unde ipse ait: « Multi prophete et reges voluerunt videre quæ vos videtis, et non viderunt (Math. xiii, 17). » Et ipse librum quidem scripsit, librum utique Novi Testamenti, librum legis. Quem ipse judicat, qui et judex est et legislator. « Pater non judicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio (Joan. v, 25). » Hujus igitur adventum Job expectabat, hujus librum scribi desiderabat, quem priusquam scriberetur, perfectissime observabat; unde et in humero suo se portare dicit. Evangelium namque in humero portat, qui ea quæ præcipit non æstimans onerosa, fideliter credit et operatur. Hic autem liber corona vocatur, quoniam siue ejus fide nemo coronatur.

« Per singulos gradus meos pronuntiabo illum, et quasi principi offerebam eum. » Quasi enim per singulos gradus suos Evangelium legit ille, qui et facta sua, et Evangeliorum verba diligenter considerans, timens aliquid se egisse, quod ibi reprehendatur. Offert autem quasi principi, quoniam ejus secreta non quibuscunque, sed Ecclesiæ principibus annuntiat, ne forte det sanctum canibus et mittat margaritas ante porcos. « Si adversum me terra mea clamat, et cum ipsa sulci ejus deflent, si fructus ejus comedi absque pecunia et animam agricolarum ejus affixi, pro frumento oriatur mihi tribulus et pro hordeo spina. » Quid per terram et sulcos, nisi terræ habitatores et cultores intelligimus? Hi enim adversus eum clamassent, si se ab eo injuste gravari et affligi sensissent. Ille autem absque pecunia fructus ejus comedit, qui cum nihil aut parum regiminis et consolationis suis subditis faciat, eorum tamen redditus et servitium non minuit. Pro frumento vero et hordeo tribulus et spina oritur, quando illi, qui gaudium et lætitiæ expectant, moerorem et tristitiæ omnemque tribulationem incurrunt. Finita sunt verba Job.

CAPUT XXXII.

« Omiserunt tres viri isti respondere Job, eo quod justus sibi videretur. Et iratus indignatusque est Eliu filius Barachel Buzites de cognatione Ram. » Iratus est autem adversus Job, eo quod justum se esse diceret coram Deo. Eliu enim *Deus meus* interpretatur, per quem arrogantes intelligimus, qui quamvis cum arrogantia prædicent, a fidei tamen veritate non recedunt. Est autem Eliu filius Barachel, quia omnes qui recte erudunt, Ecclesiæ benedictionem suscipiunt. Barachel enim *benedictio* interpretatur. Sed quamvis recte credat et benedictionem in Ecclesiæ sacramentis suscepit, tamen quia arroganter prædicat, Buzites, et contemptibilis **277** est. Buzites enim *contemptibilis* dicitur. Quis enim arrogantium verba non contemnat? Et iste se tasse arrogans non esset, si de cognatione Ram non fuisset. Ram enim interpretatur *excelsus*, quia igitur excelsus est, humiliter loqui nescit.

« Porro adversus amicos suos indignatus est, eo quod non invenissent responsoiorem rationabilem; sed tantummodo condemnassent Job. Igitur Eliu exspectavit Job loquentem; eo quod seniores essent, qui loquebantur. Cum autem vidisset, quod tres respondere non potuissent, iratus est vehementer. » Aliquando enim arrogantes, quamvis contra Ecclesiam non sint; attamen contra eam loquuntur, quoniam in sapientia confidentes, sanctorum, qui præsunt, simplicitatem, quasi fatuitatem redarguunt; sæpe enim contra episcopos, scholasticos arroganter loqui videmus. Respondensque Eliu filius Barachel Buzites, dixit: Junior sum tempore, vos autem antiquiores: idcirco, demisso capitale veritus sum indicare vobis meam sententiam. » Prius enim hæreticos quam arrogantes Ecclesia sustinere debuit, quia propter hæreticos in plurimis arrogantia crevit. Cum enim hæretici Ecclesiam impugnant, et viri bene litterati et ingenio ferventes, qui in ea erant, suis argumentationibus eos superassent; cumque se de scientia et ingenio ab omnibus laudare sensissent, repente in arrogantiam ceciderunt; unde non tantum pro defensione veritatis, quanto pro suæ sapientiæ ostentatione aliquando loquebantur. « Sperabam enim, quod ætas prolixior loqueretur, et annorum multitudo doceret sapientiam; sed, ut video, spiritus est in hominibus, et inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam; » id est cujuscunque ætatis homines sicut: « Spiritus tamen ubi vult spirat (Joan. III, 8). » — « Non sunt longævii sapientes, nec senes intelligunt judicium; ideo dicam: Audite me, ostendam vobis etiam ego sententiam meam. Expectavi enim sermones vestros, audi vi prudentiam vestram, donec disceptarem vobis sermonibus et donec putabam vos aliquid dicere, considerabam; sed ut video, non est, qui arguere possit Job, et respondere ex vobis sermonibus ejus. » In hoc enim, quod ait, ex vobis, suam sententiam extollit, quasi qui eum redarguere, eique respondere possit, cui illi respondere nequiverunt. Sequitur: « Ne forte dicatis, invenimus sapientiam: Deus projecit eum, et non homo. » Vos, inquit, cur affligatur necitis, quoniam non ab homine sed a Deo flagellatur, cujus consilium impenetrabile est. Hæc autem transcurramus, quoniam asperitatem in plano querere nolumus, et vanam arrogantium verborum subtiliter indagare non curamus. « Nihil locutus est mihi, et ego non secundum vestros sermones respondebo illi. » Arrogantes enim, ne doceri videantur, Ecclesiæ magistris sibi negant esse locutos; quasi qui eorum doctrina nihil egeant; non autem ut hæretici, arrogantes Ecclesiæ respondent; quoniam et si humiliter non loquantur, attamen contra fidem non disputant. « Extinuerunt, et non responderunt ultra, abstuleruntque a se eloquia. » Hoc non Eliu, sed ille qui hæc scribit, dicere videtur. Sæpe enim hæretici magis arrogantium syllogismos quam sanctorum eloquia timent. « Quoniam igitur expectavi

et non sunt locuti: steterunt, et non responderunt ultra; respondebo et ego partem meam, et ostendam scientiam meam. » Quia, inquit Eliu, isti contra Job ulterius non loquuntur, respondebo nunc ego, et quæ sit mea sententia manifestabo. « Plenus sum sermonibus, et coarctat me spiritus uteri mei. » Arrogantes enim quandoque arrogantie spiritu concitati, etiamsi velint, tacere non possunt. « Et venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas dirumpit. » Ac si apertius diceret: Non minus ego arrogantie impetu extendor, quam apostoli vel prophete Spiritu sancto tendebantur. Tali enim musto apostoli pleni erant, quando eis novis linguis loquentibus, Judæi dicebant: « Hi musto pleni sunt (Act. II, 13). » Novas autem lagunculas Spiritus sanctus dirumpit, quoniam in delicioso et fragili pectore, et nondum aquis fidei inebriato vix continetur. « Loquar, et respirabo paululum, et aperiam labia mea, et respondebo. » Et in his quidem arrogantia sonat. In eo enim quod dicit, respondebo, et multa se dicturum, et sapientia se abundare, insinuat. « Non accipiam personam viri, et Deum homini non æquabo. » Quare hoc? « Nescio enim quantum subsistam, et si post modicum tollat me factor meus. » Vita, inquit, hæc brevis est, quantum hic vivam nescio, ideoque dum hic fuero, sine personarum acceptione veritati obediam.

CAPUT XXXIII.

« Audi igitur, Job, eloquia mea, et omnes sermones meos ausculta. » Semper enim longis proœmiis utuntur arrogantes ut magis attentos faciant auditores. « Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis. » Ecce, inquit, loquar, nec te diutius morabor, lingua mea loquatur tibi, non clamose, sed in faucibus; tu tantum attente et diligenter suscipe verba mea. « Simplici corde sermones mei, et sententiam puram labia mea loquuntur. » Veri enim sermones ex simplici corde procedunt, unde et mentientes duplici corde loqui dicuntur:

« Spiritus Dei fecit me, et spiraculum Omnipotentis vivificavit me. » Sic enim de primo homine dicitur: « Inspiravit Deus in faciem ejus spiraculum vitæ (Gen. I, 7). » Præmittit igitur fidem suam, ne quasi extraneus ab Ecclesia audiatur. « Si potes, responde mihi, et adversum faciem meam consiste. » Quanta arrogantia hæc clausula abundat. « Ecce et me, sicut et te fecit Deus, et de eodem luto ego quoque formatus sum, verumtamen miraculum meum non te terreat, et eloquentia mea non sit tibi gravis. » Ambo, inquit, ab uno creati, et de eadem materia formati sumus, non tamen similis sapientia et eloquentia est utrisque. Hoc enim miraculum est, quod de eodem luto vasa tam dissimilia creavit Deus. Verumtamen hoc tibi grave et invidiosum non sit, neque admiratione terrearis.

« Dixisti ergo in auribus meis, et vocem verborum

« tuorum audiui : Mundus sum ego, et absque delicto, immaculatus, et non est iniquitas in me. Quia querelas in me reperit, ideo arbitratus est me inimicum sibi. Posuit in nervo pedes meos, custodivit omnes semitas meas. Hoc est ergo, in quo non es justificatus. » Horum quædam dixit Job, quædam non dixit nec eadem ipsa secundum hujus intelligentiam dixit. Non enim absolute dixit, se et mundum esse, et sine delicto, et immaculatum, et sine iniquitate; sed dixit non peccasse, sic ut affligi debuisset. « Respondebo tibi, quia major sit Deus homine, adversum eum contendis, quod non omnia verba responderit tibi. » Tu, inquit, cum Deo non contenderes, si hoc solum considerasses, quia Deus major est homine, major utique sapientia, et potentia, et justitia, et æquitate, et cæteris omnibus. Crede igitur justum esse, quod agit, quamvis, quia minor es, nequeas intelligere; et noli ulterius contra eum contendere, quod non omnia verba responderit tibi; id est, quod te omnia intelligere non permisit. Neque enim datur homini in hac vita omnium rerum perfecta cognitio, hoc enim nobis post hanc vitam servatur; et hoc est, quod ait: « Semel loquitur Deus, et secundo id ipsum non repetit. » Ac si dicat: Expecta paululum, futurum est, ut Deus adhuc semel firmiterque loquatur, quia una locutione tam perfecte omnes suos fideles instruet, ut secundo magisterio non egeat. Hoc autem quomodo fiat exponit. « Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, et dormiunt in lectulo » (id est in requie a Deo illis præparata), tunc aperiet aures virorum, et erudiens eos, instruet disciplina. » Hoc est enim, quod Apostolus ait: « Cui autem venerit, quod perfectum est, evacuabitur, quod ex parte est: videmus nunc per speculum in ænigmate; tunc autem facie ad faciem (II. Cor. xiii, 10). » Sed quomodo eos instruet disciplina? Vis audire quomodo? Quasi per somnium in visione nocturna. Facile enim, et cito discimus, quæ nobis per somnia revelantur. Unde manifestum est quod in illa disciplina, quamvis perfecta sit, non multum laborabimus. « Ut avertat hominem ab his, quæ fecit, et liberet eum de superbia, eruens animam ejus a corruptione, et vitam illius, ut non transeat in gladium. » Ideo, inquit, sopor et somnus mortis repente cum non speratur multoties irruit super homines, ne forte, quod sæpe contingit, deteriores fierent, si in hac vita diutius permanerent. Unde in libro Sapientiæ de viro justo dicitur: « Translatus est, ne malitia mutaret cor ejus (Sap. iv, 11). » Sic igitur et hic, ut avertat, inquit, hominem ab his quæ fecit, ne ea ulterius faciat, et animam ejus de superbia et corruptione penitus eripiat. Hoc autem ideo fit, ne transeat in gladium æternæ ultionis. Sequitur: « Increpat quoque per dolorem in lectulo, et omnia ossa ejus marcescere facit. » Non solum, inquit, tibi, sed hic quoque Deus hominem increpans instruit disciplina. Increpat enim per dolorem tempo-

ralis afflictionis in lectulo corporis hujus, quoniam quid sit utile unicuique ipse cognoscit. Et omnia ossa ejus marcescere facit, quia omnem ejus nocivam fortitudinem debilitat, et ad defectionem perducit; unde et subditur: « Abominabilis ei sit in vita sua panis, et animæ illius cibus ante desiderabilis. » Ad hoc enim carnis correctio et afflictio proficit, quoniam ab omnibus carnis desideriis et voluptatibus hominem separat, ut per panem et cibum ante desiderabilem, omnia carnis oblectamenta intelligamus. « Tabescet caro ejus, et ossa, quæ tacta fuerant, nudabuntur; appropinquavit corruptioni anima ejus, et vita illius mortiferis. » Ad hoc quoque proficit homini disciplinæ correctio, quod caro ejus, id est carnalis affectus, et concupiscentia ex ea tabescit, et deficit, et ossa, quæ carnis affectionibus tacta fuerant, nudantur; quoniam virtutes animæ, quæ corporeis motibus superate latebant, robor et fortitudinem suscipiunt. Carnis enim defectio, animæ fortitudo est. Et hoc quidem superba carnis pinguedo et abundantia facit, quod anima ejus corruptioni et mortiferis appropinquavit. Vitia enim, quia mortis damnationem ferunt, mortifera dicuntur. « Si fuerit pro eo angelus loquens unus de millibus, ut annuntiet homini: æquitatem miserabitur ejus, et dicit: Libera eum, ut non descendat in corruptionem; inveni, in quo ei propitius. » Difficile, inquit, modo veniam consequitur homo, donec veniat angelus ille magni consilii, qui pro eo loquens eum liberabit. Angelus enim iste Christus est, de quo dicitur: « Et statim veniet ad templum sanctum suum dominator, quem vos queritis, et angelus testamenti, quem vos vultis (Maluc. iii, 1). » Ipse autem pro nobis ad Patrem intercedens unum de similibus loquitur, quia corpus suum, quod unum quidem est de similibus corporibus nostris, ei ostendit. Quid est enim loquens, nisi ostendens? Sic enim Filius loquitur Patri. Ipsa enim carnis presentatio, in eo quod videtur, ad Deum loquitur et interpellat. Iste igitur nuntiat hominis æquitatem, quia æquum non est, ut pereat homo, pro quo Dei Filius factus est homo. Iste ejus miseretur, et miserando dicit: « Libera eum, ut non descendat in corruptionem. » Id est, nunc eum libera a peccatis, ut postea eum liberet a tormentis. « Inveni, in quo ei propitius; » inveni, inquit, mortem, reperi cruceam, auscepi tormenta; hæc est hominis propitiatio. Sic enim sine verbo loquitur Verbum, et sine voce clamat, et ineffabiliter interpellat. Sequitur: « Consumpta est caro suppliciiis, revertatur ad dies adolescentiæ suæ; » id est ad eam dignitatem, in qua creatus est; quia propter hoc caro suppliciiis consumpta est, suppliciiis quidem, non corruptione. Hoc autem et de carne nostra intelligi potest. « Deprecabitur Deum, et placabilis ei erit, et videbit faciem ejus in jubilo, et reddet homini justitiam suam. » Postquam, inquit, ille angelus magni consilii venerit, jam confidenter homo deprecabitur Deum, et Deus illius intercessione hæc

mini placabilis erit. Et videbit faciem ejus in jubilo, quia de hac vita transiens, mox ante Dei faciem in gaudio et lætitia præsentabitur. Et reddet homini justitiam suam, non quod sua sit, sed quia sua esset, si non peccasset. « Respiciet homo, et dicet: « Peccavi, et vere deliqui, et ut eram dignus, non « recepi. » Tunc, inquit, prius homo respiciet, tunc prius videre incipiet, et mentis oculos tunc prius aperiet, et tunc quidem non superbe defendet, sed humiliter sua peccata confitebitur. Et hoc agens fiet ei, quod sequitur. « Liberabit animam suam ne « pergeret in interitum, sed vivens lucem videret. » Tali enim confessione liberatus a morte, ad vitam transfertur, ut lux perpetua luceat ei. « Ecce hæc « omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos, « ut revocet animas eorum a corruptione; et illu- « minet in luce viventium. » Tribus enim vicibus liberat Deus hominem, et separat a peccatis, suæque gratiæ reconciliat; semel per baptismum; secundo per poenitentiam; tertio per mortem. Sequitur: « Attende, Job, et audi me, et tace, dum ego loquor, « si autem habes quod loquaris, responde mihi, « loquere: volo enim te apparere justum; quod si « non habes, audi me, tace, et docebo te sapien- « tiam. » Mirum valde est quod per hominem tam arrogantem tam profunda mysteria Spiritus sanctus revelare dignetur.

CAPUT XXXIV.

« Pronuntiãs itaque Eliu etiam hæc locutus est: « Audite, sapientes, verba mea, et eruditi, auscultate « me. Auris enim verba probat, et guttur escas gu- « stu dijudicat. » Vos, inquit, qui sapientes estis; benevolos enim eos reddit, ut ejus sermonibus fa- veant. Attendite et considerate verba mea. Ut enim sola auris audit et guttur per gustum escæ saporem sentit, ita soli sapientes, quæ sapienter dicuntur, diligentius et melius intelligunt. « Judicium eliga- « mus nobis, et inter nos videamus quid sit me- « lius. » Nota, quod prius sapientes eos vocat, de- inde ad discernendum judicium eos invitat. « Quia « dixit Job. Justus sum, et Deus subvertit judicium « meum. In judicando enim me, mendacium est, « et violenta sagitta mea est, absque ullo peccato. » Hoc Job non dixisse, quicumque superiora diligenter legit, intelligit. « Quis est vir, ut est Job, qui bibit « subsannationem quasi aquam: » Deus de beato Job eum laudando; Eliu vero vituperando dicit, « quod non sit similis ei in terra. » Subsannationem autem quasi aquam bibit, non sine aliquo pietatis obstaculo; Deum irridet et reprehendit. « Qui gra- « ditur cum operantibus iniquitatem, et ambulat « cum viris impiis? » Cum talibus enim graditur, qui similia operatur. Unde Psalmista: « Si videbas furem currebas cum eo (Psal. xlii, 18). » — « Dixit « enim: Non placebit vir Deo etiamsi ecurrerit « eum eo. » Et hoc quidem in verbis Job nusquam invenitur; unde non solum arroganter, sed men- tiendo multa Eliu dicere probatur. « Ideo, viri « cordati, audite me: » Vos, inquit, qui cor habe

« tis, qui veritatem intelligitis, audite me. Absit a Deo impletas, et ab Omnipotente iniquitas. Opus enim hominis reddet ei, et juxta vias singulorum restituet eis. Hoc est enim, quod Psalmista ait: Quia « Deus est justus iudex (Psal. vii, 12), reddens unicuique secundum opera sua (Matth. xvi, 22). » — « Vere enim Deus non condemabit frustra, nec « Omnipotens subvertet judicium. Quem constituit « alium super terram? aut quem posuit super or- « bem, quem fabricatus est? » Ipse, inquit, mun- dum fecit, ipse et non alius eum regit et judicat, nullo in fabricando, nullo in regendo socio, vel ad- jutore indiget, quia tam justus in omnibus est ut nihil injuste facere possit. « Si direxerit ad eum cor « suum, spiritum illius, et statum ad se trahet. » B Si, inquit, cor suum ad Deum homo direxerit, et mundo, et recto corde servire cœperit, confestim spiritum et statum illius ad se trahet, quoniam sancti Spiritus gratia replebitur. Spiritus autem et sta- tus idem significat, quavis per statum vita intelligi possit. In hoc autem magna Dei benevolentia com- mendatur, quod tam cito ad misericordiam flectitur. « Deficiet omnis caro simul, et homo in civerem « revertetur. » Ac si dicat: Illi, qui cor suum ad Dominum dirigunt, spiritus et vita illius vivificati, mori non possunt; cæteri vero omnes peribunt; quia pulvis sunt, et in pulverem revertentur: « Si ergo « habes intellectum, audi quod dicitur, et ausculta « vocem eloquii mei. » Semper 280 Eliu in arro- gantiam crescit, unde virum justum et sapientissi- mum, an habeat intellectum sciscitatur; in quo, sicut in cæteris omnibus magna beati viri patientia demonstratur. « Nunquid qui non amat judicium « sanari potest? Et quomodo tu eum, qui justus « est, intactum condemnas? Qui dicit regi, apostata, « qui vocat duces impios. » Hoc enim contra Job dici non debuit, qui toties superius se judicari postulavit. Amat judicium, qui justam causam se ha- bere sentit; quoniam ibi defenditur et sanatur, et ab injuria liberatur. Deum autem, qui justus est, intactum condemnat, qui priusquam intelligat, ejus judicium reprehendit. Tunc enim Deus tangitur, quando ad interrogata respondet. Et ipse quidem tam justus est ut nec regibus, nec ducibus blan- diatur; sed secundum eorum merita illos et apo- statas, et impios vocat. Vocare autem quid est, nisi ostendere et damnare? Dum enim eos damnat, quales fuerit, ostendit. « Qui non accepit personas « principum, nec cognovit tyrannum, cum disce- « ptaret contra pauperem: opus enim manuum « ejus sunt universi. » Non est personarum acce- ptor Deus, sed in omni gente, qui timet eum et operatur justitiam acceptus est illi. Omnes enim æqualiter judicat, qui omnes creavit. Et audiens afflictorum gemitus, affligentes perdit et damnat; unde et subditur:

« Subito morientur, et in media nocte turba- « buntur populi, et pertransibunt, et auferent vio- « lentum absque manu. » Subito enim morientur,

quia una sententia damnationis peribunt. Hoc autem in media nocte, quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet; in nocte quidem, quando veniet, obscurum est et ab omnibus ignoratur. Et pertransibunt, jam non amplius redituri. Et tunc quidem Dei jussiones atque judicia auferent populum impium et violentum absque manu; non enim alicujus manus auxilio Dei indigeat jussiones. « Oculi enim ejus super vias hominum, et omnes gressus eorum considerat. Non sunt tenebræ, et non est umbra mortis, ut abscondantur ibi, qui operantur iniquitatem; neque enim ultra in hominis est potestate, ut veniat ad Deum in judicium. » Auferuntur, inquit, impii, quoniam quales fuerint, Dei oculos non latet; ipse enim omnium vias et opera considerans, reddet unicuique secundum opera sua. Non enim sunt ante Dei oculos tenebræ ignorantiae, neque umbra mortis, id est caligo oblivionis, in quibus abscondantur qui operantur iniquitatem. Prius igitur quam auferantur, poenitentiam agant et convertantur, quia postquam hinc sublati fuerint, jam non est in eorum potestate, ut iterum veniant ad judicium; semel enim judicat Deus, cujus judicium non retractatur (370). « Conteret multos innumerabiles, et stare faciet alios pro eis. Novit enim opera eorum, et idcirco inducet noctem, et conterentur. » Multos enim, imo innumerabiles quotidie Dominus occidit et conterit, et iniqua eorum opera considerans æternæ damnationis noctem inducet super eos. Tamen, quia electorum numerus nondum completus est, stare facit alios pro eis. « Quasi impios percussit eos in loco videntium, qui quasi de industria recesserunt ab eo, et omnes vias ejus intelligere noluerunt, ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni, et audiret vocem pauperum. » Locus videntium Ecclesia est; quoniam non cæci, sed videntes et intelligentes in ea habitant, et hi quidem, quoniam per viam incedere debeant, vident; non ex ignorantia, sed sponte et de industria peccant. Quod enim non intelligunt, non impotentia facit, sed voluntas; intelligent enim si vellent. Isti autem contra Dei præceptum egenum et pauperem affligentes, eorum clamorem ad Deum venire faciunt. Quia igitur sine pietate alios affligunt, non immerito quasi impii percutiuntur. Sequitur: « Ipso enim concedente pacem, quis est qui condemnet? Ex quo absconderit vultum suum, quis est qui contempletur eum et super gentem et super omnes homines? Qui regnare hypocritam facit propter peccata populi. » Ipse, inquit, percussit impios, ipse dat pacem afflictis, et non qualemcumque, sed perpetuam pacem, quam qui recipit, nullius judicium vel condemnationem timet. Sed quibus aliis vultum suum Deus abscondit, nisi illis, quibus irascitur? Quibus postquam dicitur: « Tollantur impii ne videant gloriam Dei (Isa. xxvi, 16). » Et in infernum præcipites dejiciantur;

(370) Recolendus est etiam Ecclesiastes, qui cap. 12 multis adhortatur hominem, ut sibi consulat

A impossibile erit ut eum ulterius videant. Hoc autem facit Deus et super omnes gentes, et super omnes homines, videlicet et justos liberat et impios damnat. Facit autem regnare hominem hypocritam, propter peccata populi, quod quidem de Antichristo specialiter et de cæteris generaliter intelligi potest. Plurimumque enim propter populi peccata malis subditis mali præpositi præficiuntur. « Quia ergo locutus sum ad Deum, te quoque non prohibebo. Si erravi, tu doce me; si iniquitatem locutus sum, ultra non addam. Nunquid a te Deus expeit eam, quia displicuit tibi. » Hæc autem et arroganter, et irridendo dicit, et ibi se reprehendi postulat, ubi certissime scit se reprehendi non posse. In his enim quæ modo dixit, neque erravit, neque iniquitatem locutus est, quam etiam si locutus fuisset, asserit, quod a se non ab alio requireretur, et ipse pro ea redditurus esset rationem. « Unusquisque enim, ait Apostolus, pro se rationem reddet (Rom. xiv, 12). » Hoc autem est, quod ait: « Nunquid a te Deus expectat eam, quia displicuit tibi? » Subauditur disputatio mea, quasi tu pro ea sis rationem redditurus. Arrogantes enim, cum verba sua laudari non audiunt, displicuisse putant. « Tu enim cœpisti loqui, et non ego; quod si melius nosti, loquere. Viri intelligentes loquantur mihi, et vir sapiens audiat me. Job autem stulto locutus est, et verba illius non sonant disciplinam. » Ac si dicat: Quod te reprehendi, tibi et non mihi imputare debes; tu enim cœpisti loqui, et non ego; quod ego reprehendi, a te audi, non ego sinxi. Verumtamen si quid nosti melius, vel his quæ ego dixi, vel his quæ tu prius dixisti loquere. Loquere quidem dicit, nec tamen ut loquatur expectat. Et quasi intelligentiam Job non haberet, a suo colloquio eum removet, dicens: Viri intelligentes loquantur mihi, et sapiens audiat me, non autem iste qui sapientia et intelligentia caret. Stulta autem beatum Job, et sine disciplina locutum dicit, quia justitiam suam eum defendere audivit. Unde et ad Deum conversus ait: « Pater mi, probetur Job usque in finem: ne desinas ab homine iniquitatis, quia addit super peccata sua blasphemiam. » Qualis, inquit, ante flagella fuerit, ostenditur, qui propter peccata sua flagellatus, inter ipsa flagella peccare non cessat. Probetur igitur usque in finem, ut vel sic aliquando respiscat. « Inter nos interim constringatur, et tunc ad judicium provocet sermonibus suis Deum. » Prius, inquit modo constringatur et vincatur rationibus nostris, ut in his intelligat se Dei rationibus nullo modo resistere posse.

CAPUT XXXV.

« Igitur Eliu hoc rursum locutus est. Nunquid æqua tibi videtur hæc tua cogitatio, ut diceres: « Justior Deo sum? Dixisti enim: Non tibi placet quod justum est, vel qui tibi proderit, si ego peccavero? » Hoc enim Job non dixit, neque quod Deo antequam tenebrescat sol, et tenebræ mortis superveniant.

justior esset, neque quod Deo rectum non placeat; sed quid dixit? *Æquitatem proponat contra me, et perveniat ad victoriam iudicium meum.* Itemque: *« Scio, si iudicatus fuero, quod justus inveniar. »* Hæc igitur Eliu non bene intellexisse manifestum est. Nam et si Job. justus probaretur, inde tamen Deus injustus non esset; non enim propter illius peccata ipsum affligebat; sed quia inde eum majorem, et clariorem, et meritis excellentiorem facere volebat. Uterque igitur justus est, et qui affligit, et qui affligitur. *« Itaque respondebo ego sermonibus tuis, et amicus tuus tecum. »* Non enim tibi soli respondere vult, quia se intelligentibus et sapientibus locuturum dixerat: *« Suspicio cælum, et intueri; et contemplare æthera, quod altior te sit. Si peccaveris, quid ei nocebis: et si multiplicatae fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum? Porro si juste egeris, quid donabis ei? Aut quid de manu tua accipiet? »* Non sicut promiserat, ejus sermonibus respondet; quia in sermonibus beati Job non invenitur: *« Quid tibi proderit, si ego peccavero; »* hinc enim argumentatio hæc trahitur. Hæc autem non contra Job, sed contra aliquem desperatum, et ad peccandum promptissimum eloqui debuerat. Suspice, inquit, cælum et æthera, vides quod altior te sit, nullis viribus illuc attingere potes, ibi quidem Deus est. Sive igitur peccaveris, sive bene egeris, securus est Deus, neque donis, neque minis movetur. *« Homini, qui similis tui est, nocebit impietas tua: et Filius hominis adjuvabit justitia tua. »* Deo, inquit, in nullo neque prodesse, neque obesse vales; homini autem, si impius, vel justus fueris, multis modis obesse vel prodesse poteris. *« Propter multitudinem calumniatorum clamabunt, et ejulabunt propter vim brachii tyrannorum. »* Hominis, inquit, impietas, hominibus nocere potest, illi tamen qui affliguntur clamant et ejulant ad Dominum, ut eos de calumniatorum et tyrannorum violentia ulciscatur; non semper tamen clamantes exaudiuntur, quia non fideliter, sed dubitando clamant. Unde et subditur: *« Et non dixit: Ubi est Deus qui fecit me, qui dedit carmina in nocte? Qui docet nos super jumenta terræ, et super volucres cæli exaudivit nos. Ibi clamabunt, et non exaudiet propter superbiam malorum. »* Singulare pro plurali posuit, et in uno ostendit quantum omnibus dubitatio noceat. Ille, inquit, qui affligitur, fideliter dicat: *« Ubi est Deus, qui fecit me? Et non tantum ore, sed et corde clamet, firmiterque credat quoniam non derelinquet hominem, qui eum fecit. Qui dedit carmina in nocte, id est, qui gaudium, et lætitiā in magnis tribulationibus fidelibus suis sæpissime largitus est. Hic enim fortasse antiqui patres in orationibus suis Dei magnalia narrare didicerunt. Docet autem nos Dominus super jumenta terræ, et super volucres cæli, quoniam qui Dei sapientiam habent, omnibus mundi amatoribus, cunctisque philosophis sapientiores sunt. Ibi clamabunt, ubi? In tribulationibus, quas ab impiis patiuntur. Quare? Propter su-*

perbiam malorum, qui eos affligunt. Et non exaudiet. Quod Deus non exaudit, aut ideo fit, quia non bene petitur, aut quia melius, non exaudiendo, quam exaudiendo fidelibus suis facere disposuit. Unde et Apostolo oranti dicitur: *« Sufficit tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate perficitur (II Cor. xii, 9). »* Non igitur exauditur, ut ejus virtus perficiatur. *« Non ergo frustra audiet Deus, et Omnipotens singulorum causas intuebitur. Etiam cum dixeris, non considerat, judicare coram eo, et exspecta eum, »* nunc enim non infert furorem suum, et absque scientia verba multiplicat. Frustra enim audiret Deus, si stultas, et iniquas, et fatuas petitiones exaudiret; sed quia singulorum causas intuetur, ea tantum audit, quæ audienda sunt; scit enim quid unicuique causæ conveniat. Etiam cum dixeris, non considerat Deus afflictiones meas, jam tunc judicaris coram eo, et te liberare, tumque adversarium jam damnare disponit; ideoque exspecta eum, donec ad iudicium veniat. Nunc enim non infert furorem suum, nec ulciscitur scelus valde. Quicumque ergo perfecte vindicari desiderat, futurum iudicium exspectet. Unde constat quoniam Job frustra aperuit os suum, quoniam quæcumque dixit, vana et inutilia sunt. Aut enim futurum exspectare debuit iudicium, aut sic orare ut exaudiri mereretur.

CAPUT XXXVI.

« Addens quoque Eliu, hæc locutus es: Sustine paululum, et indicabo tibi; adhuc enim habeo, et quod pro Deo loquar. » Multa enim Eliu jam locutus fuerat; sed superbiæ spiritu tumidus, loquendo satiari non potest; neque vero superari timet, quia Dei partem defendit; unde et subditur: *« Repetam scientiam meam a principio, et operatorem meum probabo justum. Vere enim absque mendacio sermones mei, et perfecta scientia probabitur tibi. »* Ac si dicat: *« Ne forte me putes esse mentitum, scientiam meam repetam a principio; tu vero, si quid habes, responde, quia ego operatorem meum probabo justum, et sicut a principio dixi, simplices et sine mendacio sunt sermones mei, et scientia mea probabitur tibi esse perfecta. Non solum enim arroganter loquitur; verum etiam quæ ei obijci poterant, anticipando removet, neque enim se de mendacio defendere posset. »* Deus potentes non abjicit, cum et ipse sit potens, sed non salvat impios, et iudicium pauperibus tribuit. *« Com, inquit, Deus potens sit, non propter potentiam, sed propter impietatem potentes, abjicit; salvat enim potentes, sed non salvat impios. Et iudicium pauperibus tribuit, ut illi juste eos damnent, a quibus injuste iudicati sunt. »* Non auferet a justo oculos ejus, et reges in solio collocat in perpetuum, et illi eriguntur. Et si fuerint in catenis, et vinciantur superbia paupertatis. *« Judicabit eis opera eorum, et scelera eorum, quia violenti fuerint. »* Impios, inquis, non salvabit Deus; e contra a justo

non auferet oculos misericordie sue, nunquam ejus A
obliviscitur, quem semper respicit. Reges autem in
solio collocat in perpetuum, quia Ecclesie principibus,
opiscopis videlicet et sacerdotibus æternas sedes præparavit.
Et illic eriguntur; qui enim hic humiliantur, ibi eriguntur
et exaltantur. Et his quidem regibus, quando carcere,
et paupertate, aliisque miseriis in hoc sæculo affliguntur,
occulta inspiratione Deus indicat; et ad memoriam
reducit opera et scelera, quæ aliquando fecerunt, ut dum
eorum recordantur, patientius tormenta sustineant, quibus
sua peccata solvi non dubitant. Hoc est enim, quod
superius dixerat: « Respiciet homo, et dicet: Peccavi,
et vere deliqui, et ut eram dignus, non recepi.

« Revelabit quoque aurem eorum, ut corripiat, et
loquetur, ut convertantur ab iniquitate; si audierint,
et observaverint, complebunt dies suos in bono,
et annos suos in gloria; si autem non audierint,
transibunt per gladium, et consumerentur in stultitia.»
Deus, inquit, occulta inspiratione fidelibus suis
peccata eorum indicat, et ad memoriam reducit.
Aurem quoque mentis eorum revelat et aperit.
Quare hoc? « Ut eos corripiat; » eisque intus,
et invisibiliter loquitur, admonens eos ut ab iniquitate
convertantur. Quod si fecerint, complebunt dies suos
in bono, id est hanc præsentem vitam in sancta
conversatione. « Et annos suos in gloria; » quoniam
post hæc in æterna gloria cum Domino erunt. « Si
autem non audierint, transibunt per gladium » æternæ
ultionis. Et consumerentur in stultitia; quia de
stultitia sua nihil, nisi mortem et consumptionem
invenient.

« Simulatores, et callidi provocant iram Dei, et
neque clamabunt, cum vincti fuerint. Morietur in
tempestate anima eorum, et vita eorum inter feminatos.»
Merito enim in se iram Dei provocant, qui simulatione
et caliditate omnia faciunt; sive ut alios decipiant,
sive ut honorem et vanam gloriam sibi acquirant.
Et hi quidem non clamabunt, cum vincti fuerint,
cum nec in ipsa morte penitentiam agent. Vinctus enim
est, qui in sua potestate non est. Ideoque anima eorum
moriatur in tempestate, id est in tribulatione et
angustia, omnium tormentorum grandine super se
irruente. Et vita eorum inter feminatos erit, id est
inter otiosos, et molles, et luxuriæ et voluptatibus
deditos.

« Eripiet pauperem de angustia sua, et revelabit
in tribulatione aurem ejus.» Pauper enim est, qui
in hujusmodi divitiis spem non habet. Unde David cum
dives esset, egenum tamen et pauperem se vocat.
Hujus autem aurem in tribulatione Dominus revelat
et aperit, quoniam tribulationis bonum enim
intelligere facit; ut jam non doleat de tribulatione,
qui per multas tribulationes scit se intrare in regna
cælorum.

« Igitur salvabit te de ore angusto latissime, et non
habente fundamentum subter se: requies autem mensæ
tuæ erit plena pinguedine. Causa tua, quasi

impii judicata est, causam judiciumque recipies.»

283 De hoc enim Psalmista dicit: « Non me demergat
tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum,
neque urgeat super me puteus os suum (Psalm. lxxviii,
16). » Est igitur hæc inferni descriptio, cujus os et
angustum, et latissimum est: angustum quidem,
quia quos recipit strictissime tenet, neque inde exire
permittit: latissimum autem, quia multos, et cum
magna frequentia glutit. Infernus autem non
habet fundamentum, quia ejus vorago vastissima
impleri non potest. Requies autem mensæ tuæ impletur
pinguedine, quando post hujus vitæ labores, et
requies, et mensa, et æterni cibi refectio sanctis a
Domino præparatur. Unde in Evangelio dicitur:

« Quia præcinget se, et faciet illos discumbere, et
transiens ministrabit illis (Luc. xviii, 38). » Quod
autem ait: « Causa tua quasi impii judicata est; »
ideo dicit, quia quasi impius severissime affligebatur.
Sed causam, judiciumque suscipiet, quoniam pro
tali causa, atque judicio, ipse quoque causidicus,
et iudex constituetur, sive quia magnis honoribus
et muneribus pro hoc remunerabitur. « Non te ergo
superet ira, ut aliquem opprimas, nec multitudo
locorum inclinet te. » Non ira superatus aliquando
beatus Job aliquem oppressit; quamvis rectitudinis
disciplinæ suos subjectos castigaverit; unde superius
ait: « Si non dixerunt viri tabernaculi, quis det de
carnibus ejus, ut satureremur? » Nec multitudo
locorum inclinet te ad iniquitatem.

Sæpe enim divites et potentes, quia multa loca
possident, a justitiæ sublimitate oculos avertunt,
et iniquiores fiunt. « Depone magnitudinem tuam
absque tribulatione, et omnes robustos fortitudine,
ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis.»
Suam enim magnitudinem deponunt, quicunque se
ex toto corde Deo humiliant, neque in suæ justitiæ
magnitudine confidunt. Hoc autem alii sponte, et
absque tribulatione faciunt, alii vero nisi multis
tribulationibus afflicti facere nolunt. Depone etiam
robustos fortitudine, id est cunctis impiis et superbis,
qui tecum conversantur, male agendi licentiam et
fortitudinem adime. « Ne protrahas noctem. »
Noctem protrahere, est exaltare iniquos, et vitiorum
tenebris obvolutos; tales enim non retrahendi, sed
retrahendi sunt. Quare? Ut ascendant populi pro
eis. Tunc enim honorum populi, et multitudines
crescunt, quando iniqui et superbi vires amittunt.
Sequitur:

« Cave ne declines ad iniquitatem: hanc enim
coepisti sequi, post miseriam. » Iniquitatem enim
Eliu esse putabat, quod beatus Job plus quam meruisset,
se affligi dicebat. Hæc autem verba quanta
arrogantia plena sint, quis non videt? « Ecce Deus
excelsus in fortitudine sua, et nullus est similis in
legislatoribus. Quis poterit scrutari vias ejus? Aut
quis poterit ei dicere, operatus es iniquitatem.
Memento, quod ignoras opus ejus, de quo cecinerunt
viri. » Hæc manifesta de Christo prophetia est.
Quod autem Eliu prophetiæ spiritu loquatur,

mirum valde est. « Spiritus tamen ubi vult, spirat » (Joan. iii, 8). » Caiphas quoque prophetavit. Insuper et asina locuta est. Denique et Sibylla (371) Dei vatem se esse dixit : « Ecce, inquit, veniet Deus excelsus in fortitudine divinitatis suæ ; qui humilis valde apparebit in infirmitate humanitatis suæ. » Et nullus ei similis in legislatoribus. Quis enim « similis Deo inter filios Dei ? » Legis namque latrores, non solum Moyses, sed et cæteri prophetæ fuerunt. Sed et quis dicere poterit, operatus es iniquitatem ? Cujus operationes, et vias nemo scrutari potest. Hoc enim et ipse dicebat : « Quis ex vobis arguet me de peccato ? » (Joan. iii, 46.) De hoc autem cecinerunt viri, quia SS. prophetæ ejus adventum et incarnationem, ejus mortem et resurrectionem, et cætera omnia de eo prædixerunt. Hujus autem opus ignorare, est a justitia et æquitate recedere. « Omnes homines vident eum, et unusquisque procul intuetur eum. » Omnes enim homines vident eum, secundum quod scriptum est : « Videbit omnis caro salutare Dei (Isa. li, 40). » Et unusquisque procul intuetur eum, quoniam et si hominem videant, Deum tamen non videre, sed quodammodo quasi de longe intelligere possunt. « Ecce Deus magnus vinceas scientiam nostram, numerus annorum ejus inestimabilis. » Vincit enim Deus scientiam nostram, quia, sicut est, scire non possumus ; sive quia ejus scientiæ nulla scientia comparatur. Et quamvis inter homines juvenis appareat, numerus tamen annorum ejus est inestimabilis. Unde ipse quoque ait : « Amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum (Joan. viii, 58). »

« Qui aufert stillas pluvie, et effudit imbres adinstar gurgitum, qui de nubibus pluunt, quæ prætextunt cuncta desuper. » Quid enim per stillas pluvie, nisi prædicatores Veteris Testamenti, qui Ecclesiæ doctoribus comparati, quædam pluvie guttæ esse videntur ? Hos autem Christus suo adventu abstulit et cessare fecit, et per se suosque discipulos adinstar gurgitum, qui de nubibus pluunt, sacri eloquii fluentia effudit. Hæc vero nubes cuncta desuper prætexunt, quia sanctarum Scripturarum volumina, ex quibus hæc pluvie manant, fidelium corda irrigant et obumbrant. « Si voluerit extendere nubes, quasi tectorium suum ; et fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet. » Si, inquit, nubes, id est evangelicam doctrinam, vel sanctos apostolos extendere voluerit, dicens : « Ite in universum mundum, prædicate Evangelium omni creaturæ (Marc. xvi, 15). » Sicut enim in principio tentorium suum, id est cælum extendit, et si desuper lumine suo, id est miraculorum illustratione fulgurare voluerit, cardines quoque maris operiet : id est, omnes mundi terminos ad fidem convertet. Sicut enim cæli tentorium, ita et apostolorum doctrina, omnes mundi terminos in se continet et concludit. « Per hæc enim judicat populos, et

« dat escas multis mortalibus. » Quid est per hæc ? Id est per apostolos et doctrinam evangelicam ; per hæc enim, quasi per legem et judices, judicantur omnes populi ; per hæc etiam, quasi per cibum cibique mysterium, nutrit Deus multos mortales. « Immanibus abscondit lucem, et præcipit ei, ut iterum veniat. » Hoc est, quod alibi dicitur : « Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam (Jac. iv, 6). » Quod enim nunc immanes, et superbi lucem, et veritatem non vident, si se humiliaverint, protinus ad eos lux mundi Deus, et veritas revertetur. « Annuntiat de ea amico suo quod possessio ejus sit, et ad eam possit ascendere. » — « Vos amici mei estis, dicit Dominus, si feceritis quæ ego præcipio vobis (Joan. xv, 14). » His autem annuntiavit Christus, id est, intelligere fecit quod hæc lux eorum possessio sit, secundum illud : « Dominus pars hæreditatis meæ (Psal. xv, 5). » Si enim sanctorum hæreditas Christus est, ergo et possessio. Sed quis unquam ad hanc possessionem se ascendere posse speraret, nisi diceretur. « Et ad eam possit ascendere. » Hanc enim spem ipse Deus confirmans, ait : « Pater, volo ut ubi ego sum, et ipsi sint mecum (Joan. xvii, 24). »

CAPUT XXXVII

« Super hoc expavit cor meum, et emotum est de loco suo. » Super hoc, inquit, quod Deus excelsus in fortitudine sua carnem sumere, et non tantum homo, sed hominum possessio dignatus est fieri, expavit cor meum, et præ nimia admiratione emotum est de loco suo. Cor enim de loco suo quodammodo movetur, quando in mentis excessu homo elevatur. Inde Habacuc propheta : « Domine, inquit, audiivi auditum tuum, et timui, consideravi operatus, et expavi (Habac. iii, 2). » Sequitur : « Audiet auditionem in terrore, vocis ejus, et sonum de ore illius procedentem. » Audiet, inquit, homo auditionem vocis ejus, et sonum procedentem de ore illius. Sed quomodo audiet ? « In terrore. » Hæc igitur vox, quæ in terrore audietur, illa est qua Dominus peccatoribus dicit : « Ite, maledicti, in ignem æternum (Matth. xxv, 41). »

« Subter omnes cælos ipse considerat, et lumen illius super terminos terræ. » — « In altis enim habitat, dicit Psalmista, et humilia respicit in cælo et in terra (Psal. cxii, 6). » Quia igitur ubique est, et omnia videt, nemo se ab ejus judicio abscondere poterit. « Post eum rugiet sonitus, tonabit voce fortitudinis suæ, et non investigabitur, cum audita fuerit vox ejus. » Postquam, inquit, damnationis sententiam Dominus dederit, et fortitudinis voce intonerit, sonitus eorum, qui post eum erunt, id est damnatorum omnium, quos in pœnis relinquet, præ dolore et tristitia rugiet. Dei tamen sententiam nemini tunc investigare licebit, quia non respondendi locus erit ; sed mox audita sententia trahentur ad tormenta. « Tonabit Deus in voce sua mirabiliter,

« qui facit magna et inscrutabilia. » Quomodo enim non mirabiliter et terribiliter tunc voce sua, quasi iratus tonabit super impios, qui olim benevolus et pacatus terruit pios? Scriptum est enim, dixisse filios Israel: « Non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur (Exod. ix, 19). » Magna autem et inscrutabilia sunt judicia Dei, secundum quod Apostolus ait: « O altitudo divitiarum sapientiæ, et scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! » (Rom. xi, 33.)

« Qui præcipit nivì, ut descendat super terram, et hiemis pluvii, et imbrì fortitudinis suæ. » Prius, inquit, quam judicare Dominus veniat, super omnem terram prædicatores mittet: per nivem enim sanctos prædicatores intelligimus, vita, et moribus, et sancta conversatione candidatos. Talem nivem fieri optabat, qui dicebat: « Lavabis me, et super nivem dealbabor (Psal. l, 9). » Per hiemis autem pluvias et imbres fortitudinis, doctrina evangelica figuratur. Hæc enim hiemis pluvia fit, quando libidinis æstum, et furoris, et odii ignem extinguit, quoniam hiemales pluvie frigidiores sunt. Fit autem doctrina evangelica imber quoque fortitudinis, quando peccatoribus futuri judicii tormenta minatur. « Qui in manu hominum signat, ut noverint singuli opera sua. » Quinque enim sunt corporis sensus, quibus bona et mala operamur, qui etiam in quinque talentis in Evangelio figurantur. Totidem autem, et sunt digiti manus, quos cum videmus, sensuum nostrorum recordari debemus; ut vel sic quid egerimus intelligamus, et si quid in aliquo deliquimus, penitentiam agamus. « Ingredietur bestia latibulum suum, et in antro suo morabitur. » Hæc bestia diabolus est cujus antrum et latibulum sunt omnes iniqui, quoniam in eis latet, et inhabitat. « Ab interioribus egreditur tempestas, et ab Arcturo frigus. » Sicut enim per Arcturum, aquilonem, ita per interiora austrum intelligimus. Unde et supra dicitur: « Qui facit Arcturum, et Orionem, et Hyades, et interiora austri. » Quia igitur Judæi austro, Romani autem aquiloni propinquiore sunt, per illos quidem auster, per istos vero aquilo ponitur. Ab austro ergo tempestas egreditur, quia prima persecutio contra Ecclesiam in Judæa surrexit. Ab aquilone vero egreditur frigus, quia Romanorum vel gladiis, vel jussionibus SS. martyres ubique interfecti sunt. Et vide quam eleganter mortem per frigus significavit. Hoc autem sine voluntate Dei fieri ex eo ostenditur, quod subditur: « Flante Deo concrevit gelu, et rursum latissime funduntur aquæ. » Gely enim tunc crescebat, quando sanctis martyribus ubique merientibus, mors in Ecclesia temporaliter regnabat. Unde Apostolus ait: « Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis (II Cor. iv, 12). » Rursum autem latissime fundebantur aquæ, quoniam pace cœlitus data, sancti prædicatores multiplicati, et confortati doctrinæ pluviam ubique gentium fundere cœperunt.

« Frumentum desiderat nubes, et nubes spargunt lumen suum, quæ lustrant per circuitum, quocun-

quo voluntas gubernantis deduxerit, ad omne quod præceperit illis super faciem omnis terræ, sive in una tribu, sive in terra sua, sive in quocunque loco misericordiæ suæ eas jusserit inveniri. » Hoc est enim, quod discipulis suis Dominus ait: « Levate capita vestra, et videte regiones, quæ albæ sunt jam ad messem (Joan. iv, 35). » Jam Christi frumentum, jam messem Dei, nubes Evangelii, Ecclesiæque doctores et videre et audire desiderat. Et nubes spargunt lumen suum, quia non solum doctrina, sed et miraculis refurgent. Quæ lustrant per circuitum, quia in omnem terram exivit sonus eorum. Verumtamen non alibi vadunt, nisi quo sui gubernatoris voluntas eas duxerit, neque aliud agunt, nisi quod illis præceperit. Sive in una tribu filiorum Israel eos esse voluerit; sive ut prius aliquanto tempore morati sunt in Jerusalem, et in tribu Juda; sive in terra sua, id est in tota terra Judæorum; sive in quocunque loco cui misereri voluerit, eas jusserit inveniri, id est ubique terrarum. « Ansculta hæc igitur Job, sta, et considera miracula Dei. » Quare stare præcipit qui nusquam ire poterat, nisi quia ad seipsum comparationem, quasi in imis jacere considerabat? Unde et subditur: « Nunquid seis, quando præceperit Deus pluvii, ut ostenderent lucem nubium ejus? » Ac si dicat: Nunquid tibi, sicut mihi revelatum est, quando secundum Dei præceptum, et dispositionem prophetarum lux, atque virtus eorum in verbis, et doctrina manifestabitur? Tunc enim lucem nubium, id est prophetarum claritatem eorum pluvie, id est eorum prophetiæ, et libri ostendere cœperunt, quando spiritualiter intelligi potuerunt. Quotidie enim Judæi Isaie pluvias bibunt, nec tamen in eis intelligunt, quantum claritatem, videndo futura in mentis oculis Isaie habuerit. Nobis autem prophetarum pluvie eorum lucem et scientiam ostendunt, quia dum eas bibimus, quid viderint, intelligimus. « Nunquid nosti semitas nubium magnas, et perfectas scientias? » Has prophetarum magnas semitas, et perfectas scientias illas puto, quibus usque ad Christi incarnationem, passionem, resurrectionem, et ascensionem prophetando venerunt. Hoc autem de apostolis apertissime intelligi potest.

« Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra austro? » Uniuscujusque vestimentum ejus caro est, auster vero ventus calidus est. Hoc in loco Spiritum sanctum significat, qui apostolis in igne apparuit. Calefcunt igitur vestimenta, cum terra austro perflatur; quia quando homo sancti Spiritus afflacione tangitur, ipsa ejus caro compunctionis et amoris ignem in se quodammodo sentit; et tale est, ac si diceret: Si te sancti Spiritus ignis, et afflacio tetigisset, nequaquam contra Deum te tua superbia erexisset. « Tu forsitan cum eo fabricatus es cœlos, qui solidissimi quasi ære sunt? » Ostende nobis, quid dicamus illi: nos quippe invenimur tenebris. » Hoc autem irridendo dicit, ac si dicat: Tu qui cum Deo contendis, fortasse simi-

lis ejus es, et cum eo fabricatus es cœlos; doce igitur nos, quid illi dicamus, et quomodo ei respondeamus. Tu enim solus sapiens es; nos quippe involviamur tenebris et ignorantia. Possumus autem per cœlos, angelos et sanctos intelligere, qui quoniam in Dei amore, et in fide fortes sunt, ærei, solidique dicuntur. « Quia narrabit ei quæ loquor? » Etiam si locutus fuerit homo, devorabitur. » Quis, inquit, narrabit ei, quæ loquor, ut hac saltem mea locutione se defendat, qui: quamvis ad majorum comparisonem loqui nesciam, tibi tamen me respondere posse non diffido? Sed, quid de me, vel de te dico? Etiam si locutus fuerit homo, ejus scientia devorabitur, et quasi jam sepultus, quid ei respondeat, non habebit. Quid est enim homo? Nunquid et isti homines noverant? Homo enim hic pro sapientia ponitur. Hoc enim inter sapientes et cæteros homines, quod inter hominem et cætera animalia. Tales autem homines non in Veteri, sed in Novo Testamento abundant. Unde et subditur: « At nunc non vident lucem: subito aer cogetur nubes, et ventus transiens fugabit eas. » Nunc, inquit, homines ignorantie tenebris involuti, lucem et veritatem discernere non possunt. Nunc, inquam, aliter enim postea fiet. Sicut enim aer subito cogitur in nubes, quibus caligine et obscuritate cuncta obumbrantur; sed mox vento transeunte, nubibusque fugatis ad pristinam claritatem omnia redeunt; ita illi, qui post nos futuri sunt de ignorantie tenebris liberati, clare et manifeste veritatem conspicient. « Ah aquilone aurum venit, et ad Deum formidolosa laudatio. » Per aquilonem eos intelligimus, in quibus Sathanus sedebat et habitabat; sicut ipse ait: « Sed hoc in monte 286 Testamenti, in lateribus aquilonis, et ero similis altissimo (Isa. xiv. 13). » Aurum autem justorum animæ sunt, baptismo poenitentiae, et martyrii igne purgata. Venit autem ad Deum et formidolosa laudatio, quoniam isti de quibus nunc diximus, considerantes peccata sua, considerantes etiam quod scriptum est: « Quia non est (372) pretiosa laus in ore peccatoris (Eccli. xv, 9), » non sine timore et formidine Deum laudant. Sequitur:

« Digne eum invenire non possumus, magnus fortitudinis, et judicio, et justitia, et enarrari non potest. » In his, inquit, quæ fecit, Dei magnitudinem cognoscere secundum aliquid possumus (373). Nam neque ejus fortitudinis magnitudo, neque ejus judicium, neque ejus justitia enarrari possibile est. Quis enim intelligat qua fortitudine cœlum et terram fecerit? Quis ejus judicia narrabit? de quibus Psalmista ait: « Judicia tua abyssus multa (Psal. xxxv, 7). » Quis hanc justitiam investigabit, cur Jacob dilexerit, Esau autem odio habuerit? Sufficiat igitur nobis credere et timere quod intelligere non datur.

(372) Vulgata legit *speciosa*.

(373) Idem ab Apostolo docemur: *Invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus, et divinitas*. Rom. 1, 20

(374) « Quod quidem potest ad litteram intelligi, ut

Unde et subjicitur: « Ideo timebant eum viri, et non audebant eum contemplari omnes, qui sibi videntur esse sapientes. » Viri enim, et sapientes eum timebant; quia « initium sapientie timor Domini (Eccl. 1, 26). » Qui vero non sunt sapientes, et se sapientes esse putant, ut arrogantes Judæi, philosophi, et hæretici, eum contemplari non audebant; quando dicitur eis: « Tollantur impii, ne videant gloriam Dei (Isa. xxvi, 10). » Miseri igitur sapientes, quia ipsam sapientiam intueri non audebant.

CAPUT XXXVIII,

« Respondens autem Dominus Job de turbine dixit (374). » Quia enim flagellis turbatus Job affligebatur, de turbine ei Dominus respondisse narratur: « Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis? Accinge sicut vir lumbos tuos, et interrogabo te, et responde mihi. » Quamvis enim bene sententias dixerit, imperitis tamen sermonibus eas involvit, quoniam arroganter locutus fuit. Quoniam autem nescire Dei, reprobare est, illum reprobato ostendit, de quo ipse, quia omnia novit, interrogat quis sit. Accinge, inquit, sicut vir lumbos tuos, accinge tibi gladium spiritus, quod est verbum Dei, præpara te ad respondendum, major tibi pugna paratur; ego te interrogabo, jam non homini, sed Deo es responsurus.

« Ubi eras quando ponebam fundamenta terræ? » Indica mihi, si habes intelligentiam. Quis posuit mensuras ejus, si nosti? Vel quis tetendit super eam lineam? Super quo bases ejus solidatae sunt? Aut quis dimisit lapidem angularem ejus? » Hæc enim et ad litteram mira et stupenda sunt. Spiritualiter autem de Ecclesia intelligenda sunt; Ecclesie namque fundamenta, prophetæ et apostoli sunt; unde et Apostolus: « Superædificati super fundamentum apostolorum et prophetarum (Ephes. ii, 20). » Hæc autem fundamenta Deus ante tempora posuit; quia quando, vel quomodo ponenda erant, tempora disposuit. Ecclesie vero mensuras tunc posuit Christus, quando præcepit discipulis suis, dicens: « Ite in universum mundum, prædicate Evangelium omni creaturæ (Marc. xvi, 19). » Eandem igitur mensuram habet Ecclesia, quam habet mundus. Lineam vero super eam tetendit; sive quia per episcopatum eam divisit, sive quia ad rectitudinis formam, eam correxit. Ubi enim linea ponitur, tortitudo se celare non potest. Bases autem illius, quas modo fundamentum vocavit, super quo, nisi super Christo solidatae sunt? Ipse enim non solum fundamentum, sed fundamentorum fundamentum est, secundum illud Apostoli: « Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, nisi id, quod positum est; id est Christus Jesus (I Cor. iii, 11). » Et ipse quidem est lapis an-

dicatur formatam esse vorem Dei miraculose in aere cum quadam aeris turbatione, sicut in monte Sinai factum legitur. Exod. xx, vel sicut ad Christum vox facta est, quando quidam dixerunt, tonitruum factum esse, ut legitur, Joan. xx, D. Thou.

gularis, conjungens in unam fidem duos parietes; A enim per diluculum, et auroram intelligitur. Tenuit alterum ex circumcissione, alterum ex præputio. De quo Psalmista: « Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli (Psal. cxvii, 2f.) »

« Cum me laudarent simul astra matutina, et jubarent omnes filii Dei. » Astra enim matutina, vel angeli, qui in ipso mundi principio creati sunt, vel apostoli, qui in exordio nascentis Ecclesiæ primi claruerunt intelligi possunt. Omnes autem filii Dei, omnis angelorum fidelium multitudo significari potest. Isti autem omnes Deum laudant et ineffabiliter jubulant; nam priusquam fierent, in ipsa Dei dispositione, jam Deum laudabant, eique jubilant. Ut enim de nobis sumamus exemplum, quando bonum aliquod facere disponimus, ipsa dispositio nostra nos nobis commendat. Quid igitur Job de sua justitia dicat, cum multos pares habeat, et antequam fieret, ut talis esset, non a se, sed a Deo dispositus est? « Quis conclusit ostiis mare, quando erumperebat quasi de vulva procedens? Cum ponerem nucham vestimentum ejus, et caligine illud quasi pannis infantia obvolverem? » Quid enim per mare, nisi mundi hujus tyrannos et potentes? Illos non muro, sed ostiis sæpe Deus concludit, **287** quia contra sanctos sævire non possunt, nisi sæviendi portas ei Deus aperiat, et affligendi bonos licentiam tribuat. Unde et Dominus discipulis ait: « Ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum (Luc. xii, 31). » Ili autem quasi de vulva procedentes erumpunt, quando accepta potestate totis viribus contra sanctos insaniunt. Impetu enim, et non ratione de vulva exitur. Et hi quidem sic nube et caligine quasi pannis infantia sunt involuti, quia errore et ignorantia excæcati, nihil nisi vana, inepta, et puerilia sapiunt; ideoque quasi infantia pannis his constricti, nec ipsa sua membra in potestate habent. Hoc autem se Deus facere dicit, quoniam fieri permittit; sic enim de Pharaone ait: « Ego indurabo cor ejus (Exod. vii, 3). »

« Circumdedi illud terminis meis, et posui vectem, et ostia, et dixi: Iluc usque venies, et non procedes amplius, et hic confringes tumentes fluctus tuos. » Suis enim terminis supradictum mare, id est tyrannos Deus circumdedit, quia et sæviendi et vivendi eis terminum posuit, ad quem terminum postquam veniunt, quasi vecte opposito et ostiis clausis, jam ulterius progredi nequeunt. Ibi igitur tumentes fluctus suos confringunt; quoniam vel morte, vel conversione, vel potestatis amissione, vel alia qualibet occasione ab insania et iniquitate quiescunt.

« Nunquid post ortum tuum præcepisti diluculo, et ostendisti auroræ locum suum? Et tenuisti concutiens extrema terræ, et excussisti impios ex ea? » Subauditur, ut ego. Christus enim post ortum suum diluculo præcepit, et locum suum auroræ ostendit; quia postquam temporaliter de virgine natus est, Ecclesiam docuit, et ad quem locum venire, et in æternum debeat manere ostendit. Idem

etiam extrema terræ, quia infirma mundi elegit Deus, concutiens vitiorum tineas ex ea, et non tantum hoc, sed etiam impios Judæos et hæreticos separans, et excutiens ab ea; de quibus subditur: « Restituetur ut lutum signaculum, et stabit sicut vestimentum. » De hoc signaculo Apostolus dicit: « Et signum accepit circumcissionem, signaculum justitiæ fidei (Rom. iv, 11). » Per signaculum igitur eos qui signati sunt intelligamus. Ili autem restituantur, ut lutum, quia jam non cælo, sed terræ similati, et ut lutum platearum delati, a cunctis gentibus conculcantur. Stant autem quasi vestimentum, quia prava intelligentia tumescens Christi carni, et humanitati non appropinquant; appropinquarent enim si crederent. Illa enim vestimenta, quæ rigida stant, grossiora sunt, et quasi fugientia corpori aptari non possunt.

« Auferetur ab impiis lux sua, et brachium excelsum confringetur. » Quia, inquit, Judæi quasi vestimentum rigidi et superbi Christo se conjungere nolunt, lux sua, lux mundi Deus, lux eis specialiter missa, auferetur ab eis. Et brachium excelsum confringetur; quia sicut prius unus persequeretur mille, et duo fugabant decem millia. « Nunquid ingressus es profunda maris, et in novissimis abyssi deambulasti? Nunquid apertæ tibi sunt portæ mortis, et ostia tenebrosa vidisti? Nunquid considerasti latitudinem terræ? » Subauditur, ut ego. Mare hoc in loco et abyssum, infernum vocat, quia et profundissimum et obscurus est. In hunc autem Christus descendit, quando eum exspoliavit. Et quoniam, sicut scriptum est: « Factus sum sicut homo sine adjutorio inter mortuos liber (Psal. lxxxvii, 5), » in eo deambulasse se dicit. Et ibi quidem sunt portæ mortis, ibi sunt ostia tenebrosa, per quæ vel inferni pœnas, vel malignos spiritus intelligere possumus. Hæ autem portæ illi sunt apertæ, qui per eas securus et intrat et exit. Sed quia inde Salvator noster rediens, mundi principe devicto, discipulos suos in omnes terras prædicare misit, ideo subditur: « Nunquid considerasti latitudinem terræ? » Ipsum enim considerasse, convertere fuit. « Indica mihi, et si nosti omnia, in qua via habitat lux, et tenebrarum quis sit locus: ut ducas unumquemque ad terminos suos, et intelligas semitas domus ejus. » Sciebas tunc, quod nasciturus esses, aut numerum dierum tuorum noveras? » Nisi enim sequeretur, ut ducas unumquemque ad terminos suos; fortasse lucis et tenebrarum locus sciri posset. Via enim lucis justitia est, et quæcunque nos ducunt ad Deum, et ad lucem. Locus autem tenebrarum non solum infernus, verum etiam omnium iniquorum animis intelligi potest. Sed quoniam et Judas periit, et Paulus salvatus est, lucis nemo et tenebrarum terminum perfecte novit, nisi ille solus qui omnia novit. Quis enim Judam inter apostolos miracula facientem vidit, et non eum ad lucem venturum esse credidit? Quis Paulum sævientem, et sanctos occidentem co-

gnovit, et non est tenebras, et infernum destinavit? Manifestum est igitur, quod nemo ~~unquam~~ ad terminum suum ducat, et ejus domus semitas nemo intelligat; si enim semitas sciret, domum non ignoraret: domus autem aut infernus est, aut paradisu. Sed quomodo terminum sciat, qui principium ignorat? In Dei namque dispositione uniuscujusque nativitas; dies, et anni, tota vita, et vitæ terminus disposita sunt. Quando autem ista disponebantur (si tamen quando vel dici, vel intelligi possit) nemo erat, neque nativitatem, neque dierum suorum numerum terminumque sciebat. Et hoc est, quod ait: « Sciebas tunc quod nasciturus esses? Et numerum dierum tuorum noveras? Nunquid ingressus es thesauros nivis, aut thesauros grandinis aspexisti, quæ præparavi in tempore hostis, in die pugnæ et belli? » Quia thesauros dicit, bonas nives, grandinesque significat. Quid enim per nives et grandines, nisi Ecclesiæ doctores? Qui quoniam mundi et candidi sunt, nix vocantur: quoniam vero in virtute et potentia prædicantes, et futuri iudicii tormenta minantes, peccatores terrent, non immerito grando dicuntur. Hos autem præparavit Dominus in tempore hostis, et in die pugnæ et belli; quoniam isti a Judæis, tyrannis, et hæreticis, et a malignis spiritibus semper Ecclesiam defendunt. « Per quam viam spargitur lux, dividitur æstus super terram? » Ipse respondeat: « Ego, inquit, sum via, veritas, et vita (Joan. xiv, 6). » Per hanc autem spargitur lux, ut ipse ait: « Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ (Joan. viii, 12). » Hæc igitur via lumen spargit, quia simul lux est et vita. Ab eo autem et æstus dividitur super terram, quoniam Salvator noster suæ fidei mensuram, et Spiritus sancti gratiam unicuique tribuit. Ipse enim ait: « Nisi ego abiero, Paracletus non veniet ad vos; eam assumptus fuero, mittam eum ad vos (Joan. xvi, 7). »

« Qui dedit vehementissimo imbræ cursum, et viam sonantis tonitru; ut plueret super terram, absque homine in deserto, ubi nullus mortalium commoratur. Ut impletet inviam et desolatam, et et produceret herbas virentes. » Doctrinam enim evangelicam, vehementissimum imbrem et tonitruum dicit; quoniam subito et abundanter totum mundum irrigavit, et multorum vocem tonitruum insonuit. Nunc autem doctrinæ cursum, et viam, et tantam efficaciam ipse Dominus dedit, ut super terram et in deserto plueret, ubi non homines qui ratione uterentur, sed bestię et bruta animalia habitabant, quæ et ligna et lapides adorabant. Unde Apostolus ait quod ad bestias pugnaverit Ephesi. Ex his tamen bestiis, jam ad fidem conversis, invia et desolata, id est sancta Ecclesia, et peccatoribus collecta, plena est. Et in hac quidem Dominus quotidie producit, et abundare facit herbas virentes, id est doctrinam Novi Testamenti, quæ et nova est, semperque vivens et virens; de qua et subditur. « Quis est

pluviæ pater; vel quis genuit stillas roris? » Quis enim altus est pluviæ pater, nisi ille de quo dicitur: « Omnis sapientia a Domino Deo est, et cum illo fuit semper, et est ante ævum (Ezech. i, 1). » Ipse autem genuit, et stillas roris, id est mitem humilemque doctrinam, de qua Apostolus ait: « Lac vobis potum dedi, non escam (I Cor. iii, 2). » Doctrina enim evangelica, diverso respectu, grando, tempestas, vehementissimus imber, sonitus tonitru, pluvia, stilla, gutta, et ros vocatur; vocatur etiam glacies et gelu. Unde et subditur: « De cujus utero egressa est glacies, et gelu de cælo quis genuit? » Ipse enim qui genuit pluviam, genuit et gelu glaciem, quia ipse, qui dedit Novum, dedit et Vetus Testamentum. Vetus enim Testamentum, quia frigidum est (frigidum quidem, quia occidit) glacies et gelu vocatur; inde enim et mors frigida dicitur; sed audi Apostolum: « Littera occidit (II Cor. iii, 6); » itemque: « Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria, quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? » (Ibid., 7.) Quod vero ait: « Et gelu de cælo quis genuit? » Hoc est quod alibi dicitur: « Vos vidistis, quod de cælo locutus sum vobis (Exod. xx, 22). » — « In similitudinem lapidis aquæ durantur, et superficies abyssi constringitur. » Aquæ enim sanctarum Scripturarum (quæ spiritualiter intellectæ facile sorbentur) Judæis non solum in glacies, sed etiam in lapides induratæ, nec radi, nec mundari possunt. Illis autem constringitur abyssi superficies, quibus ipsius Testamenti littera non aperitur. De hac enim abisso dicitur: « Abyssus abyssum invocat (Psal. xli, 8). » Hujus autem superficies littera est.

« Nunquid conjungere valebis micantes stellas, Pleiades, aut gyrum Arcturi poteris dissipare? » Septem enim stellæ sunt, quæ Pleiades vocantur, valde sibi vicinæ, sed non penitus conjunctæ, per quas omnes mundi Ecclesias intelligimus. Hæ enim et fide conjunctæ et loco divisæ sunt; sed tunc plenus conjungentur, quando intra muros cælestis Jerusalem simul a Deo colligentur. Per Arcturum autem qui in ipsa cæli firmitate consistit, Ecclesiæ doctores, qui cæteris præident, figurantur; hi enim prædicando mundum circumdant, et gyrant. Horum autem gyrum tunc Dominus dissipabit, quando eos ab hoc tanto labore quiescere faciet. « Nunquid produces luciferum in tempore suo, et vesperum super filios terræ consurgere facis? » Subauditur, ut ego. Ut enim per luciferum, Christum, ita per vesperum significat Antichristum, quoniam ille diem, et claritatem, iste vero tenebras, et noctem affert. Produxit igitur luciferum in tempore suo, quia: « Quando venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum (Gal. iv, 4). » Faciet autem consurgere vesperum super filios terræ, quia terrenis, et peccatoribus Antichristum dominari permittet. « Nunquid nosti ordinem cæli, et pones rationem ejus in terra? » Hoc est enim, quod semper oramus: « Fiat voluntas tua sicut in cælo, et in terra (Mat. h.

vi, 10). » Christus enim cœli ordinem, rationem, A et concordiam in terra posuit, quia ipse est pax nostra, qui fecit utraq̃ unum, ad illius enim ordinis exemplar regitur Ecclesia. « Nunquid elevabis in « nebula vocem tuam, impetus aquarum operiet te? » Christus enim vocem suam in nebula levabat, quia plerumque obscure, et in parabolis loquebatur. Impetus autem aquarum eum operiebat, quoniam affluentia Spiritus sancti, et omnis scientiæ plenitudo in eis locutione abundabat: secundum illud: « Diffusa 289 est gratia in labiis tuis. Nunquid « mittes fulgura, et ibunt, et revertentia dicent tibi: « Adsumus? » Quid enim per fulgura, nisi apostolos miraculis coruscantes, et sententiarum ictibus, et fulgure vitia, et malignos spiritus ubique fugantes? Hos autem ad prædicandum Dominus misit. B Qui semper ad eum revertebantur, quoniam in ejus nomine cuncta operabantur, et quia semper ad obediendam parati erant, semper ei, adsumus, responderunt. Qui enim obedire non vult, quamvis sæpe vocatus, vix aliquando respondet.

« Quis posuit in visceribus hominis sapientiam? C « Vel quis dedit gallo intelligentiam? Quis enarrabit « cœlorum rationem, et concentum cœli quis dormire « faciet? Quando fundebatur pulvis in terram, et « glebæ compingebantur. » Solus enim Deus et homini sapientiam, et gallo intelligentiam dedit; de hoc enim gallo scriptum est: « Gallus succinctus renibus, non est rex qui resistat ei (Prov. xxx, 32). » Per hunc doctores intelligimus, quorum voce cæteri excitantur. Quantus gallus ille erat, qui dicebat: « Vigilate, justi, et nolite peccare (I Cor. xv, 34). » Narravit quoque Dominus cœlorum rationem, quia ad sanctorum exemplum cæteros informavit. Quoties enim in Evangelio invenitur: simile est regnum cœlorum illi, et illi. Ipse autem concentum cœli quandoque dormire facit, quia sanctorum prædicationem aliquando cessare et quiescere jubebit. Sed quando fiet hoc? Vis audire quando? Quando fundebatur pulvis super terram. Quid est enim, quod hic de futuro interrogatur et de præterito respondetur, nisi quia Deo et præterita et futura presentia sunt? In sæculi namque consummatione pulvis in terram fundetur, quoniam corpora in pulverem redacta, quasi a principio, solidabuntur. Et tunc glebæ compingentur, quia cœnosa illa terra simul collecta, et adunata resurget.

« Nunquid capies lænæ prædam, aut animam « catulorum ejus implebis, quando cubant in antris, « et in specubus insidiantur? » Læna propter fortitudinem Ecclesia dicitur; scriptum est enim: « Quia justus ut leo confidit (Prov. xxviii, 1). » Hujus maritus est leo ille magnus de tribu Juda, qui suæ quidem lænæ prædam capit, quoniam et si prædicatores verbi Dei retia tendant, ipse tamen interius corda convertit. Unde ipse ait: « Sine me nihil potestis facere (Joan. xv, 6). » Et Apostolus: « Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus (I Cor. iii, 7). »

Ipse quoque ejus catulorum animam implet, quia episcoporum et sacerdotum desideria complet, dum Ecclesiam suam multiplicat et exaltat. Et isti quidem cubant in antris, et in specubus insidiantur; quoniam ut seductores et veraces multis modis ad fidem infideles trahere conantur. Quid enim eorum blandimenta et persuasio, nisi specus et antra quædam sunt? « Quis præparat corvo escam suam, « quando pulli ejus ad Deum clamant vagantes, eo « quod non habeant cibos? » Quam modo lænam dixit, nunc corvum appellat. Hæc enim in Canticis canticorum corvum se intelligens, ait: « Nigra sum, sed formosa (Cant. i, 5). » Unde Apostolus: « Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino (Ephes. v, 10). » Huic autem et spiritualem, et corporalem escam Dominus præparat, quando pulli ejus clamantes dicunt: « Panem nostrum quotidianum da nobis hodie (Matth. vi, 11). » Vagantur autem isti pulli propter cibum, quoniam ut spiritualibus deliciis animam satient, et Novi et Veteris Testamenti, et apostolorum et prophetarum mensas laboriose scrutantur.

CAPUT XXXIX.

« Nunquid nosti tempus partus ibicum in petris, « vel parturientes cervas observasti? Dinumerasti « menses conceptus earum, et scisti tempus partus « earum? Incurvantur ad fetum, et pariunt, et rugitus emitunt. » Hoc est quod in Evangelio Dominus ait: « Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus; cum autem pepererit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium (Joan. xvi, 21). » Ibices enim, parva quædam animalia sunt quæ in petris pariunt, quæ etiam de excelsis rupibus cadentes, se in suis cornibus sine læsione suscipiunt. Per has autem apostolos intelligimus, qui per aquam et spiritum in petris, id est in Ecclesiis generantes filios, et in fide cornibus, et fortitudine se suscipientes, nullius adversitatis causam timebant. « Sancti enim per fidem, ait Apostolus, vicerunt regna (Hebr. xi, 35). » Et Psalmista: « Exaltabuntur, inquit, cornua justi (Psal. lxxiv, 14). » Cervæ autem parturientes, omnes mundi hujus Ecclesiæ sunt. In multis enim cervarum naturam imitatur Ecclesia. Nam et agilis est, et serpentes necat, et incurvata parit, et pariens rugitus emit. Incurvatus enim Apostolus pariebat, cum diceret: « Omnibus omnia factus sum, ut omnes lucrifacerem (I Cor. ix, 16); » multum enim in partu se curvaverat, qui ut omnes Deo pareret, omnibus se et per omnia humiliavit. Non autem sine rugitu Ecclesia parit; quia sine prædicationis et orationis voce filios non generat. Quæ quidem, quoniam et quotidie parit, et usque ad sæculi consummationem parere non cessabit, illius conceptionis et parturitionis menses nemo valet dinumerare.

« Quis dimisit onagram liberum, et vincula ejus « qui solvit? Cui dedi in solitudine domum, et tabernacula ejus in terra salsuginis, contemnit multitudinem civitatis, clamorem exactoris non audit,

« circumspicit montes pascuæ suæ, et virentia quæ que perquirit. » Hoc de perfectioribus intelligitur; **290** qui ut liberius, et familiarius Deo serviant, omnem mundi gloriam contemnentes, hominum conversationem fugiunt, et ad remotiora et solitaria loca se conferunt. Paulus, et Antonius, et Hilario sint in exemplum. Isti enim, ut onagri, omni mundana servitute liberi, et cunctarum sollicitudinum vinculis absoluti, domos sibi et tabernacula in solitudine et in terra salsuginis elegerunt, qui quoniam de solitudine non recedebant, non immerito onagri dicuntur. Contemnebant enim multitudinem civitatis, quia nec honores, nec dignitates appetebant. Noster autem quotidianus exactor venter est, cui lege naturæ quotidie cibi potusque debitum solvere oportet. Circumspiciebant autem montes pascuæ suæ, magisque in spiritualibus cibus, quam in carnalibus delectabantur, quos de sacris voluminibus et apostolorum, et prophetarum exemplis suscipiebant. Et virentia quæque perquirebant, quia non cibum, qui perit, sed qui permanet, appetebant.

« Nunquid volet rhinoceros servire tibi, et morabitur ad præsepe tuum? » Rhinoceros enim, qui et unicornis dicitur, ferocissimum animal est, per quem hujus sæculi potentes intelligimus. Dicatur ergo. Nunquid hujus sæculi potentes, reges, imperatores et principes, qui mihi serviunt, servant tibi? Et morabuntur ad præsepe tuum, sicut morantur ad meum; quos nunc fidei doctrinam, et evangelicam prædicationem audire delectat? Humiliare igitur mihi, qui tam potentes homines mihi se humiliare cognoscis. « Nunquid alligabis rhinocerotem ad arandum loro tuo? » Sicut ego? Ligavit enim Deus potentes ad arandum, quoniam et ipsi peccare metuentes in Dei agro desudant, et laborant. Huic enim aratro ligatus non est, qui neque bonum agit, neque peccare timet. Sic enim Constantinus imperator et Justinianus arabant, quando in Ecclesiæ defensionem leges constituiebant. « Aut confringet glebas vallium post te? Sicut confringit post me. » Glebæ enim vallium, quæ semen in planum cadere et crescere prohibent, iniqui homines sunt, qui evangelicæ prædicationi contradicunt. Hos autem imperatores et principes frangebant, quia isti eorum terrore verbi semen impedire metuebant. « Nunquid fiduciam habes in magna fortitudine ejus, et derelinques ei labores tuos? » Dei namque labor Ecclesia est, quam ipse non solum prædicando, sed moriendo acquisivit. Hanc autem hujus sæculi potentibus Dominus fiducialiter dereliquit, quoniam eorum terrore, nec aliam fidem in ea alii prædicare audent, nec ipsa etiam prædicaretur, palam suscipere auderet. « Nunquid credes: ei, quoniam reddat sementem tibi, et arcam tuam congreget? » Sementem enim potentes reddunt ei; postquam verbi semen audiunt et intelligunt, justitiæ, pietatis et misericordiæ opera faciunt, alioquin semen in eis perit. Arcam autem, id est Ecclesiam congregant, quando suis edictis eam protegunt

atque defendunt. Hæc nunc de beato apostolo Paulo interpretemur, de quo et specialiter dicta esse videntur. Ipse enim, ut fortissimus unicornis, Ecclesiam persequens, ab omnibus timebatur; sed mox conversus, et Christi servus, et in Evangelii præsepio commoratus, et pastus, et fidei catena ligatus in agro Dei arare et triturare cœpit. Unde ipse ait: « Non alligabis os bovi trituranti (I Cor. ix, 9). » Mox igitur glebas vallium fregit, quia Scribas et Phariseos ad fidem convertit. In cujus magna fortitudine Deus fiduciam habens, sanctam Ecclesiam ei commisit et commendavit. Ipse vero et sementem multiplicatam reddidit, et Dei arcam fidelissime congregavit.

« Penna struthionum similis est pennis herodii et accipitris, quæ dereliquit in terra ova sua; et tu forsitan in pulvere calefacies ea. » Sicut enim per rhinocerotem viros catholicos et sanctos, ita per struthionem hypocritam designat, qui quamvis in pennarum specie herodio et accipitri similis sit, differt tamen, quoniam volare et alis suis se ad superos levare non potest. Sic igitur et hypocrita, simulatione quidem sanctus et justus apparebit, virtutum tamen alis ad coelestia non levatur. Derelinquit struthio in terra ova sua, quoniam hypocrita eos, quos Domino genuit, a terrena et carnali conversatione liberare non curat: vult enim non esse, et apparere bonus. Hos autem in pulvere Deus calefaciens, paulatim ad sui amorem convertit. Cum enim aliquis adhuc in fide infirmus, inter peccatores, cum quibus, quasi in pulvere conversatur, sancti Spiritus igne calefactus, totum se subito ad Deum convertit, tunc quidem struthionis ova in pulvere calefiunt. « Obliviscetur, quod pes conculcet ea, aut bestię agri conterant. » Pes enim ova conculcat et bestia conterit, quia hypocritarum proles dum in pulvere jacet, et soli corpori servit, a diabolo conculcatur. Hoc autem, quia hypocrita parvipendit, oblivis esse dicitur. « Duratur ad filios suos, quasi non sint sui; frustra laboravit, nullo timore cogente. » Durus enim ille est filiis suis, qui de illorum salute non curat. Frustra vero laborat, qui pro lucro temporali et pro vana gloria sanctitatem et justitiam simulat. Hoc autem agit hypocrita, nullo timore cogente, quia hoc non ageret, si Deum et judicium timuisset. Sed non mirum. « Privavit autem eum Deus sapientia, nec dedit illi intelligentiam. » Hæc est igitur causa, quod struthio, id est hypocrita frustra, et inutiliter laborat. « Cum tempus fuerit, alas in altum erigit, deridet equum, et ascensorem ejus. » Alas enim tunc hypocrita erigit **291** in altum, quando suæ simulationis virtutes ostendat. Hoc autem facit, cum tempus fuerit, id est cum a multis se videri et laudari senserit: « Omnia enim opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus (Matth. xxiii, 5). » Sed quid per equum et ascensorem ejus, nisi virum justum, et ipsam qua regitur justitiam intelligamus? Hos autem hypocrita

deridet, quia gloriam et honorem, qui justo et iustitiæ debetur, ipse sibi arrogat, suæque simulationi, et non tantum ille pro vera, quantum iste pro ficta virtute laudatur. « Nunquid præbebis equo fortitudinem? aut circumdabis collo ejus hinnitum? nunquid suscitabis eum quasi locustas? gloria narium ejus terror. » Equus enim iste Ecclesiæ doctores significat, quibus et fortitudinem Dominus dedit, et æquitatis freno gubernat et regit. Quibus etiam circa collum hinnitum posuit, quoniam non solum hinnire, et Deum laudare eis sufficit, verum etiam laudando et prædicando circumquaque audiri delectat. Hi autem suscitantur quasi locustæ, quia in majori æstu persecutionis fortius moventur et volant. Locustæ enim mane pigræ, meridie concitæ moventur et volant. Sed quid est quod ait: « Gloria narium ejus terror? » Equus enim hinnitum narium suarum gloriam ostendit, quoniam majori impetu flatum emittit. Sic igitur Ecclesiæ doctores, quando spiritu intus ferveant, ostendunt quando minis et terroribus quatiuntur.

« Terram ungula fodit, exultat audacter. » Quid enim per terram nisi peccatores? Quid per ungulam, nisi fortitudo figuratur? Terram igitur equus fodit ungula, quoniam sancti prædicatores tyrannorum corda forti responsione fodiunt et penetrant, ideoque subditur: « Et exultat audacter. » Audacter enim exsultant sancti, quia non timent eos qui occidunt corpus, quibus Dominus ait: « Ego dabo vobis os et sapientiam, quibus non possunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri (Luc. xxi, 25). »

« In occursum pergit armatis, contemnit pavorem, nec cedit gladio. » Qui non intelligit, sanctorum passiones legat, et cognoscet eos pro defendenda iustitia cunctis se opposuisse periculis. « Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta et clypeus. » Ipsa enim sanctorum prædicatio, pharetra eis, et hasta, et clypeus est; ex ea enim, quasi sagittæ, sententiæ prodeunt, cum ipsæ, velut cum forti hasta adversarios feriunt, et veluti clypeo se cum illa contra Judæos, et hæreticos, et philosophos protegant et defendunt. « Fervens et fremens sorbet terram, nec reputat tubæ sonare clangorem. » Sancti enim prædicatores, ut ait Apostolus, spiritu ferventes et excelsa prædicationis voce frementes, terram, id est peccatores, sorbent, quoniam ad fidem eos vocantes Ecclesiæ corpori eos introducunt. Nec reputant tubæ sonare clangorem, quia propter iniquorum minas super se, et contra se intonantes et frementes a prædicatione non cessant. « Ubi audierit buccinam, dicit, vah! procul odoratur bellum, exhortationem ducum et ululatum exercitus. » Sancti enim prædicatores audita buccina dicunt, vah! quia quando persecutorum tumultum et insaniam jam sibi appropinquare sentiunt, confisi de victoria exsultant. Vah enim exultationis vox est. Procul autem odorantur bellum, quia semper morti parati, desiderio illud exspectant. Quoniam autem non solum a tyrannis, sed etiam ab hæreti-

PATRUL. CLXIV.

A cis hoc bellum inferitur; ideo subdidit, dicens: « Exhortationem ducum et ululatum exercitus. » Duces enim, hæresiarchæ intelliguntur, quorum exercitus est omnis hæreticorum multitudo. Unde et duces quasi rationabiles se exhortantur; cæteri vero quasi irrationabiles sola feritate ululant et sine consideratione clamant.

« Nunquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, et expandit alas suas ad austrum? » Accipiter enim, qui per singulos annos, austrinis flatibus, veteribus plumis exutus novis induitur, sanctos significat, qui afflatione sancti Spiritus quotidie innovantur, et veterem hominem cum actibus suis exuentes novum induunt. « Hoc autem non tua, sed mea sapientia fit. Aut ad præceptum tuum elevabitur aquila, et in arduis ponet nidum suum? In petris manet, et in præruptis silicibus commorabitur, atque inaccessis rupibus, inde contemplatur escam, et de longe oculi ejus prospiciunt, pulli ejus lambent sanguinem, et ubicunque cadaver fuerit, statim adest. » Aquila enim illi intelliguntur, qui et altius volant, et subtilius coelestia contemplantur. Talis aquila erat beatus Joannes, qui cælo appropinquans ait: « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. 1, 1). » Hæc autem « in arduis ponet nidum suum; » quoniam in coelestibus regnis sanctorum habitatio est. Ibi igitur elevabitur aquila ad præceptum Dei. Interim autem « in petris manet, » id est in sanctorum dietis et exemplis quiescit.

C Singuli enim prophetarum libri, petrae quæ iam sunt, qui et prærupti silices et rupes inaccessibleæ vocantur. Hoc autem ideo, quia difficilis via per eos fit, et cum magno labore intelliguntur. Non enim omnibus per hanc viam transire datur. In his igitur rupibus aquila manens contemplatur escam, quoniam hinc nisi illum panem vivum, qui de cælo descendit, neque videt, neque intelligit. « Et de longe quidem oculi ejus conspiciunt, » quia nondum facie ad faciem, sed per speculum et in ænigmate vident. Fortasse autem ideo prophetarum libri, petrae, silices et rupes vocantur, quia primum lex in lapideis tabulis scripta fuit. Hujus vero aquilæ « pulli sanguinem » lambunt, quoniam apostolorum et doctorum filii in Christi passione delectantur. Adest autem hæc aquila ubicunque fuerit cadaver; quia sicut in Evangelio dicitur: « Ubicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquilæ (Matth. xxiv, 28). » Brevia quidem sunt hæc, sed his quibus scribimus breviam non sunt.

D Et adjecit Dominus, et locutus est de Job. « Nunquid qui contendit cum Deo tam facile conquiescit? Ubique qui arguit Deum, debet respondere? » Dixisti, inquit, superius, disputare cum Deo cupio; ecce Deus loquitur tibi, quare non respondes? Quia enim beatus Job, audita ratione, conquievit, hæc ei a Domino ex magna dilectionis affectione dicuntur. Non enim Job ex illis erat qui veritatem defendere nolunt. Quod enim superius contendit, non malitia, sed ignorantia fecit. « Re-

« spondens autem Job Domino, dixit : « Quia leviter locutus sum, respondere quid possum? manum meam ponam super os meum. Unum locutus sum, quod utinam non dixissem, et alterum, quibus ultra non addam. » Ideo, inquit, tibi non respondeo, quia ex tui sermonis gravitate leviter me locutum esse cognosco, magisque de levitate mea silendo pœnitere, quam eam defendere volo. Manum meam ponam super os meum, ut hoc opere restitutam, quod ore deliqui. Unum et alterum locutus sum, quod utinam non dixissem; scio enim quia ulterius ea non dicam, unum enim et alterum dixit, quia cogitatione et locutione deliquit; quoniam et corde et ore de flagello murmuravit.

CAPUT XL.

« Respondens autem Dominus Job de turbine, « dixit : Accinge sicut vir lumbos tuos, interroga bo te, et indica mihi. » Hæc autem superius exposita sunt. « Nunquid irritum facies iudicium meum, et condemnabis me, ut justificeris? » Qui enim de flagellis murmurat, flagellantem condemnat, et qui inter flagella se justum dicit, flagellantis iudicium irritum facit. Nisi forte (ut in hoc loco) alia causa sit in flagellante, quam qui flagellatur, intelligit : nesciebat enim Job quæ de causa flagellaretur. « Si habes brachium, sicut ut Deus, et si voce simili tonas? Circumda tibi decorem, et in sublime erigere, et esto gloriosus, et et speciosis induere vestibus. » Dei enim brachium Christus est, per quem omnia fecit, et cujus fortitudine diabolus superavit. Tale enim brachium nullus habet. Sed quis voce simili tonat, qui dicendo omnia facit? « Fiat, inquit, lux, et facta est lux. Ipse enim dixit, et facta sunt (Gen. 1, 3); » nullius igitur vox talis. Dicatur ergo : Si voce et fortitudine Deo similis es, circumda tibi decorem immortalitatis, et in sublime erigere, id est, super omnes cœlos ascende, et esto gloriosus sicut ille in sanctis suis. Et speciosis induere vestibus, ut ille, qui amictus lumine sicut vestimento lucem habitat inaccessibilem. Hoc autem dicens, eum ad impossibile ducit; unde adhuc subditur : « Disperge superbos in furore suo (375), et respiciens omnem arrogantem humilia; » sicut ego, « qui depono potentes de sede et exalto humiles. » Hoc autem fiet in iudicio, quando illustratione adventus sui superbos et arrogantes humiliabit; de quibus subinfertur : « Respice cunctos superbos, et confunde eos, et contere impios in loco suo. » Locus impiorum est locus impiis præparatus, quis alius est, nisi locus tormentorum? Unde et subditur : « Absconde eos in pulvere, et facies eorum demerge in foveam. » Simul enim et uniformiter in pulvere absconduntur, qui vita privati et carne resoluti in pulverem rever-

(375) Per furorem Dei intelligitur gravis vindicta. D. Thom.

(376) « Potest dupliciter hoc verbum intelligi : uno modo, ut sit sensus : *Quem feci tecum*, id est quem feci sicut te; et hoc dicit ad excludendum errorem illorum qui, considerantes malitiam dia-

luntur. Facies autem eorum in foveam mergitur, quoniam in infernum præcipitantur, in quo sine fine conteruntur et affliguntur. Et ego confitebor quod salvare te possit dextera tua; » si hæc, subauditur, quæ dicta sunt facere possis. Ille solus sua dextera et fortitudine salvare, quos voluerit, potest, qui hæc omnia facere potest. « Ecce bechemoth, quem feci tecum, fenum quasi bos comedet. » Valde, inquit, fortior et gloriosior te fuit bechemoth; ipse tamen confidens propter superbiam periit. Qui quamvis magnam adhuc habeat fortitudinem, tamen contra dexteram et brachium meum nihil potest. Bechemoth namque, qui *bellua* interpretatur, diabolum significat, qui simplicitatem angelicam deserens, in belluinam feritatem declinavit. « Ecce, inquit, bechemoth, quem feci tecum (376); » tecum quidem, quia te et illum feci. « Fenum quasi bos comedet, » quoniam illos devorabit, qui in feni ariditatem conversi, fidei viriditatem et florem virtutum amiserunt. De hoc enim feno per prophetam dicitur. « Vere fenum est populus, exsiccatum est fenum et cecidit flos (Isa. xl, 8). »

« Fortitudo ejus in lumbis ejus, et virtus illius in umbilico ejus. » Viri enim luxuria in lumbis, feminæ vero in umbilico esse dicitur. Habet igitur diabolus vires et fortitudinem in lumbis et in umbilico, quoniam multos utriusque sexus per luxuriam vincit. Bene ejus dicit, quia illius sunt illa membra quibus dominatur. « Constringet caudam suam quasi cedrum, nervi testiculorum ejus perplexi sunt. » Cauda 293 enim diaboli Antichristus erit, quoniam ultimus, et post omnes venit : qui bene cedro comparatur, quia multum elevatus in magna fortitudine apparebit. Hunc autem diabolus constringet et amplexabitur, quia ex toto eum possidebit; unde et filius perditionis recte vocatur. Hujus autem testiculi illi sunt, per quos sibi filios generat, et suæ pravitatis et deceptionis semen effundit. Ossa enim diaboli, sapientiores et fortiores ejus ministri intelliguntur. Isti autem sunt velut fistule aeris, qui sua modulatione et dulci locutione homines decipiunt. Aeris namque fistulæ dulcem sonum reddunt. Sed quid de ossibus dicam, cum ipsa ejus cartilago, quæ utique ossibus satis mollior est, sit quasi laminæ ferreæ? Per quod et illos in diaboli corpore fortissimos esse significat qui vires et fortitudinem non habere putantur. Hæc autem ad Antichristi tempora rectissime referuntur, quia maxime tunc talia ossa, talemque cartilaginem diabolus habebit. « Ipse principium est viarum Dei, qui fecit eum, applicavit gladium ejus. » Dei namque viarum, id est operationum diabolus principium est, quoniam inter omnes creaturas primus factus est. Applicavit autem Dominus gladium ejus, quia nisi plicatus esset, ne recta cuspe feriret, per paucos boli, æstimaverunt eum non esse Dei boni creaturam : alio modo, ut sit sensus : *Quem feci tecum*, id est similitudinem tecum habentem, quantum ad naturam intellectualem, quæ est in homine. » D. Thom.

ejus deceptionis gladium effugere possent. Quasi igitur plicato gladio ferit, quia minus, quam desiderat, percussit. « Huic montes herbas ferunt, omnes « bestię agri ludent ei. » Montes enim, divites et potentes accipiuntur, qui difficulter intrant in regna cœlorum. Isti autem diabolo herbas ferunt, quia de suis iniquis operationibus eum reficiunt. Cibi enim diaboli iniqua opera sunt. Omnes vero bestię agri ludunt ei, quia quicumque stulte, voluptuose et bestialiter vivant, ejus ludus et delectatio sunt. Ager enim, ut in Evangelio dicitur, est mundus. « Sub « umbra dormit in secreto calami, et in locis hu- « mentibus (377). » Per hæc genitalia loca significat. Sed cur ego exponere erubescam quod ipse Dominus dicere non erubuit? Umbra enim illa loca dicuntur, quæ ab omnibus occultantur et operiuntur; unde etiam verenda vocantur. In his igitur diabolus dormit, in his delectatur et quiescit. Sive etiam dormit sub umbra, id est in illis habitat, qui otiosam et voluptuosam vitam ducunt. Et in secreto calami, id est eorum cordibus, qui non solidi, sed ad similitudinem calami, fide, omnique bonitate vacui sunt. Et in locis humentibus, id est in ebriosis, qui semper vino inundant. Unde Apostolus : — « Nolite inebriari vino, in quo est luxuria (Ephes. v, 18). « Protegunt « umbræ umbram ejus, circumdabunt eum salices « torrentis. » Ejus enim umbræ sunt quicumque ejus imaginem et similitudinem imitantur. In umbra enim quodammodo regis imago exprimitur. Umbræ igitur ejus protegunt umbram ejus, quando multi iniqui unum iniquum protegunt et defendunt. Sæpe enim videmus ad unius alicujus iniqui defensionem magnam iniquorum multitudinem convenire. Salices autem torrentis eum circumdant, quoniam ei semper illi assistunt et serviunt, qui et infructuosi sunt, et in aquis tumultuosis rapidisque morantur; id est cum populis seditiosis et impiis habitare delectantur. « Aquæ multæ populi multi (Apoc. xvii, 15); » de quibus aquis adhuc subditur : « Ecce absorbebit « fluvium, et non mirabitur, et habet fiduciam quod « influat Jordanis in os ejus (378). » Fluvium peccatorum, et maxime gentium et Judæorum multitudinem vocat. Hos autem absorbet bechemoth, et non mirabitur, quia non pro magno ducit ut tales decipiat. Habet enim fiduciam quod Jordanis, id est Christianorum et baptizatorum populus, influat in os ejus. Jordanis enim baptizatus significat, quoniam ibi cœpit baptismus. « In oculis ejus quasi « homo capiet eum, in sudibus perforabit nares « ejus. « Usque modo narravit fortitudinem bechemoth, nunc autem qualiter capiatur insinuat. Quando enim Christi divinitas carnem induit, tunc

(377) « Cum in bechemot magnam bestiam intelligat, id est elephantem in quo figuram diaboli ponit, ideo proprietates ejus enumerans ait : *Sub umbra dormit in secreto calami in locis humentibus*; et quia hoc animal non qualemcumque habitat umbram, sed condensam, subdit : *Protegitur umbræ umbram ejus*, ut scilicet inferior umbra per superiorem umbram contra æstum defendatur. » D. Th.

A Christum se ipsum quasi hamum fecit, ut per ferum divinitatem, per escam vero, caruem ejus intelligamus. Hunc autem hamum bechemoth videns concupivit, accessit et tentavit, et dum putat capere, captum est. Hoc autem in oculis suis, quia quem jam in miraculis cognoverat, et Dei Filium confessus fuerat, importuna voracitate invadere præsumpsit. « Et in sudibus perforabit nares ejus. » Quid enim per sudem, nisi Dei virtutem et potentiam intelligimus? His enim diaboli nares perforatæ, quamvis sagacissimi ingenii sit, nostri tamen secreta cordis, nisi per motus exteriores, ad plenum cognoscere et perscrutari non valet. Hoc autem a canibus trahitur, qui odore narium animalium vestigia sentiunt. Nam et diabolus canis est, secundum illud : « Erue a frasca, Deus, animam meam, et de manu canis unicam meam (Psal. xxi, 21). » — « An extrahere poteris leviathan hamo, et fune ligabis linguam ejus? » Ecce jam alio nomine vocatur diabolus. Leviathan enim, qui Latine draco dicitur, *additamentum 294 eorum* interpretatur. Hoc autem per contrarium, quia dum oculorum lumen se primis parentibus addere promisit, immortalitatem ademit. Hunc autem supradicto hamo, id est, per Verbum carnem factum, de suorum fidelium mentibus Dominus abstraxit. Cujus quidem lingua fune ligato, quoniam Trinitatis fide, quæ triplex funiculus vocatur, ejus deceptionis persuasio et locutio valde refrenata est. Hoc igitur fune lingua ejus ligatur, quia non auditur, etiamsi loquatur. « Nunquid pones circulum in « naribus ejus, et armilla perforabis maxillam ejus? » Hoc enim loco circulus et armilla pene idem significant, quoniam et armilla circulus est. Nares autem et maxillæ quæ circulo constringuntur sui officii potentiam viresque amittunt. Merito igitur in naribus et in maxilla leviathan ligatus perhibetur, quoniam nec sagacitate decipere, nec maxillarum fortitudine confringere sanctos Dei valet, secundum sui desiderii aviditatem. Nunquid multiplicabit ad te preces aut loquetur tibi mollia? Quantum enim ad litteram preces leviathan Domino multiplicabat, quando maligni spiritus territi dicebant. « Quid nobis, et tibi, Fili Dei? Venisti ante tempus torquere nos, et si ejicis nos hinc, mitte nos in porcos (Matth. viii, 29). » Quantum vero ad membra sua, et preces in judicio multiplicabit, et mollia ei loquetur, quia iniqui, qui ejus corpus, et membra sunt, veniam et misericordiam deprecabuntur. « Nunquid feriet te « cum pactum, et accipies eum servum sempiternum? » Subauditur, ut ego. Hoc enim pactum cum Domino diabolus facit, ut sine ejus permissione neminem tentet, neminem affligat, atque in ipsa

(378) « Hæc referuntur ad diabolum, in ejus figura dicuntur, significatur ejus præsumptio, quæ se confidit de facili sibi incorporare per consensum omnes homines instabiles, etiamsi habeant aliquam Dei cognitionem : ad quod significandum inducitur specialiter de Jordane, qui est fluvius in terra, in qua vera Dei cognitio habebatur, » etc. D. Th.

temptationē vel afflictione modum a Deo positum custodiat. Et secundum hoc pactum non solum servus, verum etiam sempiternus servus dicitur, quia non solum nunc, sed etiam post hanc vitam sub hac ei conditione serviet. « Nunquid illud ei quasi avi, « aut ligabis eum ancillis tuis? » Diabolus enim, et bechemoth, id est bellua dicitur propter feritatem, et leviathan, id est draco propter fortitudinem, et avis propter superbiam, quia super omnes cœlos volare voluit. Illic autem illudit Dominus quasi avi, quia Christi humanitatem, quasi escam ei opposuit, per quam eum cepit, ligavit et tenuit. Ligavit autem ancillis suis, de quibus Apostolus ait : « Videte vocationem vestram, fratres, quia non multi nobiles, non multi sapientes, non multi potentes sunt inter vos; sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientia; et ignobilia, ut confundat fortia; et ea, quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret (I Cor. 1, 26). » Hæ sunt igitur ancillæ quibus ligatus est diabolus, ut vires et fortitudinem contra eas habere non possit, secundum illud : « Dominus concideret Satanam sub pedibus vestris velociter. Concident eum amici, dividunt illum negotiatores. » Hoc autem de toto ejus corpore intelligi debet, id est de tota iniquorum multitudine. Isti enim amici et negotiatores, doctores Ecclesiæ sunt. Negotiatores quidem, quia Evangelii merces pretio fidei commutant. Illi autem diaboli corpus concidunt et dividunt, quia quotidie inde aliquos separant et per fidem Ecclesiæ reconciliant. « Nunquid implebis sagenas pelle ejus, et gurgustium piscium capite illius. » Quid enim per sagenas, pisciumque gurgustium, nisi S. Ecclesiam intelligimus? In hanc enim pisces capiuntur et habitant; qui in aquis baptismatis regenerantur et natant. Pellis autem prædicti corporis leviathan, illi sunt, qui quasi sine veneno exterius positi, facilius convertuntur. At vero per caput, principales, fortiores et majores figurantur. Hujus autem corporis caput beatus Paulus aliquando fuit, ex quo maxima ex parte Ecclesia impleta. Sic igitur Dominus ex pelle et capite leviathan sagenas, et gurgustium piscium implet, quando ex illa iniqua multitudine, et minores et majores in Ecclesiam introducit. « Pones super eum manum tuam? » Subauditur, sicut ego meam. Ego, inquit, sic eum mea manu et potestate comprimo, ut absque mea jussione vel permissione nihil facere audeat. Hoc autem se non posse ex eo apparet quod tam violenter ab eo flagellaris; et hoc est quod ait : « Memento belli, nec ultra addas loqui. » Id est considera in quo prælio tu es, et age pœnitentiam de his quæ inconsiderate et minus caute locutus es, et cogita quid respondeas Domino, qui sic flagellaris a servo. « Ecce spes ejus frustrabitur eum, et videntibus cunctis præcipitabitur. » Sæpe enim spe sua diabolus præcipitabitur, quoniam multos ex his subito amittit, quos secum ad tormenta trahere sperabat. Quod quidem in beato Job ei contigisse probatur. Cunctis autem videntibus præcipitabitur. quoniam

A ejus damnationis sententiam et boni et mali audient, quando dicitur : « Ite, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus (Matth. xxv, 42). »

CAPUT XLI.

Non quasi crudelis suscitabo eum : quis enim « resistere potest vultui meo? » Ac si ad superiora Job responderet, dicens : Cum tam fortis tamque iniquus sit iste leviathan, cur, Domine, contra fideles tuos sic eum suscitasti? cur adversus eos sic eum ævire permittis? Ad quod ipse non quasi crudelis, inquit, suscitabo eum, id est, neque illorum obliviscar, neque hunc super illorum vires ævire permittam, neque patiar super id quod possunt; sed robur et fortitudinem illis dabo, quibus contra istius malitiam **295** resistere valeant. Quis enim vultui meo resistere valeat? Cur igitur timeat, quem ego defendo? Ego in eis sum, ego in eis pugno, ego sum qui civitatem custodio. Et ille : Si tu, inquit, Domine, eos custodis, quid est quod hujus deceptione tot homines puniri videmus? Et Dominus ad eum : « Et quis ante dedit mihi, ut reddam ei? » « Omnia quæ sub cœlo sunt, mea sunt. » Ac si dicat : Quos defendo, misericordia est; quos non defendo, justitia est. Cum enim omnia mea sint, non mihi quasi mea omnia serviunt, quæ etiam si servirent, non tamen de suo, sed de meo militæ servirent. Nihil igitur mihi quasi ex debito requirere debent, qui nihil mihi ante dederunt. De hac profundissima quæstione Apostolus ait : « O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum Domini? Aut quis consiliarius ejus fuit? Aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei? » (Rom. xi, 33.) — « Non parcam ei, et verbis potentibus ad deprecandum compositis. » Hoc autem de toto corpore leviathan intelligitur, id est de tota iniquorum multitudine, quamquam potentibus verbis et ad deprecandum compositis Deum exorent, non tamen parcat eis. Non enim verborum compositionem, sed cordis compunctionem, respicit Deus. Multa enim membra diaboli intra Ecclesiam sunt, quæ satis attente, constanter et compositè Deum orare videntur. Deus tamen non verbis sed opera, non preces sed corda intuetur. Unde et subditur : « Quis revelabit faciem indumenti ejus, et in medium oris ejus quis intrabit? » Subaudi : nisi ego. Nostri enim oculi, quia infirmi sunt, non ea quæ interius latent, sed solum indumenti faciem vident; Deus autem indumenti faciem penetrans, ipsius cordis cogitationes considerat, secundum illud : « Homo videt in facie, Deus autem in corde. » Intrat autem Dominus et in medio oris ejus, quia quidquid homo dicat, quidquid cogitet, Deus et in ore et in corde est, quia omnia perscrutatur. Non valet igitur homini composita deprecatio, quia « Spiritus sanctus disciplinæ effugit fictum (Sap. 1, 5). » — « Portas vultus ejus quis aperiet? » Quando enim inferni portas Christus confregit, et

inde sanctorum animas secum tulit, tunc quidem portas aperuit quibus leviathan vultum suum, ne videretur, absconderat. Portæ quoque vultus ejus, hæretici dici possunt, quoniam per eos quasi portas intratur ante faciem et præsentiam ejus. Has autem portas Christus aperit, quando eorum hæreses manifestat. « Per gyrum dentium ejus formido. » Non solum enim portæ, sed et dentes diaboli dicuntur hæretici, quia quos capiendo devorant, diabolo representant. Isti autem dentes per gyrum formidinem habent, quoniam qui ab eis capiuntur, a diabolo devorantur. Possumus autem et per formidinem, tyrannorum gladios intelligere, quibus hæretici sæpissime muniuntur. Quod quidem si ad Antichristi tempora referatur, perspicuum est; tunc enim verbis et gladiis hæretici pugnabunt. « Corpus illius quasi scuta fusilia, et compactum squamis se prementibus. » Membra namque diaboli quasi scuta fusilia sunt, quoniam dura valde et malitia obstinata, verbi Dei jacula a se repellunt. Coniunguntur autem quasi squamis se prementibus, quoniam iniquitate sibi concordie sese vicissim ad malitiam impellunt et premit. Sæpe enim videmus iniquos homines sic se ad facinus invitantes, ut alter alterum trahat, et ire nolentem violenter impellat. « Una uni coniungitur, nec spiraculum quidem incidit per eas, una alteri adhærebit, et tenentes se nequaquam separabuntur. » Squamæ, inquit, leviathan, idem homines impij, ex quibus diaboli corpus conficitur, intantum sibi conjuncti sunt, et in nequitia concordantes, ut ad invicem separari nequeant, et sanctæ prædicationis spiraculum per eos transire non valeat; invident enim alterutrum, et in luxuria, furto, rapina, homicidiis et his similibus alter altero non vult inferior esse. « Sternutatio ejus, splendor ignis, et oculi ejus ut palpebræ diluculi. » In sternutatione namque tanto impetu moventur spiritus, ut et si velit homo, eum retinere non possit. Sternutatio igitur diaboli Antichristus erit, quem tanto inflationis et superbie impetu contra Ecclesiam concitabit, quanto nemo unquam in hunc mundum venit. Hunc autem sequitur splendor ignis, id est ira, et indignatio, et fulgor miraculorum: dabit enim signa et prodigia multa. Oculi vero ejus illi erunt, per quos tunc suæ iniquitatis vias peccatoribus revelabit. Qui quoniam sapientia, et miraculis fulgebunt, palpebræ diluculi dicuntur. Quid est enim palpebra diluculi, nisi manifestatio lucis et diei? At vero miraculorum operatio quædam dici et lucis manifestatio est. « De ore ejus lampades procedunt, sicut tædæ igni succensæ. » De ore namque diaboli procedunt lampades, quoniam ejus deceptionis verba ad vitiorum delectationem homines succendent. Quæ verba,

quoniam suaviter peccatoribus redolent, eosque delectant, tædæ dicuntur. Sed quoniam prava concupiscentia eos inflammat, igne dicuntur esse succensæ. « De naribus ejus procedit fumus, sicut ollæ succensæ atque ferventes. » Quia enim per nares spiritus emittitur, per nares spiritus significatur. Procedit igitur fumus de naribus ejus, quoniam qui ejus iniquitatis spiritum suspiciunt, tenebrarum et caliginis fumo adumbrati veritatem reddere non possunt. Bene autem ollæ succensæ atque ferventi diabolus similatur, quoniam invidia, atque odio, et **296** mala voluntate semper ardet. « Halitus ejus prunas ardere facit, et flamma de ore ejus egreditur. » Quid enim per prunas, nisi homines odio et ira succensos intelligamus? Hos enim diabolus ardere facit, quoniam sufflando sæpe ex minimis rebus magnas lites concitat. Sic igitur et flamma ex ejus ore egreditur, quia magna discordia ex ejus verbis generatur. « In collo ejus morabitur fortitudo, et faciem ejus præcedet egestas. » Fortitudo enim in ejus collo moratur, quoniam ex quo superbire cœpit, nunquam se postea ad poenitentiam humiliavit. Faciem autem ejus præcedet egestas quia, priusquam Antichristus huic mundo appareat, magna divini eloquii egestas fiet; ut et per prophetam dicitur: « Ecce ego immittam in vos non famem panis, neque sitiū aquæ, sed audiendi verbum Dei. Membra carniū ejus cohærentia sibi. (Ezech. v, 17) » Hoc in ejus squamis supra exposuimus; membra namque carniū ejus, omnium iniquorum multitudo est. Hæc autem membra sibi cohærent, quia perfidia et iniquitate junguntur. « Mittet contra eum fulmina et ad locum alium non ferentur. » Omnium tormentorum impetus, et fulmina contra eum et membra ejus Dominus mittet; neque ad locum alium ferentur, quoniam isti soli, et non alii, affligentur. « Cor ejus indurabitur quasi lapis, et stringetur quasi malleatoris incus. » Semper enim diabolus induratur et nunquam ad poenitentiam humiliatur. Ideoque constrictus et ligatus quasi malleatoris incus, æternis tormentorum ictibus contundetur. « Cum sublatus fuerit timebunt angeli, et territi purgabuntur (379). » Angeli Ecclesiæ, doctores intelliguntur, qui pluribus in locis angeli vocantur. Lege Apocalypsim, et invenies. Isti autem quando leviathan damnatum et ad præcipitandum sublatum viderint timebunt, ipsoque timore purgabuntur, si quid præteritæ corruptionis in eis fuerit (380). « Cum apprehenderit eum gladius subsistere non poterit, neque hasta, neque thorax. » Ac si dicat: Quamvis semper superbus, impius et crudelis diabolus fuerit; tamen sævisimus erit, quando gladius eum apprehenderit. Gladius iste

(379) « Cum sublatus fuerit virtute divina de loco suo, timebunt angeli admirando divinam virtutem, in qua admiratione multi effectus divinæ virtutis eis innotescunt, et ideo subdit: et territi purgabuntur: Ut enim Dionysius dicit, cap. 5. De

divinis nominibus. Angeli purgari dicuntur non ab immunditia, sed a nescientia, » etc. D. Thom.
(380) Si enim Deus, ut ait S. Petrus, II, II, 4, angelis peccantibus non pepercit, neque hominibus non poenitentibus parcat.

Antichristus erit, qui multa millia hominum interficiet et a Deo separabit. Illic autem postquam diabolus apprehenderit, et in sui pectoris habitaculo plenissime susceperit, jam non poterit subsistere, neque hasta, neque thorax, quoniam nemo erit qui vel contra eum pugnare, vel se regendo defendere possit. Scripturarum namque scientia, et hasta nobis est, cum alios impugnamus, et thorax cum ab aliis impugnamur. « Reputabit enim quasi paleas, « ferrum, et quasi lignum putridum, æs. » Et ferrum, inquit, id est gladium spiritus, quod est verbum Dei. Et æs, id est clarissimum sonum sanctæ prædicationis, quasi paleas, et lignum putridum reputabit; quoniam nulla ei sapientia et eloquentia resistere valebit. Possunt autem per ferrum et æs Enoch et Elias significari. « Non fugabit eum vir « sagittarius, in stipulam ei versi sunt lapides « fundæ. » Omnis enim Evangelii prædicator, vir sagittarius et fundibularius est. Ipsa vero prædicationis et arcus et funda est: inde enim quasi sagittæ et lapides sententiæ prodeunt ad feriendos inimicos. Sed his non fugabitur leviathan, quoniam per illum hominem invasum, perditionisque filium, cunctos sibi adversantes despiciet, et pro nihilo ducet. « Quasi stipulam æstimabit malleum, et deridebit « vibrantem hastam. » Quasi stipulam, inquit, æstimabit malleum, quia pœnam futuri iudicii parvipendet, cuius gravi pondere in æternum contundetur. Insuper et ipsum Deum deridebit, quem jam hastam vibrantem et pœnam præparantem intuetur; desperavit enim, et misericordiam quærere dedignatur; cuncta potius tormenta ferre paratus. « Sub ipso erunt radii solis, sternit sibi « aurum quasi lutum. » Solis namque radii quibus mundus illuminatur, sapientes significant, ex quibus multi, vel minis, vel blanditiis, vel promissionibus ab Antichristo subversi, diaboli se jugo subjicient. Hoc autem exponit, dicens: « sternit « sibi aurum quasi lutum; » id est eos, qui sapientia et virtutibus fulgere videbantur, non minus sibi subjiciet et prosternet, quam luteos terrenos et peccatores.

« Fervescere faciet, quasi ollam, profundum « mare, et ponet quasi cum unguenta bulliunt. » Quid enim profundum mare, nisi hujus sæculi majores et potentiores? Hos autem diabolus quasi ollam fervescere faciet, quia eos ad tantam insaniam concitabit, ut quicumque sanctorum diabolo parere et imaginem bestię, ut alibi legitur, adorare noluerit, confestim ab eis gladio feriat. Et ponet hoc, quasi cum unguenta bulliunt, quia horum insaniam in Dei zelum et fervorem convertet, et in sanguine, quem fundebunt, quasi in suavissimo odore ungenti Deum delectari docebit. « Post eum lucebit « semita, æstimabit abyssum, quasi senescentem. » Semita namque lucebit post eum, quia miraculorum fulgor et fama eum sequetur. Sive quia post mortem filii ejus, id est Antichristi, omnis error et caligo auferetur. Æstimat autem abyssum quasi

senescentem, quoniam infernum ejusque pœnas **297** quasi jam finitas et innocuas, et sine viribus reputat; quod enim veterascit et senescit, prope interitum est. Nescit enim superbus iste timere, unde et subditur: « Non est super terram potestas, « quæ comparatur ei, qui factus est ut nullam « timeret. » Non enim angelicę naturę aliquis homo comparari potest. Quamvis secundum ejus opinionem hoc intelligi valeat. Qui enim Deo similis esse vohit, cuilibet creaturę par esse dedignatur. Factus est autem ut neminem timeret, non a Deo, sed a se; talem namque eum superbia fecit, ut nihil sit quod timere dignetur; cunctis enim se præfert, et in superbia elevatus, sub se quasi inferiora omnia conspicit. Unde nec ipsi suo Creatori ut se adoraret dicere timuit; et hoc est quod ait: « Omne « sublime videt, ipse est rex super omnes filios « superbix. » Omne enim sublime videt qui nihil in se humile sentit; ideoque ipse est rex, qui omnes superbix filios regit. Merito autem in radice et in fine suę locutionis superbiam posuit, quia ipsa radix est omnium malorum.

CAPUT XLII.

« Respondens autem Job Domino dixit: Scio « quia omnia potes, et nulla te latet cogitatio. » Scio, inquit, quia omnia potes, et, sicut dixisti, non est qui possit resistere vultui tuo. Et nulla te latet cogitatio, qui ipsius leviathan occultas calliditates tam diligenter exposuisti. « Sed quis est iste, qui « celat consilium absque scientia? » Quis, inquit, est iste, qui tam stolida est ut calliditates suas scienti omnia celare conetur? « ideo insipienter locutus « sum, et quæ ultra modum excederent scientiam « meam. » In hoc etiam insipienter locutus sum quæ in iudicio tecum contendere volui. Si enim, quod verum est, nemo tibi resistere valet, frustra superioris dixi, « et perveniat ad victoriam iudicium meum. » In hoc etiam insipienter locutus sum, quia contra eam sapientiam sum locutus, quæ ultra modum excedit scientiam meam. Insipiens enim est qui cum eo contendit a quo et potentia et sapientia separatur. « Audi, et ego loquar, interrogabo, et responde mihi. » Quid est enim: « audi, et ego loquar, » nisi exaudi orationem et locutionem meam? Quid vero est: interrogabo, et responde mihi: nisi fac me intelligere desiderium meum, et ea quæ multum scire desidero manifesta. Sicut enim nos optando et deprecando Deum interrogamus, ita ipse nos exaudiendo et donando respondet. Unde etiam quasi jam exauditus beatus Job subinferens ait: « Auditum auris audivi « te, nunc autem oculus meus videt te, ideo ipse « me reprehendo, et ago pœnitentiam in favilla et « cinere. » Prius, inquit, et audivi, nunc autem video, quia tantum interest inter eam, quam prius habui, et eam, quam nunc de te habeo, cognitionem, quantum interest inter auditum et visum. Ideo ipse me reprehendo, qui contra flagella tua vel cogitare, vel murmurare presumpsi. « Et ago pœnitentiam in favilla et cinere. » Quid est in favilla et

einere poenitentiam agere, nisi favillam et cinerem A se esse cognoscere? Qui enim hoc agit, in sua iustitia non confidit.

« Postquam autem locutus est Dominus verba hęc ad Job, dixit ad Eliphaz Themaniten : Iratus est furor meus in te, et in duos amicos tuos; quoniam non estis locuti coram me rectum sicut servus meus Job. » In eo quod dicit coram me, non eodem animo, quo Job loquebatur, eos locutos fuisse, ostendit. Non enim quid dicatur considerat Deus. Unde et Job superius contra eos queritur, dicens : « Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, et in ventum verba profertis, super popillum irrutis, et subvertere nitimini amicum vestrum. Sumite igitur vobis septem tauros et septem arietes, et ite ad servum meum Job, et offeret holocaustum pro vobis. » Bona ira Dei, qua remedia consilia datur, quibus et peccata solvantur, et peccatores convertantur. Beatus enim Job, ut supra diximus, Ecclesiam significat; amici vero illius hæreticorum speciem tenent. Orat igitur Job pro amicis suis, et offert holocausta pro eis; quoniam hæretici, nisi ad Ecclesiam redierent, eique reconciliati fuerint, et nisi ipsa pro eis preces et sacrificium obtulerit, Dei indignationis furorem evadere non poterunt. Offerunt autem hæretici tauros et arietes, quando superbiam et ignorantiam in se mortificant. Taurus enim superbiam, aries autem ignorantiam et ducatum pravę intelligentiæ designant. Sed quoniam septenarius numerus perfectus est, ut perfecte in se hæc vitia destruant, septem tauros, totidemque arietes offerre præcepit. Sequitur : « Job autem servus meus orabit pro vobis; faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia; neque enim locuti estis ad me recta; sicut servus meus Job. » Repetitio est eorum quę dicta sunt, quę, quotiescunque sit, sermonis firmitatem stabilitatemque ostendit.

« Abierunt ergo Eliphaz Themanites, et Baldad Subites et Sophar Naamahites, et fecerunt sicut locutus eis fuerat Dominus, et suscepit Dominus faciem Job. Dominus quoque conversus est ad poenitentiam Job, cum ille oraret pro amicis suis. » Multum igitur profecit Job, qui pro amicis suis orando, non solum illis, sed sibi quoque veniam promeruit : in quo magnum aliquid esse ostenditur, orare pro aliis. « Et addidit Dominus quęcunque fuerant Job 298 duplicia. » Hoc et propheta dicit : « duplicia in terra sua possidebant (Isai. Lxi, 7). » Finitis tamen his tantis miseris, juxta sæculi finem, omnia quęcunque habuit, vel habere debuit Ecclesia, duplicabuntur, quoniam utrumque populum et Judæorum et gentium in se tunc plenissime colliget; secundum illud : « Cum plenitudo gentium introierit, tunc omnis Israel salvus fiet (Rom. xi, 25). »

« Venerunt autem ad eum omnes fratres sui, et universę sorores suę, et cuncti qui noverant eum prius, et comederunt cum eo panem in domo ejus, et moverunt super eum caput, et consolati

« sunt eum super omni malo quod intulerat Dominus super eum. » Venient enim ad Ecclesiam omnes qui, vel merito fidei fratres, vel carnis fragilitate sorores dicantur; insuper et omnes qui eam noverunt ejusque famam audierant. Et comedent cum ea panem, panem utique vivum, qui de cœlo descendit, sive etiam scientiam sanctarum Scripturarum. Movebunt autem et caput super eam, ei congaudentes, ejusque constantiam, fidem et patientiam admirantes. Hoc enim loco capitis commotio mentis est exhilaratio. Et consolabuntur eam super omni malo quo Dominus eam affligi permisit; quoniam tunc perfecte Ecclesia consolabitur, omniumque suarum afflictionum obliviscetur quando tantam omnium gentium ad se utique confluentium viderit conversionem. « Et dederunt ei unusquisque ovem unam, et inaurem auream unam. » Quid enim per ovem, nisi innocentiam? Quid vero per inaurem, nisi utriusque auditus obedientiam? Unde etiam, et inauris aurea dicitur, ut auditus castus sit et purus. Sine his igitur nemo ad Ecclesiam veniat, qui vult eam consolari, hæc munera ferat. Offerat ovem ut sit innocens, offerat inaurem ut sit obediens, et quia aurea est, sapienter intelligat.

« Dominus autem benedixit novissimis Job, magis quam principio ejus. » Benedicere hoc in loco, multiplicare significat. In fine enim Ecclesia multiplicabitur, quoniam omnium gentium plenitudine implebitur. Unde et subditur :

« Et facta sunt ei quatuordecim millia ovium, sex millia camelorum, et mille juga boum et mille asinæ, et fuerunt ei septem filii et tres filię. » Quid per oves et camelos, boves et asinas, filios et filias significetur, in libri hujus principio dictum est. Quid vero numerus duplicatus significet, modo exposuimus. Filiorum autem et filiarum numerus non est duplicatus, quoniam quantumlibet cresceret, nihil tamen amplius significaret. Septem enim filii, septem Ecclesię sunt, tres vero filię, tres mundi partes, in his autem tota fidelium multitudo continetur. Et hoc quidem in principio expositum est.

« Et vocavit nomen unius Diem, et nomen secundę Cassiam, et nomen tercię Cornustibii. » Sancta enim Ecclesia, quę tota ex his tribus mulieribus constat. Etenim dies est, quoniam soli justitię subdita est, secundum illud : « Et fecit Deus luminare majus, ut præesset diei (Gen. i, 16). » Et Cassia est, quoniam bonum circumquaque spargit odorem; unde Apostolus : « Christi bonus odor sumus Deo in omni loco (II Cor. ii, 15). » Et Cornustibii est, quia clara, et sublimi voce prædicationis ubique resonat, secundum illud. « Buccinate in Neomenia tuba (Psal. lxxx, 4). » Et : « Laudate eum in sono tubę (Ibid.) » Componitur autem Cornustibii ex cornu, et tibia, quod utrumque prædicatorum voces designat. « Non sunt autem inventę mulieres speciosę, sicut filię Job in universa terra; deditque eis hereditatem pater suus inter fratres earum. » Nam neque Synagoga, neque idololatria, neque alia oustibet.

secta pulchritudini Ecclesie comparari potest. Ipsa enim est quæ non habet maculam, neque rugam. Et ipsa quidem inter fratres suos, id est inter angelorum chorus, (qui ejusdem cujus et ipsa filii sunt) hæreditatem suscipit. Sive etiam cum fratribus sorores ad hæreditatem admittuntur, quoniam per-

Afectis minus perfecti in beatitudine sociantur. « Vixit autem post hæc Job centum quadraginta annis, et vidit filios suos et filios filiorum suorum, usque ad quartam generationem, et mortuus est senex et plenus dierum. » Finis.

INCIPIT 299

EXPOSITIO IN PSALMOS.

Mis bene et sapienter indicare potest qui prius diligenter causam examinat. Unde et Propheta iste mobilissimus cum dixisset : « Judica me, Deus, » confestim subdidit, dicens, « et discerne causam meam (Psal. XLII, 1). » Hoc autem tale est ac si diceret : Non fugio iudicium, si prius causa mea diligenter examinata fuerit. Qui vero aliter hoc agere præsumit, multoties ea laudat quæ jure laudanda non sunt, et ea reprehendit quæ jure reprehendenda non sunt. Hoc autem peccatum quam magnam sit, propheta ostendit, ubi ait : « Væ, qui dicunt bonum malum, et malum bonum, ponentes hæc tenebras, et tenebras lucem, qui dicunt dulce amarum, et amarum dulce (Isai. v, 20). » Cum adhuc adolescentulus essem, exposui Psalterium secundum aliam translationem, quæ videlicet translatio pluribus in locis tantum differt ab hac translatione, qua Romana Ecclesia utitur, ut nullo modo secundum illius expositionem hæc translatio intelligi possit (381). Et illa quidem multos habet expositores : hæc autem, si aliquis exposuerit, nescio. Rogatus igitur ab amicis meis, et præcipue a Peregrino venerabili abbate, dedi operam ut hæc quoque, sicut et illa, propriam haberet expositionem. Quam qui totam ex ordine diligenter legerit, scio quia non iudicabit esse superfuam, facileque intelligere poterit quanta distantia sit inter primam et hæc secundam expositionem. Non enim dicere erubescit quod B. Paulus apostolus et magister gentium dicere non erubuit : « Cum essem parvulus loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus ; quando autem factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli (I Cor. XIII, 1). » Nulli injuriam facit, qui sibi ipsi se ipsum præfert. Et illa quidem expositio valde compendiosa est : sed hæc melior mihi

B esse videtur. Non curavi unius rei multas ponere sententias ; sed illa mihi sufficere visa est, quæ superioribus et inferioribus convenienter continuari possit. Habent enim hoc prophetarum dicta, ut multis modis separatim intelligi possint. Unde multa exempla dare potuissem, si hoc necessarium esse cognoscerem. Nullum titulum dereliqui, omnes posui et exposui, qui quidem ad psalmos intelligendos valde mihi necessarii esse videntur. Illud super omnia memoriæ commendandum esse confirmo, quoties nobis Propheta dicit, et quasi obliviosis et non obedientibus, toties præcipit canticum novum semper cantare, semper psallere, firmiterque sperare. Canticum vero novum cantare, est legis et prophetarum verba non secundum litteræ vetustatem annuntiare, sed secundum spiritualem intelligentiam exponere et prædicare. Unde Apostolus ait : « Littera occidit, spiritus autem vivificat (II Cor. III, 6). » Hinc quoque in Apocalypsi Joannis dicitur : « Ecce nova facio omnia (Apoc. XXV, 5) ; » quoniam spiritualiter intellecta nova sunt omnia.

PSALMUS PRIMUS.

« Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. » Psalmus iste non habet titulum, sed ipse non solum psalmorum, sed omnium sanctarum Scripturarum titulus quodammodo esse videtur. Titulus enim ad hoc ponitur, ut breviter nobis insinuet quid in sequenti Scriptura querere et intelligere debeamus (382). Et hoc quidem agit iste psalmus, qui statim in ipso suo principio docet nos beatitudinem querere, ac per hoc declinare a malo et facere bonum. Hoc est enim ad quod tendit omnis homo, et ad quod pervenire desiderat, neque est aliquis qui beatus esse non cupiat. Perversi tamen homines dum in hæc vita beatitudinem querunt, neque in hæc neque

(381) Idem ait in expositione psal. xcix.

(382) De titulis sive inscriptionibus singulis psalmis appositis egregie disseroit S. Hilarius. « Mihi quidem, inquit, temeritas videtur invertere inscriptiones quæ a prima origine usque ad Ptolemæi tempora delatæ sunt, qui post Alexandrum in Ægypto regnavit : quas inscriptiones LXX interpretes omnes seniores in Græcam linguam transtulere, sicut omnes alias sacras Scripturas. Supra 150 annos ante interpretationem Ptolemaicam, mirabilis ille Esdras

edidit in lucem libros cælestis gratiæ plenos, qui quidem propter Judæorum incuriam, tunc vero propter impietatem Babyloniorum diutius depravati permansere. Si igitur Esdras divino numine affatus horum voluminum memoriam illis hominibus renovavit, etiam hi septuaginta viri non sine Spiritu sancto hæc opera in Græcum sermonem converterunt. Inter cætera vero sacra volumina etiam inscriptiones interpretati sunt. »